

*АХТАРОНИ
АДАБ*

7

**ҲАЙАТҲОИ МУШОВАРА ВА ТАҲРИРИЯИ
50-ЧИЛДАИ ОСОРИ КЛАССИКОН ВА МУОСИРОН
АЗ СИЛСИЛАИ «АХТАРОНИ АДАБ»**

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

*Саидмурод Фаттоев
Мирзошоҳрух Асрорӣ
Абдуҷаббор Раҳмонов
Мамадио Илолов
Шарофиддин Имомов
Сайфиддин Назарзода
Ато Ҳамдам*

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

*Абдулҳамид Самад
Абдунабӣ Сатторзода
Худой Шарифов
Камол Айни
Зоҳир Аҳрорӣ
Амрияздон Алимардонов
Али Муҳаммади Хуросонӣ
Сайидали Маъмур
Фарҳоди Карим*

АБУЛҚОСИМ
ФИРДАВСӢ

ШОҲНОМА

Ҷилди V

ДУШАНБЕ,
«АДИБ»
2008

ББК 83,3(0)9+83,3 (2 тоҷик)
А-19

Таҳияи матн ва лугату тавзеҳот аз
КАМОЛ АЙНӢ ва ЗОҲИР АҲРОРӢ

Мухаррир
Мубашишр Акбарзод

А-19 *Абулқосим Фирдавсӣ. Шоҳнома.* — Душанбе:
«Адиб», 2008. -480 сах.

Ба хонандаи азиз чопи сеvуми “Шоҳнома”-и беvа-
воли Ҳаким Фирдавсӣ, ки бо кӯшиши таҳиягарони мат-
ни он омода гаштааст, пешкаш мегардад. Мухаккиқон
дар ин нашр аз нусхаҳои дигари “Шоҳнома” истифода
кардаанд, ки ин арзиши қорашонро бештар мекунад.

ISBN 978-99947-32-84-5

© Нашриёти “Адиб”, 2008.

ДОСТОНИ ДУВОЗДАҲ РУХ

ОҒОЗИ ДОСТОН

Ҷаҳон чун ба зорӣ барояд ҳаме,
Баду нек рӯзе сар ояд ҳаме.

Чу бастӣ камар бар дари роҳи оз,
Шавад кори гетит яксар дароз.¹

Ба як рӯй ҷустан баландӣ сазост,
Агар*² дар миёни дами аждаҳост.

Парастандаи озу ҷӯёи кин
Ба гетӣ зи кас нашнавад³ офарин.

5 Ва дигар чу гетӣ надорад диранг,
Сарои сипанҷӣ чи пахну чи танг.

Чу сарви сахӣ каж бигардад ба боғ,
Бар ӯ-бар шавад тира равшан ҷароғ.

Шавад барг пажмурдаву бех сушт,
Сараш сӯи пастӣ гирояд нахуст.

Барояд зи хоку шавад боз хок,
Ҷама ҷои тарс асту тимору бок.

Сари мояи марди сангу хирад
Ба гетӣ беозорӣ андархурад.

1. ТПЗ - Раҳи донишӣ гиру пас ростӣ,
К-аз ин ду нагирад касе костӣ.

2. М- В-агар.

3. Л- наёбад зи кас.

- 10 Агар худ¹ бимонӣ ба гетӣ дароз,
 Зи ранчи тан ояд ба рафтан ниёз.
- Яке жарфдарёст*² бун нопадид,
 Дари ганчи розаш надорад калид.
- Агар чанд монӣ, фузун боядат,
 Ҳамон*³ хурди⁴ як рӯз бугзоядат.
- Се чизат бибояд, к-аз ӯ чора нест,
 В-аз он низ бар сар-т пайғора нест:
- Хурӣ ё бипӯшӣ ва ё густарӣ,
 Сазад, гар ба дигар сухан нангарӣ,
- 15 К- аз ин се гузаштӣ, хама ранчу оз,
 Чи дар оз печӣ, чи андар ниёз?!
- Чӣ⁵ донӣ, ки бар ту намонад ҷаҳон
 Чӣ ранчонӣ аз оз ҷону равон?!⁶
- Бихур он чи дориву бешӣ маҷӯй,
 Ки аз оз қоҳад ҳаме обрӯй.⁷

ДАРҲОНДАНИ АФРОСИЁБ СИПОҲРО

Дили шоҳи туркон чунон кам шунуд,
 Ҳамеша ба ранҷ аз паи оз буд.⁸

Аз он пас, ки баргашт аз он размгоҳ,
 Ки Рустам бар ӯ кард гетӣ сиёҳ.

-
1. Л-Ту.
 2. М- паҳн дарёс.
 3. М- ҷаҳон.
 4. ЛМ-хӯрда.
 5. ИЗ-Чу.
 6. Л-б. 16 нест.
 7. И-б. 17 нест
- Л- Чунин аст ин гунбади тезгард,
 Гаҳе шодмонӣ диҳад, гоҳ дард.
8. ТП- Чу шуд кори Бежан саросар тамои,
 Зи Афросиёб оварам боз ном.

20 Бишуд тозиён, то ба Халлух расид,
Ба нанг аз каён сар шуда нопадид.

Ба кох андаромад пурозор дил,
Або кордонони хушёрдил.

Чу*¹ Пирону Гарсеваз² рахнамун,
Қарохону чун Шедаву Гарсиюн.

Чу Хумону Калбоду Фаршедвард,
Чу Рӯини Пирон- наҳанги набард.^{3*4}

Бар эшон ҳама достон баркушод,
Гузашта суханҳо ҳама кард ёд,

25 Ки “То барниҳодам ба шоҳӣ кулоҳ,
Маро гашт хуршеди тобону мох.

Маро буд бар меҳтарон дастрас,
Инони маро барнатобид кас.

Зи ҳангоми разми*⁵ Манучеҳр боз
Набуд дасти Эрон ба Турон дароз.

Шабехун кунун то дари хони ман
Аз Эрон бисозанд бар ҷони ман.⁶

Диловар шуд он мардumi нодалер,
Гавазн андаромад ба болини шер.

30 Бар ин кинагар кор⁷ созем зуд,
В-агарна бароранд⁸ аз ин марз дуд.

1. М- Ба.

2. Л- ба озор дил.

Л- Гарсеваз дил.

3. Л-б. 23 нест дил.

4. М-6. 23 нес

5. М –Шоҳи.

6. Л- пас аз б 28 ин б. омада:

Ту дидӣ, ки аз баҳри Бежан чӣ кард

Дар ин буми мо Рустам- он девмард.

7. И - Бад-ин кина кирдор дил.

8. И- Вагар не барояд.

Сазад, гар кунун гирди ин кишварам,
Саросар фиристодагон густарам.

Зи туркону аз Чин хазорон хазор
Камарбастагон аз дари корзор

Биёрем бар гирди Эрон сипох,
Бисозем бар ҳар сӯе размгоҳ.

Ҳама мӯбадон рои хушӯри хеш
Ниҳоданд дар пеши*¹ солори хеш,

- 35 Ки моро зи Чайхун бибояд гузашт,
Задан кӯси шоҳӣ бар он паҳндашт.

Ба Омуй лашкарғаҳе сохтан,
Шабу рӯз н-осудан аз тохтан,

Ки он чои чанг асту хун рехтан,
Або Геву бо Рустам овехтан.

Сарафроз гурдони гирандашаҳр
Ниҳон чангро^{2*3} об дода ба захр.

Чу Афросиёб он суханҳо шунуд,
Барафрӯхт аз бахту шодӣ намуд.

- 40 Абар паҳлавонону бар мӯбадон
Бикард офарине ба расми радон.

Нависандаи номаро пеш хонд,
Сухан ҳарчи боист, бо ӯ биронд.

Фиристодагон хонд аз анҷуман
Ба наздики фағфуру шоҳи Хутан.

Фиристод нома ба ҳар кишваре,
Ба ҳар номдореву ҳар меҳтаре.

1. М- бар гуфтӣ.

2. Л -Ба ҳангоми чанг.

3. М- Ба паймони чанг.

Сипаҳ хост, к-андешаи чанг дошт,
Зи Рустам бад-он¹ гуна дил танг дошт.

- 45 Ду ҳафта баромад зи Чину Хутан,
Зи атроф туркон шуданд анчуман.²

Чу дарёи чӯшон замин бардамид,
Чунон шуд, ки кас рӯи хомун³ надид.

Гала ҳарчи будаш зи аспон яла,
Ба шаҳр андаровард яксар гала.

Ҳамон ганҷҳо, к-аз гаҳи Тур боз
Падар бар писар - бар ҳаме дошт роз.

Сари бадраҳоро кушодан гирифт,
Шабу рӯз динор додан гирифт.

- 50 Чу лашкар саросар шуд ораста,
Бад-он бениёзӣ шуд аз хоста,

Зи гурдон гузин кард панҷаҳ ҳазор
Ҳама размҷӯёни созандакор.

Ба Шеда, ки будаш набарда писар,
Зи шерони чангӣ баровард сар,

Чунин гуфт, к-”Ин лашкари размсоз
Супурдам туро, роҳи Хоразм соз.

Ниғаҳдори он марзи Хоразм бош,
Ҳамеша камарбастаи разм бош”.

- 55 Дигар панҷаҳ аз номдорони Чин
Бифармуд, то кард Пирон гузин.⁴

1. И - Бежан бар он.

2. Л- б. 44-45 нест.

3. И -рӯзи равшан.

4. Л- Биёвард панҷаҳ ҳазори дигар
Ҳама кинаҷӯёни бастакамар.
Ба Пирони Виса супурд он гаҳе,
Ки биншаст бар тахти шоҳаншаҳӣ.

Бад-ӯ гуфт: “То шахри Эрон бирав,
Бинех тахт бар*¹ тахти солори нав.

Дари оштӣ ҳеч гуна мачӯй,
Сухан чуз ба чангу ба кина*² магӯй.

Кассе к-ӯ барад³ обу оташ ба ҳам,
Абар ҳарду- бар карда бошад ситам.

Ду пурмоя бедордил паҳлавон,
Яке хушвар пиру дигар чавон,

60 Бирафтанд бо панди Афросиёб
Ба ором пиру чавон пуршитоб.

Або занги*⁴ заррину кӯполу теғ,
Хурӯшон ба кирдори ғурранда меғ.

ФИРИСТОДАНИ КАЙХУСРАВ ГУДАРЗРО БА ЧАНГИ ТУРОНИЁН

Пас огоҳӣ омад ба пирӯз шоҳ,
Ки омад зи Турон ба Эрон сипоҳ.

Чафопеша, бадгавҳар Афросиёб
Зи кина на ором чӯяд, на^{5*6} хоб.

Баровард хоҳад ҳаме сар зи нанг,
Зи ҳар сӯ фиристод лашкар ба*⁷ чанг.

65 Ҳаме захр сояд ба нӯки синон,
Ки тобад магар сӯи Эрон инон,

1. М- Ниғаҳ кун ту он.

2. М-Кина або ӯ.

3. И-бизад.

4. М-кӯсӣ.

5. И-Наёбад шабу рӯз, Л-Набошад шаби тира. Л- Ба

6. М- наёбад шаб ором.

7. М-Фароз омад аз ҳар сӯе сози.

Саворони чангй*¹ чу сесад хазор,
Зи Чайхун хаме кард хоҳад гузор,

Сипоҳе ки хангоми нангу набард
Зи Чайхун ба гардун бароранд гард.

Далерон ба даргоҳи Афросиёб
Зи бонги табира наёбанд хоб.

Зи овози шайпуру захми дарой
Ту гуфтӣ барояд хаме дил зи чой.

70 Гар ояд ба Эрон ба чанг он сипоҳ,
Ҳизабри диловар наёяд ба роҳ.

Сари марзи Эрон ба Пирон супурд,
Сипоҳе фиристод бо ӯ на хурд.

Сӯи марзи² Хоразм панҷаҳ хазор
Камарбаста рафт аз дари корзор.

Сипаҳдорашон Шедаи шердил,
К-аз оташ ситонад ба шамшер дил.

Сипоҳе ба кирдори пилони маст,
Ки бо чанги эшон шавад кӯҳ паст.

75 Чу бишнид гуфтори корогаҳон,
Пурандеша биншаст шоҳи чаҳон³.

Пас он гаҳ чунин гуфт, к-”Эй бихрадон,
Ман эдун шунидастам аз мӯбадон,

Ки чун моҳи туркон барояд⁴ баланд
Зи хуршеди Эронаш ояд⁵ газанд.

1. М- Турон.

2. Л-шаҳри.

3. Л-шуд шаҳрёрӣ чавон.

4. Турон баромад.

5. И-боша

Сияҳмор чун¹ сар барорад, бикӯб,
Зи сӯроҳ печон шавад сӯи чӯб.

Чу Хусрав ба бедод корад дарахт,
Бигардад аз ӯ подшоҳиву бахт².

80 Пас он гаҳ³ ҳама мӯбадонро бихонд,^{4*5}
Шунида сухан пеши эшон биронд.

Ништастанд бо шоҳи Эрон ба роз
Бузургони фарзонаи размсоз.

Чу Дасти⁶ Рустам, чу Гударзу Гев,
Чу Шедушу Фарҳоду Рухҳоми⁷ неву,

Дигар Бежану Ашқашу Густаҳам⁸
Чу Гургину чун Зангаву Гуждаҳам,⁹

Чу Туси сарафрои Нӯзарнаҷод,
Фарибурзи Ковуси фаррухниҳод.¹⁰

85 Чуз ин номдорони лашкар ҳама,
Ки буданд шоҳи ҷаҳонро рама.

Або паҳлавонон чунин гуфт шох,
Ки “Туркон ҳама разм ҷӯянду гоҳ.

Чу душман сипаҳ сохт,¹¹ шуд тезчанг,
Бибояд басечид моро ба чанг.*¹²

1. - агар

2. ИМ- тахт; Л-б. 79 нест.

3. Л- Аз он пас.

4. И-Ҳама мӯбадонро сӯи хеш хонд.

5. М-Ҳама мӯбадонро бари хеш хонд.

6. И-Дастану.

7. И-Рухҳому гурдони неву.

8. И-Бежан Гев бо Гуждаҳам.

9. И-Густаҳам.

10. Л-б. 84 нест.

11. И-кард.

12. М-Набойд басечад диранг.

Бифармуд, то бар дараш говдум
Заданду бичӯшид¹ рӯинахум.

Аз айвон ба майдон хиромид шоҳ,
Биёростанд аз бари пил гоҳ.²

90 Бизад мӯҳра дар чом бар пушти пил,
Заминро ту гуфтӣ барандуд нил.

Ҳаво шуд сиёҳу замин нилранг³
Далерони лашкар ба сони паланг.

Ба чанг- андарун гурзу дил пур зи кин,
Чу дарёи чӯшон зи гурдон замин.⁴

Хурӯше баромад зи даргоҳи шоҳ,
Ки эй паҳлавонони эронсипоҳ,⁵

Касе к-ӯ бисояд инону рикеб,
Набояд, ки гирад⁶ ба хона шикеб.

95 Бифармуд, к-аз Руму аз Ҳиндувон
Саворони чангу⁷ ялону гавон,

Далерони гарданкаш аз тозиён,
Басечидаи чангу шери жиён.

Камарбаста хоҳем сесад ҳазор
Зи дашти⁸ саворони найзагузор.

Ҳар он, к-аз чиҳилрӯза дар пеши шоҳ
Наёяд, наёбад⁹ ба сар-бар кулоҳ.

1. ИЛМ - Дамиданду бастанд.

2. М-Ранг-ранг.

3. ИМ- нилгун.

4. Л-б. 91 нест.

5. И-б. 93 нест.

6. Л-бошад.

7. И-чангӣ.

8. Л-хар сӯ.

9. Л-Биёяд, биёбад.

Пароканда карданд ҳар сӯ савор,
Фиристода бо*¹ номаи шаҳрёр.

100 Ду ҳафта баромад ба фармони шох,
Бичӯшид дар подшоҳӣ сипоҳ.

Зи лашкар ҳама кишвар омад ба чӯш,
Зи гетӣ баромад саросар хурӯш.

Ба шабгир гоҳи хурӯши хурӯс
Зи ҳар сӯ ҳаме хост овози кӯс.

Бузургони ҳар кишваре бо сипоҳ
Кашиданд саф пеши² даргоҳи шох.

Сари*³ ганҷҳои куҳан боз кард,
Сипахро дирам додан оғоз кард.

105 Ҳама лашкар аз ганҷу динори шох
Ба сар барниҳоданд зарринкулоҳ.⁴

Ба баргуставону ба чавшан чу кӯҳ
Шуда оҳанин лашкаре*⁵ ҳамгурӯҳ.

Чу шуд кори лашкар ҳама сохта,
В-аз эшон дили шох пардохта,

Нахустин аз он лашкари номдор,
Саворони шамшерзан сӣ ҳазор

Гузин кард Хусрав, ба Рустам супурд,
Бад-ӯ гуфт, к-эй номбардор гурд,

110 Раҳи Систон гиру баркаш сипоҳ,
Ба Ҳиндустон андаровар ба роҳ.

1. М- Ба даст- андарун.

2. - ниҳоданд сар сӯи.

3. М-Дари

4. И-Ниҳоданд бар сар зи гавҳар кулоҳ; Л-гурдон кулоҳ.

5. М-шуданд оҳанинган ҳама.

Зи Ғазнин бирав то ба роҳи барин,
Ки гардад туро тоҷу тахту нигин.

Чу он подшоҳӣ шавад яксара,
Ба обишхур ояд палангу бара.

Фаромарзро дех кулоҳу нигин,
Касе к-ӯ бихоҳад, зи лашкар гузин.

Бизан кӯси рӯину шайпуру ной,
Ба Кашмиру Кобул фаровон¹ мапой,

- 115 Ки моро сар аз чанги Афросиёб
Наёбад ҳаме хӯрду орому хоб.

Алонону Ғарча ба Лӯҳроsp дод,
Бад-ӯ гуфт, к- “Эй гурди фаррухнаҷод,

Бирав бо сипоҳе ба кирдори кӯх,
Гузин кун зи гурдони лашкар гурӯх.

Саворони шоистаи корзор
Бубар, то барорӣ зи туркон² димор”.

Ба Ашқаш бифармуд, то сӣ ҳазор
Даманда ҳизаброни найзағузор

- 120 Барад сӯи Хоразм кӯси бузург,
Сипоҳе ба кирдори даррандагург.

Занад бар дари шаҳри Хоразм гоҳ,
Або Шеда гардад ҳаме размхоҳ.

Чаҳорум сипахро ба Гударз дод,
Бад-ӯ гуфт, к-Эй гурди паҳлавнаҷод,³

1. Л- фузун з-ин.

2. И- эшон.

3. Л-Чи моя варо панду андарз дод.

Бирав¹ бо бузургони Эрон ба ҳам
Чу Гургину чун Зангаву Густаҳам,

Чу Шедушу Фарҳоди Харроду Гев,
Гуроza сипаҳдору Рухҳоми неv.*²

- 125 Бифармуд бастан камаршон ба чанг,
Сӯи шаҳри Турон шудан бедиранг.

Сипаҳдор Гударзи кашводагон,
Ҳамон³ паҳлавонону озодагон

Нишастанд бар зин ба фармони шох,
Сипаҳдор Гударз пеши сипоҳ.

Ба Гударз фармуд пас шаҳрёр,
Ки рафтӣ камарбастаи корзор,

Нигар, то наёзӣ ба бедод даст,
Нагардонӣ айвони обод паст.⁴

- 130 Касе к-ӯ ба чангат набандад миён,
Чунон соз, к-аз ту набинад зиён,

Ки напсандад аз мо бадӣ додгар,
Сипанҷ аст гетиву мо баргузар.

Чу лашкар сӯи марзи Турон барӣ,
Макун тез дилро ба оташсарӣ.

Нигар, то начӯшӣ ба кирдори Тус
Набандӣ ба ҳар кор бар пил кӯс.

Ба ҳар кор бо ҳар касе дод кун,
Зи Яздони некидиҳиш ёд кун.

1. ЛМ-Ки рав.

2. М- Фарибурзу Ковусу Фарҳоду Гев
Гуроza сипаҳдору Шопури неv.

3. Л-Ҳама.

4. ТП - баъд аз б. 129 ин б. омада:
Ба кирдори бад ҳеч макшоӣ чанг,
Барандеш аз дудаву ному нанг.

135 Чахондидае сӯи Пирон фирист,
Хушивор в-аз ёдгирон фирист.

Ба панди фаровон-ш букшой гӯш,
Бирав, чодари меҳрубонӣ бипӯш”.

Чунин гуфт солори лашкар ба шох,
Ки “Фармони ту баргар аз чарху мох,

Бад-он сон шавам, к-ам ту фармон диҳӣ,
Ту шоҳи чаҳондориву*¹ ман раҳӣ”.

Баромад хурӯш аз дари паҳлавон,
Зи бонги табира замин² шуд навон.

140 Ба лашкаргаҳ омад дамодам сипоҳ,
Чаҳон шуд зи гарди саворон сиёҳ.*³

Ба пеши сипоҳ - андарун пил шаст,
Чаҳон паст гашта зи пилони маст.

Аз он зандапилони*⁴ чангӣ ҳазор
Биёростанд аз дари шаҳрёр.

Ниҳоданд бар пушташон тахти зар,
Нишастангаҳи шоҳи боточу фар.

Ба Гударз фармуд, то барнишаст
Бар он тахти зар аз⁵ бари пили маст.

145 Барангехт пилону бархост гард,
В-аз он гард некаҳтарӣ ёд кард,

Ки аз чони*⁶ Пирон барорем дуд,
Бар он сон, ки гарди паи пил буд.

1. М- чаҳонбониву

2. Л- чаҳон

3. М-б. 139, 140 нест.

4. М-жандапилони.

5. Л-заррин.

6. М- чони.

Беозор лашкар ба фармони шох
Ҳама рафт манзил ба манзил ба рох.¹

ПАЁМ БУРДАНИ ГЕВ АЗ ГУДАРЗ НАЗДИ ПИРОН

Чу Гударз наздики Райбад расид,
Саронро зи лашкар ҳама баргузид.

Ҳазор аз далерони найзагузор
Гузин кард гарданкашу² номдор.

- 150 В-аз эрониён номвар даҳ*³ савор
Сухангӯю андархури корзор.⁴

Сипаҳдор пас Гевро пеш хонд,
Ҳама гуфтаи шох бо ӯ биронд.

Бад-ӯ гуфт, к-Эй пури хушёрсар,⁵
Барафрохта сар зи бисёр сар.

Гузин кардаам дархурат лашкаре,
Ки ҳастанд⁶ солори ҳар кишваре.

Бад-он то ба наздики Пирон шавӣ,
Бигӯиву гуфтори ӯ бишнави.

- 155 Бигӯӣ ба Пирон, ки ман бо сипоҳ
Ба Райбад*⁷ расидам ба фармони шох.

Шиносӣ ту гуфтору кирдори хеш,
Беозориву ранчу озори хеш.

Ҳама шаҳри Турон бадиरो миён
Бубастанд бо номдори каён.

1. Л-сипоҳ.
2. И- гарданкаши.
3. М-Аз эрониён озмуда.
4. Л-б. 250 нест.
5. Л- солорсар.
6. И- Кушоянда, ки шояд.
7. М- турон.

Фаридуни фаррух, ки бо доғу дард
Ба гетӣ - дарун дида пуроб кард.¹

Пур аз дард Эрон, пур аз доғ² шох,
Ки бо сӯги³ Эрач натобид мох.⁴

160 Зи туркон ба танҳо ту бар анчуман,
Ситой ба меҳру вафо хештан.

Дурӯғ аст бар ту ҳаме номи меҳр,
Набинам-г андар дил орому⁵ меҳр.

Ҳамон аст, к-он шоҳи озармҷӯй⁶
Маро гуфт: “Бо ӯ ҳама нарм гӯй”.

Бад-он, к-ӯ ба гоҳи Сиёвахши рад
Наяфканд аз рӯз бунёди бад,

Ба назди манаш дастгоҳ аст низ,
Зи хуни падар бегуноҳ аст низ.

165 Гуноҳе ки то ин замон кардаӣ,
Зи шоҳон касеро наёзурдай.*⁷

Ҳама шоҳ бугзорад аз ту ҳаме,
Бадӣ неки ангорад аз ту ҳаме.

Набояд, ки бар дасти ман – бар*⁸ табоҳ
Шавӣ бар гузашта фаровон гуноҳ.

1. ИМ - Зи гетӣ бишуд мижжа пур оби зард.

2. И - сӯғ.

3. И- доғи.

4. ТПЗ - пас аз б. омада:

Зи Турон зи Салм омад ин боддам,
Ки бар Эрач омад зи эшон ситам.

5. И- ороми.

6. Л-озодаҳӯй.

7. М-шоҳони гетӣ кӣ озурдай?

8. М- ту.

Магар¹, к-аз паи чанги Афросиёб
Замона ҳаме бар ту гирад² шитоб.

Бузургони Эрону фарзанди ман
Бихонанд бар ту ҳаме панди ман.³

- 170 Сухан ҳарчи донӣ, бад-эшон*⁴ бигӯй,
Ҳам эдун аз эшон сухан бозчӯй.

Гарат чира гардад бар эшон забон,
Гузаштӣ зи тимору растӣ зи чон.

Бару⁵ буми хешонат⁶ обод гашт,
Зи теги манат гардан озод гашт.

Гар эдун, ки сӯи ту гардад*⁷ гуноҳ,
Набошӣ ба чон эмин аз дасти шоҳ.^{8*9}

Начӯям бар ин кина орому хоб,
Ману гурзу майдону Афросиёб,

- 175 К-аз ӯ шоҳи моро ба кин хостан
Набояд¹⁰ бәсе лашкар оростан.

Магар панди ман сар ба сар бишнави,
Ба гуфтори хушёри ман биграви.

Нахустин касе к-ӯ бияфканд кин,
Ба хунрехтан барнавашт остин.

-
1. Л-дигар.
 2. И-нагирад.
 3. Л-б. 169 нест.
 4. М- Агар рост бошад дилат бо.
 5. Л- Тану.
 6. И- хеши ту.
 7. М- Гар аз ту падидор ояд.
 8. И- В-ар аз ту ҳаме дид бояд гуноҳ,
Намонад ба ту меҳру тахту кулоҳ.
 9. М- Намонад ба ту тоҷу тахту кулоҳ.
 10. Л-Бубояд.

Ба хуни¹ Сиёвуш биёзид даст,
Ҷаҳоне ба бедод баркард паст,

Ба сони сагоншон аз он анчуман
Бубандӣ, фиристӣ ба наздики ман.

180 Бад -он то фиристем наздики шоҳ,
Чи саршон^{*2} ситонад, чи бахшад гуноҳ.

Ҷама номи эшон ба девони ман
Набиштаст шоҳи ҷаҳонбони ман.

Ту нашнидӣ ин достони бузург,
Кӣ шери жиён афканад пеши гург?

Ки ҳар, к-ӯ^{*3} ба хуни каён даст охт,
Замона ҷуз аз хок ҷояш насохт.

Дигар ҳарчи аз ганҷ наздики туст,
Ҷама душмани ҷони торики туст,

185 Зи аспони пурмоя в-аз гавҳарон,
Зи динору дебову аз афсарон,

Зи шамшеру аз таргу баргустувон,
Зи хафтону аз ханчари ҳиндувон,⁴

Ҷама олати лашкару симу зар
Фиристӣ ба наздики ман сар ба сар.

Ба бедод, к-аз мардумон бистадӣ,
Фароз оваридӣ зи дасти бадӣ,

Бад-он бозхаррӣ магар ҷони хеш,
Бубинӣ сари роҳ дармони хеш.

1. И- ҷони.

2. М - ҷонаш.

3. М - Ҷар он кас.

4. И- Ханҷар зи Ҳиндустон.

190 Чи андархури шахрёр аст, аз он
Фиристам ба наздики шоҳи чаҳон.

Бубахшем дигар ҳама бар сипоҳ
Ба чоӣ мукофоти кардагуноҳ.

Ва дигар, ки пури гузини туро
Ниғаҳбони*¹ гоҳу нигини туро,²

Бародарт ҳарду сарони сипоҳ,³
Ки ҳазмон⁴ бароранд гардан ба моҳ.

Чу ҳар се бар ин номдор анҷуман
Фиристӣ гаравгон ба наздики ман,

195 Бад-он то шавам эмин аз кори ту,
Барорад дараҳти вафо бори ту.

Бубин, он гаҳе баргузин з-ин ду роҳ*⁵
Яке роҳ ёбӣ ба наздики шоҳ.

Худу⁶ дудмон назди Хусрав шавӣ,
Бад-он сояи меҳри ӯ биғнавӣ.

Бибуррӣ дил аз меҳри Афросиёб,
Набинӣ шаби тира ӯро ба хоб.

Кунам бо ту паймон, ки Хусрав туро
Ба хуршеди тобон барорад саро.

200 Зи меҳри дили ӯ то оғаҳтарӣ,
К-аз ӯ ту набинӣ ба чуз сарварӣ.⁷

1. М- Ниғаҳдори.

2. Л- Ва дигар зи гурдони рӯзи набард
Чу Хумону Каҳҳолу Фаршедвард.

3. Л-Бубахшем дигар ҳама бар сипоҳ.

4. Л-ҳардам.

5. М- Барандеш акнун аз ин ҳарду роҳ.

6. -Чу бо.

7. Л- меҳтарӣ.

В-ар аз шоҳи Турон битарсӣ ҳама,*¹
Нахоҳӣ, ки ой ба Эронзамӣ,*²

Бипардоз Турону баркаш ба Чоч,
Бубар тахти сочу барафроз тоҷ.

Варат*³ сӯи Афросиёб аст рой,
Бирав назди ӯ, чанги моро мапой,

Ки бо он ки бояд басечем*⁴ чанг,
Маро дил*⁵ чу шер асту чангипаланг,

205 Ба туркон намонам ман аз тахт баҳр,
Камони ман абр асту борон-ш захр.⁶

Вагар бугзарӣ з-ину чангат ҳавост,
Сарат пур зи бериову кимиёст,

Басечидаи чанг хез, эдар ой,
Гарат ҳаст бо шери дарранда пой.

Чу саф баркашад аз ду рӯя сипох,
Гунаҳгор пайдо шавад бегуноҳ.

В-ар*⁷ ин гуфтаҳои маро нашнавӣ,
Ба фарҷоми корат пушаймон шавӣ.

210 Пушаймонӣ он гаҳ надорад-т суд
Ки теги замона саратро дуруд”.

Бигуфт ин сухан паҳлавон бо писар,
Ки бархон ба Пирон ҳама дар ба дар.⁸

1. М- зи бад.

2. М- Эрон сазад.

3. М - Гарат.

4. М - Ки бо ман набояд бисечид.

5. М - зӯри.

6. И-б. 205 нест.

7. М - Гар.

8. И - сар ба сар.

РАФТАНИ ГЕВ БА ВИСАГИРД БА НАЗДИКИ ПИРОН

Зи пеши падар Гев шуд то ба Балх,
Гирифта ба ёд он суханҳои талх.

Фуруд омаду кас фиристод зуд,
Бад-он сон, ки Гударз фармуда буд.

Ҳамон шаб сипоҳ андаровард гирд,
Бирафт аз дари Балх то Висагирд,

- 215 Ки Пирон бад-он шаҳр буд бо сипоҳ,
Ки дайҳими Эрон ҳаме чусту гоҳ.

Фиристода чун назди*¹ Пирон расид,
Сипаҳдори турконсипаҳро бидид.

Бигуфташ, ки “Омад сӯи Балх Гев,
Або ӯ бузургону гурдони невр”.

Чу бишнид Пирон, барафрохт гӯш,
Баромад зи гурдони лашкар хурӯш.

Бизад нои рӯину барбаст кӯс,
Шуд аз сумми аспон замин обнӯс.²

- 220 Саду даҳ ҳазораши зи лашкар савор,
Фароз омаданд аз дари корзор.

Аз эшон ду баҳра³ ҳамон чо бимонд,
Бирафту чаҳондидагонро бихонд.

Биёмад, чу наздики Чайхун расид,
Ба гирди лаби об лашкар кашид.

Ба Чайхун - бар аз найза девор кард,
Або⁴ Геви Гударз дидор кард.

1. М - пеши.
2. И -б. 219 нест.
3. И - Ду баҳра зи лашкар.
4. Л - Чу бо.

Ду ҳафта шуд андар суханшон диранг,
Бад-он то набошад ба бедод чанг.

225 Зи ҳар гуна гуфтанду Пирон шунид,
Гунаҳгорӣ омад зи туркон падид.

Бузургони Эрон забон ёфтанд,
Бар эшон ба гуфтор биштофтанд.

Барафканд Пирон ҳам андар шитоб
Наванде ба наздики Афросиёб,

Ки Гударзи Кашводагон бо сипоҳ
Ниҳод аз бари тахти Эрон кулоҳ.

Фиристода омад ба наздики ман^{1*2},
Гузин пури ӯ Гевӣ лашкаршикан.

230 Маро гӯшу дил сӯи^{3*4} фармони туст,
Ба паймон равонам гаравгони туст.

Сухан чун ба солори Турон⁵ расид,
Сипоҳе зи ҷанговарон баргузид.

Фиристод наздики Пирон савор
Зи гурдони шамшерзан сад⁶ ҳазор.

Бад-ӯ гуфт: “Бардор шамшери кин,
В-аз эшон бипардоз рӯи замин.

На Гударз бояд ки монад, на Гев,
На Фарҳоду Гургин, на Рухҳоми нев,

235 Ки бар мо сипоҳ омад аз чор сӯй,
Ҳаме тахти Турон кунанд орзӯй.

1. И- б. 229, 230 нест.

2. М- меҳтари анҷуман.

3. Л - хабар.

4. М- Яқсар.

5. Л - туркон.

6. Л - сӣ.

Биёрам саворони туркон кунун,
Ҳама шаҳри Эрон кунам чӯи хун.

Ба рои ҳушивору мардони мард
Барорам зи Кайхусрав¹ ин бор гард”.

Чу Пирон бидид он сипохи бузург,
Ба хун ташна ҳар як ба кирдори гург.

Барошуфт аз он пас, ки нерӯ гирифт,
Хунарҳо бишуст аз дил, оҳу гирифт.

240 Чафопеша гашт он дили некхӯ,
Пурандеша шуд,*² разм кард орзӯ.

Ба Гев он гаҳе гуфт: “Бархезу рав,
Сӯи паҳлавони сипаҳ боз шав.

Бигӯяш, ки аз ман ту чизе маҷӯй,
Ки фарзонагон он набинанд рӯй.

Яке он ки аз номдорон гавон
Супурдан ба дасти ту ин кай тавон?

Ва дигар, ки гӯй силеху сипоҳ,
Гаронмоя аспону тахту кулоҳ,

245 Бародар, ки равшанравони³ ман аст,
Гузида писар паҳлавони ман аст,

Ҳамегӯй аз хештан дур кун,
Зи бихрад чунин хом бошад⁴ сухун.

Маро марг беҳтар аз ин⁵ зиндагӣ,
Ки солор бошам, кунам бандагӣ.

1. И - Хусрав ман.

2. М - Хурӯшиду бар.

3. ИЛ - равшанҷаҳони.

4. Л - Ки доно чунин хом донад сухун.

5. Л - бодо бад-он.

Яке достон зад бар ин бар паланг,
Чу бо шери чангӣ баромад ба чанг.

Ба ном ар бирезӣ маро, гуфт, хун,
Беҳ аз зиндагонӣ ба нанг-андарун.

250 Ва дигар, ки пайгоми шоҳ омадаст,
Ба фармони чангам сипоҳ омадаст”.

Чу посух чунин ёфт, баргашт Гев,
Або номдорону гурдони¹ нев.

Сипаҳдор чун Гев баргашт аз ӯй,
Хурӯшон сӯи чанг бинҳод рӯй.

Биёмад, чу назди² Канобад расид,
Бад-он домани кӯҳ лашкар кашид.

САФ КАШИДАНИ ҲАРДУ ЛАШКАР

Чу Гев андаромад ба пеши падар
Ҳама гуфт посух хама дар ба дар³

255 Ба Гударз гуфт: “Андаровар сипоҳ,
Ба ҷое, ки сози ҳама*⁴ размгоҳ,

Ки ӯро ҳама оштӣ рой нест,
Ба дил-ш-андарун додро ҷой нест.

Зи ҳар гуна бо ӯ сухан рондам,*⁵
Ҳама ҳарчи гуфти, бар ӯ хондам,*⁶

Чу омад*⁷ падидор аз эшон гуноҳ,
Ҳаёне барафканд наздики шоҳ,

1. Л - лашкару номдорони.

2. ЛМ - пеши.

3. ИЛ - сар ба сар.

4. М - созем мо.

5. М - рондем.

6. М - хондем.

7. М- Биёмад.

Ки Гударзи¹ Гев андаромад ба чанг,
Сипаҳ ронд бояд кунун бедиранг.²

260 Сипоҳ андаромад зи³ Афросиёб,
Чу мо бозгаштем, бугзошт об.

Кунун кинаро кӯс бар пил баст,
Ҳама чанги моро кунад пешдаст”.

Чунин гуфт бо Гев пас паҳлавон,
Ки “Пирон ба серӣ расид аз равон.

Ҳамин доштам чашм аз ин бад нишон,⁴
Валекин ба фармони шоҳи чаҳон

Бибоист рафтани, ки чора набуд,
Дилашро кунун шаҳрёр озмуд.

265 Яке дoston гуфта будам ба шоҳ,
Чу фармуд лашкаркашидан ба роҳ,

Ки “Дилро зи меҳри касе баргусил,
Куҷо несташ бо забон рост дил.

Ҳама меҳри Пирон ба туркон-бар аст,
Бишӯяд ҳаме шоҳ аз ӯ пок даст”.

Давон⁵ аз паи*⁶ Гев Пирон далер
Сипаҳро ҳаме ронд бар сони шер.

Чу донист Гударз, к-омад сипоҳ,
Бизад кӯсу омад зи Райбад ба роҳ.

Зи кӯҳ андаромад, ба хомун гузашт,
Кашиданд лашкар бар он паҳндашт.

1. И - Гударзу.

2. И - Сипоҳи дигар боядам тезчанг.

3. ИЛМ - омад аз назди.

4. И- Ҳама доштам чашм з-он бад нишон.

5. Л - Дамон.

6. М - паси.

270 Ба дашт андаровард лашкар гурӯҳ
Ба ҳомун сипоҳ аз паси пушти кӯҳ.¹

Чу Пирон сипоҳ аз Канобад биронд,
Ба рӯз-андарун рӯшноӣ намонд.

Саворони чавшанварон сад ҳазор
Зи туркон миёнбастаи² корзор,

Бирафтанд баста камарҳо ба³ чанг
Ҳама теги ҳиндӣ гирифта⁴ ба чанг.

275 Ба кирдори кӯҳ аз ду рӯя сипоҳ,
Аз оҳан ба сар барниҳода кулоҳ.

Баромад хурӯшидани каррной,
Ту гуфтӣ бичунбад ҳаме кӯҳ⁵ зи чой.

Зи Райбадзамин⁶ то Канобад сипоҳ
Дару дашт аз эшон кабуду сиёҳ.⁷

Ситора синон буду хуршед теғ,
Зи оҳан замин буд в-ар гард меғ.

Битӯфид аз овои гурдон замин,
Зи таргу⁸ синон осмон оҳанин.⁹

280 Чу Гударз туронсипоҳро бидид,
Ки бар сони дарё ҳаме бардамид.

1. Л -б. 271 нест.

2. Л - камарбастаи.

3. И - камарҳои.

4. Л - найзаву теги ҳиндӣ.

5. И - Бичунбад гуфтӣ ту кӯҳе,

6. Л - Райбад дамрон.

7. ТПЗИЛ - Зи гарди сипоҳ рӯз равшан намонд,
Зи найза ҳаво чуз ба чавшан намонд.
Аз овои аспону гарди сипоҳ
Бишуд рӯшноӣ зи хуршеду моҳ.

8. ИМ - нӯғӣ.

9. Л -б. 279 нест.

Дурафш аз дурафшу гурӯҳ аз гурӯҳ,
Гусиста нашуд, то шаб омад зи кӯҳ.

Чу шаб тира шуд, пил пеши сипоҳ
Фароз овариданду бастанд роҳ.

Барафрӯхтанд оташ аз ҳар ду рӯй
Зи овози гурдони пархошчӯй.¹

Чаҳон сар ба сар гуфтӣ оҳарман аст,²
Ба доман-бар аз остин³ душман аст.

285 Зи бонги табира ба санг-андарун
Бидаррид дил дар шаби тирагун.⁴

Сапеда баромад зи кӯҳи Сиёҳ,
Сипаҳдори Эрон ба пеши сипоҳ.

Ба осуда асп андаровард пой,
Ялонро ба ҳар сӯ ҳаме сохт чой.

Сипаҳро сӯи маймана кӯҳ буд,
Зи чанги далерон беандӯҳ буд.

Сӯи майсара рӯди оби равон,
Чунон дархур омад, ки танро равон.

290 Ҳам эдун пиёда паси найзодор,
Або чавшану тири оҳангузор.⁵

Камонҳо фиканда ба бозу-дарун,
Ҳаме аз чигаршон бичӯшид хун.

1. - б. 282, 283 нест.

2. И - Ту гуфтӣ чаҳон сар ба сар оҳан аст.

3. И - Замин осмонро магар.

4. Им - қиргул.

5. ЛМ - Таркашу тири чавшангузор;

ТПЗ - Пиёда ки буд дархури корзор,
Бифармуд, то пеши рӯи савор
Сафе баркашиданд найзаварон
Сипардор бо бодпоён сарон.

Паси пушти эшон саворон ба чанг,
К-аз оташ ба ханчар бибурданд ранг.

Паси пушташон зиндапилон¹ чу кӯх,²
Замин аз паи пил гашта сутӯх.

Дурафши хучаста миёни сипоҳ,
Зи гавҳар дурафшон ба кирдори моҳ.³

295 Дурахшидани теғҳои бунафш
Аз он сояи коваёни дурафш.

Ту гуфти, ки андар шаби тирачехр,
Ситора ҳаме барфишонад сипехр.

Биёрост лашкар ба сони бихишт,
Ба боғи вафо сарви кина бикишт.

Фарибурзро дод пас маймана,
Паси пушти лашкар Ҳачиру буна.

Гуроza⁴ сари тухмаи Гевгон,
Завора⁵ ниғаҳбони тахти каён.

300 Ба ёри Фарибурз бархостанд,
Ба⁶ як рӯи лашкар биёростанд.

Ба Рухҳом фармуд пас паҳлавон,
Ки “Эй тоҷу тахту хирадро равон,⁷

Бирав бо саворон сӯи майсара,
Ба кирдори наврӯзхур аз бара.

1. Л - пушти лашкар зи пилон.

2. И - Паси пушти лашкар зи пилон гурӯх.

3. Л - пас аз б. 294 ин б. омада:

Зи пилон замин сар ба сар нилгун,
Зи гарди саворон ҳаво чӯши хун.

4. И - Завора.

5. И - Гуроza.

6. Л - Зи.

7. И - номвар шери равшанравон.

Барафрӯз лашкар ту аз фарри хеш,
Сипахро ҳаме дор дар барри хеш.

Бад-он обгун ханчари невосӯз,
Чу шери жиён аз*¹ ялон разм тӯз!

305 Бирафтанд ёрон-ш бо ӯ ба ҳам,
Зи гурдони лашкар яке Густаҳам.

Дигар Гаждаҳам разро ногузир,
Фурӯҳил, ки бугзорад аз чарх тир.

Бифармуд бо Гев, то даҳ хазор
Бирафтанд баргустувонвар савор.

Супурд он замон пушти лашкар бад-ӯй,
Ки буд ҷои гурдони пархошҷӯй.

Бирафтанд бо Гев чанговарон
Чу Гургину чун Зангаи Шоварон.

310 Дурафше фиристоду сесад савор*²
Нигаҳбони лашкар сӯи рӯдбор,³

Ҳам эдун фиристод бар сӯи кӯҳ,
Дурафшеву сесад зи гурдон гурӯҳ.

Яке дидабон бар сари кӯҳсар^{4*5}
Баромад, баровард аз анбӯҳ сар.⁶

Шабу рӯз гардан барафрохта,
Аз он дидагаҳ дида бартохта.

Бичустӣ ҳаме роҳи туронсипоҳ,
Паи мӯрро гар бидидӣ ба роҳ.

1. М - бо.

2. М - фиристод бо се хазор.

3. И -б. 310 нест.

4. И -кӯҳсар.

5. М - кӯҳ бар.

6. И - Нигаҳбони рӯзу ситорашумор.

- 315 Зи дида хурӯшидан ороستی
 Бигуфтиву Гударз¹ бархостӣ.
- Бад-он сон биёрост он размгоҳ,
 Ки разм орзӯ кард хуршеду моҳ.
- Чу солор шоиста бошад ба чанг,
 Натарсад сипоҳ аз диловар наҳанг.
- В-аз он пас биёмад ба солоргоҳ,
 Ки дорад сипахро зи душман нигоҳ.
- Дурафши дилафрӯз бар пой кард,
 Ялонро² ба қалб-андарун чой кард.
- 320 Саронро ҳама хонд наздики хеш,
 Паси пушт Шедушу Фарҳод пеш.³
- Сипаҳдор Гударзашон дар миён,
 Дурафш аз бараш сояи коваён.
- Ҳама бистад аз моҳу хуршед нур,
 Ниғаҳ кард Пирон ба лашкар зи дур
- Бад-он созу он лашкар оростан,
 Дил аз ранҷу тимор баркостан.
- Дару дашту кӯҳу биёбон синон,
 Инон бофта сар ба сар дар инон.
- 325 Сипаҳдори Турон*⁴ ғамӣ гашт сахт,
 Барошuft бо тирахуршеди⁵ бахт.

1. И - Ба Гударз гуфтиву.

2. И - сипарҳо

3. ТПЗИМ - Ба дасти чапаш размдида Ҳачир
 Суи рост Катмораи шергир
 Бубастанд з-оҳан ба гирдаш сарой
 Паси пушт пилони чангӣ ба пой.

4. М - туркон.

5. И - тирауммеду.

В-аз он пас ниғаҳ кард чои сипоҳ,
Наёмад-ш бар орзу размғаҳ.*¹

На овардғаҳ диду на чои саф,
Ҳама барзад аз хашм кафро ба каф.

Бар он сон ки омад, бибоист сохт,
Чу сӯи ялон асп боист тохт.

Пас аз номдорону гурдони хеш,
Касе к-ӯ кунад чангро даст пеш,

330 В-аз он чангсозони*² Афросиёб
Касе к-ӯ бад-ин³ кина гирад шитоб,

Гузин кард шамшерзан сӣ ҳазор,
Ки буданд шоистаи корзор,

Ба Ҳумон супурд он замон қалбгоҳ
Сипоҳи ҳизабрафкану размхоҳ.

Бихонд Андаримону Арҷоспро,
Ниҳодӣ сипаҳ род Бурҷоспро.

Чапи размгоҳаш бад-эшон супурд,
Або сӣ ҳазор аз далерони гурд.

335 Чу Лахҳоки чангиву Фаршедвард,
Або сӣ ҳазор аз ялони набард

Гирифтанд бар маймана чойгоҳ,
Замин сар ба сар гашт аз оҳан сиёҳ.

Чу Зангӯлаи гурду Калбодро,
Сипаҳрам, ки буд рӯзи фарёдро,

Фиристод бо найзавар даҳ ҳазор
Ба пушти саворони ханҷаргузор.

1. М -б. 326 нест.

2. М - чанговарон.

3. И - каш бад-он.

Бурун рафт Рӯини рӯинатан
Або даҳ хазор аз ялони Хутан,

- 340 Бад-он то дар он бешазорон чу шер
Камингаҳ кунад бо ялони далер.

Талоя фиристад ба рӯду ба кӯх,
Сипаҳдори Эрон шавад з-он сутӯх.

Гар аз размгаҳ пай ниҳад пештар,
Бичунбад абар хештан бештар.

Сипаҳдор Рӯин ба кирдори шер
Паси пушти ӯ андарояд далер.

Ҳамон дидабон бар сари¹ кӯҳсор,
Ниғаҳбони рӯзу² ситорашумор,

- 345 К-аз эрониён гар саворе зи дур
Инон тофтӣ сӯи солори Тур,

Ниғаҳбони дида гирифтӣ хурӯш,
Ҳама размгаҳ омадӣ з-ӯ ба чӯш.

РАФТАНИ БЕЖАН БА НАЗДИ ГЕВ БА РАЗМ ХОСТАН

Ду лашкар ба рӯй андаровард рӯй
Ҳама номдорони пархошчӯй.

Чунин истода се рӯзу се шаб,
Ту гуфтӣ якеро начунбид лаб.

Ҳама гуфт Гударз, гар ҷои хеш
Супорам бад-эшон, ниҳам пой пеш,

- 350 Сипоҳ андарояд паси пушти ман,
Намонад ба ҷуз бод дар мушти ман.

1. И- дидбонгурд.

2. И - Ниғаҳбон буду.

Шабу рӯз бар пой пеши сипох
Ҳамечуст некахтари хуру мох,

Ки то рӯзгоре ки некаhtar аст,
Кадом аст чунбиш киро дарх(в)ар аст.

Кучо бардамад бод рӯзи набард,
Ки чашми саворон бипӯшад ба гард.

Бар эшон биёбам магар дастгоҳ,
Ба кирдори бод андарорам сипох.

355 В-аз он рӯй Пирон¹ ниҳода ду чашм,
Ки Гударзро дил бичӯшад зи хашм,

Кунад пушт пардахту ронад сипох,
Камин андарорад ба пушташ зи роҳ.

Ба рӯзи чаҳорум зи пушти сипох
Бишуд Бежани Гев то қалбгоҳ.

Ба пеши падар шуд ҳама чома чок,
Ҳаме б-осмон барпароканд хок.

Ҳаме гуфт, к-эй боби корозмой,
Чарой бар ин*² хира будан ба пой?

360 Ба панҷум фароз омад ин рӯзгор,
Шабу рӯз осоиш омад зи кор.

На хуршед шамшери гурдон бидид,
На гарде ба рӯи ҳаво бардамид.

Саворон ба ҳафтону хӯд-андарун,
Якero ба раг дарначунбид хун.³

1. И - ва Пирон ҳам эдун.

2. М - чӣ дони чунин.

3. И - Якero надиданд олуида хун;

ТПЗ - Дар Эрон ҳама зери бор- андаранд.

На охир ба рангу нигор -андаранд.

Ба Эрон пас аз Рустами номдор
Набудӣ чу Гударз дигар савор.

Кунун то биёмад зи чанги Пашан,
Аз он куштану размгоҳи гашан.

365 Ба Лодан, ки чандин писар кушта дид,
Сари бахти эрониён гашта дид,

Цигархаста гаштасту гумкардароҳ,
Наҳоҳад, ки бинад ҳаме размгоҳ.

Ба пириш-бар чашм бояд фиканд,
Ниҳодаст сар сӯи чархи баланд.

Сипаҳдор, к-ӯ ношумурда сипоҳ
Ситора шуморад ҳаме гирди моҳ.

Ту бишнос, к-андар танаш нест хун,
Шуд аз чанги чанговарон ӯ¹ забун

370 Шигифт аз ҷаҳондида Гударз нест,
Ки ӯро равон худ бад-ин марз нест.

Шигифт аз ту дорам ҳаме,*² эй падар,
Ки шери жиён аз ту чӯяд³ хунар.

Ду лашкар ҳаме бар ту доранд чашм,
Яке тез кун мағзу бинмой⁴ хашм.

Кунун чун ҷаҳон гарму равшан ҳаво
Бигирад ҳаме разми лашкар наво,

Чунин*⁵ рӯзгори хушӣ бугзарад,
Чу пӯлод рӯи замин бифсурад.

1. И - ӯ чанги турониёно.

2. М - ояд моро.

3. И-гирад.

4. И - бифрӯз.

5. М - чу ин.

375 Чу бар найзахо гардад афсурда чанг,¹
Паси пушт барф ояду пеш чанг.

Кӣ ояд зи гурдон ба пеши сипох,
Ки овард гирад бар ин размгоҳ?

В-ар эдун, ки тарсӣ ҳаме аз камин,
Зи чанговарону зи мардони кин,

Ба ман дод бояд саворе ҳазор,
Гузини ман андархури корзор.

Барорем гард аз камингоҳашон,
Сар афшон кунем аз бари моҳашон.

380 Зи гуфтори Бежан бихандид Гев,
Басе офарин хонд бар пури нев.

Ба додор гуфт, аз ту дорам сипос
Ту додӣ маро пури некишинос.

Ҳамаш зӯр додӣ, ҳамаш хушу*² дин,
Шиносои ҳар қору чӯёи кин.

Ба ман бозгашт ин диловар чавон
Чунон чун бувад баччаи паҳлавон.

Чунин гуфт мар чуфтро наррашер,
Ки фарзанди мо гар набошад далер,

385 Бибуррем аз ӯ меҳру пайванд пок,
Падар-ш оби дарё бувад, мом хок.

Валекин ту, эй пури чирасухун,
Забон бар ниё баркушода макун,

Ки ӯ кордида-сту донотар аст,
Бар ин лашкари номвар меҳтар аст.

1. И - чанги саворону.

2. М - додиву ҳам фарру.

Касе к-ӯ бувад судои рӯзгор,
Набояд ба хар кораш омӯзгор.

Саворони мо гар ба бор-андаранд,
На туркон ба рангу нигор-андаранд.

390 Ҳама шӯрбахтанду баргаштасар,
Ҳама дида пуробу хунин чигар.

Ҳама хоҳад ин пири корозмой,
Ки туркон ба чанг андароранд пой.

Паси пушташон дур гардад зи кӯҳ,
Барад лашкари кинавар ҳамгурӯҳ.

Бубинӣ ту кӯполи Гударзро
Ки чун дарнавардад ҳама марзро.

Ва дигар, ки аз ахтари неку бад
Ҳама гардиши чархро бишмарад.

395 Чу пеш ояд он рӯзгори беҳӣ,
Кунад рӯи гетӣ зи туркон тихӣ.

Чунин гуфт Бежан ба пеши*¹ падар,
Ки “Эй паҳлавони ҷаҳон сар ба сар,

Ҳучаста ниёро, ки ин аст² рой,
Сазад, гар надорем румӣ³ қабой.

Шавам, чомаи разм⁴ берун кунам,
Ба май рӯи пажмурда гулгун кунам.

Чу ояд ҷаҳонпаҳлавонро ба кор,
Биёям камарбастаи корзор”.

1. М- фарруҳ.
2. И -агар нест.
3. И - аз охан. ИМ - чавшану худ.
4. И -бастан.

ДАСТУРИИ НАБАРД ХОСТАНИ ҲУМОН АЗ ПИРОН

- 400 В-аз он лашкари турк Хумон далер
Биёмад ба пеши бародар чу шер,

Ки эй паҳлавони рад, Афросиёб,
Гирифт андар ин чанг моро шитоб.

Ба панчум фароз омад ин рӯзгор,
Миён баста дар*¹ чанг чандин савор,

Аз оҳан миён судаву дил зи кин,
Ниҳода ду дида ба Эронзамин.

Чӣ дорӣ ба рӯй андаровард рӯй,
Чӣ андеша дорӣ ба дил-дар, бигӯй?
- 405 Гарат рои чанг аст, чанг озмой,
В-агар рои баргаштан, эдар мапой,

Ки нанг аст*² бар ту, аё паҳлавон,
Бар ин кор хандид*³ пиру ҷавон.

Ҳамон лашкар аст ин, ки аз мо ба чанг
Бирафтанду рафта зи рух обу ранг.

Аз эшон ҳама размгаҳ кушта буд,
Замин сар ба сар ҷӯи хун гашта буд.

На з-ин номдорон саворе кам аст,
На он дударо паҳлавон Рустам аст.
- 410 В-арат⁴ орзу нест хун рехтан,
Наҳоҳӣ⁵ ҳаме лашкар ангехтан,

1. М -бар.
2. М - аз ин.
3. М - ханданд.
4. И - гарат.
5. И - Начуй.

Зи чанговарон баҳрае баргузин,
Ба ман дех, ту бингар бад-ин дашти кин”.

Чу бишнид Пирон зи Хумон сухун,
Бад-ӯ гуфт: “Маштобу тундӣ макун.

Бидон, эй бародар, ки ин размхоҳ,
Ки омад бари ман чунин бо сипоҳ,

Гузини бузургони Кайхусрав аст,
Сари номдорону ҳам пахлав аст.

415 Яке он ки Кайхусрав аз шоҳи ман
Ҳаме сар фарозад¹ ба ҳар анчуман.

Ва дигар, ки аз пахлавонони шоҳ
Надонам чу Гударз касро ба чоҳ.²

Ба гарданфарозиву мардонагӣ,
Ба рои хушивору фарзонагӣ,

Се дигар, ки пурдоғ дорад чигар,
Пур аз хун*³ дил аз дарди чандон писар,

Ки аз тан сароншон чудо мондаем,
Заминро ба хун гард биншондаем.

420 Кунун то ба тан-ш-андарун ҷон бувад,
Бар ин кина чун мор печон бувад.

Чаҳорум ду⁴ лашкар миёни ду кӯҳ
Фароз оваридаст карда гурӯҳ.⁵

Зи ҳар сӯ, ки ҷӯй, бад-ӯ роҳ нест,
Барандеш, к-ин ранҷ кӯтоҳ нест.

1. И - барорад.

2. И - кас кинахоҳ.

3. М - кин.

4. И - ки.

5. И-фуруд оварида гурӯхогурӯҳ.

Бикӯшид бояд бад-он то магар
Аз он кӯхбора*¹ бароранд сар.

Магар монда гарданду сустӣ кунанд,
Ба чанг-андарун пешдастӣ кунанд.

425 Чу аз кӯх берун кашад лашкараш,
Яке тирборон кунам бар сараш.

Чу девор гирд андароремашон,
Чу шери жиён чон бароремашон.

Бар эшон бигардад ҳама коми мо,
Барояд ба хуршед-бар номи мо.

Ту пушти сипоҳиву солори шох
Бароварда аз чарху кайвон кулоҳ.

Касе к-ӯ ба номи баландаш ниёз
Набошад, чӣ гардад ҳаме гирди оз?

430 Ва дигар, ки аз номдорон ба чанг
Наёяд касе*² пеши ғуррон паланг.

Зи гурдон касеро абеномтар
Ба чанги далерон беоромтар,

Зи лашкар фиристад ба пешат ба кин,
Агар барнавардӣ бар ӯ-бар замин,

Туро ном аз ӯ бар набошад баланд,
Бар эронӣён низ н-ояд газанд.³

В-агар бар ту-бар даст ёбад ба хун,
Шаванд ин далерони туркон забун”.

435 Ниғаҳ кард Ҳумон ба гуфтори ӯй,
Ҳама хира донист кирдори ӯй.

1. М - кӯх поя.

2. М - ҳаме.

3. И-б. 431-433 нест.

Чунин дод посух, к-аз Эрон савор
Кй ояд, ки¹ бо*² ман кунад корзор?

Туро худ ҳамин меҳрубонист хӯй,
Маро корзор омадаст орзуй.

В-агар, к-ат*³ ба кинчустан оҳанг нест,
Ба қонат-дарун⁴ оташи чанг нест.

Шавам, чармаи гомзан зин кунам,
Сапедадамон чустани кин кунам.

РАЗМ ХОСТАНИ ҲУМОН АЗ РУҲҲОМ

440 Чу омад ба лашкаргаҳи хеш боз,
Ҳаме суд дандон ба сони гуроз.

Нишаст аз бари зин сапедадамон
Чу шери жиён бо яке тарҷумон.

Биёмад ба наздики эронсипох
Пур аз чанг дил, сар⁵ пур аз кини шоҳ

Чу Пирон бидонист, к-ӯ шуд ба чанг,
Бар ӯ-бар ҷаҳон гашт з-андӯх⁶ танг.

Бичӯшидаш аз кори Ҳумон чигар,
Яке достон ёд кард аз падар,

445 Ки доно ба ҳар кор созад диранг,
Сар андарнаёрад ба пайкор танг.

Сабуксор тундӣ намояд нахуст,
Ба фарҷоми кор андуҳ орад дуруст.

1. И- Надонам, ки.
2. М- набошад, ки бар.
3. М-гуро гар.
4. ИМ – дил андарун.
5. И-ранг рух, дил.
6. И- шуд зи андӯх.

Забоне ки андар сараш мағз нест,
Агар дур биборад ҳамон, нағз нест.

Чу Ҳумон бад-ин разм тундӣ намуд,
Надонам чӣ орад ба фарҷом суд?

Чаҳондовараш бод фарёдрас,
Чуз ўяш набинам ҳаме ёр кас.

450 Чу Ҳумони Виса бад-он размгоҳ,
Ки Гударзи Кашвод¹ буд бо сипоҳ,

Биёмад, ки чўяд зи гурдон^{*2} набард,
Ниғаҳбони лашкар бар ў бозх(в)ард.

Талоя биёмад бари^{*3} тарҷумон,
Саворони Эрон ҳама бадгумон.

Бипурсид, к-ин гурди пархошчўй
Ба хира ба дашт-андар овард рўй,

Кучо рафт хоҳад ҳаме чун наванд,
Ба чанг- андарун гурзу бар зин каманд?

455 Ба эрониён гуфт пас тарҷумон,
Ки омад гаҳи теғу гурзу⁴ камон,^{*5}

Ки ин шердил номбардор мард,
Ҳаме бо шумо кард хоҳад набард.

Сари висагон аст Ҳумон ба ном
Ки теғаш дили шер дорад ниём.

Чу диданд эрониён гурзи ўй,
Камарбастану хусравӣ бурзи ўй,

1. И-Биёмад, ки Гударз.
2. М- зи гурдон бихоҳам.
3. М- сўи.
4. И-гурзу тиру.
5. М- г аро.

Ҳама дашти*¹ найзагузoron зи кор
Фурӯ монд аз фарри он номдор.

460 Ҳама яксара бозгаштанд аз ӯй,
Сӯи тарҷумонаш ниҳоданд рӯй,

Ки рав пеши Ҳумон, ба туркизабон
Ҳама гуфтаи мо бар ӯ-бар бихон,²

Ки моро ба чанги ту оҳанг нест,
Зи Гударз дастурии чанг нест.

Агар чангчӯй, кушодаст роҳ
Сӯи номвар паҳлавони сипоҳ.

Зи солори гурдони гарданкашон
Ба Ҳумон бидоданд як-як нишон,

465 Ки гурдон кадоманду лашкар*³ кучост,
Кӣ дорад чапи лашкару дасти рост.

В-аз он сӯ ҳаюни тақовар давон
Талоя бияфканд зӣ паҳлавон,

Ки Ҳумон аз он размғаҳ чун паланг,
Сӯи паҳлавон андаромад⁴ ба чанг.

Зи пеши талоя чу Ҳумон бирафт,
Биёмад ба наздики Рухҳом тафт.

В-аз он чо хурӯше баровард сахт,
Ки эй пури солори хушёрбахт,⁵

470 Бичунбон инон андар ин размғоҳ,⁶
Миёни ду саф баркашида сипоҳ,⁷

1. М- дасти.

2. И-Ту дар пеши Ҳумон бихон.

3. М- кехтар кучой асту мехтар.

4. И-ба сӯи сипоҳ омад андар.

5. И-б. 468, 469 нест.

6. И-бад-ин лашкар андар инон.

7. И-баргирифта синон.

Чапи лашкару чанги шерон туй,
Нигаҳбону солори Эрон туй.¹

Ба овард бо ман бибояд-т гашт,
Сӯи рӯд хохиву гар кӯху² дашт.

В-агар ту наёй, магар Густаҳам
Биёяд дамон бо Фирӯхил ба хам,

Ки чӯяд набардам зи кундоварон*³
Ба теғу синону⁴ ба гурзи гарон.

475 Ҳар он кас, ки пеши ман ояд ба кин,
Замона бар ӯ дарнавардад замин.

В-агар теги моро бубинад ба чанг,
Бидаррад дили шеру чарми паланг”.

Чунин дод Руххом посух бад-ӯй,
Ки “Эй номбардори*⁵ пархошчӯй,

Зи туркон туро бихрад ангоштем,
Чуз он гуна ҳастӣ, ки пиндоштем,

Ки танҳо бар ин размгоҳ омадӣ,
Диловар ба пеши сипоҳ омадӣ.

480 Бар онӣ, ки андар чаҳон теғдор
Набандад камар чуз ту дигар*⁶ савор.⁷

Яке достон аз каён ёд кун,
Зи доми хирад гардан озод кун,

1. И-б. 471 нест.

2. И-бо сӯи.

3. М- чанговарон.

4. И-тиру камону.

5. М- номвар гурди.

6. М- низ чун ту.

7. И-чун ту як ном.

Ки ҳар, к-ӯ ба чанг андарояд нахуст,
Раҳи бозгаштан набояд-ш ҷуст.¹

Аз инҳо, ки*² ту ном бурдӣ ба чанг,
Ҳама чангро тез доранд чанг.

Валекин ту фармони солори шоҳ
Набошад, насозад касе размгоҳ.

485 Агар чанги гурдон бичӯй ҳаме,
Сӯи паҳлавон чун напӯй ҳаме?

Зи Гударз дастурии чанг хоҳ,
Пас аз мо ба чанг-андар оҳанг хоҳ”.

Бад-ӯ гуфт Ҳумон, ки “Хира мағӯй,
Бад-ин рӯй бо ман баҳона маҷӯй.

Ту ин найзаро дуки риштан гузин,
На марди саворониву дашти кин”.

РАЗМ ХОСТАНИ ҲУМОН АЗ ФАРИБУРЗ

490 В-аз он чо ба қалби сипаҳ баргузашт,
Дамон то бад-он сӯи лашкар гузашт.

Ба назди Фарибурз бо тарҷумон
Биёмад ба кирдори пили дамон.

Яке бархурӯшид, к-”Эй баднишон,
Фурӯ бурда гардан зи гарданкашон,

1. ТПЗ - Наандешӣ аз теги Геви далер,
Ки Пирон бародар-т он наррашер.
Ду гӯшаш ба ханҷар-ш сӯроҳ кард,
Дили гурди Турон пур аз роҳ кард.
Бирав боз гард, эй набардаставор,
Чу оғаҳ шавад Геви ял номдор.
Биёяд, бибуррад ду гӯшат ба зор,
Шавӣ назди турониён саҳт хор.

2. М-ин ҳар ки.

Саворону пилону зарринакафш
Туро буду бо ковиёнӣ дурафш.

Ба туркон супурдӣ ба рӯзи набард,
Ялонат ба Эрон нахонанд мард.

Ту солор будӣ, шудӣ зердаст,
Камар*¹ бандагиро бибояд-т баст.²

495 Сиёвахши радро бародар туй,
Ба гавҳар зи солор бартар туй.

Ман аз тухмаи Тури туроншаҳам,
Ба гавҳар магар бо ту худ ҳамраҳам.

Ту бошӣ сазовори³ кин хостан,
Ба кина⁴ туро бояд оростан.

Яке бо ман акнун ба овардгоҳ
Биё, то бигардем⁵ пеши сипоҳ.

Ба хуршеди тобон барояд-т ном,
Чу⁶ пеши ман эдар⁷ гузорӣ ту гом.

500 В-агар ту наёӣ ба ҷангам, равост,
Завора, Гуроza нигар то кучост.

Касеро зи гурдон ба пеши ман ор,
Ки бошад зи эрониён номдор”.

Чунин дод посух Фарибурз боз,
Ки “Бо*⁸ шери дарранда кина масоз.

1. М- миён.

2. И- Чу солор бошӣ, шавӣ зердаст,
Миён бандагиро бибояд бубаст.

3. И-Туро бояд имрӯз.

4. И-кин мар.

5. И-бояд-т гаштан ба.

6. И-ки.

7. И-андар.

8. М-Эй.

Чунин аст фарчоми рӯзи набард,
Яке шод, пирӯзу дигар ба дард.

Чу пирӯз гаштӣ,*¹ битарс аз газанд,
Ки яксон нагардад сипеҳри баланд.

505 Ситеза ба чое расонад сухан,
Ки вайрон кунад хонумони куҳан.²

Дурафш ар зи ман шоҳ бистад, равост,
Бад-ӯ дод пилону лашкар, ки хост.

Ба кини каён аз паси Кайкубод,
Касе к-ӯ кулоҳи меҳӣ³ барниход.

Камар баст, то гетӣ озод кард,
Сипаҳдор Гударзи Кашвод кард.

Ҳамеша ба пеши сипаҳ кинахоҳ
Падар бар падар неву солори шоҳ.

510 Ва дигар, ки аз гурзи ӯ бегумон
Сар ояд ба солоратон-бар замон.

Сипаҳро бад-ӯяст фармони чанг,
Бад-ӯ боз гардад ҳама ному нанг.

Агар бо туам чанг фармон диҳад,
Диламро бар он доғ дармон диҳад.

Бубинӣ, ки ман сар чи гуна зи нанг
Ба гардун барорам ба майдони чанг”.

Чунин посухаш дод Хумон, ки бас,
Ба гуфтор бидам туро дастрас.

Бад-ин тег, к-андар миён бастай,
515 Зи мардони чангӣ киро ҳастай?^{*4}

1. М-бошӣ.

2. И-б. 505 нест.

3. И- кай.

4. М - чанги саворон чаро растай?

Бад-ин гурзи нохуб кун корзор,
Ки бар таргу чавшан наёяд ба кор.

РАЗМ ХОСТАНИ ҲУМОН АЗ ГУДАРЗ

Аз он чо бад-он чирагӣ¹ бозгашт,
Ки гуфтӣ магар шери бад соз гашт.

Камарбастаи кини озодагон
Ба наздики² Гударзи Кашводагон.

Биёмад,³ яке бонг барзад баланд,
Ки “Эй пурманиш⁴ меҳтари девбанд,

520 Шунидам хама, ҳар чи⁵ гуфтӣ ба шох,
В-аз он пас кашидан сипахро⁶ ба роҳ.

Ҳамон ҳадяи шоҳу паймони ту,
Ба Пирони солору фармони ту.

Фиристода омад ба туронсипох
Гузин пури ту Геви лашкарпаноҳ.⁷

В-аз он пас, ки савганд хӯрдӣ ба шох,
Ба хуршеду моҳу ба тахту кулоҳ,

Ки гар чашми ман дар гаҳи корзор
Ба Пирон фитад, з-ӯ барорам димор.

525 Чу шери жиён лашкар ороствӣ.
Ҳама б-орзу чанги мо хостӣ.

Кунун аз паси кӯҳ чун мустамад
Нишастӣ ба кирдори гурми нажанд.

-
1. И - тирагӣ
 2. И -Биёмад ба.
 3. И-у дидаш.
 4. И-барманиш.
 5. И-хама чо.
 6. И-чо сипаҳ баркашидӣ.
 7. И-б. 522 нест.

Чунон ҳамчу нахчир, к-аз наррашер
Гурезону шер аз пас- андар далер,

Гузинад ба беша-дарун чои танг,
Начӯяд зи тимори чон ному нанг.

Яке лашкаратро ба Хумон¹ гузор,
Чӣ дорӣ сипоҳ аз паси² кӯҳсор?

Чунин буд³ паймонт бо шаҳрёр,
530 Ки бар кина дар⁴ кӯҳ гири ҳисор?"

Бад-ӯ гуфт Гударз, к- “Андеша кун,
Ки бошад сазо бо ту гуфтан сухун.

Чу посух наёбӣ кунун з-анҷуман,
Ба бедонишӣ барниҳӣ он ба ман.

Ту бишнава,^{*5} ки аз шоҳ фармони ман
Ҳама буд савганду паймони ман.

Кунун к-омадам бо сипоҳи гарон,
Аз Эрон гузида диловар сарон.

535 Шумо ҳам ба кирдори рӯбоҳи пир-
Ба беша-дар аз бими нахчиргир.

Ҳама чора созеду дастону банд,
Гурезон зи гурзу синону каманд.

Далерӣ макун, чанги моро махоҳ,
Ки рӯбоҳ бо шер н-ояд ба роҳ”.

Чу Хумон зи Гударз посух шунид,
Чу шер андар он размгаҳ⁶ бардамид.

1. И-хомун.
2. И- сипахро сӯи.
3. И-чуз ин нест.
4. И-кинагаҳ.
5. М-бишнос.
6. И-овардгаҳ.

Ба Гударз гуфт: “Ар наёй ба чанг,
Ту бо ман на з-он аст, к-ояд-т нанг.

540 Аз он пас, ки чанги Пашан дидаӣ,
Сар аз разми туркон бипечидай.

Ба Лодан ба чанг озмудӣ маро,
Ба овардгаҳ-дар ситудӣ маро.

В-ар эдун, ки ҳаст ин ки гӯй ҳаме
В-аз ин гуфта кирдор чӯй ҳаме.

Яке баргузин аз миёни сипоҳ,
Ки бо ман бигардад ба овардгоҳ,

Ки ман бо Фарибурзу Рухҳом чанг
Бичустам ба сони диловар наҳанг.

545 Бигаштам саросар ҳама анчуман
Наёмад зи гурдон касе пеши ман.

Ба Гударз буд банди пайкорашон,
Шунидан наарзид гуфторашон.

Ту онӣ, ки гӯй ба рӯзи набард
Ба ханҷар кунам лола бар кӯҳ зард.

Яке бо ман эдар ба^{1*2} ин кинагоҳ
Бигардад ба гурзи гарон кинахоҳ.

Фаровон писар дорӣ, эй номвар,
Ҳама баста бар чанги мо-бар камар.

550 Якero ба пеши ман овар ба чанг,
Агар чангчӯй, чӣ чӯй диранг?”

Бас андеша кард андар он паҳлавон,
Ки пешаш кӣ ояд ба чанг аз гавон.

1. И-ояд бар.

2. М-эдун.

Гар аз номдорон хизарби дамон
Фиристам ба наздики ин бадгумон,

Шавад кушта, Ҳумон бар ин размгоҳ,
Зи туркон наёяд касе кинахоҳ.¹

Дили паҳлавоншон бупечад зи дард,
В-аз он пас ба тундӣ начӯяд набард.

555 Сипоҳаш ба кӯҳи Канобад шавад,
Ба чанг- андарун дасти мо бад шавад.

В-ар аз номдорони ин анчуман
Яке² кам шавад, гум шавад номи ман.

Шикаста шавад дил ялонро ба чанг,
Насозанд аз он пас ба ҳомун диранг.

Ҳамон беҳ, ки бо ӯ насозем кин,
Бар ӯ - бар бубандем роҳи камин.³

Магар чира*⁴ гарданду чӯянд*⁵ чанг,
Сипоҳ эдар ояд аз он ҷои танг.

560 Чунон дод посух ба Ҳумон, ки рав,
Ба гуфтор тундиву дар кор нав.

Чу дар пеши ман баркушодӣ забон,
Бидонистамат ошкору ниҳон.

Касеро зи туркон набошад хирад,
К-аз андешаи хеш ромиш барад.

Надонӣ, ки шери жиён рӯзи чанг
Наёлояд аз хуни рӯбоҳ чанг.

1. И-б. 549-553 нест.

2. И- касе.

3. И-б. 588 нест.

4. М-хира.

5. М-созанд.

Ва дигар ду лашкар чунин сохта,
Ҳама чангро гардан афрохта.*¹

565 Ба кина ду тан пеш созанд чанг,
Ҳама номдорон бихоянд чанг.

Сипахро ҳама пеш бояд шудан,
Ба андӯҳ захме бибояд задан.

Ту акнун сӯи лашкарат боз шав,
Барафроз гардан ба солори нав,

К-аз эронӣён чанд чустам набард,
Назад пеши ман кас чуз аз боди сард,

Бар ин размгаҳ бар шавад номи ту,
Зи Пирон барояд ҳама коми ту.

570 Бад-ӯ гуфт Хумон ба бонги баланд,
Ки “Гурдон кадоманду солор чанд?

Яке дoston аз чаҳондор шох
Ба ёд оварам андар ин*² размгоҳ,

Ки тахти каён чуст хоҳӣ, маҷӯӣ,
Чу чӯӣ, зи оташ мабартоб рӯӣ.

Туро орзу чангу пайкор нест,
В-агар гулчинӣ, роҳ бехор нест.

Надорӣ аз эшон яке шермард,
Ки бо ман кунад пеши лашкар набард.

575 Ба чора ҳама боз гардониям,
Нагирам фиребат агар дониям”.

Ҳама номдорони пархошчӯӣ
Ба Гударз гуфтанд, к-”Ин аст рӯӣ,

1. М-ҳамон бодпоён сар афрохта.

2. М-ман бад ин.

Ки аз мо якеро ба овардгоҳ
Фиристӣ ба наздики ӯ кинахоҳ”.

Чунин гуфт Гударз, к-”Имрӯз рӯй
Надорад шудан чангро пеши ӯй”.

Чу Хумон зи гуфтор баргашт сер,
Барошuft бар сони шери далер.

580 Бихандиду рӯй аз сипахбад битофт,
Сӯи рӯзбонони лашкар шитофт.

Камонро ба зех карду з-эшон чаҳор
Бияфканд з-асп андар он марғзор.

Чу он рӯзбонони лашкар зи дур
Бидиданд захми сарафроз тур,

Раҳаш боз доданду бугрехтанд,
Ба овард бо ӯ наёвехтанд.

Ба боло баромад ба кирдори маст,
Хурӯшаш ҳаме кӯхро кард паст.

585 Ҳаме найза баргошт бар гурз сар,
Ки Хумони Висаст*¹ пирӯзгар.

Хурӯшидани нои рӯин зи дашт
Баромад, чу найза зи боло бигашт.

Зи шодӣ далерони туронсипоҳ
Ҳаме*² тарг суданд бар чарху моҳ.

Чу Хумон баромад бар он чирагӣ,
Бупечид Гударз аз он хирагӣ.

Сипаҳдор аз он шарм гашта диҷам,
Гирифта бар ӯ хашму тундӣ ситам.³

1. М- гурд.
2. М-сари.
3. И-б. 589 нест.

590 Зи нанг аз далерон биполуд хай,
Сипаҳбад яке ахтар афканд пай,

К-аз эшон буд*¹ ин пешдастӣ ба хун,
Бад ояд ҳаме бар бадӣ раҳнамун.

Ва-аз он пас ба гарданкашон бингарид,
Ки то чанги ӯро кӣ ояд падид.

ОГОҲ ШУДАНИ БЕЖАН АЗ КИРДОРИ ҲУМОН

Хабар шуд ба Бежан, ки Ҳумон чу шер
Ба пеши ниёи ту омад далер.

Зи ҳар сӯ чапи лашкару дасти рост
Зи гарданкашон ҳамнабардон бихост.^{2*3}

595 Нарафт аз далерон касе пеши ӯй,
Ба тундиву байғора баргошт рӯй.

Бикушт аз саворони лашкар чаҳор
Ба хок- андар афкандашон хору зор.

Барошuft бар хештан чун паланг,
Набарди варо тез карда ду чанг.⁴

Бифармуд, то барниҳоданд зин*⁵
Бар он пилпайкар ҳаюни гузин.

Бипӯшид румизиреҳ чангро,
Сабук танг барбаст шабрангро.

600 Ба пеши падар шуд пур аз кимӣ,
Сухан гуфт бо ӯ зи баҳри ниё.⁶

1. М-будӣ.

2. И-б. 594 нест.

3. М-Баромад, зи гарданкашон кина.

4. И-99 нест.

5. М-Бад-он бораи пилтан рӯзи кин.

6. И-яке.

Чунин гуфт мар Гевро, к-”Эй падар,
Нагуфтам туро ман хама¹ дар ба дар?

Ки Гударзро хуш кехтар² шудааст,
Набинӣ, ба оин,³ ки дигар шудааст.

Дилаш пурниҳеб асту пурхун чигар,
Зи бас дарду тимори⁴ чандон*⁵ писар,

Ки аз тан сароншон чудо гашта буд,
Ҳама размгаҳ сар ба сар кушта буд.

605 Нишон он, ки турке биёмад далер
Миёни далерон ба кирдори шер.

Ба пеши ниё рафт найза ба даст,
Ҳама бархурӯшид бар сони⁶ маст.

Чунон буд, к-аз он лашкари номдор
Саворе набуд аз дари корзор,

Ки ўро ба найза барафрохтӣ,
Чӣ⁷ бар бобзан мурғ барсохтӣ.

Ту эй меҳрбон боби⁸ бисёрхуш,
Ду китфам⁹ ба диръи Сиёвуш бипӯш.

610 Нашояд чуз аз ман, ки бо ў набард
Кунад, то барорад зи мардиш гард”.

Бад-ў гуфт Гев: “Эй писар, хуш дор,
Ба гуфтори ман як замон¹⁰ гӯш дор,

1. И- Туро ман бигуфтам ҳама.

2. И-камгар.

3. И-Ба дониш бубинӣ

4. ИМ-Зи тимор в-аз дарди.

5. М-чандон

6. ИМ-чун пили.

7. М-Чу.

8. И-марди.

9. И-китфам.

10. ИМ-сар бар сар.

Бигуфтам туро ман, ки тезӣ макун,
Ба Гударз- бар бад магардон сухун,

Ки ӯ кордида-сту донотар аст,
Бар ин лашкари номвар меҳтар аст.

Саворони чангиш пеш - андаранд,
Ҳама кинаи*¹ пилро дарх(в)аранд,

615 Нафармуд бо ӯ касеро набард,*²
Чавонӣ магар мар туро хира кард,

Ки гардан бад-ин сон барафрохтӣ,
Бад-ин орзу пеши ман тохтӣ.

Наям ман бад-ин кор ҳамдостон,
Мазан низ пешам аз ин достон”.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки “Гар коми ман
Начӯӣ, нахоҳӣ ҳаме номи ман.

Шавам пеши солор баста камар,
Занам даст бар чанги Хумон ба бар”.

620 В-аз он чо бизад аспу баргошт рӯӣ,
Ба наздики Гударз шуд пӯяпӯӣ.

Ситоишкунон пеши ӯ шуд ба дард,
Ҳама достон сар ба сар ёд кард,

Ки “Эй паҳлавони ҷаҳондор шоҳ,
Шиносои ҳар қору зебои гоҳ.

Шигифтӣ ҳаме бинам*³ аз ту яке,
В-агарчанд ҳастам ба хуш андаке,

1. М-кинагаҳ.

2. М-Дилу чони ман мекунӣ пур зи дард.

3. М- Саросема бинам ман.

Ки¹ ин размгаҳ бӯстон сохтӣ,
Дил аз кини туркон бипардохтӣ.

625 Ба ҳафтум фароз омад ин рӯзгор,
Шабу рӯз осоиш омад, на кор,

Ки хуршед шамшери гурдон надид,
На гарде ба рӯи ҳаво бардамид.²

Шигифтитар он, к-аз миёни сипоҳ
Яке турки бадбахти гумкардароҳ

Биёмад, ки Яздони некидиҳиш
Ҳаме бад сиголид бар бадкуниш,

Биёвардаш аз пеши туронсипоҳ
Бад-он то ба дасти ту гардад табоҳ,

630 Ба домомада гӯр бугзоштӣ,
Надонам, к-аз ин дар чӣ пиндоштӣ.

Бар онӣ, ки гар хуни ӯ бедиранг-
Бирезанд, Пирон наёяд ба чанг.

Маяндеш, к-ӯ кина беш оварад,
Сипахро бад-ин дашт пеш оварад.

Ман инак ба хун чангро шустаам³,
Ҳамон чанги⁴ ўро камар бастаам.

Чу дастур бошад маро паҳлавон,
Шавам пеши ӯ чун ҳизабри дамрон.

635 Бифармояд акнун сипаҳбад ба Гев,
Магар, к-он силеҳи Сиёвахши неву,

1. И-к-аз.

2. ТПЗМ - Ба ман гӯӣ, то ман шавам сӯи чанг,
Камарро бубандам дар ин чанг танг.

3. И-хуни чигар ҳастам.

4. И-хуни.

Дихад мар маро таргу румизирех,
Зи бандаш кушояд якояк гирех”.

Чу бишнид Гударз гуфтори ӯй,
Бидид он дилу рои хушѐри¹ ӯй,

Зи шодӣ бар ӯ офарин кард сахт,
Ки “Аз ту магардод човид бахт!

Ту то барнишастӣ ба зини паланг,
Наҳанг аз дам осуду шерон зи чанг.

640 Ту худ ҳеч гуна наѐсоиѐ
Ба ҳар разму ҳар кор пеш оиѐ.²

Ба ҳар корзор - андар ой далер,
Ба ҳар чанг³ пирӯз бошӣ чу шер.

Нигаҳ кун, ки бо ӯ ба овардгоҳ
Тавонӣ шудан, з-он пас овард хоҳ.

Ки Ҳумон яке бадкуниш Римаан аст,
Ба овард чун кӯҳ дар чавшан аст.

Чавониву ногашта бар сар сипеҳр,
Надорӣ ҳаме бар тани хеш меҳр.

645 Бимон то яке размдида ҳизабр,
Фиристам ба чангаш чу ғурранда абр.

Бар ӯ тирборон кунад чун тагарг,
Ба сар-бар бидӯзад-ш пӯлодтарг.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки “Эй паҳлавон,
Ҳунарманд бояд диловар чавон.

Маро гар надидӣ ба разми Фуруд,
Кунун боз бояд зи сар озмуд.

1. И-бедори.

2. И-б. 640 нест.

3. И-кор.

Ба чанги Пашан барнаваштам замин,
Надида касе пушти ман рӯзи кин.

650 Маро зиндагонӣ на андарх(в)ар аст,
Гар аз дигаронам ҳунар камтар аст.

В-агар боздорӣ маро з-ин сухун
Бар ин*¹ рӯй, к-оҳанги Ҳумон макун,

Бинолам ман аз паҳлавон пеши шоҳ,
Нахоҳам камар з-ин сипас, на кулоҳ”.

Бихандид Гударзу з-ӯ шод шуд,
Ба сони яке сарви озод шуд.

Бад-ӯ гуфт: “Некахтару бахт Гев,
Ки фарзанд бинад ҳаме чун ту неври!

655 В-аз он рӯзи фаррух маро ёд бод,
Ки аз модари пок Бежан бизод.

Ту то чангро боз кардӣ ду чанг,
Фурӯ монд аз чанг чанги паланг.

Туро додам ин чанги Ҳумон кунун,
Магар бахти некат бувад раҳнамун.

Ба номи чаҳондор Яздони мо,
Ба пирӯзии шоҳи гурдони мо,

Ки ин аҳриманро ба дасти ту хуш
Барояд, ба фармони Яздон бикӯш.²

660 Бигӯям кунун Гевро, к-он зирех,
Ки Бежан ҳаме хоҳад, ӯро бидех.

В-ар эдун, ки пирӯз бошӣ бад-ӯй,
Туро бештар назди ман обрӯй.

1. М- Бад-он.

2. ТПЗ - Шикаста шавад пушти Пирон ба чанг,
Насозад ба ному накӯшад ба нанг.

Зи Фарходу Геват барорам зи чоҳ
Ба ганчу сипоҳу ба тахту кулоҳ”.

Бигуфт ин суҳан бо набера ниё,
Набера пур аз банду пуркимийё.

Пиёда шуд аз аспу рӯи замин
Бибӯсиду бар боб¹ кард офарин.

665 Бихонд он замон Гевро паҳлавон,
Суҳан рафт*² бо ӯ зи баҳри ҷавон.

В-аз он хусравонизирех ёд кард,
Куҷо хост Бежан зи баҳри набард.

Чунин дод посух падарро писар³
Ки “Эй паҳлавони ҷаҳон сар ба сар,

Маро хушу ҷону ҷаҳон ин якест,
Ба ҷашмам чунин ҷони ӯ хор нест.

Наҳоҳам-ш кардан зи ҷашмам ҷудо,
Фиристодан андар дами аждаҳо”.⁴

670 Бад-ӯ гуфт Гударз, к-”Эй меҳрбон,
Ќуз ин кард бояд бар ӯ-бар гумон,*⁵

Ки ҳарчанд Бежан ҷавон асту нав,
Ба ҳар кор дорад хирад пешрав.

Ва дигар, ки ин ҷои кин⁶ ҷустан аст,
Ќаҳонро зи оҳарманон*⁷ шустан аст.

1. И-бисёр.

2. М-гуфт.

3. И-писар бар падар.

4. И-б. 669 нест...

5. М-Мақун ту бад-ин кор ранча равон.

6. И-хун.

7. М-Ба хун рӯи гетӣ гаҳи.

Ба кини Сиёвуш ба¹ фармони шох
Нашояд ба пайванд кардан² нигоҳ.

В-агар борад аз меғ пӯлодтеғ,
Нашояд, ки дорем чонро*³ дарег,

675 Набояд шикастан дилашро ба чанг,
Напӯшид бояд бар ӯ ному нанг,

Ки чун коҳилӣ пеша⁴ гирад чавон,
Бимонад манишпасту тираравон”.

Чу посух чунин ёфт, чора набуд,
Яке бо писар низ панд озмуд.

Магар боз дорад сарашро*⁵ зи чанг,
Писар гуфт: “Номам дарорӣ ба нанг”.

Ба Гударз гуфт: “Эй чаҳонпахлавон,
Ба чое, ки пайкор хезад ба чон,

680 На фарзанд бояд, на ганчу сипоҳ,
На озарму фармони солору шох.

Маро рӯзгори дурушт аст пеш,
Чаро дод бояд бад-ӯ*⁶ чони хеш?!

Агар чанг чӯяд, силеҳаш кучост,
Зиреҳ дорад, аз ман чӣ бояд-ш хост?”

Чунин гуфт пеши падар чангсоз,
Ки “Моро ба диръи ту н-омад⁷ ниёз.

1. И-Сиёхвахшу.

2. И-ки доранд чонро.

3. М-Набояд, ки дорем аз ин чон.

4. И-пеш.

5. М-гардонадаш сар.

6. М-Ҳаме.

7. И-набвад.

Бар онӣ, ки андар чаҳон сар ба сар
Ба дирӯи ту чӯянд мардон хунар.

685 Чу дирӯи Сиёвуш набошад ба ҷанг
Начӯянд гарданкашон ному нанг”.

Барангехт асп аз миёни сипоҳ,
Ки ояд зи лашкар ба овардгоҳ.

ДОДАНИ ГЕВ ДИРҶИ СИЁВУШ БА БЕЖАН

Чу аз пеши лашкар шудаш нопадид,
Дили Гев аз андӯҳи ӯ бардамид.

Пушаймон шуд, аз дарди дил хун гирифт,
Нигар, то ғаму меҳри фарзанд чист.

Ҳаме б-осмон барфарозид сар,
Пур аз хун дил аз дарду хаста чигар.

690 Ба додор гуфто, чаҳондоварӣ,
Сазад, гар*¹ бад-ин хастадил бингарӣ,

Насӯзӣ ту аз баҳри Бежан дилам,
К-аз оби мижа пой андар гилам.

Ба ман боз бахшаш ту, эй кирдгор,
Бигардон зи ҷонаш бади рӯзгор.

Биёмад пурандеша дил паҳлавон,
Пур аз хун дил аз кори пури*² ҷавон.

Ба дил гуфт, хира биёзурдамаш,
Чаро хоста пеш н-овардамаш.

695 Гар ӯро зи Хумон бад ояд ба сар
Чӣ бояд маро дирӯу теғу камар.³

1. М-Бибойд.
2. М-баҳри рафта.
3. И-хӯду сипар.

Бимонам пур аз дарду андӯху¹ хашм,
Пурозор з-ӯ дил, пур аз об чашм.

В-аз он чо давон² хам ба кирдори гард
Ба пеши писар шуд ба чои набард.*³

Бад-ӯ гуфт: “Моро чӣ дорӣ ба танг,
Ҳама тезӣ орӣ ба чои диранг?”

Сияҳмор чандон дамад рӯзи чанг,
Ки аз жарфи дарё барояд наҳанг.

700 Дурахшидани моҳ чандон бувад,
Ки хуршеди тобанда пинҳон бувад.

Кунун сӯи Хумон шитобӣ ҳама,
Зи фармони ман сар битобӣ ҳама.

Чунин баргузинӣ ҳама рои хеш,
Надонӣ, ки чун оядат кор пеш”.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки “Эй некбоб,
Диламро зи кини Сиёвуш матоб,

Ки Хумон на аз рӯю на з-оҳан аст,
На пили жиёну на оҳарман аст.

705 Яке марди чанг асту ман чангчӯй,
Аз ӯ барнатобам ба бахти ту рӯй.

Навишта магар бар сарам дигар аст,
Замона ба дасти⁴ чаҳондовар аст.

Агар буданӣ буд, дилро ба ғам
Сазад гар надорӣ, набошӣ диҷам”.

1. И - хасрату дарду.
2. И-дамон.
3. М-диле пур зи дард.
4. И - амри.

Чу бишнид гуфтори пури далер,
Миён бастаи чанг бар сони шер.

Фуруд омад аз бораи рохчӯй,
Супурд аспу диръи Сиёвуш бад-ӯй,

710 Бад-ӯ гуфт: “Агар корзорат ҳавост,
Чунин бар хирад коми ту подшост,

Бар ин бораи гомзан барнишин,
Ки зери ту андар навардад замин.

Силоҳам ҳам эдун ба кор оядат,
Чу бо аҳриман корзор оядат”.

Чу аспи падар дид бар пой пеш
Чу бод андаромад зи рахвори хеш.

Бипӯшид диръи Сиёвахши рад,
Зиреҳро гиреҳ бар камарбанд зад.¹

715 Бар он бораи хусравӣ барнишаст,
Камар басту бигрифт гурзаш² ба даст.

Яке тарҷумонро^{*3} зи лашкар бичуст,
Ки гуфтори туркон бидонад дуруст.

Биёмад ба сони ҳижабри жиён,⁴
Ба кини Сиёвуш камар бар⁵ миён.

Чу Бежан ба наздики Ҳумон расид,
Яке оҳанин кӯҳи чӯшанда⁶ дид.

Зи чавшан ҳама дашт равшан шуда,
Яке пил дар зери чавшан шуда.^{*7}

1. И-б. 714.

2. И-найза.

3. М-тарҷумонаш.

4. И-Ҳизабри дамрон.

5. И-баста.

6. И-чӯшида.

7. М-сиёвахш баста.

- 720 В-аз он пас бифармуд, то тарчумон
 Яке бонг барзад бар он бадгумон,

 Ки гар чанг чӯй ҳаме, боз гард,
 Ки Бежан ҳаме бо ту чӯяд набард.

 Ҳаме гӯяд, эй размдида савор,
 Чӣ тозӣ ту асп андар ин марғзор,

 К-аз Афросиёб андароӣ ба бад,
 Зи Туронзамин¹ бар ту нафрин сазад.

 Ту кина пайафкандиву*² бадхуй,
 Зи Турон гунаҳгортар кас туй.
- 725 Зи Яздон сипосу ба Яздон паноҳ
 К-ат овард пешам дар ин размгоҳ.

 Инон боз каш з-ин таковар ҳаюн,
 К-ат акнун зи кина бичӯшид хун.

 Яке баргузин чойгоҳи набард,
 Ба дашту дару кӯҳ бо ман бигард.

 В-агар дар миёни дурӯя сипоҳ,
 Бигардӣ ҳаме аз паи*³ ному чоҳ,

 Кучо душману дӯст бинад туро,
 Зи гарданкашон*⁴ баргузинад туро*.
- 730 Чу бишнид Хумон, бихандид сахт,
 Чунин дод посух, ки “Эй шӯрбахт,

 Бас эмин шудӣ бар тани хеш-бар,
 Магар серӣ омад танатро зи сар?

1. И-турониён.
 2. М-паи кина афкандӣ.
 3. М-ба лоф аз паи.
 4. М-дил акнун кучо.

Бад-он сон ба лашкар фиристам-т боз,
Ки Гев аз ту гардад ба дарду гудоз.

Саратро зи тан дур монам на дер,
Чунон, к-аз таборат фаровон далер.

Ба чанги ман-андар ба сони тазарв,
Ки бозаш барад бар сари шохи сарв.

735 Хурӯшону хун аз ду дида чакон,
Канон пар ба чанголу*¹ хунаш макон.

Чӣ суд аст, к-омад ба наздик шаб,
Рав акнун² ба зинҳори торикшаб.

Ман акнун яке боз лашкар шавам,
Ба шабгир наздики меҳтар шавам.

В-аз он чо дамон гардан афрохта
Биёям набарди туро сохта”.

Чунин посухаш дод³ Бежан, ки “Шав
Пасат гоҳ бод ахриман пешрав.⁴

740 Чу фардо биёй ба овардгоҳ,
Набинад туро боз шоҳу сипоҳ.

Саратро чунон дур монам зи чой,⁵
К-аз он пас лашкар наёяд-т рой.

В-аз он чойгаҳ рӯй баргоштанд,
Ба шаб дашти овард бугзоштанд.

Ба лашкарғаҳи хеш боз омаданд,
Бари паҳлавонон фароз омаданд.

1. М-Канон гӯшти бозӯву.

2. И-эдар.

3. И-посух овард.

4. ТПЗИМ - Ҳама душманам сар ба сар кушта бод,
В-ар овора аз чанг баргашта бод.

5. И-пой

Ҳама шаб ба хоб андар осебу шеб,
Зи пайкорашон дил шуда ношикеб.

ОМАДАНИ ҲУМОН БА ЧАНГИ БЕЖАН

745 Сапеда чу аз кӯхсар бардамид,*¹
Шуд он домани тирашаб нопадид.*²

Бипӯшид Ҳумон силеҳи набард,
Сухан пеши Пирон ҳама ёд кард,

Ки ман Бежани Гевро хостам,
Ҳама шаб ҳаме чангаш оростам.

Яке тарҷумонро зи лашкар бихонд,
Ба гулгуни бодовараш барнишонд.

Биёмад дар он чои овардгоҳ,
Ба Бежан ниҳода ду чашмаш ба роҳ.³

750 Ҳам андар замон Бежан омад дамон,
Басечидаи разм бо тарҷумон.

Ба пушти шабоҳанг барбаста танг,
Чу чангипаланге гурозон ба чанг.

Зиреҳ низ карда ба бар паҳлавӣ,
Дурахшон сар аз миғфари хусравӣ.⁴

Ба Ҳумон чунин гуфт, к-”Эй бодсор,
Бибурдӣ зи ман дӯш сар ёдгор.

1. М-кӯх сар баркашид.

2. М-Шаб он домани тирагун баркашид.

3. ИМ-б. 749 нест;

ТПЗМ - Бирав пеши Бежан, бигӯяш, ки зуд
Биёӣ дамон то ман оям чу дуд.
Фиристода баргашту бо ӯ бигуфт,
Ки бо чони покат хирад бод чуфт.
Сипахдор Ҳумон биёмад чу гард,
Бад-он то зи гурдон чӣ чӯяд набард.

4. И-б. 752 нест.

Умед астам имрӯз, к-ин теги ман¹
Саратро чунон бугсилонад зи тан,

755 Ки бар хок хезад зи хуни ту гил,
Яке дoston андарорӣ ба дил,

Ки бо оҳуе гуфт ғурми жиён,
Ки гар дашт гардад ҳама парниён,

Зи доме ки пой ман озод гашт,
Напӯям бад-он сӯ, туро бод дашт”.

Чунин гуфт Хумон, ки “Имрӯз Гев
Бимонад цигархастаи пури нев.

Ба кӯҳи Канобад кунӣ корзор,
Ва ё сӯи Райбад баророй кор,

760 Ки фарёдрасмон набошад зи дур
На з-Эрон ба ёрӣ кас ояд, на Тур.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки “То кай сухун,
Кучо хоҳӣ, оҳанги овард кун!”

Барангехтанд аспу бархост гард,
Ба зеҳ барниҳода камони набард.

Ду хунӣ барафрохта сар ба мох,
Чунон кинавар гашта аз хуни шоҳ.

Зи кӯҳи Канобад бурун тохтанд,
Сарон сӯи ҳомун барафрохтанд.

765 Ба даште расиданд, к-андар замӣ
Надиданд чои пай одамӣ.

На бар осмон каргасонро гузар,
На хокаш сипарда пай шери нар.

1. И- тегзан.

Зи ду лашкар аз ёру фарёдрас
Ба пероман- андар надиданд кас.

Ниҳоданд паймон, ки бо тарҷумон
Набошанд бар хирагӣ бадғумон.

Зи мо ҳар кӣ ёбад раҳой ба чон,
Нагирад ба дил кина бо¹ тарҷумон.

770 Бад-он то баду нек бо шаҳрёр
Бигӯяд*² аз ин гардиши рӯзгор,

Ки кирдор чун буду пайкор чун,*³
Ба разм-андарун қору кирдор чун.

Бигуфтанду з-аспон фуруд омаданд,
Ба банди зиреҳ-бар гиреҳ барзаданд.

Ба аспони ҷангӣ саворони ҷанг
Ба кина*⁴ кашиданд⁵ чун санг танг.

Чу бар бодпоён бубастанд зин,
Пур аз ҳашм гурдону дил пур зи кин.⁶

775 Камонҳо чу боист, барсохтанд,
Ба майдони ҷанг-андарун тохтанд.

Зи пайкони пӯлоду тири хаданг
Камон гӯша бар гӯша суданд*⁷ танг.

Чу тир он чи буд, андарандохтанд,
Ҳам эдун сӯи найза пардохтанд.

Чапу рост гардону печон инон
Або найзаи обдодасинон.

1. ИМ - кинаи.

2. М-Бигӯянд.

3. М-Чӣ зорӣ расид андар он дашти хун.

4. М-Бар он сон.

5. И-касе баркашиданд.

6. И-Кашиданд гурдон хама теги кин.

7. М-Камонро хама гӯша бар гӯша.

Зирехшон даромад ҳама лахт-лахт,
Нигар, то киро рӯз баргашту бахт.

780 Даҳоншон чу шер аз таби¹ монда боз,
Ба обу ба осоиш омад ниёз.

Пас осуда гаштанду дам барзаданд,
Бар он оташи тез нам барзаданд.

Сипар баргирифтанду шамшери тез
Ту гуфтӣ, ки он рӯз буд² растахез.

Чу барқи дурахшанда аз тирамеғ
Ҳама оташ афрӯхт аз таргу теғ

Зи оҳан бар ин оҳани обдор
Наёмад ба захм - андарун пойдор.

785 Ба кирдори оташ парандаварон
Фурӯ рехт аз ҷанги кундаварон.

Набуд дастрасшон ба хун рехтан,
Нашуд сер дилшон зи овехтан.

Амуд аз паси теғ бардоштанд,
Аз андоза пайкор бугзоштанд.

В-аз он пас бар он барниҳоданд кор,
Ки зӯр озмоянд дар корзор.

Бар он гуна чустанд нангу набард,
Ки аз пушти асп андароранд мард.

790 Камарбанд гирад, киро зӯр беш,
Рабояд зи асп, афканад зери хеш.

Зи нерӯи гурдон дуволи рикеб
Гусист андар овардгоҳ аз ниҳеб.

1. -гапиш.

2. И-Баромад хурӯшидани.

Ҳам эдун нагаштанд аз аспон чудо,
Набуданд бар якдигар подшо.

Пас аз асп ҳарду фуруд омаданд,
Зи пайкор якбора дам барзаданд.

Гирифта ба даст аспашон тарҷумон
Ду чангӣ ба кирдори шери жиён.

795 Бад-он мондагӣ боз бархостанд,
Ба гуштӣ гирифта бие́ростанд.

Зи шабгир то соягустарди шед
Ду хунӣ¹ бар он сон ба биму умед.

Ҳаме разм чустанд бо якдигар,
Якero зи кина набаргашт сар.

Дахон хушку ғарқа шуда тан дар об,
Зи ранҷу зи тобидани офтоб.

В-аз он чо ба дастурии якдигар
Бирафтанд пӯён² сӯи обх(в)ар.

800 Бихӯрд обу бархост Бежан ба дард,
Зи додори некидиҳиш ёд кард.

Тан аз дард ларзон чу аз бод бед,
Дил аз чони ширин шуда ноумед.

Ба Яздон чунин гуфт, к-”Эй кирдгор,
Ту донӣ ниҳони ману ошкор.”³

Агар дод бинӣ ҳаме чанги ман,
В-аз ин чустанӣ кину оҳанги ман,

Зи ман магсил имрӯз тӯши маро,
Ниғаҳ дор бедор ҳуши маро”!

1. И- чангӣ.

2. И- ҳарду.

3. И - Бигардон зи чонам бади рӯзгор.

**КУШТА ШУДАНИ ҲУМОН БА ДАСТИ
БЕЖАН**

805 Чигархаста Ҳумон биёмад чу зоғ,
Сияҳ гашта аз дарду дил пур зи доғ.*¹

Бад-он хастагӣ боз чанг омаданд,
Гурозон ба сони паланг омаданд.

Ҳаме зӯр кард ин бар он, он бар ин,
Гаҳ онро бисудӣ, гаҳ инро замин.

Зи ҳар гуна зӯр озмуданду банд,
Фароз омад он банди чархи баланд.

Зи Бежан фузун буд Ҳумон ба зӯр,
Ҳунар айб гардад, чу баргашт ҳур.²

810 Бизад даст Бежан ба сони паланг,
Зи сар то ба пояш биёзид чанг.

Гирифташ ба чап гардану рост рон,
Хам овард пушти ҳаюни гарон.

Баровардаш аз чою бинҳод паст,
Сӯи*³ ханчар овард чун бод даст.

Фуру бурд, сар кардаш аз тан ҷудо⁴,
Фикандаш ба сони яке аждаҳо.

Биғалтид Ҳумон ба хок-андарун,
Ҳама дашт шуд сар ба сар ҷӯи хун,

815 Ниғаҳ кард Бежан бад-он пилтан
Фиканда чу сарви саҳӣ бар чаман.

1. М - рӯяш чу дуди чароғ.
2. Л-бари бахти шӯр.
3. М- Сари.
4. И-з-ӯ шуд чу дарёи.

Шигифт омадаш сахту баргашт аз ўй,*¹
Сӯи кирдгори чаҳон кард рӯй,*²

Ки эй бартар аз чойгоҳу замон,
Тӯи, бартар аз гардиши осмон.³

Туй ту, ки чуз ту чаҳондор нест,
Хирадро бар ин кор пайкор нест.

Маро з-ин ҳунар сар ба сар баҳра нест,
Ки бо пил кин чустанам заҳра нест.

820 Ба кини Сиёвуш буридам-ш сар
Ба ҳафтад хуни бародарпадар.

Равонаш равони маро банда бод,⁴
Ба чанголи шерон танаш⁵ канда бод.⁶

Сарашро ба фитроки шабранг баст,
Танашро ба хок-андар афканд паст.

Кушода силеху гусиста камар,
Танаш чои дигар, дигар чой сар.⁷

Замона саросар фиреб асту бас,
Набошад ба сахтит*⁸ фарёдрас.

825 Чаҳонро намоиш чу кирдор нест,
Бад-ӯ дил супурдан сазовор нест.

Чу шуд кори Хумони Виса табоҳ,
Дамон⁹ тарчумонони ҳарду сипоҳ

-
1. М-сахт баргашт аз ў.
 2. М-рӯ.
 3. Л-Зи чони суҳангӯю равшан равон.
 4. Л-шуд.
 5. Л-Бежан сараш.
 6. Л-шуд.
 7. Л-б. 823 нест.
 8. М-сахтеш.
 9. ИЛ-Давон.

Ситоишқунон пеши Бежан шуданд,
Чу пеши бути Чин¹ бараҳман шуданд.

Чу Бежан ниғаҳ кард аз он размгоҳ,
Набудаш гузар чуз ба туронсипоҳ.

Битарсид аз анбӯҳи мардумкушон,
Ки ёбанд аз кори эшон нишон.

830 Ба ҷанг андароянд бар сони кӯҳ,
Басанда набошад магар бо гурӯҳ.

Бароҳехт диръи Сиёвуш зи сар,
Бипӯшид хафтони Ҳумон ба бар.

Бар он чармаи пил яксар² нишаст,
Дурафши сари номдорон ба даст.

Бирафту бар он чой кард офарин,
Бар он бахти бедору фаррухзамин.

Битарсид аз ӯ, ёри Ҳумон чу дид,
Ки бар меҳтараш-бар чунон бад расид.

835 Бад-ӯ гуфт Бежан: “Матарс аз газанд,
Ки паймон ҳамон асту он аст панд.

Ту акнун сӯи лашкари хеш пӯй,
Зи ман ҳар чи дидӣ, бад-эшон бигӯй.

Бишуд тарҷумон, Бежан омад дамон,
Ба кӯҳи Канобад ба зех-бар камон.

Чу он дидабонони туркон зи дур
Дурафшу синони сипаҳдори Тур

1. Л-Замин бӯсадодан.

2. ИЛ-пилпайкар.

Бидиданд, аз¹ дида бархостанд,
Ба шодӣ хурӯшидан оростанд.

840 Талоя ҳаюне барафканд зуд,
Ба наздики Пирон ба кирдори дуд,

Ки Хумон ба пирӯзии шахрёр
Дамон*² омад аз маркази корзор.

Дурафши сарафрози Эрон нагун,
Танаш хору дар хок ғарқа ба хун.³

Ҳама лашқараш⁴ баргирифта хурӯш,
Ба Хумон ниҳода сипаҳдор гӯш.

Чӣ шодӣ, ки навмедӣ орад ба марг,
Аз он пас биборад ба сар-бар тагарг.

745 Ба Турон расид он замон тарҷумон,
Бигуфт, он чи дид аз бади бадгумон.

Ҳамон гаҳ ба Пирон расид огаҳӣ,
Ки тира шуд он фарри шоҳаншаҳӣ.

Гиревидан омад зи туронсипоҳ,
Зи сар баргирифтанд гурдон кулоҳ.

Қаҳон тира шуд, рӯшноӣ набуд,
Наёмад бар он хира гуфтор суд.

Чу Бежан миёни ду рӯя сипоҳ,
Расид андар он сояи тахти шох.

Сабук шердил гурди лашқарпаноҳ,⁵
Нагунсор кард он дурафши сиёҳ.

1. И-аз он.

2. М-давон.

3. И-б. 842 нест.

4. И-меҳгарон.

5. Л-Бежан андар миёни сипоҳ.

- 850 Пас*¹ он дидабонони эронсипох
Нагун ёфтанд он дурафши сиёх.
- Сӯи паҳлавон рӯй баргоштанд,
В-аз он дидагах наъра бардоштанд.
- В-аз он чо ҳаюне ба сони наванд
Талоя сӯи паҳлавон барфиканд,
- Ки Бежан ба пирӯзӣ омад чу шер,
Дурафши сияхро сар оварда зер.
- 855 Чу девонагон Гев гашта навон
Ба ҳар сӯ² хурӯшону ҳар сӯ давон.
- Ҳаме огаҳӣ чуст аз он невпур,
Басе³ мотам овард хангоми сур.
- Пас⁴ огоҳӣ омад зи Бежан бар ӯй,^{*5}
Давон сӯи фарзанд бинҳод рӯй.
- Чу чашмаш ба рӯи гиромӣ расид,
Зи асп андаромад, чунон чун⁶ сазид.
- 860 Биғалтиду бар хок бинҳод сар,
Ҳаме офарин хонд бар додгар.
- Гирифташ ба бар боз фарзандро,
Чавони далеру хирадмандро.
- В-аз он чо дамон сӯи солори шоҳ
Ситоишкунон баргирифтанд роҳ.
- Чу диданд мар паҳлавонро зи дур,
Набера фуруд омад аз пушти бур.

1. М-Чу.
2. Л-кас.
3. ИМ-Ҳаме.
4. И-Чу.
5. М-Бад-ӯй
6. И-к-аш.

Пур аз хун силеху пур аз хок сар,
Сари гурд Хумон ба фитрок-бар.

Силеху сару аспи Хумони гурд
Ба пеши сипахдор Гударз бурд.

865 Зи Бежан чунон шод шуд паҳлавон
Ки гуфтӣ барафшонд хоҳад равон.

Гирифт офарин пас ба додор-бар,
Бар он ахтару бахти бедор-бар.

Ба ганчур фармуд пас паҳлавон,
Ки тоҷ ор бо чомаи хусравон.

Гухар бофта пайкару бум зар,
Дурафшон чу хуршед тоҷу камар.

Даҳ асп оваридаш ба зарринлагом
Парирӯи зарринкамар даҳ ғулом.

870 Бад-ӯ дод гуфт: “Эй гави наррашер,^{*1}
Кас ин аждаҳоро наёвард зер.

Кушодӣ сипахро бар ин теғу даст,
Дили шоҳи туркон ба ҳам баршикаст.

Ҳама лашкари мо ба кирдори шер,
Давону дамон бодпоён ба зер.

ШАБЕХУН КАРДАНИ НАСТЕҲАН ВА КУШТА ШУДАНИ Ӯ

В-аз он рӯй Пирон пур аз дарду хашм
Дил аз дард хаста, пур аз об чашм

Ба Настехан он гаҳ фиристод кас,
Ки эй номвар гурди фарёдрас,

1. М-аз гаҳи Соми шер.

2. М-Наёвард кас аждаҳоро ба зер.

875 Сазад, гар кунӣ чангро тез чанг,
Ба хуни¹ бародар насозӣ диранг.

Бар эронийн-бар шабехун кунӣ,
Заминро ба хун рӯди Чайхун кунӣ.

Бубар даҳ ҳазор озмуда савор
Миёнбаста бар кинаи корзор.

Магар кини Хумон ту боз оварӣ,
Сари душманонро ба гоз оварӣ”²

Бад-ӯ гуфт Настехан: “Эдун кунам,
Ки аз хун замин ҳамчу Чайхун кунам”.

880 Ду баҳра чу аз тирашаб даргузашт,
Зи чӯши саворон бичӯшид дашт.

Гирифтанд туркон ҳама тохтан,
Бад-он тохтан гардан афрохтан.

Чу Настехан он лашкари кинахоҳ
Биёвард наздики Эронсипоҳ,

Сапедадамон ӯ³ ба чоё расид,
Ки аз дидагах дидабонаш бидид.⁴

Яке бонг зад сӯи корогаҳон,
Ки омад сипоҳе зи Турон дамон.^{5*6}

885 Чу корогаҳон огаҳӣ ёфтанд,
Сабук сӯи Гударз биштофтанд,

1. ИЛМ - кини.

2. ИЛЗ-пас аз б. 878 ин б. омада:

Чу рафтӣ бо наздики лашкар фароз,
Сипаҳро яке сӯи Хомун навоз.

3. Л-Сапедадамонро.

4. И-б. 883 нест.

5. ИЛ-б. 884 нест.

6. М-б. 884 нест.

Ки омад сипоҳе чу оби равон,
Ки¹ гӯй надоранд гӯё забон.

Бад-он сон, ки расми шабехун бувад,
Сипаҳдор донад, ки ӯ чун бувад.

Ба лашкар бифармуд пас паҳлавон,
Ки “Бедор бошеду равшанравон.

Ҳама гӯш доред овозашон,
Ки то кай биёяд зи лашкар нишон.²

890 Бихонд он замон Бежани Гевро,
Ҳамон³ теғзан паҳлави⁴ невро.

Бад-ӯ гуфт нек ахтару коми ту,
Шикаста дили душман аз⁵ номи ту.

Бубар, ҳар кӣ бояд зи гурдони ман,
Аз ин номдорону мардони ман.

Пазира шав ин тохтанро чу шер,
Сипеҳр андаровар ба мардӣ ба зер.

Гузин кард Бежан зи лашкар савор
Далерони пархошчӯён ҳазор.

895 Расиданд пас як ба дигар фароз,
Ду лашкар пур аз кинаву размсоз.

Ҳама гурзҳо баркашиданд пок
Яке абр баст аз дари тираҳок.

Фуруд омад аз абр гарди сиёҳ,
Бипӯшид дидори туронсипоҳ.

1. ЛМ-Ту. И-бисоз.

2. ИЛ-б. 889 нест.

3. И-Або.

4. ИЛ-лашқари.

5. ИЛ-душманон.

Сипаҳбад чу он гарди тира бидид,
К-аз ӯ лашкари турк шуд нопадид.

Камонро бифармуд кардан ба зех,
Баромад хурӯшидани гиру дех.*¹

900 Чу Бежан ба Настехан андаррасид,
Дурафши сари висагонро бидид.²

Яке тир бар аспи Настехано
Расид аз кушоди бари Бежано.

Зи дард андаромад таковар ба рӯй,
Расид андар ӯ Бежани номчӯй.

Амуде бизад, к-он сари таргдор
Тихӣ монд аз мағзу баргашт кор.

Чунин гуфт Бежан ба эрониён,
Ки “Ҳар, к-ӯ бубандад камар бар миён,

905 Ба чуз гурзу шамшер гирад ба даст,
Камон бар сараш бар кунам*³ пок паст,

Ки туркон ба дидан паричехраанд,
Ба чанг-андарун пок бебаҳраанд.

Далерӣ гирифтанд кундоварон*⁴
Кашиданд яксар парандоварон.

Ҳаво сар ба сар гашта зангоргун,
Замин шуд ба кирдори дарёи хун.⁵

Чу пилон ҳама дашт бар якдигар
Фиканда, зи танҳо чудо карда сар.

1. М-аз кехону зи мех.

2. И-б.900 нест.

2. ЛМ-Вале аз хунар.

3. М-бишканама бар сараш.

4. М-эрониён.

5. Л-б 908 нест.

- 910 Зи туркон ду баҳра фитода нагун
Ба зери паи асп ғарқа ба хун.¹
- Аз ин размгаҳ то ба туронсипоҳ
Дамон аз пас андар гирифтанд роҳ.
- Чу Пирон надид он замон бо сипоҳ
Бародар, бар ӯ гашт гетӣ сиёҳ.
- Ба корогаҳон гуфт: “Аз ин размгоҳ
Ҳаюне ки тозад ба эронсипоҳ,
- Нишоне биёрад зи Настеҳанам
В-агарна ду дида зи сар² барканам”.
- 915 Ҳаюне бурун тохтанд он замон,
Бирафту бидиду биёмад дамон,
- Ки Настеҳан инак бад-он размгоҳ
Або номдорони туронсипоҳ,³
- Бурида сар, афканда бар сони пил,
Тан аз гурз хаста ба кирдори нил.
- Чу бишнид Пирон, баровард чӯш,
Намонд он замон бо сипаҳдор хуш.⁴
- Ҳама канд мӯю ҳама рехт об,
В-аз ӯ дур шуд хӯрду орому хоб.
- 920 Бизад дасту бидрид румикабой,
Баромад нурӯшидани ҳой-ҳой.
- Ҳама гуфт, к-эй кидгори чаҳон,
Баромад, ки бо ту будастам ниҳон.

1. Л-б. 910 нест.
2. Л-бун.
3. Л-916 нест.
4. Л-тӯш.

Ки бишкастӣ*¹ аз бозувон зӯри ман,
Чунон тира шуд ахтару хури ман.

Дарег он хизабрафкани гурдгир
Далеру чавону савору*² хажир.³

Бародар гиromитар аз чони ман,⁴
Сари висагон гурд Ҳумони ман.

925 Чу Настехан он шери шарза ба чанг,
Ки рӯбоҳ будӣ ба чангаш паланг.

Киро ёбам акнун бад-ин размгоҳ,
Ба чанг андаровард бояд сипоҳ.

Бизад нои рӯину барбаст кӯс,
Ҳаво нилгун шуд, замин обнус.

Зи кӯҳи Канобад бурун шуд сипоҳ,
Бишуд рӯшноӣ зи хуршеду моҳ.⁵

Сипаҳдори Эрон бизад каррной,
Сипоҳ андароварду бигрифт чой.

930 Миёни сипаҳ коваёни дурафш
Ба пеш-андарун теғҳои бунафш.

Ҳама номдорони пархошхар
Або найзаву гурзаи говсар.

Сапедадамон андаромад сипоҳ,
Ба пайкор то гашт гетӣ сиёҳ.⁶

1. М-бугастӣ.

2. М-чавонмарду гурду.

3. И-б. 922, 923 нест.

4. ИЛМ -Гиromитародар, чаҳонбони ман.

5. ТПЗ - Чу аз кӯҳ яқсар бурун тохтанд,
Ба Ҳомун ба пайкор пардохтанд.

6. ТПЗ - Бикарданд чанге, ки чун он нишон
Надоданд гурдону гарданкашон.

Шабонгаҳ сӯи хайма рафтанд боз,
Ду лашкар пур аз кинаву чангсоз.¹

Сипаҳдори Эрон ба Райбад расид,
Аз андеша кардан дилаш н-орамид.

935 Ҳаме гуфт, к-имрӯз разми гарон
Бикардему куштем аз эшон сарон.

Гумоне барам ман, ки Пирон кунун
Давонад сӯи шоҳи Турон ҳаюн.

В-аз ӯ ёр хоҳад ба чангам сипоҳ,
Расонам кунун оғаҳӣ ман ба шоҳ.

ЁРӢ ХОСТАНИ ГУДАРЗ АЗ ХУСРАВ

Нависандаи номаро хонду гуфт,
“Баровард хоҳам сухан аз нухуфт.

Агар баркушой ду лабро зи банд,
Забон оварад бар сарат-бар газанд”.

940 Яке нома фармуд наздики шоҳ,
Ба огоҳ кардан зи кори сипоҳ.

Ба Хусрав намуд он кучо рафта буд,
Сухан ҳарчи Пирон бад-ӯ гуфта буд.

Фиристодани Геву пайванду меҳр
Намудан бад-ӯ кори гардонсипеҳр.

Зи посух, ки ӯ дода буд Гевро,
Бузургони фарзонаи Невро.

В-аз он лашкаре к-аз пасаш чун паланг
Ба кӯҳи Канобад даромад² ба чанг.

1. ИЛ-933 нест.

2. ЛМ - Биёвард сӯи Канобад.

945 В-аз он пас кучо размгах сохтанд,
Аз он разм дилхо бипардохтанд.

Зи Хумону Настехани чангчӯй
Саросар хама ёд кард андар ӯй.

Зи кирдори Бежан ба рӯзи набард,
Ки бо гурздорони Турон чӣ кард.

Сухан сар ба сар он кучо рафта¹ буд,
Ба нома- дарун яксар ӯро намуд.²

Бипардаҳт аз он пас ба Афросиёб,
Ки бо лашкар омад ба наздики об.

950 Гар ӯ аз лаби рӯди Чайхун сипоҳ
Ба Эрон гузорад бад-ин размгоҳ,

Ту донӣ, ки бо ӯ надорем пой,
Аё шоҳи Эрон, чаҳонкадхудой.

Магар Хусрав ояд ба пушти сипоҳ
Ба сар барниҳад мар гавонро³ кулоҳ.

В-ар эдун, ки Пирон кунад даст пеш,
Наҳоҳад сипаҳ ёвар аз шоҳи хеш.

Ба Хусрав расад з-он сухан⁴ огаҳӣ,
Ки бо ӯ чӣ созад ба бахтат раҳӣ.

955 Ва дигар,*⁵ ки аз Рустами девбанд
Зи Луҳросп в-аз Ашкаши хушманд,

Зи кирдори эшон ба кеҳтар хабар
Расонад магар шоҳи пирӯзгар.

1. ИЛ-чун хама гуфта.
2. Л-Зи пайкор чанг ончунон рафта буд.
3. И-барниҳода бузургон.
4. ИЛ-ҳадис.
5. М-В-ар эдун

Чу нома ба мӯҳр андароварду банд
Бифармуд, то бар сутури наванд

Нишастангаҳи хусравӣ сохтанд,
Фаровон таковар бурун тохтанд.

Бифармуд, то рафт пешаш Ҳачир,
Цавоне ба кирдори хушёрпир.

960 Бигуфт ин сухан сар ба сар паҳлавон
Ба пеши хушивор пури цавон.

Чунин гуфт, к- “Эй пури хушёрдил,
Яке тез гардон бар ин кор дил.

Агар ҳаргизат назди ман дастгоҳ
Ҳамае чуст бояд, кунун аст гоҳ.

Чу бистонӣ ин нома, андар замон
Бирав ҳам ба кирдори боди даммон.

Шабу рӯз м-осою сар бармахор,
Бубар номаи ман бари шахрёр.

965 Ба падруд кардан гирифташ ба бар,
Бурун омад аз пеши фаррух падар.

Зи лашкар зи хешон ду танро бихонд,
Сабукшон бар аспии таковар нишонд.

Бурун шуд зи пардасарои падар,
Ба ҳар манзили-бар ҳаюне дигар.

Хӯру хобу оромашон бар сутур
Чи торик шабро, чи тобанда хур.

Бар ин гуна пӯён ба роҳ омаданд,
Ба ҳафтум ба*¹ наздики шоҳ омаданд.

1. М- Ба як ҳафта.

970 Чу аз роҳи Эрон баромад савор,
Кас омад бари Хусрави номдор.

Пазира фиристод Шаммохро
Чи моя далерони густохро.

Бипурсид, чун дид рӯи Ҳачир,
Ки “Эй паҳлавонзодаи шергир,

Чӣ будаст боре ки бас ногаҳон
Расидӣ ба даргоҳи шоҳи чаҳон?”

Бифармуд, то парда бардоштанд,
Бар аспаш зи даргоҳ бугзоштанд.

975 Ҳачир андаромад, чу Хусрав бад-ӯй
Ниғаҳ кард, молид бар хок¹ рӯй.

Фаровон бипурсиду биншохташ,
Бари*² хештан ҷойгаҳ сохташ,³

Зи Гударз в-аз меҳтарони сипоҳ,
Зи ҳар кас якояк бипурсид шоҳ.

Дуруди бузургон ба Хусрав расонд,⁴
Ҳама кори лашкар бад-ӯ боз ронд.⁵

Бад-ӯ дод пас номаи паҳлавон,
Ҷавони хирадманду равшанравон.

980 Нависандаи номаро пеш хонд,⁶
Бифармуд, то нома бар вай бихонд.⁷

1. И-пешаш бимолид.

2. М-Сӯи.

3. Л-б. 976 нест.

4. И-бибод; Л-бихонд.

5. И-кард ёд.

6. Л-Нависандаро пеш биншонданд.

7. Л-бархонданд.

Чу бархонд нома ба Хусрав дабир,
Зи ёқути рахшон дахони Ҳачир

Биёганду з-он пас ба ганчур гуфт,
Ки “Динору дебо биёр аз нухуфт!”

Биёвард бадра, чу фармон шунид,¹
Ҳаме рехт, то шуд сараш нопадид.

Яке даст зарчомаи шаҳрёр
Биёвард бо тоҷи гавҳарнигор.

985 Ҳам эдун бибурданд пеши Ҳачир,
Або зини заррин даҳ аспи ҳужир.

Ба ёрон-ш - бар хилъат афканд низ
Дирам доду динору² ҳар гуна чиз.

Аз он тахт бо шоҳ бархостанд,
Нишастангаҳи май биёростанд.

Ҳачиру бузургони хусравпараст
Гирифтанд яксар ҳама май ба даст.

Нишастанд як рӯзу як шаб ба ҳам,
Ҳаме рой зад Хусрав аз бешу кам.³

990 Ба шабгир Хусрав сару*⁴ тан бишуст,
Ба пеши чаҳондор омад нахуст.

Бипӯшид нав чомаи бандагӣ,
Ду дида чу абре ба борандагӣ.

Дуто кард пушту фурӯ бурд сар,
Ҳаме офарин кард*⁵ бар додгар.

1. Л-расид.
2. И-гавҳар зи.
3. Л-б. 989 нест.
4. М-Ҳама.
5. М-хона.

Аз ӯ хост пирӯзиву фаррахӣ,
Аз ӯ चुст дайҳиму тахти мехӣ.

Ба Яздон бинолид аз Афросиёб,
Ба дард аз ду дида фуру рехт об.

- 995 В-аз он чо биёмад чу сарви сахӣ,
Нишаст аз бари гоҳ бо фаррахӣ.

ПОСУХИ НОМАИ ГУДАРЗ АЗ ХУСРАВ

Дабири хирадмандро пеш хонд,
Суханҳои шоиста бо ӯ биронд.

Чу он номаро боз посух навишт,
Падидаварид андар он хубу зишт.

Нахуст офарин кард бар пахлавон,
Ки човид бодиву равшанравон.

Хучаста сипахдори бисёрхуш,
Ҳамаш рою дониш, ҳамаш чангу чӯш.

- 1000 Худованди кӯполу теги бунафш,
Фарозандаи ковиёни дурафш.

Сипос аз чаҳондори Яздони мо,
Ки пирӯз гаштанд гурдони мо.

Чу ахтар туро рӯшноӣ намуд,
Зи душман баровард ногоҳ дуд.

Нахуст он ки гуфтӣ, ки мар Гевро,
Бузургони фарзонаи невро

Ба наздики Пирон фиристодаам,
Чи моя варо пандҳо додаам.

- 1005 Напазруфт бад гавҳараш панди ман,
Начуст андар он кор пайванди ман.

Сипахбад яке дoston зад бар ин,
Ки дастур пешаш баровард кин,

Ки ҳар кехтаре к-он бадӣ хостаcт,*¹
Зи некӣ бупечад, равонкоcтаcт.*²

Маро з-ин сухан пеш буд огаҳӣ,
Ки Пирон зи кина нагардад тихӣ.

Валекин ман аз хуб кирдори ӯӣ,
Начуcтам ҳаме жарф пайкори ӯӣ.

1010 Кунун ошкоро намуд он сипехр,
Ки Пирон ба Турон гирояд ба меҳр.

Набинад чаҳон чуз ба Афросиёб,
Дилашро ту аз меҳри ӯ барматоб,

Ки ӯ*³ бар хирад⁴ баргузинад ҳаво,
Ба кӯшиш нарӯяд зи хоро гиё.

Ту бо душман ар хуб гуфтӣ, равост,
Аз озодагон хуб гуфтан сазост.

Ва дигар зи пайкори чанговарон,
Кучо ёд кардӣ ба гурзи гарон.

1015 Зи некаҳтару гардиши ҳуру мох,
Зи кӯшиш намудан бар он размгоҳ.

Маро ин дуруcт аcт, к-аз коркард
Ту пирӯз бошӣ ба дашти набард.⁵

1. М - Ки ҳар к-ӯ ба меҳраш равон коcтаcт,

2. М - Зи некӣ ба бадахтарӣ охтаcт.

3. М-Гар.

4. Л-гар ӯ бихирад.

5. ТПЗ - Набера кучо чун ту дорад ниё,
Ба чанг- андарун бошадaш кимиё.
Зи шерон чӣ зояд, магар шарзашер
Чунон чун падар номдору далер.
Ба бедор бар неcт пайкори ту,
Басандаcт Яздон ниғаҳдори ту.

Ту зӯру далерӣ зи Яздон шинос,
Чунин дон в-аз ӯ дор яксар сипос.

Се дигар, ки гуфтӣ, ки Афросиёб
Сипахро ҳаме бугзаронад зи об.

Зи Пирон фиристода шуд назди ӯй,
Сипаҳбад ба Пирон ниҳодаст рӯй.

1020 Чунин¹ аст яксар, ки гуфтӣ сухун,
Кунун боз посух фикандем бун.

Бидон, эй пурандеш хушёри ман,
Ба ҳар кор шоиста солори ман,

Ки ӯ бар лаби рӯди Чайхун диранг
На з-он кард, к-ояд сӯи мо ба чанг,

Ки Хоқон бар ӯ лашкар орад зи*² Чин,
Фароз омадаш аз ду рӯя камин.

Ва дигар к-аз он лашкари бекарон
Пароканда³ бар гирди туронсарон.

1025 Чу Рустам паноҳи ялон рӯзи чанг,*⁴
Чу Лӯхросп, чун Ашкаши тезчанг.

Бар ӯ душман омад зи ҳар сӯ паид,
Аз он бар лаби рӯд лашкар кашид.

Гар аз чойгаҳ ӯ ниҳад пой пеш,
Ба душман супорад ҳама чои хеш.⁵

Ба панҷум сухан к-огаҳӣ хостӣ,
Ба меҳри гавон дил биёристӣ,

1. ИЛ-ҳамин.

2. М-кучо лашкар овард аз сӯи.

3. Л-пароканда.

4. М-Чу Рустам сипаҳбад даманда наханг.

5. ИЛ-б. 1027 нест.

Бидон, эй сипаҳдору огоҳ бош,
Ба ҳар кор бо бахт ҳамроҳ бош.

1030 Ба роҳе,¹ ки шуд Рустами шермард,
Баромад зи Ҳинду зи Кашмир² гард.

В-аз он сӯй рафт Ашкаши тезхуш,
Баромад зи Хоразм яксар хурӯш.

Ба разм - андарун Шеда баргашт аз ӯй,
Сӯи шаҳри Гурганч бинҳод рӯй.³

В-аз он сӯ, ки Лӯҳросп шуд бо сипоҳ,
Ҳама меҳтарон баркушоданд роҳ.

Алонони Ғуз гашт пардохта,
Шуд он подшоҳӣ ҳама сохта.

1035 Гар Афросиёб андарояд ба роҳ,
Зи Ҷайхун бар ин сӯ гузорад сипоҳ,

Бигиранд гарданкашон пушти ӯй,
Намонад ба чуз бод дар мушти ӯй.

Ту бишнос, к-ӯ шаҳри ободи хеш,
Бару буму фархунда бунёди хеш

Ба гуфтори Пирон намонад ба ҷой,
Ба душман диҳад, гар*⁴ ниҳад пеш пой.

Начунбонад ӯ дostonро ду лаб,
Ки н-ояд ба ман з-ӯ хабар рӯзу шаб.

1040 Бад-он рӯз ҳаргиз мабодо дуруд,
Ки ӯ бугзаронад сипахро зи рӯд!

1. И-к-аз он сӯ.
2. И-Зи Кашмиру Кобул баровард.
3. Л-б. 1032 нест.
4. М-супорад.

Ба мо - бар кунад пешдастӣ ба чанг,
Набинад кас ин¹ рӯзи торику танг!

Бифармоям акнун ки бар пил кӯс
Бубандад даманда сипахдор Тус.

Дехистону Гургону он буму бар
Бигирад, барорад ба хуршед сар.

Ман андар паи Тус бо пилу гоҳ
Биёям, биёрам ба ёрӣ² сипоҳ.

1045 Ту аз чанги Пирон³ мабартоб рӯй,
Сипахро биёрою пас чанг чӯй.

Чу Хумону Настехан аз пушти ӯй
Чудо шуд, ғам ангор дар мушти ӯй.

Гар аз номдорони Эрон набард
Бичӯяд, зи фармони ӯ бармагард.

Чу Пирон набарди ту чӯяд далер,
Макун баддилӣ пеши ӯ рав чу шер.

Ба пайкор м-андеш аз Афросиёб,
Ба чой ор дил, рӯй аз ӯ барматоб.

1050 Бар-эшон ту пирӯз бошӣ ба чанг,
Магар дил надорӣ бар ин кор танг.

Чунин аст умедам, ки аз рӯзгор
Дихад шодмонӣ маро кирдгор.

Хам эдун гумонам ки чун ман зи роҳ
Ба пушти⁴ сипоҳ андарорам сипоҳ,

1. И-он.

2. И-Биёрам ба ёрӣ ба пушти: Л-паёпай.

3. ИЛМ - туркон.

4. Л-танги.

Бар эшон шумо ронда бошед ком,
Ба хуршеди тобон бароварда ном.¹

Зи Тусу зи² Ковус назди сипох
Дуруди фаровон фиристода шох.

1055 Бар он нома бинҳод Хусрав нигин,
Фиристодаро доду кард офарин.

ЛАШКАР ОРОСТАНИ ХУСРАВ

Чу аз пеши Хусрав бурун шуд Ҳачир,
Сипаҳбад ҳаме рой зад бо дабир.

Зи бас меҳрубонӣ, ки буд бар сипох,
Саросар ҳама разм буд рой шох.

Ҳаме гуфт: “Агар лашкар Афросиёб
Бичунбонад аз чою бугзорад об,

Сипоҳи маро бугсилонад зи чой,
Маро рафт бояд чунин³ аст рой.

1060 Ҳамон гаҳ шаҳи Нӯзаронро бихонд,
Бифармуд, то тез лашкар биронд.

Ба сӯи Деҳистон сипаҳ баркашид,
Ҳама дашти Хоразм лашкар кашид.

Нигаҳбон Ашкаш⁴ бувад рӯзи чанг,
Ба чанг-андар ояд ба сони паланг.

Табира баромад зи даргоҳи Тус
Хурушидани ною рӯинакӯс.

Сипоҳу сипаҳбад барафтан гирифт,
Замин сумми аспон нухуфтан гирифт.

-
1. ТХЗ - Сипаҳ бошад аз чанг пардохта,
Бувад корхо сар ба сар сохта.
 2. Л- Зи наздики.
 3. ИЛ- Ҳамин.
 4. ИЛМ - лашкар.

1065 Ту гуфтӣ, ки хуршеди гардон¹ ба пой
Бимонд аз ниҳеби саворон ба чой.

Ду ҳафта ҳаме ронд з-он² сипох,
Ки шуд рӯшноӣ зи хуршеду мох.

Пароканда³ бар гирди гетӣ⁴ хабар
Зи чунбидани шоҳи пирӯзгар.⁵

Чу Тус аз дари шоҳи Эрон бирафт,
Сабук шоҳ рафтан басечид тафт.

Або сад⁶ хазор аз гузидасарон
Ҳама паҳлавонони кундоварон

1070 Ба наздики Гударз бинҳод рӯй
Або номдорони пархошчӯй.

Або пилу бо кӯсу бо фаррахӣ,
Або тоҷу бо тахти шоҳаншаҳӣ.

Ҳачир омад аз пеши Хусрав дамон,
Гурозону тозону дил шодмон.⁷

Або хилъату хубиву хуррамӣ,⁸
Ту гуфтӣ*⁹ ҳаме барнавардад¹⁰ замӣ.

Чу омад ба наздики пардасарой,
Баромад хурӯшидани каррной.

-
1. - тобон.
 2. И- ҳамерафт аз Эрон.
 3. И- пароканд.
 4. И-кишвар.
 5. ИМ - фирӯзгар.
 6. И-дах.
 7. И-хандон.
 8. Л-фаррахӣ.
 9. М-гӯй.
 10. Л-ҳама дарнавардад.

1075 Пазира шудандаш меҳон^{1*2} сар ба сар,
Ҳама меҳтарон баста зарринкамар.^{3*4}

Чу омад бари номвар паҳлавон,
Бигуфт, он чи дид аз шаҳи хусравон.

Навозидани шоҳу пайванди ӯй,
Ҳама гуфт озодиву панди ӯй,

Ки чун бар сипаҳ густаридаст меҳр,
Чи гуна зи пайғом букшод чехр.⁵

Пас он номаи шаҳрӯри чаҳон
Ба Гударз доду дуруди меҳон.^{*6}

1080 Навозидани шоҳ бишнид ^{*7} аз ӯй,
Бимолид он нома бар чашм ӯй.

Чу букшод мӯҳраш,⁸ ба хонанда дод,
Суханҳо бад-ӯ кард хонанда ёд.⁹

Сипаҳдор бар шоҳ кард офарин,
Ба фармон бибӯсид рӯи замин.

Бибуд он шабу рой зад бо писар,
Ба шабгир биншасту букшод дар.

1. ТП - дар ЗЛМ ин б. пас аз б. 1075 омадааст, ки муносибтар ба назар менамояд:

Чу хезад ба чарх - андарун доварӣ,
Зи моҳу зи ноҳиду аз муштарӣ.

2. М- чаҳон.

3. ТПИПМ -ин.б. дар. 3 пас аз б. 1086 омадааст, ки ба назар муносибтар менамояд:

Биёрост лашкар чу чашми хурӯс,
Або занги заррину пилону кӯс.

4. М-замин пур зи лола, ҳаво пур зи зар.

5. Л-б. 1078 нест.

6. М-дуруд аз меҳмон.

7. М-бишнуд.

8. И-нома.

9. ТИЗ - Сипаҳ яксара хонданд офарин
Бар он меҳрубон шаҳрӯри замин.

Ҳама номдорони лашкар пагоҳ
Бирафтанду бар сар ниҳода кулоҳ.

1085 Пас он номаи шоҳи фарруҳ Ҳачир
Биёварду бинҳод пеши дабир.

Дабир он замон панду фармони шоҳ
Яқояк ҳаме хонд пеши сипоҳ.

Сипаҳдор рӯзидеҳонро бихонд,
Ба девони динордодан нишонд.

Зи аспон гала ҳар чи будаш ба кӯҳ,
Ба лашкарғаҳ овард яқсар гурӯҳ.

Дари ганчи динору теғу камар
Ҳамон афсару чавшану хӯди зар.

1090 Ба рӯзидеҳон дод яқсар калид,
Чу омад гаҳи кина чустан падид.

Барафшонд бар лашкар он хоста
Савору пиёда шуд ораста.

Яке лашкаре гашт бар сони кӯҳ,
Замин аз паи бодпоён сутӯҳ.

Дили наррашерон¹ аз эшон ба бим,
Ҳама гарқа дар оҳану зарру сим.

Бифармудашон чангро сохтан,
Дилу гӯш додан ба кин хостан.²

1095 Бирафтанд пеши сипаҳбад гурӯҳ
Аз*³ анбӯҳи лашкар ба кирдори кӯҳ.

1. Л-шермардон.

2. ЛМ - Бифармуд, то чангро сохтанд,
Дилу кӯсу дида ба кин охтанд.

3. М- Бар.

Бад-эшон ниғаҳ кард солормард,
Замин тира дид, осмон лочвард.

Чунин гуфт, к-аз гоҳи Чамми¹ барин
Наёрост кас лашкаре ҳамчунин.²

Ба аспу силеху ба симу ба зар,
Ба пилони чангиву шерони нар.

Агар ёр бошад чахонофарин,
Бупечам инонро аз эдар ба Чин.

1100 Чу ин гуфту³ фарзонагонро бихонд,
Або номдорон ба ромиш нишонд.

Ҳама хӯрд май шод бо чангу ной,⁴
Ҳама бо ялон разро кард рой.

НОМАИ ПИРОН БА ГУДАРЗИ КАШВОД

Ба Пирон расид оғаҳӣ з-ин сухун,
Ки солори Эрон чӣ афканд бун.

Аз он оғаҳӣ шуд дилаш пурниҳеб,
Сӯи чора баргашту банду фиреб.

Зи дастури фархундарой оғаҳӣ⁵
Бичуст андарун⁶ чустани кин рахе.⁷

1105 Яке нома фармуд пас, то дабир
Нависад сӯи паҳлавон ногузир.

1. Л-чам то.

2. Л- размгоҳе чунин.

3. Л-Чу биншаст.

4. Л-Ҳамехӯрд шодикунон дил ба чой.

5. ИЛ- он гаҳе.

6. ИЛ-андарин.

7. Л- пас аз б. 1104 ин б. омада:

Басе рой гуфтанду фарҷоми кор
Бад-он хатм карданд к-он рӯзгор.

Сари нома кард офарини бузург,
Ба Яздон паноҳаш зи деви сутург.

Дигар гуфт, к-аз кирдгори ҷаҳон
Наҳоҳам ҳаме ошкору ниҳон,

Магар к-аз миёни дурӯя сипох
Ҷаҳондор бардорад ин кинагоҳ.¹

Агар ту ки Гударзӣ, ин хостӣ,
Ки кина ба гетӣ*² биёростӣ,

1110 Баромад зи гетӣ ҳама коми ту,
Чӣ гӯӣ, чӣ бошад саранҷоми ту?

Ниғаҳ кун, ки чандон далерони ман
Зи хешони наздику шерони ман

Тани бесароншон*³ фикандӣ ба хок
Зи Яздон надорӣ ҳаме тарсу⁴ бок.

Зи меҳру хирад рӯӣ бартофтӣ,
Кунун он чи чувтӣ, ҳама ёфтӣ.

Гаҳ омад, ки гардӣ аз ин кина сер,
Ба хунрехтан бар набошӣ⁵ далер.

1115 Ниғаҳ кун, к-аз Эроғу Турон савор,*⁶
Чӣ моя табаҳ шуд дар ин корзор.^{7*8}

Гаҳ омад ки бахшоиш ояд туро,
Зи кин чустан осоиш ояд туро.

-
1. И - кинагоҳ.
 2. М-гетӣ ба кина.
 3. И-Буридӣ сароншон.
 4. Л -шарму.
 5. Л-чанд бошӣ.
 6. М-сипох.
 7. И-б. 1115.
 8. М- размгоҳ.

Ба кин чустани мурдаи нопадид,
Сари зиндагон чанд хоҳӣ бурид?!

Агар боз н-ояд шуда рӯзгор,
Ба гетӣ-дарун тухми кина макор.

Равонат маранҷону магдоз тан,
Зи хун рехтан бозкаш хештан.

1120 Пас аз марг нафрин бувад бар касе,
К-аз ӯ номи зиште бимонад басе.

Ҳар он гаҳ ки мӯи сияҳ шуд¹ сафед,
Ба будан намонад фаровон умед.

Битарсам, ки гар бори дигар сипоҳ
Ба чанг-андар ояд дар ин кинагоҳ,

Набинӣ зи ҳар ду сипаҳ кас ба пой,
Бипаррад равон, кина монад ба чой.

В-аз он пас кӣ донад, ки пирӯз кист,
Нагунбахт ар гетиафрӯз, кист?

1125 В-ар эдун ки хоҳӣ ту хун рехтан,
Бад ин размгаҳ бо ман овехтан,

Бад-ин сон ҳаме чанги шерон кунӣ,
Ҳамон аз паи буми² Эрон кунӣ.

Бигӯӣ кунун то ман андар шитоб
Наванде фиристам ба Афросиёб.³

Бидон то бифармоядам,⁴ то замин
Бубахшему пас дарнавардем⁵ кин.

1. Л-бинӣ сияхро.

2. Л-Шаҳри.

3. И-б. 1126, 1127 нест.

4. И-К-аз он то чӣ фармоядам.

5. И- барнавардем.

Чунон чун ба гоҳи Манучеҳршоҳ
Ба бахшиш ҳаме дошт гетӣ нигоҳ.

1130 Ҳар он шаҳр к-аз марзи¹ Эрон ниҳӣ,
Бигӯ то кунемаш зи туркон тижӣ.

Аз ободу вайрону ҳар*² буму бар
Чӣ фармуд Кайхусрави додгар.³

Аз Эрон ба кӯҳ-андар оям нахуст,
Дари Ғурчагон то дари буми Буст.

Дигар Толиқоншаҳр то Форёб
Ҳамедун ба бахш-андарун Андароб.

Дигар панҷ шаҳр аст то Бомийн,
Дигар марзи Эрону ҷои каён.

1135 Дигар Гӯрконони*⁴ фархундаҷой,
Ниҳодаст номаш ҷаҳонкадхудой.

Дигар аз дари Балх то⁵ Бадхшон,
Ҳамин аст аз ин подшоҳӣ нишон.

Фурӯтар ки аз дашти Омую Зам,
Ҳамэдун ба Хатлон дарояд ба ҳам.

Чу Шингону чун Тирмиду Висагирд,
Бухорову шаҳре, ки ҳасташ ба гирд.

Ҳамэдун бирав то дари Суғд низ,
Начӯяд кас он подшоҳӣ ба чиз.

1140 В-аз он сӯ ки шуд Рустами невисӯз,
Супорад бар ӯ кишвари Нимрӯз.

1. Л-шаҳри.
2. М-ҳама.
3. И-б. 1130-1131 нест.
4. М-Гузгонон.
5. И-Мулитон ояду.

Зи наздики ӯ боз хоҳам сипох,
Сӯи Бохтар баркушоем рох.

Бипардозам ин то дари ҳиндувон,
Надорем торик аз ин пас равон.

Зи Кашмир в-аз Кобулу Қандахор
Раворав сӯи Синд ҳам з-ин шумор.

В-аз он сӯ, ки Лӯҳросп шуд чангчӯй,
Алонону он¹ дар супорам бад-ӯй.

1145 В-аз ин марз пайваста то кӯҳи Қоф,
Ба Хусрав супорам абечангу лоф².

В-аз он сӯ ки Ашкаш бишуд ҳамчунин,
Бипардозам акнун³ саросар замин.

В-аз он пас ки ин карда бошам ҳама,
Зи ҳар сӯ бари хеш хонам рама.⁴

Ба савганд паймон кунам пеши ту,
К-аз ин пас набошам бадандеши ту.

Бидонӣ ки ман ростӣ хостам,⁵
Ба меҳру вафо дил биёростам.⁶

1150 Сӯи шоҳи Тӯрон⁷ фиристам хабар,
Ки моро зи кина бупечид сар.

Ҳамэдун ту⁸ наздики Хусрав ба меҳр
Яке нома бинвису букшой чехр,

1. И-ғуз.

2. Л-б.1144, 1145 нест.

3. Л-Эрон.

4. Л-б. 1147 нест.

5. И- мо оштӣ хостем: ЛМ - хостем.

6. ИЛМ - биёроستم.

7. И-туркон.

8. И-ба.

К-аз ин аз раҳи меҳр гуфтори ман,
На хун рехтан бо ту пайкори ман.

Чу паймон ҳама карда бошем рост,
Зи ман хоста, ҳар чӣ Хусрав бихост.

Фиристам ҳама сар ба сар назди шох,
Дари кин бубандад магар бар сипоҳ.

1155 В-аз он пас ки он карда бошем низ,
Гаравгон фиристему ҳар гуна¹ чиз.

Бипайвандам аз меҳру оину дин,
Бидӯзам ба дасти вафо чашми кин,

Ки бугсист хангоми шоҳи бузург,
Зи бад гавҳари Туру Салми сутург.

Фаридун ки аз дард саргашта шуд,
Кучо Эрачи номвар кушта шуд.²

Чуз ин³ ҳар чӣ бояд, ба некӣ бихоҳ,
В-аз он пас бар ин нома кун назди шох.

1160 Набояд к-аз ин хубгуфтори ман
Гумоне ба сустӣ баранд анчуман,

Ки ман чуз ба меҳр ин нагӯям ҳаме,
Саранҷом некӣ бичӯям ҳаме.

Маро ганчу мардон аз они ту беш,
Ба мардонагӣ ном аз они ту пеш.

Валекин бар ин кина ангехтан,
Ба бедод ҳар чой хун рехтан.

1. ИЛ-фиристодаву дода.

2. Л- Фаридун, ки кехтар писар кушта дид,
Сари Эрачи номвар гашта дид.

3. ЛМ - зи ман.

Бисӯзад ҳаме бар сипаҳ-бар дилам,
Бикӯшам, ки кин аз миён бугсилам.

1165 Ва дигар ки аз кирдгори ҷаҳон
Битарсам ҳаме ошқору ниҳон,

Ки напсандад аз мо бадӣ додгар,¹
Газофа бипардозад ин буму бар.²

Агар сар бупечӣ зи гуфтори ман,
Бичӯй ҳаме жарф пайкори ман.

Гунаҳкор дорӣ маро бегуноҳ,
Нахоҳӣ ба гуфтор кардан нигоҳ.

Қучо доду бедод пешат якест,
Қуз аз кинагустурданат рой нест.

1170 Гузин кун зи гурдони Эрон сарон,
Касе к-ӯ гирояд ба гурзи гарон,

Ҳам эдун ман аз лашкари хеш мард
Гузинам чу бояд зи баҳри набард.

Ҳама як ба дигар фароз оварем,
Саронро сӯи ҷанг боз оварем.

Ҳам эдун ману ту ба овардгоҳ
Бигардем як бо дигар кинахоҳ.

Магар бегуноҳон зи хун рехтан
Ба осиш оянд аз овехтан.

1175 Касе к-аш гунаҳгор дорӣ ҳаме,
В-аз ӯ бар дил озор дорӣ ҳаме,

Ба пеши ту орам ба рӯзи набард,
Бибояд-т паймон яке низ кард,

1. ИЛ - кирдгор.

2. ИЛ-рӯзгор.

Ки гар ту ба мо¹ даст ёбӣ ба хун,
Шавад бахти гурдони туркон² нагун,

Наёзорӣ аз бун³ сипоҳи маро,
Насӯзӣ бару буму гоҳи маро.

Гузашон диҳӣ, то ба Турон шаванд,
Каминро насозӣ бар эшон газанд.

1180 В-агар ман бувам бар ту пирӯзгар,
Диҳад мар маро ахтари нек бар,

Насозам бар эронӣён - бар камин,
Нагирем хашму начӯем кин.

Сӯи шаҳри Эрон диҳам роҳашон,
Гузoram якояк сӯи шоҳашон.

Аз эшон нагардад яке*⁴ коста,
Шаванд эмин аз чону аз хоста.

В-ар эдун ки з-ин сон начӯӣ⁵ набард,
Дигаргуна хоҳӣ ҳаме кор кард,

1185 Бар андӯх чӯӣ ҳаме корзор,
Сипахро саросар ба чанг андар ор.

Ҳар он хун ки ояд ба кин⁶ рехта,
Ту бошӣ бад-он гетӣ овехта.

Бубаст аз бари нома мар бандро,
Бихонд он гаронмоя фарзандро.

Писар буд мар ўро сари анчуман,
Ки буд⁷ ном Рӯину рӯинатан.

1. ЛМ-ки бар мо ту гар; И-ки бар мо агар.

2. И-Тӯрон; Л-туркон ба як роҳ.

3. И-наёзор з-ин пас.

4. М-касе.

5. Л-к-аз эшон нахоҳӣ.

6. И-кина.

7. ИМ-яке.

Бихондаш ки¹ наздики Гударз шав,
Сухан гӯй хушёру посух шунав.

1190 Чу Рӯин бирафт аз дари номвар
Фиристода бо даҳ савори дигар,²

Биёмад хирадманду равшанравон
Давон то саропардаи паҳлавон.

Биёмад чу Гударзро дид, даст
Ба каш карду сар пеш бинҳод паст.

Сипаҳдор барчааст, з-он чо ки буд,³
Ба оғӯш танг андаровард зуд.

Зи Пирон бипурсид в-аз лашкараш,
Зи гурдону аз шоҳу аз кишвараш.

1195 Бизад даст⁴ Рӯин, пас он нома пеш
Биёварду бугзорд*⁵ пайғоми хеш.

Дабир омаду нома бархонд зуд,
Ба Гударз гуфт, он чи дар нома буд.⁶

Зи бас хуб гуфтору аз панд хуб
Намудан бад-ӯ роҳи пайванд хуб.

Хирадманд Пирон ки дар нома ёд
Чӣ овард в-аз панди некӯ чӣ дод.

Ба Рӯин чунин гуфт пас паҳлавон,
Ки эй пури солору фаррухчавон.

1. И-Бад ӯ гуфт; Л-бигуфташ ки.

2. ТПЗИМ - Чу Рӯини Пирон ба даргаҳ расид,
Сӯи паҳлавони сипаҳ кас давид.
Фиристодаро хонд пас паҳлавон,
Ҳамон чун ба парда даромад чавон.

3. ИЛ-барчасту ӯро чу дид.

4. И-Сабук дошт.

5. М-бугзошт.

6. ЛО-б. 1196

ТПЗИ – Чу нома ба Гударз бархонданд,
Ҳама номдорон фуру монданд.

1200 Ба¹ меҳмони мо буд бояд нахуст,
Пас ин посухи нома бояд-т чувт.

Саропардаи нав бипардохтанд
Нишастангаҳи хусравӣ сохтанд.²

Пурандеша гашта дили паҳлавон^{*3}
Нишаста худу ройзан ҳардувон.^{*4}

Пас он номаро посух оростанд,
Сухан ҳарчи некӯтар, он хостанд.

Яке⁵ ҳафта Гударз бо руду май
Ҳаме^{*6} номаро посух афканд пай.

1205 Зи боло чу хуршеди гетифуруз
Бигаштӣ, сипаҳбад гаҳи нимруз.

Маю руду ромиш^{*7} биёристӣ,⁸
Фиристодаро пеши худ хостӣ.

ПОСУХИ НОМАИ ПИРОН БА ГУДАРЗ

Чу як ҳафта бугзашт, ҳаштум пагоҳ
Нависандаи номаро хонд⁹ шоҳ.

Бифармуд, то нома посух навишт,^{*10}
Дарахте зи кина ба наввӣ бикишт.

Сари нома кард офарин аз нахуст,
Дигар посух овард як-як дуруст,

1. ЛМ—ту.

2. ТПЗЛИ – Ба дебои румӣ биёростанд,
Хушихову ромишгарон хостанд.

3. М-он чавон.

4. М-Ки то дод чун посухаш паҳлавон.

5. И-ба як.

6. М-Ҳамин

7. М-маҷлис.

8. И-Май оварду ромишгар ористӣ.

9. ИЛ-Нависандаро хонд солори.

10. М-Аз ин номаи.

1210 Ки бархондам он номаро сар ба сар
Шунидем гуфтори ту дар ба дар.

Расонид Рӯин бари мо паём
Якояк хама, ҳар чӣ бурдӣ ту ном,

Валекин шигифт ояд аз кори ту,
Маро аз чунин хуб гуфтори ту.

Дилат бо забон ҳеҷ ҳамсоя нест,
Равони туро аз хирад моя нест.

Ба ҳар кор чарбӣ ба кор оварӣ,
Суханхо чунин пурнигор оварӣ.

1215 Касеро ки аз бун набошад хирад,
Гумон бар ту-бар меҳрубонӣ барад.

Чу шӯразаминӣ, ки аз дур об
Намояд, чу тобад бар ӯ офтоб.

Валекин на кори фиреб асту банд
Ба ҳангоми гурзу синону каманд.

Маро бо ту чуз кину пайкор нест,
Гаҳи посуху рӯзи гуфтор нест.

Нигар, то чӣ сон гардад акнун сипеҳр,
На ҷои фиреб асту пайванду меҳр.

1220 Киро дод хоҳад ҷаҳондор зӯр,
Киро бардиҳад баҳти пирӯзу¹ хур,

Валекин аз ин гуфта посух шунав,
Хирад ёр кун, бахтро пешрав.

Нахуст он ки гуфтӣ, ман аз меҳр низ
Зи Яздону аз гардиши растаҳез

1. Л-бедору.

Нахоҳам, ки ояд маро пеш чанг,
Дилам гашт аз ин кор торику¹ танг,

Дилат бо забон ошноӣ надошт
Бад-он гаҳ ки ин гуфта бар лаб гумошт,

1225 Ки гар дод будӣ ба дил-т-андарун
Ту ро пешдастӣ набудӣ ба хун.

Нахустин ки омад ба пеши ту Гев
Бузургони хушёру гурдони нев,²

Або панду андарзу гуфтори нағз
Бузургони Эрон покизамағз,³

Бисозидӣ*⁴ ин чангро лашкаре
Зи кишвар дамон то дигар кишваре,

Ту кардӣ ҳама чангро даст пеш,
Сипахро ту баркандӣ аз ҷои хеш.

1230 Хирад к-аз⁵ пас омад, зи⁶ пеш омадӣ,
Ба фарҷомат ором беш омадӣ.

Валекин сиришти баду хӯи бад
Ту ро бугзаронад зи роҳи хирад.

Бадӣ худ дар ин⁷ тухма дар гавҳар аст,
Ба бад меҳри⁸ ин гавҳар андарх(в)ар аст.

Шунидӣ ки бар Эрачи некбахт*⁹
Чӣ омад зи Тур аз паи тоҷу тахт.

-
1. И-кори бедод.
 2. ТПМ - Сухан гуфт худ бо ту аз ҳар даре,
Зи ҳар номдореву ҳар кишваре.
 3. ИЛ-б. 1227 нест.
 4. М-Ту сочидӣ.
 5. ИЛ- гар.
 6. ИЛ-ту.
 7. И-Хӯи бад бад-он.
 8. ИЛМ-меҳри бад.
 9. М-б. 1238 нест.

Бад аз Туру Салм омад андар замин,
Саросар бигустард бедоду кин.

1235 Фаридун ки аз дарди дил рӯзу шаб
Ба нафрин кушодӣ бар эшон ду лаб,

Ба ёрии додори некидиҳиш
Ҳамаш меҳри дил буду ҳам парвариш.

Манучеҳр он кинаро боз хост,
Ба фарри бузургӣ чаҳон кард рост.

Агар Тур бад кард, бад дид боз,
Гузашт андарун рӯзгори дароз.¹

Ба Афросиёб омад он хӯи бад
Аз он номдорони андакхирад.

1240 Зи сар бо Манучеҳр нав кин ниҳод,
Ҳамэдун або Нӯзару Кайқубод.

Ба Ковуси Кай кард худ, он чи кард,
Баровард аз Эрони обод гард.

В-аз он пас ба хуни Сиёвахш боз
Фиканд инчунин кинаи нав дароз.

Наёмад бад-он гаҳ туро дод ёд,
Ки бар*² бегунаҳ чони ширин бидод.

Чӣ моя бузургони боточу гоҳ
Аз Эрон шуданд андар ин кин табоҳ.

1245 Ва дигар ки гуфтӣ ту бо пирсар
Ба хун рехтан чанд бандӣ камар?

Бидон, эй чаҳондидаи пурфиреб,
Ба ҳар кор дида фарозу нишеб,

1. ИЛ-6 1236-1238 нест.

2. М-ӯ.

2. М-ҳама.

Ки Яздон маро зиндагонӣ дароз
Аз он дод бо бахти гарданфароз,

Ки аз шаҳри Турон ба рӯзи набард
Зи кина барорам ба хуршед гард.

Битарсам ҳаме ман,¹ ки Яздони ман
Зи тан бугсилонад ҳаме чони ман.

1250 Ман ин кинаро н-оварида ба чой
Бару буматон носипарда ба пой.

Се дигар ки гуфтӣ зи Яздони пок
Набинам ба дил-т-андарун тарсу бок.

Надонӣ, к-аз ин хира хун рехтан,
Гирифтор гардад ба фарҷом тан.

Ман акнун бад-ин чарб гуфтори ту
Агар бозгардам зи пайкори ту,

Ба хангоми пурсиш зи ман кирдгор
Бипурсад аз ин гардиши рӯзгор,

1255 Ки солориву зӯру мардонагӣ
Туро додаму ганчу² фарзонагӣ.

Ба кини Сиёвуш камар бар миён
Набастӣ чаро пеши эрониён?

Ба ҳафтод хуни гиромиписар
Бипурсад зи ман довари додгар.

Ба посух ба пеши чаҳонофарин
Чӣ гӯям, чаро бозгаштам зи кин?

Зи кини Сиёвуш чаҳорум сухун,
Ки афкандӣ, эй пирсолор бун.

1. М-он.

2. Л-хуб.

2. И-ганчу.

1260 Ту гӯй зи баҳри тани гашта хок
Нашояд ситад зиндаро чони пок.

Ту бишнос, к-он зишт кирдорхо
Ба дил-бар зи ҳар гуна озорхо,

Ки бо шаҳри Эрон шумо кардаед,
Чӣ моя каёнро биёзурдаед.

Чӣ паймон шикастан, чӣ кин охтан,
Ҳамеша ба сӯи бадӣ тохтан.¹

Чу ёд ояд ин, чун кунам оштӣ,
Ки некӣ саросар бадӣ доштӣ?

1265 Ба панҷум ки гуфтӣ ки паймон кунам,
Зи Турон саронро гаравгон кунам.

Ба наздики Хусрав фиристем ганҷ,
Бубандем бар хештан роҳи ранҷ,

Бидон, эй ниғаҳбони² туронсипох,
Ки фармон чунин³ нест моро зи шоҳ.

Маро ҷанг фармуду овехтан,
Ба хуни⁴ Сиёвахш⁵ хун рехтан.

Чу фармони Хусрав наёрам ба чой,
Равон шарм дорад зи кайҳонхудой.

1270 В-ар уммед дорӣ, ки Хусрав ба меҳр
Кушода бад-ин гуфтаҳои ту чехр.

Гаравгону он хоста ҳар чӣ ҳаст,
Чу Лаҳҳоку Рӯини хусравпараст,

1. И-додаам зӯру.

2. И-сипаҳдорӣ.

3. И-чаро.

4. И-Ба кини.

5. Л-Сиёвуш.

Гусй кун ба зудй ба наздики шох,
Сӯи шаҳри Эрон кушодаст рох.

Шашум шаҳрҳое, ки кардй ту ёд,
Бару буми ободу фаррухниҳод.

Супорим гуфтй саросар¹ ҳама,
Бари хеш хонам якояк рама.

1275 Маро кард Яздон аз ин бениёз
Гар оғаҳ най, то кушоем роз.

Сӯи Бохтар то ба марзи хазар
Ҳама гашт Лӯҳроспро сар ба сар.

Сӯи Нимрӯз-андарун то ба Синд
Ҷаҳон шуд ба кирдори румипаринд.

Ҳама² Рустами невар бо теғи тез
Баровард аз эшон дами растахез.

Сари хиндувон бо дурафши сиёҳ
Фиристод Рустам ба наздики шох.

1280 Дехистону Хоразму он буму бар
Ки туркон бароварда буданд сар.

Биёбон³ аз эшон бипардохтанд,
Ки аз ҳар сӯе тохтан сохтанд.

Биборид Ашқаш ба Шеда тагарг,
Фуруд оваридаш ба наздики марг.

Асирону аз хоста чанд чиз
Фиристод наздики Хусрав ба низ.

В-аз ин сӯ ману ту ба чанг-андарем,
Бад-ин маркази ному нанг-андарем.

1. ИЛ-ба Хусрав.

2. Л-Таҳам.

3. Л-Саросар

1285 Ба якчанд дидӣ зи ман¹ дастбурд
В-аз ин номдорону шерони гурд.

Гар эдун ки рӯй андарорӣ ба рӯй,
Раҳонам туро 3-ин ҳама гуфтугӯй.

Ба нерӯи Яздону фармони шох
Ба хун ғарқа гардонам ин размгоҳ.

Ту эй номвар паҳлавони сипоҳ,
Ниғаҳ кун бар ин гардиши хуру моҳ,

Ки банди сипеҳрӣ фароз омадаст,
Сари баҳти туркон ба гоз омадаст.

1290 Нигар, то зи кирдори бадғавҳарат
Чӣ орад чаҳонофарин бар сарат.

Замона зи бад доман андаркашид,
Мукофоти бадро бад омад падида.

Бияндеш² бисёру букшой гӯш,
Сухан аз хирадмандмардум ниюш.

Бидон, к-инчунин лашкари номдор,^{*3}
Саворони шамшерзан сад ҳазор.

Ҳама номчӯю ҳама кинаҳоҳ,
Ба афсун нагарданд аз ин размгоҳ.

1295 Замона баромад ба ҳафтум сухун
Фикандӣ вафоро ба савганд бун.

Ба паймон маро бо ту гуфтор нест,
Хирадро равонат харидор нест,

Азеро ту бо ҳар кӣ паймон кунӣ,
Вафоро ба фарҷом гирён⁴ кунӣ.

1. И-Ту он.
2. Л-Ту биндеш.
3. М-бешумор.
4. ЛМ –Вайрон.

Ба савганди ту шуд Сиёвуш ба бод,
Ба гуфтори ту - бар кас эмин мабод!

Набудиш фарёдрас рӯзи дард,
Чӣ моя ба сахтӣ туро ёд кард!¹

1300 Ба хаштум, ки гуфтӣ маро тоҷу тахт,
Аз они ту беш асту мардию бахт,

Ҳамэдун фузунам ба мардону² ганҷ,
Валекин диламро зи меҳр аст ранҷ.

Ман эдун гумонам, ки то ин замон
Ба ҷанг озмудӣ маро бегумон.

Гарам беҳунар ёфтӣ рӯзи кин,
Ту донӣ, кунун бозам аз сар бубин.

Ба ганҷу ба тоҷу ба тахту ҳунар,³
Бароям або ту магар сар ба сар.

1305 Ба фарҷом гуфтӣ, зи мардони мард
Тане чанд бугзин зи баҳри набард.

Ман аз лашкари турк ҳам з-ин нишон
Биёрам саворони гарданкашон,

Ки аз*⁴ меҳрубонӣ бар ин лашкарам
Наҳоҳам, ки бедоду кин густарам.

Ту бо меҳрубонӣ ниҳӣ пой пеш
Ки донӣ ниҳони*⁵ дилу рои хеш.⁶

1. «Бибудиш фарёдрас рӯзи бад,
Ба савганди ту ғарра будан сазад».

2. Л-мардиву.

3. ИЛ-б. 1304 нест.

4. М-зибас.

5. М-намой.

6. ИЛ-б. 1308 нест.

Биёзорад аз ман чаҳондор шоҳ,
Ки*¹ аз ҳамдигар бугсилонам сипоҳ.

1310 Яке лашкаре пургунаҳ пеши ман
Пур аз дарди эшон дили анчуман.²

Набошад зи ман шоҳ ҳамдостон,
К-аз инон³ бигардам бад-ин достон.

Нахустин ба анбӯҳ захме чу қӯҳ
Бибояд задан сар ба сар ҳамгурӯҳ.

Миёни ду лашкар ду саф баркашед,
Гар эдун, ки пирӯзӣ ояд падида.

В-агарна ҳам аз номдорони мард
Биёрему созем чои набард.

1315 Аз ин гуфта гар бугсилӣ боз дил,
Ман аз гуфтаи худ наям дилгусил.

В-ар эдун, ки бо ман ба овардгоҳ
Басанда нахоҳӣ будан бо сипоҳ,

Сипаҳ хоҳ ёвар зи солори хеш,
Ба жарфӣ нигах дор*⁴ паргори⁵ хеш.

Пароканда аз лашкарат хастагон
Зи хешу зи пайванду⁶ пайвастагон

Бимон, то шаванд аз пазишкон дуруст,
Замон чустан акнун бад-ин кори туст.

1. М-гар.

2. ТПЗЛ- Ва дигар, ки гуфти мубориз гузин,
Ки бо ман бигардад дар ин дашти кин.

3. Л-эшон.

4. М-қун ба пайкори.

5. И-пайкори.

6. И-хешону наздику.

1320 Агар хоҳӣ аз ман¹ замону диранг,
В-агар чанг хоҳӣ, биёрой чанг.

Бад-он гуфтам ин,² то ба рӯзи набард—
Ба мо-бар бахона наёри ту кард,

Ки ногоҳ бар мо ба чанг омадӣ,
Камин кардиву бедиранг омадӣ.

Ман ин кин агар то ба сад солиён
Бихоҳам,^{*3} ҳамон аст,⁴ акнун ҳамон.

Аз ин кина баргаштан уммед нест,
Шабу рӯз бар дидагонам⁵ якест.

1325 Чу ин посухи нома гашт испарӣ,
Фиристода омад ба сони парӣ.

Камар бар миён бар сутури наванд
Саворон ба гирд- андараш низ чанд.

Фуруд омад аз асп Рӯини гурд,
Гавонро ҳама пеши солор бурд.

Сипахдор фармуд, то мӯбадон
Зи лашкар ҳама номвар бихрадон

Ба зудӣ сӯи паҳлавон омаданд,
Хирадманду рӯинравон⁶ омаданд.

1330 Ҳамон⁷ посухи нома пеши гавон
Бифармуд хондан ҳама⁸ паҳлавон.

1. ИЛ-Туро чанд хоҳӣ.

2. И-гуфтамаст.

3. М-бичӯям.

4. Л-хамонат.

5. Л-бо гоҳу соат.

6. ИЛ – равшанравон.

7. ИМ – Пас он.

8. Л- бархондан.

Бузургон, ки ин номаи дилпазир
Шуниданд аз гуфти фаррухдабир,

Ҳушу рои Пирон сабук доштанд,
Ҳама панди ӯро тунук доштанд.

Ба Гударз-бар офарин хонданд,
Варо паҳлавони замин хонданд.

Пас он номаро мӯҳр карду бидод
Ба Рӯини Пирони висанаҷод.

1335 Чу аз пеши Гударз бархостанд,
Бифармуд, то хилъат оростанд.

Аз аспони тозӣ ба зарринситом,
Чи афсар, чи шамшеру зарринниём,

Бубахшид ёрон-шро симу зар,
Киро дархур омад кулоҳу камар.

Бирафтанд Рӯину он даҳ сипоҳ,
Сӯи лашкараш баргирифтанд¹ роҳ.

Чу Рӯин ба наздики Пирон расид,
Ба пеши падар шуд, чунон чун сазид.

1340 Ба наздики тахташ фуру бурд сар,
Ҷаҳондида Пирон гирифташ ба бар.

Чу бугзорд пайғоми солори шоҳ,
Бигуфт, ончи дид андар он размгоҳ.

Пас он номаро хонд пешаш дабир,
Якояк рухи паҳлавон шуд чу қир.

Дилаш гашт пурдарду чон пурниҳеб,
Бидонист, к-омад ба тангӣ нишеб.

1. И- лашкари худ гирифтанд.

Шикебоиву хомушӣ баргузид,
Накард он сухан бар сипаҳ-бар падид,

1345 Аз он пас чунин гуфт пеши сипоҳ,
Ки Гударзро дил наёмад ба роҳ

Аз он хуни ҳафтод пури гузин
Наёромадаш дил замоне зи кин.

Гар эдун, ки ӯ бар гузашта сухун,
Ба наввӣ ҳаме кина афканд¹ бун.

Чаро ман ба кини бародар камар
Набандам, нахорам бад-ин кина сар?

Бар он хуни нӯҳсад сари номдор
Ки аз тан чудо шуд гаҳи корзор,

1350 Ки андар бару буми Турон дигар
Саворе набандад чу Ҳумон камар.

Чу Настехан он сарви сояфикан,
Ки шуд ногаҳон нопадид аз чаман.

Бибояд кунун баст моро камар,
Намонам бар эрониён буму бар.

Ба нерӯи Яздону шамшери тез
Барорам аз он анчуман растахез.

Зи аспон гала ҳар чӣ шоиста буд,
Зи ҳар сӯ ба лашкаргаҳ овард зуд.

1355 Пиёда ҳама кард яксар савор
Дуаспа савор аз дари корзор.

Дари ганҷҳои куҳан баркушод,
Ба динор додан дил андарниҳод.²

1. Л-созад зи.

2. ИЛ-дар-андар кушод.

ЁРИ ХОСТАНИ ПИРОН АЗ АФРОСИЁБ

Чу ин карда шуд, назди Афросиёб
Наванде барафканд ҳангоми хоб.

Фиристодае боҳушу рои пир,
Сухангӯю гурду савори далер,

Ки «Рав¹, шоҳи Туронзаминро² бигӯй,
Ки, эй додгар шоҳи дайҳимчӯй,³

1360 Аз он гаҳ, ки чархи сипехри баланд
Бигашт аз бари тираҳоки нажанд,

Чу ту шоҳ бар гоҳ наншаст низ,
Ба кас номи шоҳӣ напайваст низ.

На зебо бувад чуз ту мар тахтро,
Кулоҳу камарбастану бахтро.

Аз он кас барорад чаҳондор гард,
Ки пеши ту ояд ба рӯзи набард.⁴

Яке бандаам ман, гунаҳкори ту,
Кашида сар аз рои бедори ту.⁵

1365 Ба Кайхусрав аз ман биёзурд шоҳ,
В-аз он хештанро надонам гуноҳ,^{*6}

Ки он эзадӣ буду буд он чӣ буд,
Наёяд зи⁷ гуфтори бисёр суд.

Агар з-он ки бинад маро нек шоҳ,
Кунад гардан озоду бахшад гуноҳ,

1. И-шав.

2. ИЛ-Туронсипахро.

3. ИМ-Хусрави номчӯй.

4. Л-б. 1363 нест.

5. Л-чуз.

6. М-орад паноҳ.

7. ЛМ-надорад ба.

Расонам ман акнун ба шоҳ огаҳӣ,
Ки гардун чи овард пеши раҳӣ.

Кашидам ба кӯҳи Канобад сипоҳ,
Бар эрониён¹ бар бубастем роҳ.

1370 В-аз он сӯ биёмад сипоҳи гарон,
Сипаҳдор Гударзу бо ӯ сарон,

К-аз Эрон зи гоҳи Манучехршоҳ
Ба Турон наёмад фузун з-ин сипоҳ.

Ба Райбад яке чойгаҳ сохтанд,
Сипаҳро дар он² кӯҳ биншоxtанд.

Сипаҳро се рӯзу се шаб чун паланг
Ба рӯй- андар оварда буд рӯй танг.

Начустем разм³ андар он кинагоҳ,
Ки ояд магар сӯи ҳомун сипоҳ.⁴

1375 Сипаҳдори Эрон наёмад сутӯҳ,
Ба ҳомун наёвард лашкар зи кӯҳ.

Бародар чаҳонгир⁵ Хумони ман
Зи кина бичӯшид аз ин анҷуман.

Ба Эронсипаҳ шуд, ки чӯяд набард,
Надонам чӣ омад бар он шермард?!

Биёмад ба кинчустанаш пури Гев,
Бигардид бо гурд Хумони нев.

1. И-эронсипаҳ.

2. Л-сипаҳ дар бари; И-сипаҳ дар буни.

3. И-чанг.

4. ТПЗМ – Гар ояд сипоҳаш аз он кӯҳ бурун,
Сари паҳлавонон бошад нагун.

5. И-чаҳондор.

Абар дасти чун Бежане¹ кушта шуд,
Сари ман зи тимори ман² гашта шуд.

1380 Кй донист ҳаргиз, ки сарви баланд
Ба боғ аз гиё ёфт хоҳад газанд?!

Дили номдорон ба ҳам даршикаст,
Ҳама шодмонӣ шуд аз дард паст.

Ва дигар, ки Настехани номдор
Або даҳ ҳазор озмуда савор

Бирафт аз бари ман сапедадамон,
Биёмад-ш³ аз гурзи Бежан зиён.⁴

Ман аз дарди дил баркашидам сипоҳ,
Ғиревон бирафтам ба овардгоҳ.

1385 Яке разм то шаб баромад зи кӯҳ,
Бикардем бо якдигар ҳамгурӯҳ.

Чу нӯҳсад шуд аз номдорони шоҳ
Сар аз тан бурида бар он размгоҳ.

Ду баҳра зи гурдони ин анчуман
Дил аз дард хаста,⁵ ба шамшер тан.

Ба мо-бар шуда чира эронӣён
Ба кина ҳама пок баста миён.

Битарсам ҳаме з-он ки гардонсипеҳр
Бихоҳад гусистан зи мо пок меҳр.

1390 В-аз он пас шунидам яке бад хабар
К-аз он низ баргаштам осемасар,

1. И-Бежан чу ӯ.

2. ИЛ-ӯ.

3. ЛМ-Бад-ӯ омад.

4. И-бар дасти Бежан замон.

5. Л-зи.

Ки Кайхусрав ояд ҳаме бо сипоҳ
Ки пушти сипаҳбад бар ин размгоҳ.

Гар эдун, ки гардад дуруст ин хабар,
Ки Хусрав кунад сӯи мо-бар гузар,

Сипаҳдор донад, ки ман бо сипоҳ¹
Наёрам шудан пеши² ӯ кинахоҳ.

Магар шоҳ бо лашкари кинаҷӯ³
Нихад сӯи Эрон бад-ин чанг⁴ рӯй.

1395 Бигардонад ин бад зи турониён
Бубандад ба кина⁵ камар бар миён,

Ки гар чони моро аз эронсипоҳ
Бад ояд, набошад касе кинахоҳ».

Фиристода чун гуфти Пирон шунид,
Ба кирдори боди дамон бардамид.

Нишаст аз бари бодпои наванд,
Ба кирдори оташ ҳаюни баланд.

Бишуд то ба наздики Афросиёб,
На дам зад ба раҳ-бар, на орому хоб.

1400 Ба наздики шоҳ андаромад чу бод,
Бибӯсид тахту паёмаш бидод.

Чу бишнид гуфтори Пирон ба дард,
Дилаш гашт пурдарду⁶ рухсор зард.⁷

1. Л-назди шоҳ.

2. Л-назди.

3. И-чангҷӯй.

4. И-кина.

5. И-бад-ин кин.

6. Л-пурхуну.

7. И-б. 1400, 1401 нест.

Шуд аз кори он куштагон хастадил,
Бад-он дард бинҳод пайваста дил.^{1*2}

В-аз он низ, к-аз душманон лашкараш*³
Гурезону вайрон ҳама кишвараш.⁴

Зи ҳар сӯ ба танг андаровард чанг,
Бар ӯ-бар ҷаҳон гашта аз дард танг.

1405 Чу гуфтори Пирон бар он сон шунид,
Сипахро ҳаме⁵ пойбарҷой дид.

Бар ӯ офарин карду шодӣ намуд,*⁶
Ба дил-ш-андарун рӯшноӣ фузуд.

Фиристодаро пас бари хеш хонд,
Бисозиду он шаб ҳаме рой ронд.*⁷

Ба шабгир чун тоҷ бар сар ниҳод,
Ҳамон гаҳ фиристодаро бор дод.⁸

ПОСУХИ ПАЙҶОМИ ПИРОН АЗ АФРОСИЁБ

Бифармуд, то бозгардад ба ҷой
Сӯи гурд Пирони фархундарой?⁹

1410 Чунин дод посух, ки «Ҷӯро бигӯй,
Ки эй гурди номовари ростгӯй,¹⁰

1. Л-1402 нест.

2. М- Пур аз дард биншаст он сангдил,
Шуд аз кори он куштагон тангдил.

3. М-сӯе лашкаре.

4. Л-шавад.

5. ИЛМ -ҳама.

6. М-Аз он гуна вайрон кунад кишваре

7. М- Фиристодаро дар бари хеш ҷой
Бисозанду он шаб ҳаме кард рой.

8. ИЛ-дар кушод.

9. ИЛМ-номвар, неқпай, кадхудой.

10. ИМ-меҳрубон неқдил, нармхӯй.

Ту то зодӣ аз модари поктан,
Сипар карда пешам тани¹ хештан.²

Туро бештар назди ман дастгоҳ,
Туй бартар аз паҳлавонон ба чоҳ.³

Ҳам эдун ба ҳар кор бо ганчи хеш,
Гузида зи баҳри ман ин ранчи хеш.

Ту бурдӣ зи Чин то ба Эрон сипоҳ,
Ту кардӣ дилу баҳти душман сиёҳ.⁴

1415 Туй меҳтару⁵ паҳлавони замин,
Ки бодо ба қонат ҳазор офарин!⁶

Зи Туру Пашанг андарой ба меҳр,
Чу ту паҳлавон барнаёрад сипеҳр.

Набинад сипаҳ чун ту солор низ,
Набандад камар чун ту хушёр низ.

Нахуст он ки гуфтӣ, ман аз анчуман
Гунаҳгор донам⁷ ҳаме хештан,

Ки Кайхусрав омад зи Туронзамин,
Ба Эрону бар мо бигустард кин.

1420 Бидон⁸ ман, ки шоҳам наёзурдаам,
Ба дил ҳаргиз ин ёд н-овардаам.

-
1. Л-кардай пеши ман.
 2. ИМ-сарафроз будӣ ба ҳар анчуман.
 3. Л-гоҳ
ТПЗМ- Ҳамеша ба кин чустаи пеши ман,
Фидо карда қону сипар карда тан.
 4. И-тахти душман табоҳ.
 5. Л-сарвару.
 6. И-бб. 1415 нест.
 7. Л-дорам.
 8. ИЛ-бад-ин.

Набояд, ки бошӣ бар ин тангдил,
Ба тимор дорӣ пур аз нанг дил.¹

Кучо буданӣ бошад аз кирдгор,
Набояд варо ҳеҷ омӯзгор²,

Ки Кайхусрав аз ман нагирад фуруғ,
Набера махонаш, ки бошад дурӯғ.

Набошам ман ӯро ба гетӣ ниё,
Наҷӯям ҳаме з-ин сухан кимиё.

1425 Бар ин кори ӯ кас гунаҳкор нест,
Маро бо чаҳондор пайкор нест.

Чунин хост в-ин буданӣ кор буд,
Маро бар дил аз ту чӣ озор буд?!

Ва дигар, ки гуфтӣ зи кори сипох,
Зи гардидани чархи³ хуршеду мох,

Ба як сон нагардад сипехри баланд,
Гаҳе шод дорад, гаҳе мустаманд.⁴

Ту дилро бад-ин кор хаста мадор,
Равонро бад-ин банд баста мадор.

1430 Набишта чунин аст кори набард,
Зи ҳар сӯ ҳаме гардад ин тезгард.⁵

Ҳаме баркашад то ба хуршед-бар,
Ҳаме⁶ андарорад зи хуршед сар.

1. Л- Зи тимор гирад пур ожанг дил.
И-Зи тимор дорӣ пур аз занг дил.

2. ИЛ-б. 1322 нест.

3. ЛМ-тира.

4. ТПЗМ- Гаҳе бо маю руду ромишгарон,
Гаҳе бо ғаму гурму ранчи гарон.

5. Л-тирагард.

6. Л-Ҳам ӯ.

Сухан гуфтани куштагон гашт хоб,
Зи кини бародар ту сар барматоб.*¹

Диле к-ӯ зи дарди бародар шахуд,
Давои² пизишкон бад-ӯ нест³ суд.

Се дигар ки гуфтӣ, ки Хусрав зи гоҳ
Ба чанг эдар ояд ҳаме бо сипоҳ,

1435 Чуз он аст, к-омад туро огаҳӣ,
Ки Кайхусрав ояд зи шоҳаншаҳӣ,

Ки Туси сипаҳбад ҳаме бо сипоҳ
Ба сӯи Деҳистон баромад зи роҳ.

Мабинод ҳаргиз кас он рӯзгор,
Ки ӯ пешдастӣ намояд ба кор,

Ки ман худ бар онам, к-аз эдар пагоҳ
Бад-он сӯи Ҷайхун гузорам сипоҳ.

На Гударз монам, на Хусав, на Тус
На гоҳу на тоҷу⁴ на лашкар, на кӯс.

1440 Ба Эрон бар он гуна ронам сипоҳ,
Ки з-ин пас набинад касе тахти шоҳ.*⁵

Ба Кайхусрав аз ман намонад ҷаҳон,
Ба сар бар фуруд оямаш ногаҳон.

Ба ханҷар бар он сон бибуррам⁶ сараш,
Ки гиряд бар ӯ зор худ модараш.

Магар, к-осмонӣ дигаргуна кор
Фароз ояд аз гардиши рӯзгор.

1. М-б. 1430-1420 нест.

2. ИЛМ-лочи.

3. И-надорад-ш.

4. Л-тоҷу на коҳу.

5. М-бӯқу.

6. И-Зи тан пок бурам.

Туро эй чаҳондидаи сарфароз,¹
Накардаст Яздон ба чизе ниёз.

1445 Зи мардону аз ганчу нерӯи даст
Ҳама ҳарчи хоҳӣ, туро даст*² ҳаст.

Яке лашкари номвар сӣ ҳазор
Далеру хирадманду гурду савор,

Фиристодам инак ба наздики ту,
Ки равшан кунад³ чони торики ту,

К-аз эрониён даҳ в-аз эшон яке
Ба чашми яке даҳ бувад андаке.

Чу наздикат оянд, рӯзе*⁴ мапой,
Сару тоҷи Гударз бугсил зи чой.

1450 Ҳамон кӯҳ, к-ӯ гирд дорад хисор,
Ба аспони чангӣ зи пой андарор!

Макаш даст аз эшон ба хун рехтан,
Чу пирӯз бошӣ ба овехтан.

Фиристода бишнид пайғоми шох,
Биёмад бари паҳлавони сипоҳ.⁵

Чу бишнид Пирон, сипахро бихонд,
Фиристода аз бун сухан бозронд.

Сипахро ҳама сар ба сар дод дил,
Шуданд аз ғамон*⁶ яксар озоддил,

1. И-меҳрубон.

2. М-рӯз.

3. И-шавад.

4. М-лашкар ба назди ту ояд.

5. ТПЗИЛ – Ба пеш андаромад ба сони чаман,
Ҳамида чу аз бод шохи суман.
Ба Пирон расонид пайғоми шох
Аз он номдорони чангисипоҳ.

Л-бад-он. Яқояк бари паҳлавони сипоҳ.

6. М-он замон.

1455 Нихонӣ равонаш пур аз дард буд,
Пур аз хун дилу бахт*¹ пургард буд,

Ки аз ҳар сӯе лашкаре шаҳрёр
Ҳама коста дид бар корзор.

Ҳам аз шоҳи Эрон дилаш буд танг,
Битарсид, к-ояд якояк ба чанг.

Ба Яздон чунин гуфт, к-«Эй кирдгор,
Чӣ моя шигифт андар ин рӯзгор.

Киро баркашидӣ ту, афканда нест,
Ҷуз аз ту чаҳондору поянда нест.

1460 Зи Хусрав нигар то бад-ин рӯзгор
Кӣ донист, к-ояд яке шаҳрёр?!

Ниғаҳ кун бад-ин кори гарданда даҳр
Мар онро, ки аз ҳештан кард баҳр,

Барорад гули тоза аз хори хушк,
Шавад хок бо баҳти бедор мушк.

Шигифтӣ бар он кун, ки озодмард
Ҳамеша дили хеш дорад ба дард.

Миёни ниёву набера-ду шоҳ
Надонам чаро бояд ин кинагоҳ?!

1465 Ду шоҳи² ду кишвар чунин чангҷӯй,^{*3}
Ду лашкар ба рӯй андаровард рӯй.

Чӣ донам*⁴ саранҷоми ин корзор,
Киро баркашад гардиши рӯзгор.

1. М-рух.
2. ИЛ-шоҳу.
3. М-киначӯй.
4. М-гӯям.

Пас он гаҳ ба Яздон бинолид зор,
Ки эй равшани додгар кирдгор,

Гар Афросиёб андар ин кинагоҳ,
Або номдорони туронсипоҳ,

Бад-ин размгаҳ кушта хоҳад шудан,
Сари бахти мо гашта хоҳад шудан.

1470 Чу Кайхусрав ояд аз Эрон ба кин,
Бад-ӯ боз гардад саросар замин.

Раво бошад аз хаста дар чавшанам
Барорад равон кирдгор аз танам.

Мабинод ҳаргиз чаҳонбини ман,
Гирифта касе роҳу оини ман.

Киро гардиши рӯз бо ком нест,
Варо марг бо зиндагонӣ якест.

РАЗМИ ЭРОНИЁН ВА ТУРОНИЁН БА АНБҶҲ

Чу густард хуршед дебои зард,
Бичӯшид дарёи дашти набард,¹

1475 Дурӯя зи лашкар баромад хурӯш,
Замин омад аз наъли аспон ба чӯш.

Сипоҳ андаромад зи ҳар сӯ гурӯҳ,
Бипӯшид чавшан ҳама дашту кӯҳ.²

Ду солор ҳарду ба сони паланг
Фароз овариданд лашкар ба ҷанг.

Ба кирдори борон зи абри сиёҳ
Биборид тир андар он размгоҳ.

1. Л-6 1474 нест.

2. И-6. 1474-1476 нест.

Чаҳон чун шаби баҳман аз тирамеғ,
Чи абре ки борони ӯ тиру теғ

1485 Замин оҳанин карда аспон ба наъл,
Бару дасти гурдон ба¹ хун гашта лаъл.

Зи бас куштагон андар он размгоҳ
Бурида сароншон фиканда ба роҳ.

Бар овардгаҳ ҷои гаштан намонд,
Паи аспро баргузаштан намонд.

Замин лолагун шуд, ҳаво нилгун,
Баромад ҳаме мавчи дарёи хун.

Ду солор гуфтанд, агар ҳамчунин
Бидоранд гурдон бад-ин дашти кин,

1485 Шаби тираро кас намонад ба ҷой
Ҷуз аз чарху гетиву² кайҳонхудой.

Чу Пирон чунон дид ҷои набард.
Ба Лаҳҳок³ фармуд Фаршедвард,

Ки «Чандон куҷо бо шумо лашкар аст,
Касе к-ӯ бад-ин размгаҳ дарх(в)ар аст,

Саворон бубахшед, то бар се рӯй
Шаванд андар ин размгаҳ чагҷӯй.

В-аз эшон гурӯҳе ки бедортар,
Сипахро зи душман ниғаҳдортар,

1490 Бад-эшон супоред пушти сипоҳ
Шумо бар ду рӯя бигиред роҳ».⁴

1. И-Зи.

2. ИЛ-чархи гардону.

3. Л-Каҳхол.

4. И-б. 1490 нест.

Ба Лаҳҳок фармуд, то сӯи кӯх
Барад лашкари хешро ҳамгурӯх.

Ҳам эдун сӯи рӯд Фаршедвард
Барад,¹ то барорад зи² хуршед гард.

Чу он номдорони туронсипоҳ
Кашиданд он лашкари кинахоҳ,

Наванде барафканд пас дидабон
Аз он дидагаҳ то бари паҳлавон.

1495 Нигаҳбони Гударз худ бо сипоҳ
Ҳаме дошт ҳар сӯ ба душман нигоҳ.

Дурӯя чу Лаҳҳоку Фаршедвард
Зи роҳи камингаҳ кушоданд³ гард.

Саворони Эрон баровехтанд,
Ҳаме хок бо хун баромехтанд.

Наванде биёмад зи ҳар сӯ давон⁴
Ба огоҳ кардан бари паҳлавон.

Нигаҳ кард Гударз, то пушти ўй
Кӣ дорад зи гурдони пархошчӯй.

1500 Гиромӣ писар шери ҳарза Ҳачир
Ба пушти падар буд бо теғу тир.

Бифармуд, то шуд зи пушти сипоҳ
Бари Геви Гударзи лашкарпаноҳ

Бигӯяд, ки лашкар сӯи рӯду кӯх
Ба ёрӣ фиристад гурӯхогурӯх.⁵

1. ИЛМ-равад.

2. ИЛ-ба.

3. Л-камин баркушоданд.

4. Л-дамон.

5. ТПЗЛ – Ба гирд оварад он сипаҳ яксара,*
Ки ў чун шубон буду эшон бара.**

*И-сипоҳро хама: ** И-рама

Ва дигар бифармуд гуфтан ба Гев,
Ки пушти сипахро яке марди не¹

Гузинад, супорад бар \bar{u} чои хеш,
В-аз он чо ниҳад пештар пои хеш.

1505 Ҳаҷири диловар бубаста² камар
Чу бишнид гуфтори фаррухпадар,

Биёмад ба назди бародар дамон,
Бигуфт, он кучо гуфта буд паҳлавон.

Чу бишнид Гев ин сухан, бардамид,
Зи лашкар яке номвар баргузид.

Кучо номи \bar{u} буд³ Фарҳоди гурд,
Бихонду⁴ сипаҳ яксар \bar{u} ро супурд.

Ду сар кордида диловар сарон
Бифармуд то Зангаи Шоварон

1510 Барад тохтан сӯи Фаршедвард,
Барангезад аз кӯҳу аз об гард.

Зи гурдон дусад бо дурафши чу бод
Ҳамэдун ба Гургини Милод дод.⁵

Бад- \bar{u} гуфт: «Аз эдар бигардон инон
Або гурзу бо тобдода синон.

1. ТПЗ- Бибойд шудан, то нагардад табоҳ,
Наёяд аз он марзи Турон сипоҳ*

* ин б. дар «з» пас «б» 1504 омадааст, ки ба мақсад мувофиқтар аст.

2. И-хирадманд баста.

3. ЛМ-гузин кард он гоҳ.

4. Л-бинондаш.

5. ТПЗЛ – Биёмад дамон то дари* паҳлавон,
Чу дидаш хирадманду равшанравон.

* Л-бари.

Кунун бурд бояд бар эшон сипоҳ,
Хунар кун падида андар ин размгоҳ¹

Ки пушти сипаҳшон ба ҳам баршикаст,
Дили паҳлавонон шуд аз чанг паст.

1515 Ба Бежан чунин гуфт, к-«Эй шермард,
Туй бабри дарранда рӯзи набард.²

Кунун шермардӣ ба кор оядат,
Ки бо душманон корзор оядат.

Ба ту дорад уммед эронсипоҳ,
Кунун рафт бояд бад-он*³ размгоҳ.

Аз эшон мапарҳезу тан пеш дор,
Ки омад гаҳи кинаву корзор.⁴

Аз эдар бирав то ба қалби сипоҳ
Зи Пирон бад-он чойгаҳ кина хоҳ!

1520 Ки пушти ҳама шаҳри Турон бад-ӯст,
Чу рӯи ту бинад, бидаррад-ш пӯст.⁵

Агар даст ёбӣ бад-ӯ, кор буд,
Чаҳондору некаҳтарат ёр буд.

Баросояд аз ранчу сахтӣ сипоҳ,
Шавад шодмона чаҳондор шоҳ.

-
1. ТПЗМ- Бирав сӯи Лаҳхоқ, эй номҷӯй,
Аз он душманон хун биронӣ ба чӯй.
В-аз он чо биёмад ба назди падар
Савори сарафроси хуршедфар,
Бад-ӯ гуфт, к-эй шердил пури ман,
Сипаҳдори Эрону дастури ман.
 2. ИЛМ-б. 1515 нест.
 3. М-Хунар кун падида андар ин,
 4. И-б. 1517, 1518 нест.
 5. И-б. 1520 нест.

Биёбӣ базе ганҷу бас хоста,
Шавад корҳои ту ороста.¹

Шикаста шавад пушти Афросиёб,
Пур аз хун кунад*² дил, ду дида пуроб.

1525 Бигуфт ин сухан паҳлавон бо писар,
Писар ҷангро танг баста камар.

Чу бишнид ҷангӣ, барангехт асп,
Бурун шуд ба кирдори озаргушасп.

Саворон пас аз маймана, майсара
Бифармуд хондан ҳама яксара.

Гуроza бурун омаду Густаҳам,
Ҳаҷири сипаҳдору Бежан ба ҳам.

Аз он ҷо сӯи қалби туронсипоҳ
Ҷавонзодагон*³ баргирифтанд роҳ.

1530 Ба кирдори шерон ба рӯзи шикор
Бар он бодпоёни оҳихтаҳор.

Миёни сипоҳ-андарун тохтанд,
Зи кина ҳаме дил бипардохтанд.

Ҳама дашт баргустувонвар савор
Пароканда гашта гаҳи корзор.

Чи моя фитода ба пой сутур
Кафан ҷавшану синаи шер гӯр.

1. И-б. 1522, 1523 нест.

2. М-шавад.

3. М-Гаронмоёгон.

РАЗМИ ГЕВ ВА ПИРОН ВА ФУРҶ МОНДАНИ АСПИ ГЕВ

Чу Рӯини Пирон зи пушти сипоҳ
Бидид он тақопӯву гарди сиёҳ,

1535 Биёмад зи пушти сипоҳи бузург
Або номдорон ба кирдори гург.

Баровехт бар сони шарза паланг,
Бикӯшиду ҳам барнаёмад ба ҷанг.

Бияфканд шамшери ҳиндӣ зи мушт,
Ба навмедӣ аз ҷанг бинмуд пушт.

Сипаҳдор Пирон зи касҳои хеш
Бимонд он замон хира бар ҷои хеш.

Чу Гев он гаҳе рӯи Пирон бидид,
Инонро сӯи ҷанги ӯ баркашид.*¹

1540 Аз он меҳтарон пеши Пирон ҷаҳор
Ба найза зи асп андарафканд хор.

Ба зех кард Пирони Виса камон,
Ҳаме тир борид бар бадгумон.

Сипар бар сар овард Геви сутург,
Ба найза даромад ба кирдори гург.

Чу оҳанги Пирони солор кард,
Ки бо вай бичӯяд ба найза набард.

Фурӯ монд аспаш ҳам эдун ба ҷой,
Аз он ҷо ки буд, пеш нанҳод пой.

1545 Яке тозиёна бар он тезрав
Бизад хашмро² номбардор гав.

1. М-Таковар сӯи ҷанг ӯро кашид.

2. 3-хашмгин.

Бичӯшиду букшод лабро зи банд
Ба нафрини диҷхим деви нажанд.

Бияфканд найза, камон баргирифт,
Яке даркаи гург бар сар гирифт.

Камонро ба зех карду букшод бар,
Ки бо дасти Пирон бидӯзад сипар.

Бизад бар бараш чор тири хаданг,
Набуд коргар тир бар марди чанг.

1550 Ҳам эдун се чӯба бар аспи савор
Бизад Гев пайкони чавшангузор.¹

Нашуд асп хаста, на Пирони невр,
Бад-он чо расиданд ёрони Гев.

Чу Пирон чунон дид, кина фузуд,
Даромад бари Гев бар сони дуд.

Бад-он то кунад хаста мар Гевро,
Шикаста кунад лашкари невро.

Ҳам эдун бишуд Гев бар сони дуд,
Ба найза зи сар хӯди Пирон рабуд.

1555 Валекин наёмад ба Пирон газанд,
Дили Гев аз он кор шуд дардманд.²

Ба наздики Гев омад он гаҳ писар,
Ки «Эй номбардор, фаррух падар,

Ман эдун шунидастам аз шаҳрёр,
Ки Пирон фаровон кунад корзор.

Зи чанги бaсе тезчанг аждаҳо
Мар ўро бувад рӯзи сахтӣ раҳо.

1. Л-оҳангузор.

2. Ил-б. 1553-1555 нест.

Саранчом бар дасти Гударз хуш
Барояд-ш,¹ эй боб, чандин макӯш,

1560 Ки ўро замона наёмад фароз,
Чӣ печӣ ту ўро ба сахтӣ дароз?

Пас андаррасиданд лашкар ба*² Гев
Пур аз хашм дил номбардор*³ неv.⁴

Чу Пирон чунон дид, баргашт з-ӯй,
Сӯи лашкари хеш бинҳод рӯй.

Хурӯшон пур аз дарду рухсора зард
Ба наздики Лаҳҳоку Фаршедвард.

Чунин гуфт, к-«Эй номдорони ман,
Далерону ханчаргузорони ман,

1565 Шуморо зи баҳри чунин рӯзгор
Ҳаме парваронидам андар канор.

Кунун чун ба чанг андаромад сипоҳ,
Чаҳон шуд зи душман ба мо-бар сиёҳ,⁵

Надидам*⁶ касе к-аз паи ному нанг
Ба пеши сипоҳ андаромад ба чанг».

Чу овози Пирон бад-эшон расид,
Дили номдорон зи кин бардамид.

Бирафтанду гуфтанд: «Агар чони пок
Набошад ба тан, нестмон тарсу бок.

1570 Бубандем доман як андар дигар,
Нашояд аз ин кин кушодан камар.

1. И-барояд ту.

2. М- он гаҳ расиданд ёрони.

3. М-номдорони.

4. Л-б. 1560, 1561 нест.

5. И-пур аз душмани кинахоҳ.

6. М-Набинам.

Сӯи Гев Лаҳҳоку Фаршедвард
Бирафтанду чустанд бо ӯ набард.

Биёмад бари Гев Лаҳҳоки нев,
Яке найза зад бар камарбанди Гев.

Ҳаме хост, к-ӯро рабояд зи зин,
Нагунсор з-асп афканад бар замин

Ба найза зиреҳ бардарид аз ниҳеб,
Наёмад бурун пой Гев аз рикеб.

1575 Яке найза зад¹ Гев бар аспи ӯй,
Зи дард андаромад таковар ба рӯй

Пиёда шуд аз асп Лаҳҳоки мард
Фароз омад аз дур Фаршедвард.

Бар он найзаи Гев теге чу бод²
Бизад, найза бубрид, ӯ гашт шод.

Чу Гев андар он захми ӯ бингарид,
Амуди гарон аз миён баркашид.

Биғуррид чун³ тездам аждаҳо,
Бизад ханчар омад зи дасташ раҳо.⁴

1580 Сабук дигаре зад ба гардан-ш бар,
Ки оташ буборид бар тан-ш-бар.

Бичӯшид хун аз даҳон то чигар,
Танаш сусттар гашту шуд хирасар.*⁵

Чу Гев андар ин буд, Лаҳҳок зуд
Нишаст аз бари бодпое чу дуд.

1. ИМ-Бизад найзаро.

2. И-Ба.

3. ИЛ-Бизад чун яке.

4. ИЛМ-Ки аз дасти ӯ ханчар омад.

5. М-суст гашту шуд осемасар.

Або гурзу бо найза бар сони шер
Бари Гев рафтанд харду далер.

Чи моя зи чанги диловар сарон
Бар ӯ-бар биборид гурзи гарон.

1585 Ба зини паланг*¹ андарун буд савор,
Сутӯхе наёмад-ш аз он корзор.

Чу диданд Лаҳҳоку Фаршедвард
Чунон пойдорӣ аз он шермард,

Зи бас хашм гуфтанд бо якдигар
Ки «Моро бад омад аз ахтар ба сар.

Бар ин зин ту гӯй, ки мағзаш зи рӯст,
Ба бар-дар надорад чуз аз шер пӯст».

Зи ёрон-ш Гев он гаҳе найза хост,
Ҳама гашт ҳар сӯ, чапу дасти рост.

1590 Бар эшон ниҳод аз дурӯя ниҳеб,
Якero наёмад сар андар нишеб.²

Ба дил гуфт кори нав омад ба рӯй
Маро з-ин далерони пархошчӯй.

На аз шаҳри Турон сарон омаданд,
Ки девони Мозандарон омаданд.

Сӯи рост Гев андаромад чу гард
Гуроza ба пархоши Фаршедвард.

Зи пӯлод дар дасти румӣ сутун,
Ба зер- андарун бораи чун ҳаюн.

1595 Гуроza чу аз бод букшод даст
Ба зин-бар шуд он турки бедор паст.

1. М-хаданг.

2. И-бар чанги рӯин сутун.

Бизад найзае бар камарбанди ўй,
Зирех буду нагсаст пайванди ўй.

Яке теғ дар даст Бежан чу шер
Биёмад ба пушти Гуроza далер.

Бизад бар сару тарги Фаршедвард,
Заминро бидаррид тарг аз набард.

Ҳаме кард бар торакаш даст рост,
Ба асп андаромад, набуд он чи хост.

1600 Паси Бежан - андар дамон Густаҳам
Або номдорони Эрон ба ҳам.

Ба наздики туронсипоҳ омаданд,
Халидадилу¹ кинахоҳ омаданд.

Зи туронсипоҳ Андаримон чу гард
Биёмад дамон то ба чои набард,

Амуде фурӯ хишт бар Густаҳам,
Ки то бугсилонад миёнаш зи ҳам.

Ба теғаш баромад, ба ду ним гашт,
Дили Густаҳам з-ӯ пур аз бим гашт.

1605 Ба пушти² ялон андаромад Ҳачир,
Абар Андаримон буборид тир.

Хадангеш бар зину баргустувон
Бизад, асп бегона гашт аз равон.

Пиёда шуд аз асп^{*3} марди савор,
Сипар бар сар оварду бархост хор.

Зи туркон баромад саросар ғирев,
Саворон бирафтанд бар сони дев.

1. Л-Халидаравон.

2. И-пеши.

3. М-Ба хок - андар афтод.

Мар ўро ба чора зи овардгоҳ
Кашиданд аз он рӯй пеши сипоҳ.

1610 Зи шабгир то шаб баромад зи кӯҳ,
Саворони Эрону туронгурӯҳ

Ҳама гарди кина барангехтанд,
Ҳама хок бо хун баромехтанд.

Зи аспону мардон хама рафта хуш,
Даҳан бозмонда зи бонгу хурӯш.

ПАЙМОН ҚАРДАНИ ГУДАРЗ ВА ПИРОН БА ЧАНГИ ЁЗДАҲ РУХ

Чу рӯи замин шуд ба ранг обнӯс,
Баромад зи ҳарду сипоҳ бӯку кӯс.

Абар пушти пилон табиразанон
Аз он размғаҳ бозгашта дамон.

1615 Бар он барниҳоданд ҳарду сипоҳ
Ки шаб боз гардем аз размгоҳ.

Гузинем шабгир мардони мард,
Ки аз жарфдарё бароранд гард.

Ҳама номдорони пархошчӯй
Якояк ба рӯй андароранд рӯй.

Зи пайкор ёбад раҳой сипоҳ,
Нарезанд хуни сари бегуноҳ.

Бикарданд паймону гаштанд боз,
Гирифтанд кӯтоҳ роҳи¹ дароз.

1620 Ду солор ҳарду зи кина ба дард
Ҳама рӯй баргоштанд аз набард.

1. И-кори.

Яке сӯи кӯҳи Канобад бирафт,
Яке сӯи Райбад хиромид тафт.

Ҳамон гаҳ талоя зи лашкар ба роҳ
Фиристод Гударз - солори шоҳ.¹

Зи чавшан*² сар аз тарг фарсуда буд,
Ба хун даст бо теғ олуда буд.

Ҳама чавшану хӯду таргу зирех,
Кушоданд мар бандҳоро гирех.

1625 Чу аз бори оҳан тан осуда гашт,
Хуриш ҷусту май³ чанд паймуда гашт,⁴

Ба тадбир кардан сӯи⁵ паҳлавон
Бирафтанд бедор пиру ҷавон.

Ба Гударз пас Гев гуфт: «Эй падар,
Чӣ омад маро аз шигифтӣ ба сар?»

Чу ман ҳамла бурдам*⁶ ба туронсипоҳ,
Даридам сафу баркушоданд роҳ,

Ба Пирон расидам, навандам ба ҷой
Фурӯ монду нанҳод дар пеш пой.

1630 Чунонам шитоб омад аз кори хеш,
Ки гуфтӣ бибуррам сар аз ёри хеш.⁷

Пас он гуфтаи шоҳ Бежан ба ёд
Ҳама дошт, он роз бар ман кушод,

Ки Пирон ба дасти ту гардад табоҳ,
Аз ахтар чунин буд гуфтори шоҳ».

1. И-б. 1622 нест.

2. М-саронро.

3. ЛМ-Чу равшан мае.

4. И-б. 1625 нест.

5. И-бари.

6. М-кардам.

7. Л-хама; ИМ-саронро хама.

Бад-ӯ гуфт Гударз, к-«Үро замон
Ба дасти ман аст, эй писар, бегумон.

Аз ӯ кини ҳафтад пури гузин
Бихоҳам ба зӯри чаҳонофарин».

1635 В-аз он пас ба рӯи сипаҳ бингарид,
Сипаҳро ҳаме гуна пажмурда дид.

Зи ранчи набарду зи¹ хунрехтан,
Ба ҳар ҷой бо душман овехтан.

Дили паҳлавон гашт аз он пур зи дард,
Ки рухсори озодагон дид зард.

Бифармудашон бозгаштан ба ҷой,
Сипаҳдори некаҳтари раҳнамой.

Бад-он то тани ранҷбардорашон
Биёсояд² аз ҷангу пайкорашон.

1640 Бирафтанду шабгир боз омаданд,
Пур аз кинаву размсоз омаданд.

Ба солор бархонданд офарин,
Ки «Эй номвар паҳлавон замин,

Шабат³ хоб чун буду чун хостӣ,
Зи пайкор бар дил⁴ чӣ ороствӣ?»

Бад-эшон чунин гуфт пас паҳлавон,
Ки «Эй номдорони⁵ фаррухгавон,

Сазад, гар шумо бар чаҳонофарин
Бихонед рӯзу шабон офарин,

1. И-шабу рӯзу.

2. ИЛМ-Баросоҷад.

3. ИЛМ- Ба шаб.

4. ИМ-пайкори туркон.

5. Л-шомдорону.

1645 Ки то ин замон ҳарчи рафт аз набард,
Ба коми дили мо ҳама гашт кард.

Фаровон шигифте расидам ба сар
Надидам чаҳонро магар баргузор.

Чу мо чархи гардон фаровон сиришт,
Дуруд аз кучо б-орзу худ бикишт.

Нахустин, ки Заҳҳоки бедодгар
Зи гетӣ ба шоҳӣ баровард сар.

Чи моя чаҳонро ба сахтӣ бидошт,
Чаҳонофарин з-ӯ ҳаме даргузошт.

1650 Чу бад буд мекард пайдо ситам,
Зи бод омадаш подшоҳӣ ба дам.

Баромад бар он кори ӯ чанд сол,
Барандохт Яздон бар он бадсигол.

Чу бедоди ӯ додгар барнадошт,
Яке додгарро бар ӯ баргумошт.¹

Фаридуни фаррух-шаҳи додгар
Бубаст андар он подшоҳӣ камар.

Ҳама банди оҳарманӣ баркушод,
Биёрост гетӣ саросар ба дод.

1655 Зи Заҳҳоки бадгавҳари бадманиш,²
Ки карданд шоҳон варо³ сарзаниш,

Ба Афросиёб омад он бадхуй,
Ба дида набинад рухи некуй.⁴

1. И-б. 1625 нест.

2. И-бадқуниш.

3. И-бар ӯ.

4. И-Ҳамон горату куштану чодуй.

Чу¹ дар шаҳри Эрон бигустард кин,
Бигашт аз раҳи доду оину дин.

Сиёваҳши радро ба фарчоми кор
Бикӯшту баровард аз Эрон димор.²

В-аз он пас кучо Гев аз Эрон биронд
Чи моя ба сахтӣ ба Турон бимонд.

1660 Ниҳолиш аз хоку билин-ш³ санг,
Хуриш гушти нахчиру пӯшиш паланг.

Ҳаме рафт гумбуда чун беҳушон,
Ки ёбад зи Кайхусрав он чо нишон.

Якояк чу наздики Хусрав расид,
Бар ӯ офарин кард, к-ӯро бидид.

В-аз он чо⁴ ба Эрон ниҳоданд рӯй,
Хабар шуд ба Пирони пархошчӯй.

Сабук бо сипоҳ андаромад ба роҳ,
Ки ҳар ду кунадшон ба раҳ-бар⁵ табоҳ.

1665 Бикард, он чи будаш зи бад дастрас,
Чаҳондорашон буд ниғаҳдору бас.

В-аз он пас ба кини Сиёвуш сипоҳ
Сӯи Косарӯд андаромад ба роҳ.

Ба Лодан, ки омад сипоҳи гашан
Шабехун ба Эрон ба ҷанги Пашан,

Ки чандин⁶ писар пеши ман қушта шуд,
Дили номдорон ҳама⁷ гашта шуд.

1. И-Ки.

2. И-б. 1658 нест

3. Л-болин зи.

4. ИЛ-пас.

5. ЛМ-Ба раҳ-бар кунадшон магар худ.

6. ИЛ-чандон.

7. И-аз он.

Кунун бо сипоҳе ҳама¹ чангҷӯй
Биёмад ба рӯй андароварда рӯй.

1670 Чу бо мо писанда² нахоҳад будан,³
Басе⁴ дostonҳо бихоҳад задан.

Ҳама чора созад бар он, то сипоҳ
Зи Турон биёяд бад-он размгоҳ.

Саронро ҳама хонад⁵ акнун ба чанг,
Якояк бибояд шудан*⁶ тезчанг,

Ки гар мо бар ин кор сустӣ кунем,
Бар ин чанг на⁷ пешдастӣ кунем.

Баҳона кунад, бозгардад зи чанг,
Бупечад сар аз кинаву ному нанг.

1675 Бад-он гаҳ, ки созанд бо мо набард,
Аз он номдорон барорем гард.

В-ар эдун, ки Пирон аз он гуфти хеш
Нагардад, кунад чангро даст⁸ пеш,

Пазируфтам ин аз шумо сар ба сар,
Ки ман пеш бандам бар ин кин камар.

Або пирасар тан бар ин размгоҳ
Ба куштан диҳам пеши эронсипоҳ.

Ману гурд Пирону Рӯину Гев
Якояк бисозем мардони нев,

-
1. ИЛ-чунин.
 2. ИМ-басанда.
 3. И-шудан.
 4. И-ҳама.
 5. Л-хоҳад.
 6. М-будан.
 7. Л-бад-ин чанг чун.
 8. И-пой.

1680 Ки кас дар ҷаҳон ҷовидона намонд,
Ба гетӣ зи мо чуз фасона намонд.

Ҳамон ном беҳтар,¹ ки монад баланд,
Ки марг афканад сӯи мо ҳам каманд.

Замона ба мурдан,² ба куштан якест,
Вафо бо сипеҳри равон андакест.

Шумо низ бояд, ки ҳам 3-ин нишон
Або найзаву теғу мардумкушон³

Ба кина бубандед яксар камар,
Ҳар он кас, ки ҳаст аз шумо кинавар,

1685 Ки давлат гирифтаст аз эшон нишеб,
Кунун кард бояд бад-ин кин ниҳеб.

Ба Турон чу Хумон саворе набуд,
Ки бо Бежани Гев разм озмуд.

Чу баргашта шуд,⁴ бахти ӯ шуд нагун,
Бурида сараш зору ғалтон ба хун.

Набояд шикӯҳид аз эшон ба чанг,
Нашояд кашидан зи пайкор чанг.

1. Л-бояд.

2. ИМ-маргу.

3. И-пас аз б. 1683 ин б. омада, ки ба рафти воқеаи тасвиршуда алоқа на-
дорад:

Шаб омад аз он ҷой гаштанд боз
Бузургони гарданкашу сарфароз,
Бифармуд, то хону май хостанд,
Ба руду ба ромишгаҳ оростанд.
Чу хуршед аз парда сар баркашид,
Фурӯғи ситора аз ӯ нопадид.
Ба пеши ҷаҳонпахлавон омаданд,
Ҳама бо дуруду навон омаданд.
Бигуфтанд бо пахлавони сипоҳ,
Ту моро бар ин чанг бинмой роҳ.

4. Л-буд.

В-ар эдун, ки Пирон нахоҳад набард,
Ба анбӯҳ лашкар биёрад чу гард.

1690 Ҳам эдун ба анбӯҳ моро чу кӯҳ
Бибояд шудан пеши ӯ ҳамгурӯҳ,

Ки ҳастанд эшон ҳама хастадил
Ба тимор барбаста пайваста дил.

Бар онам, ки моро бувад дастгоҳ,
В-аз эшон барорем гарди сиёҳ.

Бигуфт ин суҳан сар ба сар паҳлавон,
Ба пеши ҷаҳондида фарруҳгавон.

Бар ӯ сар ба сар хонданд офарин¹
Ки эй некдил меҳтари покдин,²

1695 Аз он гаҳ, ки Яздон ҷаҳон офарид,
Чу ту паҳлавон дар ҷаҳон кас надид.

Парастанда чун ту Фаридун надошт,
Ки гетӣ саросар ба шоҳӣ гузошт.

Сутуни сипоҳиву солори шоҳ,
Зи ту барфарозанд гурдон³ кулоҳ.

Фидо кардаӣ ҷону фарзанду чиз,
Зи солор шоҳон ҷӣ хоҳанд низ.

Ҳама ҳарчи шоҳ аз Фарибурз ҷуст
Зи Тус, он кунун аз ту бинад⁴ дуруст.

1700 Ҳама сар ба сар мо туро бандаем,
Ҳама дил⁵ ба меҳри ту огандаем.

1. И-офарин хонданд.

2. И-В-аро паҳлавони замин хонданд.

3. ИМ-Барорандаи тоҷу гоҳу.

4. И-ҷӯянд.

5. И-омад.

5. И-Дилу ҷон.

Гар эдун, ки Пирон зи туронсипох
Сарон оварад пеши мо кинахох.

Зи мо даҳ мубориз в-аз эшон хазор
Нигар, то кӣ печад сар аз корзор.

В-ар эдун, ки лашкар ҳама ҳамгурӯх
Ба чанг андарорад ба дашту ба кӯх.

Зи кина ҳама пок дилхастаем,
Камар бар миён чангро бастаем.

1705 Фидои ту бодо ҳама чони мо,
Саросар бар ин аст паймони мо».

Чу Гударз посух бад-ин сон шунид,¹
Шуд андар дилаш рӯшноӣ падида.²

Бар³ он номдорон гирифт⁴ офарин,
Ки «Эй паҳлавонони шоҳи⁵ замин,

Чунин аст оини чанговарон,
Сарафрозшерон, набардасарон.⁶

Сипахро бифармуд, то барнишаст,
Ба кина камар бар миён - бар бубаст.⁷

1710 Чапи лашкараш буд Рухҳои гурд
Ба Фарҳоди хуршедпайкар супурд.

Сӯи рост ҷои Фарибурз буд,
Ба Катмораи Қоранон дод зуд.

Ба Шедуш фармуд, к-Эй пури ман,
Ба ҳар кор шоиста дастури ман.

1. И-шунид.

2. И-Ба дил - андарун шодмонӣ фузуд.

3. И-ба.

4. И-бикард.

5. И-гурдшерони рӯи.

6. ИЛ-б. 1708 нест.

7. И-миёно бубаст.

Ту бо ковиёни дурафшу сипох
Ба пушти сипаҳ бош лашкарпаноҳ.¹

Бифармуд пас Густаҳамро, ки шав
Сипаҳро ту бош ин замон пешрав.

1715 Туро буд бояд ба солоргоҳ
Ниғаҳдору хушёру² пушти сипох.

Сипаҳро бифармуд, к-аз ҷои хеш
Набояд, ки як тан ниҳад³ пой пеш.

Ҳама Густаҳамро кунед офарин,
Шабу рӯз бошед бар пушти зин.

Баромад хурӯш аз миёни сипох
Гирифтанд зорӣ бар он размгоҳ.

Ҳама сар ба сар пеши ӯ тохтанд,
Ҳама хокро бар сар андохтанд,

1720 Ки бо пирасар паҳлавони сипох
Камар басту шуд сӯи овардгоҳ.⁴

Сипаҳдор чун Густаҳамро бихонд,
Басе панду андарз бо ӯ биронд.

Бад-ӯ гуфт зинҳор бедор бош,
Сипаҳро зи душман ниғаҳдор бош.

Шабу рӯз дар чавшану ҷангҷӯй,⁵
Нигар, то кушода надорӣ ту рӯй.

Чу оғозӣ аз ҷанг пардохтан,
Бувад хобро бар ту бартохтан.

-
1. Л-Бирав, пушти лашкар ту бошу паноҳ.
 2. Л-хушёр.
 3. Л-Нигар н-оваранд.
 4. ТПМЗ – Чи гуна писандад зи мо додгар,
Ки ту разм ҷӯй або пирасар?
 5. ИЛ-кинаҷӯй.

1725 Ҳамон чун сар орӣ ба сӯи нишеб,
Зи нохуфтагон бар ту ояд нишеб.

Яке дидабон бар сари кӯҳ дор,
Сипахро зи душман беандӯҳ дор,

В-ар эдун, ки ояд зи Туронзамин
Шабе ногаҳон тохтан аз камин,

Ту бояд, ки пайкори мардон кунӣ,
Ба чанг-андар оҳанги гурдон кунӣ,

В-ар эдун, ки аз мо бад-ин размгоҳ
Бад огоҳӣ ояд зи Туронсипоҳ,

1730 Ки моро ба овардгаҳ баркушанд,
Сари бетанонмон ба Турон кашанд,

Сипахро нигар, то наёрӣ ба чанг,
Се рӯз андар ин кор бояд диранг.

Ҷаҳорум худ ояд ба пушти сипоҳ
Шахи номбардор бо фарру чоҳ»¹.

Чу гуфтори Гударз з-он сон шунид,
Сиришкеш зи мижгон ба руҳ барчакид.

Пазирuft сар то ба сар панди ӯй,
Ҳаме ҷуст аз он кор пайванди ӯй.

1735 Ба Гударз² гуфт: «Он чи фармон диҳӣ,
Миён баста дорам ба сони раҳӣ.

СУҲАН ҚАРДАНИ ПИРОН БО НОМДОРНИ ХЕШ

Пас аз чанги пешин, ки омад шикаст
Ба Турон, пур аз дард буданду паст.

1. ИЛ- гоҳ.

2. ИЛМ – солор.

Хурӯшон писар бар падар рӯйзард,
Бародар зи хуни бародар бадард.

Ҳама сар ба сар сӯгвору нажанд,
Бар эшон диҷам гашта чархи¹ баланд.

Чу Пирон чунон дид, лашкар ҳама
Чу аз гурги дарранда хаста рама.

1740 Саронро зи лашкар саросар бихонд,
Фаровон сухан пеши эшон биронд.

Чунин гуфт, к-«Эй кордида гавон,
Ҳама судай разм пиру ҷавон.

Шуморо ба наздики Афросиёб
Чӣ моя бузургиву ҷоҳ асту об?

Ба пирӯзиву фарраҳӣ номатон,
Ба гетӣ пароканда буд коматон.

Ба як разм, к-омад шуморо шикаст,
Кашидед якбора аз ҷанг даст.

1745 Бидонед яқсар, к-аз ин размгоҳ
Ба сустӣ агар бозгардад сипоҳ,

Паси мо зи Эрон диловарсарон
Биёянд бо гурзҳои гарон.

Якero зи мо зинда андар ҷаҳон
Набинад кас аз кеҳтарону меҳон.

Бурун кард бояд зи дилҳо ниҳеб,
Гузидан мар ин ғамгинонро² шикеб.

Чунин достон омад аз мӯбадон,
Ки пирӯз Яздон бувад ҷовидон.

1. Л-Диҷам гашта гардонсипеҳри.

2. 3- ғамгинон.

1750 Чахон сар ба сар бо фарозу нишеб
Чунин астамон рафт андар ниҳеб.

Ҳамон лашкар аст ин, ки дар чанги мо
Бупечиду пас¹ кард оҳанги мо.

Кунун аз бару буму фарзанди хеш
Ки андешад аз чону пайванди хеш?

Бад-ин размгаҳ баст бояд миён
Ба кина шудан пеши эронӣён.

Чунин кард Гударз паймон, ки ман
Сарон баргузинам аз он анчуман.

1755 Якояк ба рӯй андарорем рӯй
Ду лашкар баросоҷад аз гуфтугӯй.

Гар эдун, ки паймон ба чой оварад,
Саронро зи лашкар ба пой оварад.

В-агар ҳамгурӯҳ андарояд ба чанг,
Пазира шавемаш ҳама тезчанг.*²

Агар сар ҳама сӯи ханчар барем,
Ба рӯзе бизодему рӯзе мурем.

В-агарна сароншон барорам ба дор,
Дурӯя бувад гардиши рӯзгор.

1760 Агар сар бупечад кас аз гуфти ман,
Бифармоямаш сар буридан зи тан».

Гирифтанд гурдон³ ба посух шитоб,
Ки «Эй паҳлавони рад, Афросиёб,

Ту аз дер гоҳ аст бо ганчи хеш
Гузидастӣ аз баҳри мо ранчи хеш,

1. Л- бас.

2. М- Набояд кашидан зи пайкор чанг.

3. И- туркон.

Миён бастай пеши мо чун раҳӣ,
Писар бо бародар ба куштан диҳӣ.

Чаро сар бупечем, мо худ киём?
Чунин бандаи ту зи баҳри чиём?»

1765 Бигуфтанду аз пеш бархостанд,
Ба пайкор яксар биёростанд.¹

Ҳама шаб ҳаме сохтанд ин сухун,
Ки афканд солори бедор² бун.

Ба шабгир овози шайпуру ной
Баромад зи даҳлези пардасарой.

Нишастанд бар зин сапедадамон
Ҳама номдорон ба тиру*³ камон.

Ту гуфтӣ, ки аз наъли аспон⁴ замин
Бипӯшад ҳаме чодари оҳанин.

1770 Сипаҳбад ба Лаҳҳоку⁵ Фаршедвард
Чунин гуфт, к-«Эй номдорони мард.

Шуморо ниғаҳбони туронсипоҳ
Ҳаме буд бояд бар ин размгоҳ.

Яке дидабон бар сари кӯҳ дор
Ниғаҳбони рӯзу ситорашумор.⁶

В-ар эдун, ки моро зи гардонсипеҳр
Бад омад бибурад зи мо пок меҳр,

1. И- бароростанд.

2. И- Тӯрон ба.

3. М-бозӯ.

4. ЛМ- зи сумми сутурон.

5. Л-Каҳҳол.

6. Л-б. 1772 нест.

Шумо чангро худ маёед зуд,
Шитобед аз эдар ба Турон чу дуд*¹,

1775 К-аз ин тухмаи висагон кас намонд,
Ҳама кушта шуд, чуз шумо бас намонд^{2*3}.

Гирифтанд мар якдигарро канор
Ба дарди чигар баргиристанд зор.

В-аз он пас зи ҳам рӯй баргоштанд,
Гиревидану бонг бардоштанд.

Пур аз кина солори туронсипох
Хурӯшон биёмад ба овардгоҳ.

НОМЗАД КАРДАНИ ГУДАРЗ ВА ПИРОН ГАВОНРО БАРОИ ЧАНГИ ЁЗДАҲ РУХ

Чу Гударзи Кашоводагонро бидид,
Сухан гуфт чандеву⁴ посух шунид.

1780 Бад-ӯ гуфт, к-«Эй пурхирад пахлавон,
Ба ранҷ-андарун чанд печӣ равон?

Равони Сиёвахшро⁵ з-он чӣ суд,⁶
Ки аз буми⁷ Турон барорӣ ту дуд?

Бад-он гетӣ ӯ чоӣ некон гузид,
Нагирӣ ту ором, к-ӯ орамид.

Ду лашкар чунин пок бар якдигар
Фикандӣ чу пилон зи тан дур сар.

-
1. М – Шумо сӯи Турон шитобед сахт,
Ки аз мо ба якбора баргашт бахт.
 2. ТПЗМ – Чӣ донем кардан або рӯзгор,
К-аз аввал ҳам ӯ бошад омӯзгор.
 3. М – Замона ҳаме гардашон барфишонд.
 4. И- бисёру.
 5. Л-Сиёвушро.
 6. М – бохирад.
 7. ИЛМ- Шаҳри.

Сипоҳи ду кишвар ҳама шуд табоҳ,
Гаҳ омад, ки пардозӣ ин кинагоҳ.

1785 Чаҳон сар ба сар пок бе мард гашт,
Бар ин кина пайкори мо сард гашт.

Чаро кушт бояд ҳаме бегуноҳ,
Сухан барниҳодам кунун бар ду роҳ.¹

В-ар эдун, ки ҳастӣ чунин кинадор,
Аз он пояи кӯҳ сипаҳ эдар² ор.

Ту аз лашкари хеш берун хиром,
Магар, к-ат барояд аз ин кина ком.

Ба танҳо ману ту бар ин дашти кин
Бигардем чанговарон ҳамчунин.

1790 Зи мо ҳар киро ҳаст пирӯзбахт,
Расад худ ба кому нишинад ба тахт.

Агар ман ба дасти ту гардам табоҳ,
Наҷӯӣ ту кина зи туронсипоҳ.

Ба пеши ту оянду фармон кунанд,
Ба паймон сароншон³ гаравгон кунанд.

В-агар ту шавӣ кушта бар дасти ман
Абар номдорони он анҷуман,

Маро бо сипоҳи ту пайкор нест,
Бар эшон зи ман тарсу тимор нест».

1795 Чу Гударз гуфтори Пирон шунид,
Зи ахтар ҳама кори ӯ тира дид.

Нахуст офарин кард бар кирдгор,
Дигар ёд кард аз шаҳи номдор.

1. ИЛ – 1786 нест.

2. Л – андар; И – кӯхпоя сипоҳ андар.

3. И – эшон.

Ба Пирон чунин гуфт, к-Эй номвар,
Шунидем гуфтори ту сар ба сар.

Зи хуни Сиёвуш ба Афросиёб
Чӣ суд аст, баргӯю сар барматоб,

Ки чун гӯсфандаш буриданд сар,
Пур аз хун дил, аз дард хаста чигар.

1800 В-аз он пас баровард з- Эрон хурӯш
Зи бас куштани ғорату чангу чӯш.

Сиёвуш ба савганди ту сар бидод,
Ту додӣ ба хира мар ӯро ба бод.

В-аз он пас, ки назди ту фарзанди ман
Биёмад, кашидӣ сар аз панди ман.

Битобидиву чангро сохтӣ,
Ба кирдори оташ ҳаме тохтӣ.

Маро хочат аз кирдгори чаҳон
Бар ин гуна буд ошкору ниҳон,

1805 Ки рӯзе ту пеши ман оӣ ба чанг,
Кунун, к-омадӣ, нест ҷои диранг.

Ба пиронсар акнун ба овардгоҳ
Бигардем як бо дигар бесипоҳ.¹

Кунун номзад кун саросар² сипоҳ,
Ки пеши далерони ман размгоҳ

Биёянд размозмуда сарон,
Ба теғу синону ба гурзи гарон.

1. И – кинахоҳ.

2. И – сарони.

1810 Бикӯшанду бо ҳам набард оваранд,
Сари якдигарро ба гард оваранд»¹.

Сипаҳдори туркон баророст кор,
Зи лашкар гузид он замон даҳ савор.²

Бурун тохтанд аз миёни сипоҳ,
Бирафтанд то чоӣ овардгоҳ,

Ки дидори дида бад-эшон набуд,
Ду солор аз ин гуна чанг озмуд.

Або ҳар саворе зи туронсипоҳ
Аз Эрон яке шуд ба овардгоҳ.

Ниҳоданд пас Гевро бо Гурӯӣ,
Ки ҳамзӯр буданду пархошчӯӣ.

1815 Гурӯӣ Зирех, к-аз миёни сипоҳ
Саросар бад-ӯ буд нафрини шох,

Ки бигрифт риши Сиёвуш ба даст,
Сарашро бурид аз тани пок паст.

Дигар бо Фарибурзи Ковус тафт
Чу Калбоди Виса ба овард рафт.

Чу Рухҳои Гударз бо Бормон
Бирафтанд бо якдигар бадгумон.

Гуроza бишуд бо Сиёмак ба чанг
Чу шери жиён бо даманда наҳанг.

1820 Чу Гургини корозмуда далер
Або Андаримон бурун шуд чу шер

1. И – б. 1810 нест;

ТПЗМ – Кунун ҳарчи гуфти, ба чоӣ оварӣ,
Аз ин гуфту паймони худ нагзарӣ.

* Л- ту аз; ** Л – аҳду; *** Л – мо.

2. ТПЗМ – Або аспу созу силеҳи тамом
Ҳама шермарде, хама неқном.

Чу бо Бежани Гев Рӯини гурд,
Ба чанг аз чаҳон рӯшноӣ бибурд.

Чу Ахвос бо Зангаи Шоварон
Дигар Барта бо Кухрам аз ёварон.

Ва дигар Фирӯҳил або¹ Зангула
Бурун тохтанд аз миёни гала.

Ҳаҷиру Сипаҳрам ба кирдори дев
Аз он размгаҳ баркашида ғирев.

1825 Чу Гударзи Кашводу Пирон ба ҳам
Ҳама сохта дил ба кину ситам*²

Ба хун ташна ҳар ду сипаҳбад ба кин
Чи аз подшоҳӣ, чи аз баҳри дин.

Бухӯрданд савганд бо якдигар,
Кӣ кас барнагардонад аз кина сар.

Бад-он то киро гардад омӯзгор,
Кӣ пирӯз гардад аз ин корзор.

Ду боло буд андар миёни³ сипоҳ,
Ки шоист кардан ба ҳар сӯ нигоҳ.

1830 Яке сӯи Эрон, яке⁴ сӯи Тур,
Ки дидор будӣ ду лашкар зи дур.

Ба зер-андарун⁵ буд ҳомуну дашт,
Ки бадбахту бахтовар он ҷо гузашт.⁶

Чунин гуфт Гударз бо саркашон,
Ки «Ҳар, к-ӯ зи гурдону мардумкушон⁷

1. Л – буду.

2. М – рӯй карда диҳнам.

3. И – ду рӯя.

4. И – дигар.

5. Л – Паси пушташон.

6. И – б. 1831 нест.

7. Л – гарданкашон.

Ба зер оварад душманеро зи тур,
Дурафшаш ба боло барорад зи дур.

Сипаҳдор Пирон нишоне ниҳод,
Ба болои дигар ҳаме кард ёд.¹

1835 В-аз он пас ба Ҳомун ниҳоданд сар,
Ба хун рехтан сахт² баста³ камар.

Ба теғу ба тиру ба гурзу каманд
Ҳаме озмуданд ҳар гуна банд.

Далерони Турону кундоварон
Чу бо гурзу тиру парандоварон.

Агар кӯҳ пеш омадӣ рӯзи чанг,
Набудӣ бар он паст кардан диранг.

Ҳама дастхошон фуру монда паст,
Дари зӯр Яздон бар эшон бубаст.

1840 Ба доми бало андаровехтанд,
Ки бисёр бе дод хун рехтанд.

Фуру монда аспони чангӣ ба ҷой,
Ту гуфтӣ, ки бо даст бастаст пой.

Бад-эшон ҳама ростӣ шуд нагун,
Ки баргашт рӯзу бичӯшид хун.

Чунон буд рои ҷаҳнофарин,
Ки гуфтӣ гирифт⁴ он гавонро замин.⁵

Зи мардӣ, ки буданд бо баҳти хеш,
Баровехтанд аз паи таҳти хеш.

1. И – б. 1834 нест.

2. Л – аз Эрону Турон.

3. И – баста гурдон.

4. И – бубаст.

5. Л – б. 1841-1843 нест.

1845 Сарон аз паи подшоҳӣ ба чанг
Бидоданд пок¹ аз паи ному нанг.

Дамон² омада то ба овардгоҳ,
Абар³ якдигар тохта кинахоҳ.

Сипаҳдор Пирон бидонист роз,
Ки рӯзи бад омад ба тангӣ фароз.⁴

Чунин аст кори сипеҳри баланд,
Аз ӯ шодмонӣ в-аз ӯ мустаманд.

Ба чуз чангро ҳеч чора надид,
Ситам бар ситамкора омад падид.⁵

ЧАНГИ ФАРИБУРЗ БО КАЛБОД

1850 Нахустин Фарибурз-гурди далер
Зи лашкар бурун тохт бар сони шер.^{6*7}

Ба наздики Калбоди Виса дамон
Биёмад⁸ ба зех барниҳода камон.

Ҳама гашт тираш наёмад чу хост,
Кашид он парандовар аз дасти рост.

1. И – чон.

2. Л – Давон.

3. Л – Бари.

4. ТПЗЛ – Чунин гуфт, к-эй довари кирдгор,
Бигардон зи ман ин бади рӯзгор.
Магар боз бинам бару бумро,
Бимонам ба санг ахтари шумро.
Ҳама дид Пирон шумори сипеҳр
Бидонист, к-аз вай бибуррид меҳр.

* Л-бар

5. ТПЗЛ – Расиданд Гударзу Пирон ба ҳам
Сухан рафт ҳар гуна аз бешу кам.

6. И – 1846 – 1850 нест.

7. М – Нахуст аз далерони эронсипоҳ
Бурун шуд Фарибурзи Ковусшоҳ.

8. И – ба бозу.

Бароварду зад тег бар гарданаш
Ба ду нима шуд то камаргаҳ танаш.

Фуруд омад аз аспу букшод банд,
Зи фитроки хеш он каёникаманд.

1855 Бубаст аз бари асп¹ Калбодро,
Кушод аз бараш банди пӯлодро.

Ба боло баромад ба пирӯз ном
Хурӯше бароварду бугзорд гом,

Ки солори мо бод пирӯзгар
Ҳама душмани шоҳ хастачигар!

РАЗМИ ГЕВ БО ГУРҶИ ЗИРЕХ

Ва дигар Гурӯи Зирех деви не
Бурун рафт бо пури Гударз-Гев.

Ба найза фаровон баровехтанд,
Ҳама хок бо хун баромехтанд.

1860 Синонҳои найза ба чанги савор
Фурӯ рехт аз ҳавли он корзор.

Камонҳо гирифтанду² тири ҳаданг
Як андар дигар тохта бедиранг.³

Ҳама зинда боист мар Гевро,
К-аз асп андарорад мар он невро.

Чунин зинда дар пеши Хусрав барад,
Зи туркон яке ҳадяи нав барад.

Чу Гев андаромад Гурӯй аз ниҳеб
Камон шуд зи дасташ ба сӯи нишеб.

1. ЛМ – зин-ш.

2. И – Камон баргирифтанду.

3. ЛМ – чун наҳанг.

1865 Сӯи теғ бурд он замон дасти хеш,
Дамон Геви неv андаромад ба пеш.

Яке гурзаи говпайкар ба чанг
Хурӯшон ба кирдори шарзапаланг¹.

Амуде бизад бар сару тарги ӯй,
Ки хун андаромад зи торак ба рӯй.

Ҳам эдун зи зин даст бугзордаш,
Гирифт² ба бар сахт бифшордаш.

Чу бар пушти зин мард бетӯш гашт,
Аз асп андарафтоду беҳуш гашт.

1870 Фуруд омад аз асп чангипаланг,
Ду даст аз паси пушт басташ чу санг.

Нишаст аз бари зин мар ӯро ба пеш
Давониду шуд то бари ёри хеш.

Ба боло баромад дурафше ба даст
Ба наъра ҳаме кӯхро кард паст.

Ба пирӯзии шаҳрӯри замин
Ҳаме хонд бар паҳлавон офарин.

РАЗМИ ГУРОЗА БО СИЁМАК

Се дигар Сиёмак зи Туронсипох
Бишуд бо Гуроza ба овардгоҳ

1875 Чунин ҳар ду найза гирифта ба даст
Хурӯшон ба кирдори пилони маст.

Пур аз хашму пурчангу кина сарон
Гирифтанд аз он пас амуди гарон.

1. И –б. 1886 нест.

2. ИЛ – Гирифташ.

М – Биёмад.

Чу шерони чангӣ барошuftанд,
Ҳаме бар сари якдигар кӯфтанд.

Забоншон шуд аз ташнагӣ лахт-лахт,
Ба тангӣ фароз омад он кори сахт.

Пиёда шуданду баровехтанд,
Ҳаме гарди кина барангехтанд.

1880 Гузора бизад даст бар сони шер
Мар ӯро чу бод андаровард зер.

Чунон сахт зад бар замин, к-устухон
Бирезиду ҳам дар замон дод ҷон.

Гуроza ҳамон дам¹ бубасташ бар асп,
Нишаст аз бари зин чу озаргушасп

Гирифт он гаҳ аспи Сиёмак ба даст,
Ба боло баромад ба кирдори маст.

Дурафши хучаста ба даст-андарун
Гурозону шодону душман нагун.

1885 Ба пирӯзии шоҳу бахти баланд
Ба ком омада зери тахти баланд.²

Фуруд омад аз аспу кард офарин
Зи додор бар бахти шоҳи замин.

РАЗМИ ФИРҶИЛ БО ЗАНГУЛА

Чаҳорум³ Фирӯҳил буду Зангула
Ду чангӣ ба кирдори шери яла.⁴

1. ИЛМ – гаҳ.

2. ИМ – б.1885, нест.

3. Л- Ва дигар.

4. ТПЗИЛ – Хурӯшону ҷӯшону наъразанон
Далерон пур аз хун чу шери жиён.

Ба Эрон набарда ба тирӯ камон
Набуд чун Фирӯҳил дигар бегумон.*¹

Чу аз дур турки диҷамро бидид,²
Камонро ба зех карду андаркашид.

1890 Абар Зангула тирборон гирифт,
Ба ҳар сӯ камини саворон гирифт.

Хаданге ба ронаш бизад ҳамчу*³ бод,
Ки бугзашт бар аспу бар марди род.

Ба рӯй андаромад тақовар зи дард,
Чудо гашт аз ӯ Зангула рӯйзард.

Нагун шуд сари Зангула, чон бидод,
Ҳамоно ки худ рӯзи бадро бизод.*⁴

Фирӯҳил фуру часту бубрид сар-ш,
Бурун кард ҳафтони румӣ зи бар-ш.

1895 Сарашро ба фитроки зин-бар бубаст,
Биёмад, гирифт аспи ӯро ба даст.

Ба боло баромад ба сони паланг
Ба хун ғарқа гашта бару теғу чанг.

Дурафши хуҷаста баровард рост
Шуда шоддил, ёфта он чи хост.

РАЗМИ РУҲҲОМ БО БОРМОН

Ба панҷум чу Руҳҳои Гударз буд,
Ки бо Бормон ӯ набард озмуд.*⁵

1. М – саворе дамон.
2. Л – Фирӯҳил чу турки диҷамруй дид.
3. М – бар аспаш даромад чу.
4. М – чуз рӯзи бадро назод.
5. И –б. 1889-1898 нест.

Камон баргирифтанду тиру хаданг,
Баромад хурӯши¹ саворони чанг.

1900 Камонҳо ҳама пок бар ҳам шикаст,
Сӯи найза бурданду шамшер даст.

Ду чангиву ҳарду далеру савор,
Хушивору дида бәсе корзор.²

Бигаштанд бисёр бо якдигар,
Бупечид Рухҳои пархошхар.

Яке найза андохт бар рони ӯй,
К-аз асп андаромад ба фармони ӯй.³

Чудо гашт аз ӯ Бормон ҳамчу гард,
Савор андаромад зи боди набард.

1905 Ба пушт-андараш найзае зад дигар,
Синон андаромад⁴ миёни чигар.

Ба кини Сиёвуш кашидаш нагун,
Зи кина бимолид бар рӯй хун.

Ба зин андаровард, басташ чу санг
Сар овехта, пойҳо зери танг.

Нишаст аз бари зину ӯро кашон
Баромад дамон то ба ҷои нишон.⁵

Ба пирӯзии шоҳу тахти баланд
Ба ком омада, ёфт бахти баланд.

1. ИЛ - хурӯш аз.

2. Л - 1901 нест.

3. И - 6.1902, 193 нест.

4. Л - Синонаш даромад.

5. ТПЗИЛМ - Ба боло баромад, шуда шодмон *
Дил озод гашта зи дарду гамон. **

* ИЛЗ - шоддил ** Л- 3-зи дарду гамон гашта озод дил.

1910 Бикард офарин бар чахондор шох
Бар он тухмаи Хусрави неkhox.¹

РАЗМИ БЕЖАН БО РҶИИ

Шашум Бежану Геву Рӯин дамон
Ба зех барниходанд ҳар ду камон.

Чалу рост гаштанд бо якдигар.
Нашуд тирашон аз камон коргар.

Ба рӯинамуд он гаҳе пури гев
Ҳамае гашт бо гурд Рӯини неv.

Ба овардгаҳ- бар бад-ӯ даст ёфт,
Заминро бидарриду андаршифт.

1915 Зад аз бод бар сар-ш рӯинсутун,²
Фурӯ рехт аз торакаш мағзу хун.

Ба зин-андарун қони ширин³ бидод,
Зи Пирони Виса ҳама⁴ кард ёд.

Пас он гаҳ зи асп андаромад нагун,
Ҳама тан⁵ пууроҳан, даҳон⁶ пур зи хун.

Бирафт аз паи суду моя бидод,
Ҳанӯз аз қавониш нобуда шод.⁷

Чунин аст гетӣ пуросебу шеб,⁸
Пас аз ҳар фарозе ниҳода нишеб.⁹

1. ИЛ-6.1900 нест.

2. ИЛ – Румӣ сутун.

3. И – зини паланг андарун қон.

4. И – ҳама.

5. Л – бар.

6. Л – даҳан.

7. ЛМ – Набуд аз қавониш як рӯз шод.

8. И – кори қаҳон пурфиреб.

9. Л – б. 1919 нест.

1920 Зи асп андаромад сабук¹ Бежано,
Мар ўро ба кирдори Аҳримано²

Ба шамшер кардаш чудо сар зи тан,
Наёбад ҳаме кушта гӯру кафан.

Каманд андарафканду бар зин кашид,
Набуд кас, ки тимори Рӯин кашид.

Бар аспаш би кирдори пилони маст
Гирифт он замон полхангаш ба даст

Инони ҳаюни таковар битофт,
В-аз он чойгаҳ сӯи боло шитофт.

1925 Ба чанг - андарун шерпайкар дурафш,
Бар он ғайбаи зангхӯрда³ бунафш.

Ҳаме гуфт пирӯзгар бод шох,
Ҳамеша сари паҳлавон бо кулоҳ!

РАЗМИ ҲАЧИР БО СИПАҲРАМ

Бурун тохт ҳафтум зи гурдон Ҳачир
Гави номдору савори хужир.

Сипаҳрам зи хешони Афросиёб
Гави номвар буду бо чоҳу об.

Або пури Гударз разм озмуд,
Ки чун ў ба лашкар саворе набуд.

1930 Бирафтанд ҳарду ба чои набард,
Баромад зи овардгаҳ тира гард.

Ба шамшер ҳарду баровехтанд,
Ҳаме з-оҳан оташ фуру рехтанд.

1. И – андарун част паст.

2. ИЛ – оҳармано.

3. И – Пур аз занг чун ғайбаҳои бунафш.

Ҳаҷири диловар ба кирдори шер
Ба рӯи Сипаҳрам баромад далер.

Ба номи ҷаҳонофарин кирдгор,
Ба бахти ҷаҳондори нав шаҳрёр

Яке теғ зад бар сари тарги ӯй,
Ки омад ҳам андар замон марги ӯй.

1935 Аз асп андарафтод он гаҳ нагун
Ба хориву зориву ғарқа ба хун.

Фуруд омад аз асп фаррух Ҳаҷир,
Мар ӯро бубаст аз бари зин хужир.

Нишаст аз бари аспу он аспи ӯй
Гирифташ лагому битобид*¹ рӯй.

Баромад ба болову кард офарин
Бар он ахтари неку фаррухзамин.

Ҳама зӯру бахт аз ҷаҳондор дид,
В-аз ӯ гардиши бахт бедор дид.

РАЗМИ ГУРГИН ВА АНДАРИМОН

1940 Чу Гургин ба ҳаштум бишуд*² кинахоҳ,
Або Андаримон зи Туронсипоҳ.

Ҷаҳондидаву коркарда ду мард
Бирафтанду чустанд ҷои набард.

Ба найза бигаштанду бишкаст паст,
Камонҳо гирифтанд ҳарду ба даст.

Буборид тир аз камони сарон
Ба рӯй андароварда Гург испарон.

1. М – Гирифта инон андаровард рӯй.

2. М – Бурун рафт Гургин нухум кинахоҳ.

Ҳама тир борид ҳамчун тагарг,
Бар он испари Гургу он хӯду тарг.¹

1945 Яке тир Гургин бизад бар сараш,
Ки бардӯхт бо тарги румӣ сараш.

Биларзид бар зин зи сахтӣ савор,
Яке теги дигар бизад номдор

Биёмад ба паҳлӯи турк-андарун,²
Зи чашмаш бурун омад аз дард хун.

Фуруд омад аз асп Гургин чу гард,
Сари Андаримон зи тан дур кард.

Ба фитрок барбасту худ барнишаст,
Инони савори набарда ба даст.

1950 Бар он тундболо баромад дамон
Ҳам эдун ба деҳ-бар ба бозу камон.

Ба нерӯи Яздон, ки ӯ буд паноҳ,
Ба пирӯзбахти қаҳондор шох.

Чу пирӯз баргашт мард аз набард,
Дурафши дилафрӯз барпой кард.

РАЗМИ БАРТА БО КУҲРАМ

Нухум Барта бо Куҳрамаи теғзан
Ду хуниву*³ ҳар ду сари анчуман.⁴

Ҳама озмуданд ҳар гуна чанг,
Гирифтанд пас теги ҳиндӣ ба чанг.

1. Л – б. 1944 нест.

2. ИМ – Ба паҳлуи турк андаромад нагун.

3. М – чангиву.

4. ТПМ – Бурун тохта то ба овардгоҳ,
Баровехта аз паи кини шох.

- 1955 Якояк бупечид аз Барта рӯй
 Яке теғ зад бар сари тарги ўй,
 Ки то сина Кухрам ба ду ним гашт,¹
 Дили душман аз Барта пурбим гашт.²
 Фуруд омад аз аспу ўро бубаст,
 Бар он зини туживу³ худ барнишаст.
 Ба боло баромад чу шарзапаланг,
 Хурӯшон яке теғи хиндӣ ба чанг.
 Дурафши хумоюн ба чанг*⁴- андарун,
 Фиканда бар он асп Кухрам нагун.
- 1960 Ҳамегуфт шох аст пирӯзгар,
 Ҳамеша кулоҳаш ба хуршед-бар.

РАЗМИ ЗАНГАИ ШОВАРОН БО АХВОСТ

- Дахумро зи гурдону чанговарон
 Бишуд сохта Зангаи Шоварон,
 Ки ҳамразмаш аз бахт Ахвост буд,
 Ки аз чанги кас сар на баркост буд.
 Гирифтанд ҳарду амуди гарон,
 Чу Ахвост бо Зангаи Шоварон.
 Бигаштанд аз андоза берун ба чанг,
 Зи бас кӯфтан гашт пайкори танг.
- 1965 Фуру монд аспони тозӣ зи тағ,
 Ту гуфтӣ дар аспон начунбид рағ.⁵

1. И – шуд.
 2. И – Зи душман дили Барта бебим шуд.
 3. ИМ – тузӣ.
 4. М – даст.
 5. Л –б. 1965 нест.

Чу хуршеди тобон зи гунбад бигашт,
Ба кирдори оҳан битафсид дашт.

Чунон хаста гаштанд бар чои хеш,
Ту гуфтӣ яке пой нанҳод пеш.

Забон баркушоданд бар якдигар
Ки акнун зи гармӣ битафсад чигар.

Бибояд баросуду дам барзадан,
Пас он гаҳ сӯи чанг бозомадан.

1970 Бирафтанду аспони чангӣ ба ҷой
Фуруд овариданду бастанд пой.

Ба осудагӣ боз бархостанд,
Ба пайкору кина биёростанд.

Ба кирдори оташ ба найза савор
Ҳамегашт бар маркази корзор.

Бад-он гаҳ, ки Занга бад-ӯ даст ёфт,
Заминро бидарриду¹ андаршиктофт.

Яке найза зад бар камаргоҳи ӯй,
Зи аспаш нагун карду барзад ба рӯй.

1975 Чу раъди хурӯшон яке вайла кард,
Ту гуфтӣ бидаррид дашти набард.

Фуруд омад аз аспу шуд назди ӯй,
Бар он хоки тира кашида ба рӯй.

Мар ӯро ба чора зи рӯи замин
Нагунаш барафканд бар пушти зин.

Нишаст аз бари аспу боло гирифт,
Ба туркон чи омад зи бахт, эй шигифт.

1. И – Синон сӯи ӯ карду.

Бар он кӯхи фаррух баромад зи паст
Яке гургпайкар дурафше ба даст.

1980 Бизад пеши ёрону кард офарин
Абар шоҳу бар паҳлавони замин.*¹

РАЗМИ ГУДАРЗ БО ПИРОН

Чу аз рӯз нӯҳ соат андаргузашт,
Зи туркон набуд кас бар он паҳндашт.

Равонҳои туркон гусиста ба теғ,
Ҷаҳонро ту гуфти наёмад дарег.

Касеро қучо парваронад ба ноз,
Барорад бар ӯ рӯзгори дароз.

Шабехун кунад гоҳи шодӣ бад-ӯй,
Ҷамон*² сахтиву хорӣ орад ба рӯй.

1985 Зи бод андарорад, диҳадмон ба дам,
Ҷаме дод хонему пайдо ситам.

Ба турониён-бар аз он ҷанги шум
Бар овардгаҳ кардан оҳанги шум.³

Чунон шуд, ки Пирон зи туронсипоҳ
Саворе надид андар овардгоҳ.

Сипаҳдори Эрону Турон ба ҳам
Фароз омаданд андар он кин диҷам.

Ҷаме барнаваштанд рӯи замин,
Ҷама дил пур аз дарду сар пур зи кин.

1990 Бар овардгоҳи саворон зи гард
Фурӯ монд хуршед рӯзи набард.

1. М – 1961 – 1980 нест.

2. М – Ҷама.

3. Л – б. 1986 нест.

Ба теғу ба ханчар, ба гурзу каманд,
Зи хар гунае барниходанд банд.

Фароз омад он гардиши эзадӣ
Зи Яздон ба Пирон расид он*¹ бадӣ.

Або хости Яздон-ш чора намонд,
Ки дар зери ӯ зӯри бора намонд.

Ниғаҳ кард Пирон, ки хангом² чист,
Бидонист, к-он гардиши эзадист.

1995 Валекин зи мардӣ ҳаме кард кор,
Бикӯшид бо гардиши рӯзгор.

В-аз он пас камон баргирифтанду тир,
Ду солори лашкар-ду хушёр пир.³

Ниғаҳ кард Гударз тири хаданг,
Ки оҳан гузорад мар онро ба санг.

Ба баргустувон барзадаш, бардарид,
Таковар биларзиду дам даркашид.

Бияфтоду Пирон даромад*⁴ ба зер,
Биғалтид зераш савори далер.

2000 Зи нерӯш ду нима шуд дасти рост,
Бупечиду он гоҳ бар пой хост.

Бидонист, к-омад замонаш фароз,
В-аз он рӯзи тира наёбад ҷавоз.

1. М – Расонид аз Эрон ба Турон.

2. И – хангома.

3. ТПЗИЛ – Яке тирборон бикарданд сахт,
Чу боди хазон барчаҳад бар дарахт.

4. М – Пирон-ш омад.

Зи Гударз бугрехт, шуд сӯи кӯх,
Шуд аз дарди дасту^{1*2} давидан сутӯх,

Ҳаме шуд бар он кӯҳсар-бар давон,
К-аз ӯ бозгардад магар паҳлавон.

Нигаҳ кард Гударзу бигрист зор
Битарсид аз он гардиши рӯзгор.

2005 Бидонист, к-аш нест бо кас вафо,
Миён баста дорад зи баҳри ҷафо.

Фигон кард, к-«Эй номвар паҳлавон,
Чӣ будат, ки эдун пиёда давон,

Ба кирдори нахчир дар пеши ман,
Кучот он сипоҳ, эй сари анчуман?

Кучот он хама зӯру мардонагӣ,
Силеху дилу ганчу фарзонагӣ?

Сутуни гавон, пушти Афросиёб
Кунун шоҳро тира шуд³ офтоб.

2010 Замона зи ту пок баргошт рӯй,
На ҷои фиреб аст, чора маҷӯй!

Чу корат чунин гашт, зинҳор хоҳ
Ба ҷон, то-т зинда барам назди⁴ шоҳ.

Бубахшоядат шоҳи пирӯзгар,
Ки ҳастӣ чу ман паҳлави пирсар». ^{5*6}

Бад-ӯ гуфт Пирон, ки «Ин х(в)ад мабод,
Ба фарҷом бар ман чунин бад мабод,

-
1. Л – Ҳамешуд зи дарду.
 2. М – Ғамӣ шуд зи дард, аз давидан сутӯх.
 3. ИЛ – гашт.
 4. И- то барам зинда наздики.
 5. И-б. 212 нест
 6. М – Ки чун барф бинад туро ришу сар.

К-аз ин пас маро зиндагонӣ бувад,
Ба зинҳор рафтан гаронӣ¹ бувад.

2015 Ман андар ҷаҳон маргро зодаам,
Бад-ин кор гардан туро додаам.

Шунидастам ин достон аз мехон,
Ки ҳарчанд бошӣ ба хуррамҷаҳон,

Саранҷом марг асту з-ӯ² чора нест,
Ба ман-бар бар ин³ ҷои пайғора нест.

Ҳама гашт Гударз бар гирди кӯҳ,
Набудаш бад-ӯ роҳу омад сутӯҳ.

Пиёда бибуду⁴ сипар баргирифт,
Чу нахчирҷӯён⁵ кӯҳ-андар гирифт.

2020 Гирифта сипар пешу жӯпин ба даст,
Ба боло ниҳода сар аз ҷои паст.

Ҳама дид Пирон мар ӯро зи дур,
Бичаст аз сари санг солори Тур.

Бияндохт жӯпин⁶ ба кирдори тир
Баромад^{*7} ба бозуи солори пир.

Чу Гударз шуд хаста бар дасти ӯй
Зи кина ба хашм андаровард рӯй.

Бияндохт жӯпин, ба Пирон расид,
Зиреҳ дар бараш сар ба сар бардарид.

2025 Зи пушт андаромад ба роҳи чигар
Биғалтиду осема баргашт сар.

-
1. ИЛ- гумонӣ.
 2. Л- аст аз ӯ; И –аст з-ӯ.
 3. И- чунин.
 4. ИЛ- нахчиргонон
 5. И- раҳ-андар.
 6. ИЛМ – ханҷар.
 7. М – Даромад.

Баромад-ш хуни чигар аз дахон,
Равонаш ҳаме рафт зй ҳамраҳон.

Чу шери жиён андаромад ба сар
Ба жўпини пўлод хаста чигар.

Бар он кўҳи хоро замоне тапид,
Пас аз кину овардгаҳ орамид.

Чунин аст худ гардиши рўзгор,
Нагирад ҳаме панди омўзгор.

2030 Замона ба заҳр об додаст чанг,
Бидаррад дили шеру чарми паланг.

Чу Гударз баршуд бар он кўҳсор
Бидидаш бар он гуна афканда хор,

Шикаста дилу даст, бар хок сар,
Дарида силеху гусаста камар.

Чунин гуфт Гударз, к-«Эй наррашер,
Сари пахлавонону гурди*¹ далер,

Қаҳон чун ману чун ту бисёр дид,
Нахоҳад ҳаме бо касе орамид.

2035 Фурӯ бурд чанголу хун баргирифт,
Бихўрду биёлуд рўй, эй шигифт.

Зи хуни Сиёвуш хурўшид зор,
Ситоиш*² ҳаме кард бар кирдгор.

Зи ҳафтод хуни гиромиписар
Бинолид бар довари додгар.³

Сарашро ҳамехост аз тан бурид
Чунон бадкуниш ҳештанро надид.

1. М – пахлавонон, савори.

2. М – Ниёиш.

3. И- бар осмон кард сар.

Дурафшаш ба болин абар пой кард,
Сарашро бад-он соя бар¹ чой кард.

2040 Сӯи лашкари хеш бинҳод рӯй,
Чакон хун зи бозуш чун оби чӯй.²

БОЗ ОМАДАНИ ГУДАРЗ БА НАЗДИ ГАВОНИ ЭРОН

Ҳама киначӯёну³ пархошчӯй
Зи боло ба лашкар ниҳоданд рӯй.

Або куштагон баста бар пушти зин
Бад-он сон баровард⁴ оину⁵ кин.

Чу бо киначӯён набуд паҳлавон,
Хурӯше баромад зи пиру ҷавон.

Ки Гударз бар дасти Пирон магар
Зи пирӣ ба хун андаровард сар.

2045 Ҳама зор бигрист лашкар ҳама
Зи нодидани паҳлавони рама.

Дурафше бидиданд⁶ аз тирагард
Гурозону шодон зи дашти⁷ набард.⁸

Баромад зи лашкарғаҳ овози⁹ кӯс,
Ҳама гард бар осмон дод бӯс.

1. Л – дар.

2. ТПЗЛ – Чу пирӯз баргашт шер аз набард,
Дурафши дилафрӯз бар пой кард.

3. И- кинадорони.

4. ЛМ- Бар эшон бароварда.

5. И- Бар эшон сар оварда оини.

6. И –падид омад.

7. И- бигашт аз.

8. ТПЗ – Чу гударз з-он гард дидор гашт,
Дили номдорон беозор гашт.

*Л – мард.

9. Л- овон.

Бузургон бари паҳлавон омаданд,
Пур аз хандаву шодмон омаданд.

Чунин гуфт лашкар, к-аз ӯ паҳлавон
Магар боз гардид тираравон?

2050 Ки Пирон яке шердил мард буд,
Ҷамасола чӯёи овард буд.

Сухан ёд¹ кард он замон паҳлавон,
Супурда бад-ӯ гӯш пиру ҷавон²

Ба ангушт бинмуд ҷои набард,
Бигуфт, он ки бо ӯ замона чи кард.

Ба Рухҳом фармуд, то барнишаст,
Ба овардани ӯ миёро бубаст.

Бад-ӯ гуфт, к-«Ҷӯро ба зин*³ барбубанд
Фуруд ораш аз кӯҳсори баланд.

2055 Дурафши силеҳаш чунон ҳам, ки ҳаст,
Ба банду миёнаш мабар ҳеч даст».

Бар ин гуна чун паҳлавон кард ёд,⁴
Бурун тохт Рухҳом чун тундбод.

Кашид аз бари зин тани равшанаш*⁵
Ба хун-андарун ғарқа буд ҷавшанаш.

Чунон ҳам бубасташ ба банди каманд
Фуруд оваридаш зи кӯҳи баланд.

Дурафшаш чу аз ҷойгоҳи нишон
Бидиданд гурдону гарданкашон,

1. Л- боз.

2. Л- Бад-он анҷуман ошқору ниҳон.

3. М- Биёвар чунон тозиён бо каманд.

4. Л- ёд кард.

Л- Рухҳоми озодмард.

5. М – ба хорӣ танаш.

2060 Ҳаме хонданд офарин сар ба сар
Абар паҳлавони замин дар ба дар,

Ки «Эй номвар пушти эрониён,^{*1}
Парастандаи тоҷу тахти каён.^{*2}

Фидои сипаҳ кардаӣ чону тан
Ба пирӯзиву рӯзгори шикан».

Чунин гуфт Гударз бо меҳтарон,
Ки «Чун разми мо гашт аз ин сон гарон,

Маро дар дил омад, ки Афросиёб
Сипаҳро гузорад бад-ин рӯи об.

2065 Сипоҳи вай осуда аз ранчу тоб
Бимонда сипоҳам чунин аз шитоб.³

Бад-ин⁴ хушманде фиристодаам,
Басе шоҳро пандҳо додаам.

Ки гар шоҳи туркон биёрад сипоҳ,
Надорем пой андар ин размгоҳ.⁵

Гумонам чунон аст, к-ӯ бо сипоҳ
Ба зудӣ биёяд бад-ин размгоҳ.^{6*7}

Мар ин куштагонро бар ин дашти кин
Чунон ҳам бидоред бар пушти зин.⁸

1. М – Эронсипоҳ.

2. М – баҳти ту бод моҳ.

3. ИЛ –б. 2005 нест.

4. ИЛ-яке.

5. Л-б. 2067 нест.

6. И-б. 2068 нест.

ТП – Бияфрӯзад ин размгаҳро ба фар,

7. М – Ман эдун гумонам, ки шоҳи чаҳон
Биёяд мар ин разми мо ногаҳон.

8. ТП- К-аз ин куштагон чони мо беғам аст.
Равони Сиёвуш аз ин хуррам аст.

2070 Кучо¹ ҳамчунин назди шоҳ оварем,
Шавад шоду з-ин пойгоҳ оварем,²

Ки ошӯби туркону эрониён
Аз ин буд, кучо гум шуд андар миён».

Ҳама яксара хонданд офарин,
Ки бе ту мабодо замону замин.

Ҳама судмандӣ зи гуфтори туст,
Хуру моҳ равшан зи дидори³ туст.

Бирафтанд бо куштагон ҳамчунон
Гуруи Зирехро пиёда кашон.⁴

2075 Ба банди камандаш бубаста ду чанг,
Фиканда ба гардан-ш-бар полҳанг.

Чу наздики бунгоҳи лашкар шуданд,
Пазира сипаҳбадсипоҳ омаданд.

Ба пеши сипаҳ буд Густаҳми шер,
Биёмад бари паҳлавони далер.

Заминро бибӯсиду кард офарин,
«Сипоҳат беозор,-гуфто,-бубин.

Чунон чун супурдӣ, супурдем ҳам!»
Дар ин буд Гударз бо Густаҳам.⁵

2080 Ҳам андар замон аз лаби дидабон
Ба гӯш омад аз кӯҳи Райбад фиғон,

Ки аз гард шуд дашт чун тирашаб,
Шигифте баромад фиғони⁶ чалаб.

1. ИМ-Агар.

2. ТПМ – Чу Хусрав биёмад, надорем бок
Зи туркон ба нерӯи Яздони пок.

3. Л – ба кирдори.

4. Л- давон.

5. ИЛ-б. 2075-2079 нест.

6. ИЛМ – зи ҳар сӯ.

Хурӯшидани кӯс бо каррной,
Бичунбад ҳаме дашт гуфти¹ зи чой.

Хамон тахти пирӯза бар пушти пил
Дурахшон ба кирдори дарёи Нил.

Хаво шуд ба сони паранди дурафш²
Зи тобидани сурху зарду бунафш^{3*4}.

2085 Дурафше ба кирдори сарви сахӣ
Паид омад аз дур бо фаррахӣ⁵.

Ба гирдаш саворони чавшанварон,
Замин шуд бунафш аз карон то карон.

Паси ҳар дурафше дурафше ба пой,
Чи аз аждаҳову чи пайкархумой.

Агар ҳамчунин тезронӣ кунанд,
Ба як рӯзи дигар бад-ин чо расанд⁶.

ЗОРӢ КАРДАНИ ЛАҲҲОК ВА ФАРШЕДВАРД БАР ПИРОН

Зи кӯҳи Канобад ҳаме дидабон
Бидид он шигифтиву омад давон⁷.

2090 Чунин гуфт: «Гар чашми ман тира нест,
Аз андоза дидори ман хира нест.

Зи туркон баровард Яздон ҳалок,
Ҳама ранҷо сар ба сар гашт хок.

1. ИЛ- гӯй.

2. И- бунафш.

3. ИЛ- парниёи дурафш.

4. М – Ҳаво шуд чунон чун паранди бунафш
Зи тобидани гуна-гуна дурафш.

5. И- ба болои.

6. ИЛ-б. 2087, 2088 нест.

7. ТПЗМ – Ба наздики Лаҳҳоку Фаршедвард
Пур аз ғам дилу лаб пур аз боди сард.

Сипоҳ андаромад зи боло ба паст
Хурӯшону хар як дурафше ба даст.

Дурафши сипаҳдор Пирон нагун
Ҳама бинаму тан-ш ғарқа ба хун.¹

Ҳамон даҳ диловар, к-аз эдар бирафт
Або гурд Пирон ба овард тафт,

2095 Ҳама бинам аз дурашон сарнагун,
Фиканда бар аспону сар пур зи хун.²

В-аз он сӯи Райбад³ яке тирагард
Падида омаду дашт шуд лочвард.⁴

Миёни сипаҳ ковиёни дурафш
Ба пеш - андарун теғҳои*⁵ бунафш.

Дурафши шаҳаншоҳ⁶ бо бӯку кӯс
Падида омаду шуд замин обнӯс.

Бирафтанд Лаҳҳоку Фаршедвард
Бад-он дидағаҳ-бар зи дашти набард.

2100 Бидиданд кушта ба дидори хеш
Сипаҳбад, бародар чаҳондори хеш.

Або даҳ савори гузида сарон,
Зи туркон далерони чанговарон.

Бад-он дидағаҳ зору чӯшон шуданд,
Зи хуни бародар хурӯшон*⁷ шуданд.

-
1. Л – пас аз б. 2093 ин б. омада:
Далерони мо кушта бар дашти кин,
Ба зорӣ камон баста бар пушти зин.
 2. И-б. 2095 нест;
ТПЗ – Далерон гурезон аз Эрон ба ҳам
Расиданд он гаҳ бари Густахам.
 3. И-дигар.
 4. И- ложвард.
 5. М – сурху зарду.
 6. И- чаҳондор.
 7. М- гиревон.

Ҳама зор гуфтанд, к-«Эй наррашер,
Сипаҳдори туркон¹, савори далер.

Чӣ боист он родиву ростӣ,
Чу рафтан зи гетӣ чунон хостӣ?!

2105 Кунун кори² душман баромад ҳама,
Ба бад бар ту гетӣ сар омад ҳама.

Кӣ чӯяд ҳама дар ҷаҳон кини ту,
Кӣ гирад кунун роҳу оини ту.

Абар шаҳри Турону Афросиёб
Бад афтоду³ гардад саросар хароб.

Бибояд буридан сари хеш паст,
Ба хун ғарқа кардан тану⁴ теғу даст.

Чу андарзи Пирон ниҳоданд пеш,
Нарафтанд бар хира гуфтори хеш.

2110 Зи Гударз чун хост Пирон набард,
Чунин гуфт бо гурд Фаршедвард,

Ки «Гар ман шавам кушта бар кинагоҳ
Шумо кас мапоед пеши сипоҳ,

Ки гар⁵ ман набошам бар ин дашти кин
Шавад танг бар номдорон замин.

На аз тухмаи Виса монад касе,
Ки андар сараш мағз бошад басе,

Ки бар кинагоҳ гар шуморо кушанд,
Сари бетанонтон ба^{*6} Эрон кашанд.

1. ИЛМ – сипаҳдор Пирон.

2. ИЛМ – коми.

3. Л- омад, ки.

4. ИЛ- бару.

5. Л- В-агар.

6. М- Чу сарҳои мо сӯи.

2115 Зи Гударз хоҳад сипаҳ зинҳор,
Шумо хештанро мадоред хор.

Шумо роҳ сӯи биёбон баред,
Магар к-аз бади душманон чон баред».¹

Ба лашкарғаҳи хеш рафтанд боз,
Ҳама дида пурхуну тан пургудоз.

Бидонист лашкар саросар ҳама,
Ки шуд бешубон он гурозон рама.

Ҳама сар ба сар зору гирён шуданд,
Чу бар оташи тез бирён шуданд.

2120 Ба наздики Лаҳҳоку Фаршедвард
Бирафтанд лабҳо пур аз боди сард^{*2},

Ки акнун чӣ созем аз ин размгоҳ
Чи шуд паҳлавон^{*3} - пушти туронсипоҳ?

Киро дил диҳад низ бастан камар,
Зи оҳан кулаҳ барниҳодан ба сар?⁴

Чунин гуфт Лаҳҳоку Фардшедвард,
Ки аз хости Яздон⁵ карона кӣ кард?

Чунин ронд бар сар варо кирдгор,
Ки бар кина кушта шавад зору хор.^{*6}

2125 Ба шамшер карда ҷудо сар зи тан,
Наёбад чуз аз хоки тира кафан.

1. И-б. 2112-2116 нест.

2. М- Бирафтанд бо дил пурозору дард.

3. М-ки аз мо бишуд.

4. Л-эзад.

5. И-б. 2120-2122 нест.

3. Л- чавшани худ.

6. М- Набишта чунин бар сарат рӯзгор,
Ки дар кинагах кушта ояд ба зор.

Ба ҳар ҷой кушта кашон душманаш,
Пур аз хун сару ҷомаву ҷавшанаш.*¹

Кунун буданӣ буду Пирон гузашт,
Ҳама кору*² кирдори ӯ бод гашт.

Сутуни сипаҳ буд, то зинда буд,
Ба меҳри сипаҳ ҷонаш оғанда буд.

Сипаҳро зи душман ниғаҳдор буд,
Сари номдораш бар ӯ хор буд.

2130 Бад-он гетӣ афтод неку бадаш,
Ҳамоно нақӯкор кард Эзадаш.

Пас аз рафтани хеш тимор х(в) ард.
Зи Гударз паймон ситад дар набард,

Ки гар ман шавам кушта дар кинагоҳ,
Наҷӯӣ ту кина зи туронсипоҳ.

Гузаршон диҳӣ, то ба Турон шаванд,
Бар эшон насозӣ ба кина³ газанд.

Зи паймон нагарданд эронӣён,
Аз ин дар кунун нест бими зиён.

2135 Се кор аст пеш омада ногузир,
Ҳама гӯш доред барнову пир.

Агартон ба зинҳор бояд шудан
Бар ин коратон рой бояд задан.

В-агар бозгаштан ба бунгоҳи хеш,
Сипардан ба неку ба бад роҳи хеш.

В-агар ҷангро гирд карда инон
Яқояк ба хун об дода синон.

1. М- бару дирыу хаста танаш.

2. М- ранчу.

3. Л- Насозӣ бар эшон кимину.

Зи ҳар гуна ронем яқсар сухун,
Ўз аз хости Эзад набошад ба бун.¹

2140 В-ар эдун, к-атон рой бошад ба чанг,
Бар ин размгаҳ кард бояд диранг,

Ки Пирон зи меҳтар сипаҳ хоста,²
Сипаҳбад яке лашкар ораста.³

Замон то замон лашкар ояд падид,
Ҳама*⁴ кина з-эшон бибояд кашид.

В-ар эдун, к-атон рой шаҳр асту гоҳ,
Ҳамоно, ки бар мо нагиранд роҳ.

В-агартон ба зинҳори шоҳ аст рой,
Бибояд басечиду рафтан зи ҷой.

2145 Дили ҳар касе бар танаш подшост,
В-агартон ҳаме сӯи Эрон ҳавост.

Зи мо ду бародар мадоред чашм,
Ки ҳаргиз нашӯем дилҳо зи хашм.

В-аз ин тухмаи висагон кас набуд,
Ки банди камар бар миёнаш насуд.

Ба андарзи солор Пирон равем,*⁵
Ба роҳи биёбон ба Турон шавем.

В-ар эдун, ки бар мо бигиранд роҳ,
Бикӯшем, то ҳастамон дастгоҳ».

2150 Чу туркон шуниданд аз ин сон*⁶ сухун,
Нигар, то ҷӣ посух фиканданд бун,

1. ИЛ-б. 2139 не.

2. ИЛ-хостагаст.

3. ИЛ- орастагаст.

4. М- Ҳамон.

1. Л-яке доди.

5. М- шавем.

6. М-эшон.

Ки солор бо даҳ яли номдор
Бигаштанд кушта бар ин гуна хор.*¹

В-аз он рӯй Кайхусрав омад паид,
Кӣ ёрад бар ин размғаҳ орамид?

На аспу силеху на пову на пар,
На ганҷу на солору на буму бар.

На нерӯи чангу на роҳи гурез
На*² бо хештан кард бояд ситез.

2155 Агар боз гардему Гударзу шоҳ
Паси мо биронанд пилу сипоҳ,

Раҳой наёбем як тан ба чон,
На хиргоҳ бинему на дудмон.

Зи зинҳор бар мо кунун ор нест,
Сипоҳ аст бисёру солор нест.

В-аз ин пас худ аз шоҳи Турон чӣ бок
Чи Афросиёбу чи як мушти хок?

Чаро ҳамчунин шоҳи Эрон набуд,
Ки бар лашкараш меҳрбонӣ намуд».

РОҶИ ТУРОН ГИРИФТАНИ ЛАҲҲОК ВА ФАРШЕДВАРД

2160 Чу лашкар чунин посух оростанд,
Ду пурмоя аз чой бархостанд.

Бидонист Лаҳҳоку Фаршедвард,
К-ашон нест хангоми нангу набард.

Ҳаме рост гӯянд лашкар ҳама
Табаҳ гардад аз бешубонӣ рама.

1. М- Ки солорамон бо сари номдор
Фиканданду куштанду карда.
2. М-Чӣ.

Ба падруд кардан гирифтанд соз,
Биёбон гирифтанду роҳи дароз,

Дурафше гирифта ба даст-андарун
Пур аз дард дил, дидагон пур зи хун.

2165 Бирафтанд бо номвар даҳ савор
Далерони шоистаи корзор.¹

Ба раҳ-бар² саворони Эрон буданд,
Нигаҳбони роҳи далерон³ буданд.

Барангехтанд асп туркон зи чой
Талоя бияфшурд бар чой пой.

Яке носиголидашон чанг хост,
Ки аз хун замин гашт чун лола рост.

Аз эронийн кушта шуд хашт мард,
Далерону шерони рӯзи набард.⁴

2170 Зи туркон чуз он ду сарафроз гурд
Зи дасти талоя касе*⁵ чон набурд.

В-аз он чо бирафтанд ҳар ду далер
Ба роҳи биёбон ба кирдори шер.

Пас аз дидагах дидабон кард ғав*⁶,
Ки «Эй сарфарозону гурдони нав,*⁷

Аз ин лашкари турк ду номдор
Бурун рафт бо номвар даҳ савор.

1. Л- 2164, 2165 нест.

2. И – Раҳ-дар.

3. И – раҳ номдорон.

4. Л – 2170 нест.

5. М – Яке.

6. М – бонг кард.

7. М – номдорону мардони мард.

4. М- гардан афрохта.

Чунон бо талоя баровехтанд,
Ки бо хок хун андаромехтанд.

2175 Тане ҳашт куштанд аз эрониён,
Ду тан¹ тез рафтанд² баста миён.

Чу бишнид Гударз, гуфт: «Ин ду мард
На чуз гурд³ Лахҳоку Фаршедвард.

Бирафтанд бо гарданафрохтан,
Шикаста нашудшон дил аз тохтан.

Гар эшон аз Эрон ба Турон шаванд,
Бар ин лашкар ояд ҳамоно газанд.

Кӣ чӯяд кунун ном наздики шох,
Бипӯшад сари худ^{4*5} ба румикулоҳ.

2180 Шавад назди Лахҳоку Фаршедвард
Барорад зи ҳар ду ба шамшер гард⁶?

Ҳама монда буданд эрониён,
Шуда сусту суда зи оҳан миён.

Надоданд посух ба чуз Густаҳам,
Ки буд андар овард шери диҷам.

Ба солор гуфт: «Эй сазовори гоҳ
Чу рафтӣ ба оварди туронсипоҳ,

Супурдӣ маро кӯсу пардасарой,
Ба пеши сипаҳ-бар бибудан ба пой.

2185 Далерон ҳама ном чустанду нанг
Маро баҳра н-омад ба хангоми ҷанг.

1. И – Ҳаме.

2. ЛМ – Ҳамэдун бирафтанд.

3. И – набуд чуз зи.

4. И- сарашро зи.

5. М – ки пӯшад сарашро.

6. ИЛ-б. 2180 нест.

Кунун ман ба ин кор номоварам,
Шавамшон, якояк ба дом оварам».

Бихандид Гударзу з-ӯ шод гашт,
Рухаш тоза шуд в-аз ғам озод гашт,

Бад-ӯ гуфт: «Некаhtarӣ ту зи хур,
Ки шериву нахчири ту наррагӯр.

Бирав, к-офаринанда ёри ту бод,
Чу Лаҳҳок сесад шикори ту бод!¹

РАФТАНИ ГУСТАҲМ АЗ ПАСИ ЛАҲҲОК ВА ФАРШЕДВАРД

2190 Бипӯшид Густаҳм диръи набард,
Зи гурдон киро дид, падруд кард.

Бурун тохт аз лашкари хешу рафт
Ба ҷанги ду турки сарафроз тафт.

Ҳаме гуфт лашкар ҳама сар ба сар
Ки Густаҳмро з-ин бад ояд ба сар.

Яке лашкар аз назди Афросиёб
Ҳаме рафт бар сони киштӣ бар об.

Ба ёрӣ ҳаме ҷангчӯй омаданд,
Чу наздики дашти Дағӯй омаданд,

Ҳабар шуд бад-эшон, ки Пирон гузашт,
Набарди далерон бад-он гуна гашт.

2195 Ҳама бозгаштанд яқсар зи роҳ
Хурӯшон бирафтанд наздики шоҳ.

1. Л- Ба пирӯзӣ- андар макун тарс ёд; И- пас аз б. 2189 ин б. омада:
Чу моро дари шодмонӣ кушод,
Ба пирӯзӣ- андар макун тарс ёд.

Хабар шуд ба Бежан, ки Густаҳм рафт¹
Ба оварди Фаршеду Лаҳҳок тафт,²

Гумоне чунон бурд Бежан, ки ӯй
Чу танг андарояд ба дашти Дагӯй,

Набояд, ки³ Лаҳҳоку Фаршедвард
Бароранд аз ӯ гард рӯзи⁴ набард.

2200 Ба назди ниё шуд чу шери диҷам,
Дилаш пур зи дард аз ғами Густаҳам.⁵

Чу чашмаш ба рӯи ниё барфитод,
Хурӯшиду чанде суҳан кард ёд.⁶

«На хуб ояд, эй паҳлавон аз хирад,
Ки ҳар номдоре ки фармон барад,

Мар ӯро ба хира ба куштан диҳӣ,
Баҳона ба чархи равон барниҳӣ.

Ду гурди диловар зи^{*7} туронсипоҳ
Бирафтанд чун шер пӯён^{*8} ба роҳ.

2205 Зи Пирону Хумон диловартаранд,
Ба гавҳар бузургони он кишваранд.^{*9}

Кунун Густаҳам шуд ба¹⁰ ҷанги ду тан
Набояд, ки ояд бар ӯ-бар шикан.

1. Л – тафт.

2. Л – Зи лашкар ба оварди Лаҳҳок рафт.

3. ИЛ- биёянд.

4. ИЛ- Шавад Густаҳам зери хоки.

5. И-б. 2200 нест.

6. И- Нишаст аз бари дизаи* роҳчӯй,
Ба наздики Гударз бинҳод рӯй.

* М-барои.

7. М-тан номдорони.

8. М-аз ин сон диловар.

9. М-лашкаранд.

10. И-рафт.

Ҳама коми мо бозгардад ба дард,
Чу гум гардад аз лашкар он шермард».

Чу бишнид Гударз гуфтори ӯй,
Кашиданд бад-он кор тимори ӯй, *¹

Бас² андеша кард андар он як замон
Ҳамон буд, кучо бурд³ Бежан гумон.

2210 Ба гурдон чунин гуфт солори шоҳ,⁴
Ки ҳар кас, ки чӯяд ҳаме ному чоҳ,⁵

Паси Густаҳам рафт бояд дамон,
Мар ӯро будан ёр аз бадгумон.

Надоданд посух кас аз анчуман,
На ғамхора буд кас, на осудатан.

Ба Гударз пас гуфт Бежан, ки «Кас
Ба чуз⁶ ман набошад-ш фарёдрас.

Кӣ ояд зи гурдон бад-ин кор пеш,
Ба серӣ наёмад кас аз чони хеш.

2215 Маро рафт бояд, ки аз кори ӯй
Дилам пур зи дард асту пуроб рӯй».

Бад-ӯ гуфт Гударз, к-«Эй шермард,
На гарм озмуда зи гетӣ, на сард.

Набинӣ, ки моем пирӯзгар,
Бад-ин кор маштоб тунд, эй писар,

1. М-Писанд омадаш з-он яли номчӯ.

2. ИЛ-Пас.

3. И-Ки мебурд.

4. И-он паҳлавон.

5. И- Ки эй номдорони фаррухмехон.

6. ИМ-чуз аз.

Бад-эшон бувад Густахам чирадаст,*¹
Ба ханчар бибуррад сари ҳарду паст.*²

Бимон, то кунун аз паси Густахам
Саворе фиристам чу шери дижам,

2220 Ки бо ӯ бувад ёр гоҳи набард,
Сари душманон андарорад ба гард».

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки «Эй паҳлавон,
Хирадманду хушёру равшанравон,*³

Кунун ёр бояд, ки зиндаст мард,
На он гах, ки аз вай бароранд*⁴ гард.

Чу шуд Густахам кушта бар корзор,
Сар омад ба ӯ рӯзу баргашт кор,

Чӣ суд, ар фиристӣ саворе бараш,
Наёбад ба чуз кушта дар хун сараш.*^{5*6}

2225 Бифармой, то ман зи тимори ӯй
Бубандам камар танг дар кори ӯй.

В-ар эдун, ки гӯй марав, то сарам
Бибуррам бар ин обгун ханчарам,

Ки ман зиндагонӣ пас аз марги ӯй
Нахоҳам, ки бошад, баҳона маҷӯй».

Бад-ӯ гуфт Гударз: «Биштоб пеш,
Агар нестат меҳр*⁷ бар қони хеш.

1. М-чирабахт.

2. М-В-аз эшон ситонад сари тоҷу тахт,

3. М- Чунин посух овард Четан дигар.
Ки эй паҳлавони ҷаҳон сар ба сар.

4. М- К-аш аз қонбароранд.

5. И-б.2224 нест.

6. М-б. 2223 нест.

7. М- нест меҳри ту.

Наёбӣ ҳама серӣ аз корзор,
Камарбанд бупсечу сар бармахор.

2230 Насӯзад ҳамоно дилат бар падар,
Ки ҳар дам*¹ бисӯзӣ мар ўро чигар.

Барорӣ ҳама бар сари хеш хок,
Аз ин ҷангҷустан маро худ*² чӣ бок?»

Чу бишнид Бежан, фуру бурд сар,
Заминро бибӯсиду омад ба дар.

РАФТАНИ БЕЖАН АЗ ПАСИ ГУСТАҲАМ

Камар басту барсохт³ мар ҷангро,
Ба зин⁴ андаровард шабрангро.

Ба Гев огаҳӣ шуд, ки Бежан чӣ кард,
Камар баст бар ҷанги Фаршедвард.⁵

2235 Ҳам андар замон Гев барҷаст зуд,
Нишаст аз бари тозиаспе чу дуд,

Биёмад ба раҳ-бар, чу⁶ ўро бидид,
Ба тундӣ инонаш ба як сӯ кашид.

Бад-ӯ гуфт: «Чандон задам достон,
Нахоҳӣ ҳама буд ҳамдостон,

Ки бошад зи ту як замон шодмон,
Кучо рафт хоҳӣ бад-ин сон даммон?

1. М-Ҳазмон.

2. М-Бад-ин ҷангҷустан маро з-ин.

3. ИЛ-бар.

2. ИЛ-бархост.

4. И-зер.

5. ТПЗИЛ – Паси Густаҳам тозиён шуд ба роҳ

Ба ҷанги саворони туронсипоҳ.

6. Л-мар.

Ба ҳар кор дарди дили ман¹ маҷӯй,
Ба пиронсар аз ман чӣ хоҳӣ, бигӯй?

2240 Ба гетӣ маро чуз ту фарзанд нест,
Равонам ба дарди ту хурсанд нест.

Будӣ даҳ² шабонрӯз³ бар пушти зин,
Кашида ба бадхоҳ-бар теги кин.

Бисудӣ⁴ ба хафтону хӯд-андарун,
Нахоҳӣ ҳаме сер гаштан зи хун.

Чу некидиҳиш бахти пирӯз дод,
Бибояд нишастан ба орому шод.

Ба пеш замона чӣ бозӣ сарат,
Бас эмин шудастӣ бар ин ханчарат.

2245 Касе к-ӯ начӯяд саранчоми хеш,
Наёбад зи гетӣ ҳаме коми хеш.

Ту чандин ба пеши⁵ замона мапӯй,
Ки ӯ худ сӯи мо ниҳодаст рӯй.

Зи баҳри падар з-ин сухан бозгард,
Нашояд, ки дорӣ дили ман ба дард.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки «Эй пурхирад,
Чуз ин бар ту мардум гумоне барад.

Зи кори гузашта наёрӣ ба ёд,
Чӣ печӣ ба хира ҳаме сар зи дод.

2250 Бидон эй падар, к-ин сухан род нест,
Магар чанги Лодан туро ёд нест?

-
1. И-дилавро.
 2. ЛМ-Бад-ин нӯх.
 3. Л-Бад-ин даҳ шабу рӯз.
 4. ИЛ-Бисӯзӣ.
 5. ИМ-гирди.

Ки бо ман чӣ кард андар он Густаҳам,
Ғаму шодмониш бо ман ба ҳам.

В-ар эдун кучо гардиши эзадӣ,
Фароз орад он¹ рӯзгори бадӣ.

Навишта нагардад ба парҳез боз,
Набояд кашидан суханҳо² дароз.

Зи пайкор сар бармагардон, ки ман
Фидо карда дорам бад-ин кор тан».

2255 Бад-ӯ гуфт Гев: «Ар нагардӣ ту боз,
Ҳамон хубтар, к-ин нишебу фароз

Ту бе ман напӯй ба рӯзи набард,
Манат ёр бошам ба ҳар коркард».

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки «Ин худ мабод,
Ки аз номдорони хусравнажод

Се рад³ аз паси бимхурда ду тур
Битозем*⁴ пӯён ба ин роҳи дур.

Ба чону сари шоҳи равшанравон,
Ба чони ниё номвар паҳлавон,

2260 Ба хуни*⁵ Сиёвуш, к-аз ин размгоҳ
Ту баргардиву ман бипӯям ба роҳ,

Нахоҳам бар ин кор фармон-т кард,
Ки гӯй маро бозгард аз набард».

Чу бишнид Гев ин сухан, бозгашт,
Бар ӯ офарин карду андаргузашт,

1. И-оварад.
2. И-кашид ин суханро.
3. ИЛМ-гурд.
4. М-Биёнд.
5. М-кини.

Ки пирӯз рафтиву шод омадӣ
Кушода дилу баста дасти бадӣ.

Ҳаме тохт Бежан паси Густаҳам,
Ки н-ояд зи Турон бар ӯ-бар ситам*¹.

2265 Чу аз рӯд Лахҳоку Фаршедвард
Гузаштанд пӯён ба кирдори гард,

Ба як соате ҳафт фарсанг роҳ
Бирафтанд эмин зи эронсипоҳ.

Яке беша диданду оби равон,
Бад-ӯ-андарун соягоҳи ғавон.*²

Ба беша - дарун мурғу нахчиру шер,
Дарахт аз бару сабзаву об зер.

Ба нахчиркардан фуруд омаданд,
Аз он ташнагӣ сӯи рӯд омаданд.

2270 Чу об андаромад, бибоист нон,
Ба андӯҳ шодӣ набандад даҳон.

Бигаштанд бар гирди он марғзор,
Фиканданд бисёр моя шикор.

Барафрӯхтанд оташу з-он кабоб,
Бихӯрданду карданд сар сӯи об,³

Шавад⁴ рӯзгори далерон диҷам,
Кучо чира⁵ бошад бар эшон ситам.

1. М-Ғаму шодмониш бо ӯ ба ҳам.

2. М-Пас аз б. 2264 ин б. омада:

Паси Густаҳам тозиён шуд ба роҳ
Ба чанги саворони тӯронсипоҳ.

М- сояи корвон.

3. И-хоб.

4. ИМ-бувад; Л-Чу шуд.

5. ИЛ-хира.

Фурӯ хуфт Лаххоку Фаршедвард
Ба сар-бар ҳаме посбониш кард.

КУШТА ШУДАНИ ЛАҲҲОК ВА ФАРШЕДВАРД БА ДАСТИ ГУСТАҲАМ

2275 Расид андар он ҷойгаҳ Густаҳам
Ки буданд гурдони Турон ба ҳам.¹

Наванд аспи ӯ бӯи аспон шунид,
Хурӯше бароварду андардамид.²

Сабук аспи Лахҳок ҳам 3-ин нишон
Хурӯше баровард чун беҳушон.³

Давон сӯи Лахҳок Фаршедвард
Шуд, ӯро зи хоби хуш огоҳ*⁴ кард.

Бад-ӯ гуфт: «Бархез аз ин хоби х(в)аш,
Ба мардӣ сари бахти бадро бикаш,

2280 Ки доно зад ин достони бузург,
Ки шере ки бигрезад аз чанги гург,

Набояд, ки гург аз пасаш даркашад,
Ки ӯро ҳамон бахти бад баркашад.

Ҳало, зуд⁵ биштоб, к-омад сипоҳ
Аз Эрону бар мо гирифтанд роҳ.⁶

1. ТПЗИЛ -Баромад чу шаб, тира шуд моҳтоб,
Ду гамгин сар андар ниҳода ба хоб.

2. И-Баровард чун дардамид.

3. И-б. 2277 нест.

4. М-Биёмад аз он хоб бедор.

5. И-тунд.

6. ТПЗМ- Чи моя бипӯянду андар* шитофт
Кас аз рӯз бадро раҳой наёфт.

* ИЛ – чандин

Нишастанд бар асп ҳарду савор,
Кашиданд пӯён аз он марғзор.¹

Ба ҳомун ниҳоданд ҳарду савор
Ду дида, ки то чун басечанд кор.

2285 Падида омад аз дур пас Густаҳам,
Надиданд бо ӯ саворе ба ҳам.

Далерон чу сархо барафрохтанд,
Мар ӯро бидиданду бишнохтанд.

Гирифтанд бо якдигар гуфтугӯй,
Ки як тан сӯи мо ниҳодаст рӯй.

Чуз аз Густаҳам нест, к-омад ба чанг,
Дурафши далерон гирифта ба чанг.

Гурезон набояд шуд аз пеши ӯй,
Магар к-андарорад бар ин дашт рӯй.

2290 Наёбад раҳой зи мо Густаҳам,
Магар баҳти бад кард хоҳад ситам.

Аз он ҷо ба ҳомун ниҳоданд рӯй,
Пас андар дамон Густаҳам кинаҷӯй.

Биёмад, чу наздики эшон расид,
Чу шери жиён наърае баркашид.

Бар эшон биборид тири хаданг,
Чу Фаршедвард андаромад ба чанг.

Яке теғ зад бар сараш Густаҳам,
Ки бо хун баромехт мағзаш ба ҳам.

2295 Нагун шуд, ҳам андар замон ҷон бидод,
Шуд он номвар гурди висанаҷод.

1. ТПЗИЛ- Зи беша ба ҳомун ниҳоданд рӯй
Ду гурди диловар, ду пархошҷӯй.

Чу Лахҳок рӯи бародар бидид,
Бидонист, к-аз корзор орамид.

Биларзид в-аз дарди ӯ хира шуд,
Ҷаҳон пеши чашм-андараш тира шуд.

Зи равшанравонаш*¹ ба серӣ расид,
Камонро ба зех карду андаркашид.

Бияндохт тире сӯи Густаҳам,
Ҷаме аз ду дида биборид нам.

2300 Дарандохт ону бияндохт ин,
Наяфтод тири яке бар замин.²

Шуданд он замон хаста ҳар ду савор,
Ба шамшер карданд пас корзор.

Якояк бар ӯ Густаҳам даст ёфт,
Инонро бупечиду³ андаршиитофт.

Ба гардан-ш-бар зад яке теги тез,
Баровард ногоҳ аз ӯ растахез.

Сараш зери пой андаромад чу гӯй,
Сар омад ҳама разму пайкори ӯй.*⁴

2305 Чунин аст кирдори гардонсипеҳр,
Бибуррад зи парвардаи хеш меҳр.

Чу чӯй сараш, пой ёбӣ нахуст
В-агар пой чӯй, сараш пеши туст.⁵

Ба зин-бар чунон хаста буд Густаҳам,
Ту гуфтӣ, ки бугсист хоҳад⁶ зи ҳам.

1. М-Дардаш равонаш.

2. И-б 2299 нест.

3. ИЛ-Зи кина чунон хаста.

4. М-Ки ояд ҳаме захми чавгон бад-ӯй.

5. Л-б 2304-2306 нест.

6. И-Ки бугзашт хоҳад ту гуфтӣ.

Биёмад хамида ба зин-андарун,
Ҳама ронд аспу ҳама рехт хун.

Ба наздикии чашмасоре¹ расид,
Ҳам оби равон диду² ҳам соя дид.

2310 Фуруд омаду аспро бар дарахт
Бубасту ба об андаромад зи бахт.

Бихӯрд оби бисёру кард офарин,
Бубасташ ту гуфтӣ якояк замин.

Бупечиду ғалтид бар тирахок³
Саросар ҳама тан ба шамшер чок.

Ҳама гуфт, к-«Эй кирдгори ҷаҳон,
Барангез аз он лашкару дудмон.

Ба дилсӯзагӣ Бежани Гевро
В-агарна диловар яке невро,

2315 Ки то^{*4} зинда ё мурда з-ин ҷойгоҳ
Кашад мар маро сӯи Эронсипоҳ.

Бад-он то бидонад, ки ман ҷуз ба ном
Намурдам ба гетӣ, ҳамин аст ком».

Ҳама шаб бинолид то рӯзи пок
Аз он⁵ дард чун мор печон⁶ ба хок.

ДИДАНИ БЕЖАН ГУСТАҲАМРО БА МАРҒЗОР

Чу гетӣ зи хуршед шуд равшано,
Расид андар он^{*7} ҷойгаҳ⁸ Бежано.

-
1. ИМ- В-аз он чо кӯхсоре.
 2. И-оби равонему.
 3. Ил-гармхок.
 4. М-гар.
 5. Л-Бад-он; И-Буд аз.
 6. И-Ғалгон.
 7. М-Биёмад бад-он.
 8. И-Биёмад бар он соя-бар.

Ҳама гашт бар гирди он марғзор,
Ки ёбад нишоне зи гумкарда¹ ёр.

2320 Падида омад аз дур аспи саманд
Бад-он марғзор-андарун чун навад.

Чамону чарон чун палангон ба ком
Нагун карда^{*2} зину гусиста лагом.

Ҳама дид зинаш^{*3} бар ӯ-бар нагун,
Рикебу камандаш ҳама пур зи хун.

Чу Бежан бидид он, аз ӯ рафт хуш
Баровард чун шери гуррон⁴ хурӯш.

Ҳама гуфт^{*5}, к-«Эй меҳрубон некёр,
Кучоӣ фиканда бар ин марғзор?!

2325 Ки пуштам шикастиву хастӣ дилам,
Кунун ҷони ширин зи тан бугсилам.⁶

Чӣ гӯям, кучо ҷӯям акнун туро,
Ки бозӣ намудааст гардун туро?⁷

Бишуд бар паи асп то чашмасор,
Мар ӯро бидид андар он марғзор.⁸

Ҳама ҷавшану тарг бар хоку хун
Фитода бад-он хастагӣ сарнагун.

Фурӯ част Бежан зи шабранг зуд
Гирифташ ба оғӯш-бар тан-ш зуд.

1. ИЛ-гумбуда.

2. М-гашта.

3. М-Ҳама олати зин.

4. И-шарза.

5. М-Чунон гуфт.

6. Л-б. 2325 нест.

7. И-б. 2326 нест.

8. Л- Чу наздики он соя андаррасид,
Бад-он сон фитода мар ӯро бидид.

2330 Бурун кард румикабо аз бараш,
Бараҳна шуд¹ аз тарг хаста сараш.

Танашро ниғаҳ карду он хастагӣ
Табаҳ дид хаста зи нобастагӣ.

Равон ҳамчу рӯд аз танаш оби*² зард,
Равон пур зи тимору дил*³ пур зи дард.

Бар он хастагиҳош бинҳод рӯй
Ҳама буд зорикунон пеши ӯй.

Ҳама гуфт, к-«Эй некдил ёри ман,
Ту рафтиву бад гашт пайкори⁴ ман.

2335 Пижӯҳиш маро пеш боист кард,
Расидан ба чое ки будат набард.

Магар будама гоҳи сахтит ёр,
Ки бо аҳриман сохтӣ корзор.

Кунун ком душман ҳама рост кард,
Бар оварди худ,⁵ ҳарчи худ хост, кард».

Бигуфт ин суҳан Бежану Густаҳам
Бичунбиду барзад яке тез дам.

Ба Бежан чунин гуфт, к-«Эй некхоҳ,
Макун ҳештан назди⁶ ман-дар⁷ табоҳ.

2340 Маро дарди ту бадтар аз марги ман,⁸
Бинех бар сари хаста-бар тарги ман⁹

1. Л-буд.

2. М- Зи бас хун давидан танаш буд.

3. М-Дилаш пур зи тимору тан.

4. М-Набуд дар ҷаҳон ҷуз ғамхори ман.

5. ИЛ-Баровард сар.

6. И-пеши.

7. Л-ман-бар.

8. М-хеш.

9. М-хеш.

Яке¹ чора кун, то аз ин чойгоҳ
Тавонӣ маро бурд² наздики³ шох.

Маро бод чандон ҳаме рӯзгор,
Ки бидам яке чехраи шаҳрёр.

В-аз он пас чу марг оядам, бок нест,
Ки моро⁴ ниҳоли ба чуз хок нест.

Намурдаст ҳар кас, ки бо коми хеш
Бимирад, биёбад саранчоми хеш.

2345 Ва дигар ду бадхоҳ бо тарсу⁵ бок,
Ки бар дасти ман кард Яздон ҳалок,

Магаршон ба зин бартавонӣ кашид,
В- агарна сароншон зи танҳо бурид.

Силеху⁶ сари номбардорашон
Бубар, то бидонанд пайкорашон.

Кунӣ назди шоҳи чахондор ёд,
Ки ман сар ба хира надонам ба бод.

Бисудам ба ҳар чой бо бахт чанг,
Ки ман ном чустам ба мардиву нанг.

2350 Ба Бежан намуд он гаҳе к-он ду тур
Кучоанд кушта фиканда зи дур.

Бигуфт ину сустӣ гирифташ равон,
Ҳаме буд Бежан ба сар-бар навон.

В-аз он чойгаҳ аспи ӯ бедиранг
Биёварду букшод аз ӯ банд танг.

1. И-Чунон.
2. И-Расонид.
3. М-тавонӣ расониданам назди.
4. М-маро худ.
5. Л-бетарсу.
6. Л-Силоху.

Намадзин ба зери тани хастамард
Бияфканду нолид чандин зи¹ дард.

Хама домани курта бидрид чок,
Бар он^{*2} хастагиҳош барбаст пок.

2355 В-аз он чойгаҳ сӯи боло давон
Биёмад зи ғам тира карда^{*3} равон.

Саворони туркон пароканда дид,
Ки омад зи роҳи биёбон паидид.

Зи боло чу барқ андаромад нишеб,^{*4}
Дил аз мурдани Густаҳам пурниҳеб.

Аз он бимхӯрда саворони тур
Ду тан тозиён дид ногаҳ зи дур.^{*5}

Зи фитрок букшод печон⁶ каманд,
Зи туркон якеро ба гардан фиканд.

2360 Зи асп андароварду зинҳор дод,
Бад-он кор бо хештан ёр дод.

В-аз он чо биёмад ба кирдори гард
Равон⁷ сӯи Лаҳҳоку Фаршедвард,

Бидид он сарони сипахро нагун,
Фиканда бар он хок ғарқа ба хун.

Ба саршон-бар аспони ҷангӣ чарон,
Чарогоҳ созида пеши сарон.

1. ИЛ-ба.

2. М-хама.

3. М-гашта.

4. М-Ба боло давон андаромад ба шеб.

5. М- В-аз он бимдида саворам ду-тан,
Ба шамшер гум кард аз он анҷуман.

6. И-аз он пас.

7. И-давон.

Чу Бежан чунон дид, кард офарин
Абар Густахам, к-ӯ сар овард кин

2365 Бифармуд, то турки зинҳорхоҳ
Ба зин баркашад он сарони сипоҳ.¹

В-аз он чо сӯи Густахам тозиён
Биёмад ба сони паланги жиён.²

Фуруд омад аз аспу ўро чу бод
Беозору нарм аз бари зин ниҳод.

Бад-он турк фармуд, то барнишаст,
Ба оғӯши ӯ андаровард даст,

Саманди навидаш ҳаме ронд нарм,
Бар ӯ-бар ҳаме офарин хонд гарм.

2370 Ҳаме ронд Бежан пур аз дарду ғам,
Равонаш пур аз андӯҳи Густахам.³

Магар зинда ўро бари шаҳрёр
Тавонад расонид аз ин корзор.^{4*5}

ДАҲМА КАРДАНИ КАЙХУСРАВ БАР ПИРОН ВА САРОНИ ТУРОН ВА КУШТАН ГУРҶИ ЗИРЕҲРО

Чу аз рӯз нӯҳ соат андаргузашт,
Хур аз гунбади чархи гардон бигашт,

Қаҳондор Хусрав ба назди сипоҳ
Биёмад бар он дашт бо фарру чоҳ.

1. И-б. 2365 нест;
ТПЗИЛМ- Бубастандашон даст бо по чунон
Кашиданд бар пушти зини каён.

2. И-дамон.

3. И-б 2370 нест.

4. 2369-2771 нест.

* Л-дасту пову миён. И-пушту пову миён.

5. М-Магар будаде гоҳи сахтит ёр
Аз б. 2337 то 2372 такрор омада.

Пазира шудандаш пиёда сарон,
Ҳама номдорону чанговарон.

2375 Бар ӯ хонданд офарин бихрадон,
Ки эй шаҳрёру сари мӯбадон,

Ба тан зиндапилу¹ ба чон Ҷабраил,
Ба каф² абри баҳман, ба дил рӯди Нил,

Чунон ҳам ҳаме буд бар асп шоҳ,
Бад-он то бубинанд рӯяш сипоҳ.

Бар эшон ҳаме хонд^{*3} шоҳ офарин,
Ки обод бодо ба гурдон замин.

Ба оин паси пушти лашкари чу кӯҳ
Ҳаме рафт^{*4} Гударз худ бо гурӯҳ.

2380 Ҳамон даҳ мубориз, ки дар размгоҳ
Бароварда буданд гард аз сипоҳ.

Сари куштагонро фиканда нагун,
Силеху тану чомаҳо пур зи хун.

Паси лашкар-андар ҳаме ронданд,
Абар⁵ шаҳрёр офарин хонданд.

Чу Гударз наздики Хусрав расид,
Пиёда шуд аз дур, к-ӯро бидид.

Ситоишқунон паҳлавони сипоҳ
Биёмад, биғалтид дар пеши⁶ шоҳ.

2385 Ҳамон⁷ куштагонро ба Хусрав намуд,
Бигуфт он ки ҳамразми ҳар кас, ки буд.

1. И-жандапилу.

2. И-даст.

3. М-кард.

4. М-чунин рафт.

5. Л-бар он.

6. Л-ба наздикии тахти.

7. Л-хаме.

Гурӯи Зирехро биёвард Гев
Давон то сипаҳдори Эрон¹ нев.

Чу Хусрав Гурӯи Зирехро бидид,
Яке боди сард аз чигар баркашид.²

Зи асп андаромад сабук шаҳрёр,
Ҳама офарин хонд бар кирдгор.

Зи Яздон сипосу бад-ӯям паноҳ,
Ки ӯ дод пирӯзиву дастгоҳ.

2390 Ситоиш*³ ҳама кард бар пой шох
Зи сар баргирифт он каёникулоҳ.

Зи додор бар пахлавон офарин
Ҳама хонду бар лашкараш ҳамчунин,

Ки «Эй номдорони фархундапай,
Шумо оташу душманон пок⁴ най.

Сипаҳдор Гударз бо дудмон,
Ки бошанд бар сони оташ дамон.

Ҳама қону танҳо фидо кардаанд,
Дам аз шаҳри Турон⁵ баровардаанд.

2395 Кунун ганчи⁶ шоҳӣ маро бо шумост,
Надорам дарег аз шумо дасти рост.

В-аз он пас бар он куштагон бингарид,
Чу рӯи сипаҳдори Турон бидид.

Фурӯ рехт об аз ду дида ба дард,
Ки кирдори некаш ҳама⁷ ёд кард.

1. ИЛ-бо сипаҳдор Пирони.

2. –б. 2382 нест.

3. М-Ниёиш.

4. И-ҳамчу.

5. И-туркон.

6. ИЛ-ганчу.

7. Л-некӣ ҳама.

Ба Пирон бар он сон дилашро*¹ бисӯхт,
Ки гуфтӣ яке оташе барфурӯхт.

Яке достон зад пас аз марги ӯй,
Ба хуни ду дида биёлуда рӯй,

2400 Ки бахти бад аст аждаҳои диҷам
Ба дом оварад шери шарза ба дам.

Ба мардӣ наёбад касе з-ӯ раҳо,
Чунин омад ин тезчанг аждаҳо,

Кашидӣ ҳамасола тимори ман,
Миён баста будӣ ба ҳар кори ман.

Зи хуни Сиёвуш пур аз дард буд,
Бад-он кор кас з-ӯ² наёзурда буд.

Чунон меҳрбон буду диҷхим гашт,
В-аз ӯ³ шаҳри Эрон пур аз бим гашт.

2405 Мар ӯро бибурд аҳриман дил зи ҷой,
Дигаргуна пеш андаровард рой*⁴

Фаровон ҳаме додамаш низ*⁵ панд,
Наёмад-ш гуфтори ман судманд.

Аз Афросиёбаш набаргашт сар,
Кунун шаҳрераш чунин дод бар⁶.

Мукофоти ӯ мо чуз ин хостем,
Ҳаме⁷ тахту⁸ дайҳимаш ороistem.

1. М-дили шох он сон.

2. И-Зи Эрон касеро.

3. Л-он.

4. М-пой.

5. М-хира додам.

6. И-б. 2406-2407 нест.

7. Л-сари.

8. ИМ-гоху.

Аз андешаи мо сухан даргузашт,
Фалак бар сараш-бар дигаргуна гашт.

2410 Ба дил-бар чафо гашт*¹ бар чои меҳр
Бад-он сар дигаргуна бинмуд чехр.

Биёмад ба чанги шумо бо сипоҳ,
Ки чандон аз эрониён шуд табоҳ.

Ҳама панди Гударзу фармони ман
Бияфканд гуфтори гурдони ман.

Табаҳ кард меҳри дили покро,
Ба захр андаромехт тарёкро.

Зи Турон басечида омад дамон,
Ба жӯпини Гударз будаш замон.*²

2415 Писар бо бародар кулоҳу камар,
Силеху сипоҳу дару буму бар

Бидод аз пай кини Афросиёб
Замона бад-ӯ кард чандин шитоб.

Бифармуд пас мушку кофури ноб
Ба анбар баромехта бо гулоб.

Танашро биёлуд аз он сар ба сар
Ба кофуру мушкаш³ биёганда бар.

Ба дебои румӣ тани поки ӯй
Бипӯшиду он кӯҳ шуд хоки ӯй.

2420 Яке дахма фармуд Хусрав ба меҳр,
Баровард он кӯҳ то ба гардонсипеҳр.

1. М-кард.

2. М-Ба кин пеши Гударзи равшанравон.

3. ИЛ-кофури мушкин.

Нихода дар ӯ тахтҳои сарон*¹
Чунон чун бувад дархури мектарон.

Ниходанд мар паҳлавонро ба гоҳ
Камар бар миёну ба сар-бар кулоҳ.

Чунин аст кирдори ин пурфиреб,
Чи моя*² фароз асту чандин нишеб.

Хирадмандро дил зи кирдори ӯй
Бимонад ҳаме*³ хира дар кори ӯй.

2425 В-аз он пас Гурӯи Зирехро бидид,
Бар ӯ кард нафрину⁴ нафрин сазид.⁵

Ниғаҳ кард Хусрав бар он зиштрӯй,
Чу девон ба сар-бар фуру ҳишта мӯй.

Ҳамегуфт, к-«Эй кирдгори чаҳон,
Ту донӣ ҳаме ошқору ниҳон.

Ҳамоно ки Ковус бад карда буд,
Чаҳонофаринро биёзурда буд,

Ки деве чунин бар Сиёвуш гумошт,
Надонам чӣ з-он бегунаҳ кина дошт.

2430 Валекин ба нерӯи кайҳонхудой⁶
Чаҳондори некидеҳи раҳнамой,

Ки кини Сиёвуш зи Афросиёб
Бихоҳам, бар ин кина гирам^{7*8} шитоб.

-
1. М-андар он тахтаҳои гарон.
 2. М-чунин.
 3. М-замоне.
 4. Л-нафрин, ки.
 5. ИМ-Яке боди сард аз чигар баркашид.
 6. Л-гетихудой.
 7. Л-кор кардан.
 8. М-бад-ин кина андар.

Гурӯи Зирехро гирех то гирех,
Бифармуд, то баркашиданд зех.

Чу бандаш саросар чудо шуд зи банд,
Сарашро буриданд чун гӯсфанд.

Бифармуд аз он пас фикандан ба об,
Бигуфто: «Чунин*¹ бояд Афросиёб!»²

ЗИНҲОР ХОСТАНИ ТУРОНИЁН АЗ КАЙХУСРАВ

2435 Бибуд шох чанде бар он размгоҳ,
Бад-он то кунад соз³ кори сипоҳ.

Дихад подшоҳӣ, киро дарх(в)ар аст,
Касе к-аз дари хилъату афсар аст⁴.

Ба Гударз дод он замон Исфакон,
Кулоҳи бузургиву таҳти меҳон.

Бузургон, ки буданд бо ӯ ба чанг,
Чи аз кӯшиши кину он ному нанг⁵.

Ба андоза андархури корашон
Биёрост хилъат сазоворашон.

2440 Аз онон, ки буданд монда ба чой,
Ки Пирон бар эшон ба сар буд ба пой.^{6*7}

Фиристода омад ба наздики шох
Хирадманд гурде⁸ зи туронсипоҳ,

1. М-бинам.

2. Л-б. 2432 нест; И-б. 2434 нест;
ТПЗ- Чунин аст кирдори ин кӯзпушт,
Бипарварду парвардаи хеш кушт.

3. Л-рост.

4. Л-б. 2436 нест.

5. ИЛМ-б. 2438 нест.

6. И-б. 2440 нест.

7. М-пиронашон худ сару кадхудой.

8. И-марде.

Ки «Мо шохро бандаву чокарем,
Замин чуз ба фармони ӯ наспарем.

Кас аз хости Яздон наёбад раҳо,
Агарчи бувад¹ дар дами аждаҳо.

Сипаҳбад шиносад, ки мо худ киём,
Миён танг баста зи баҳри чиём.

2445 Набудмон ба кори Сиёвуш гуноҳ,
Бибурд Ахриман шохро дил зи роҳ.

Яке бодсор аст нопокрой,
На шарм аз бузургон, на тарс аз Худой.

Аз он рӯз то ин замон хастаем,
Зи дарди дил аз дида рух шустаем.

Ба Турон ҳама дудмон пурғам аст,
Зану кӯдаки хурдро мотам аст.

На бар орзу?² размхоҳ омадаем,
На^{*3} баҳри бару буму гоҳ омадем.

2450 Аз ин кор моро бад омад ба сар,
Падар беписар шуд, писар бепадар.

Ба ҷон гар диҳимон ҳаме зинҳор,
Бубандем пешат камар^{*4} бандавор.

Ҳама⁵ худ ба коми наханг-андарем⁶,
Ки бо лашкари ту ба ҷанг-андарем⁷,

1. ИЛ-шавад.

2. Л-подшоҳ.

3. М-кинахоҳ.

2. М-зи.

4. М- миён.

5. И-Ки мо.

6. И-омадем.

7. И-Або лашкатар тезчанг омадем.

Бад-ин лашкар-андар бaсe мeхтaрaнд,
Кучo бaндaгий шoхрo дaрx(в)aрaнд.

Гунахкoр мoемy ū пoдшoст,
Aз ū xарчи oяд бa мo-бaр, рaвoст.

2455 Сарoн сaр бa сaр пeши ū oвaрeм*¹
На бo кинy бo гуфтyгū oвaрeм.*²

Гaр aз мo бa дил-ш-aндaрун кин бyвaд,
Буридан сaри дyшмaн oин бyвaд.

В-aр эдyн,³ ки бaхшoиш oрaд, рaвoст,
Ҳaмoн кaрд бoяд, ки шaхрo⁴ ҳaвoст.

Чy бишнид гуфтoри эшoн бa дaрд,
Бyбaхшyдaшoн шoҳи oзoдмaрд.

Бифaрмyд, тo пeши ū oмaдaнд,
Бaд-oн oрзy чoрaчūй oмaдaнд.

2460 Ҳaмa бaрнiхoдaнд сaр бaр зaмин,
Пyр aз хyн дилy дидa пyр oби кин.

Сипaхбaд сūи oсмoн кaрд сaр,
Ки «Эй дoдгaр дoвaри чoрaгaр,

Ҳaмoн лaшкaр aст ин, ки сaр пyр зи кин
Ҳaмe хoк чyстaнд aз Эрoнзaмин,

Ки зaҳри гaзoяндa бипрoкaнaд,
Сaри сaркaшoн aндaр oн aфкaнaд.

Чyнин кaрдaшoн ин зaмoн⁵ дoдгaр,
На рoю нa дoниш, нa пoвy нa сaр.

1. М-шoх oвaрeм.

2. М-Ҳaмa пūзиш-aндaр гyнoх oвaрeм.

3. И-В-aр эдyн; Л-Гaр эдyн.

4. И-ўрo.

5. ИМ-эзaди.

- 2465 Бад-ӯ даст ёзам, ки ӯ ёр бас,
 Зи гетӣ нахоҳам ба фарёд кас¹.
- Бар ин достон зад яке нек² рой,
 Ки аз кин ба зин андаровард пой,
- Ки ин бора рахшанда тахти ман аст,
 Кунун кори бедорбахти ман аст.
- Бар ин кин агар тахту тоҷ оварем,^{*3}
 В-агар расми тобути соҷ оварем.^{*4}
- В-агарна ба чанги паланг-андарам,
 Хури каргасон аст мағзи сарам.
- 2470 Кунун бар шумо гашт кирдори бад,
 Шиносад ҳар он кас, ки дорад хирад.
- Наям ман ба хуни шумо шуста чанг,
 Нагирам чунин кори душвор^{*5} танг.
- Ҳама яксара дар паноҳи манед,
 Агарчанд бадҳоҳи гоҳи манед.
- Ҳар он кас, ки хоҳад, ки бошад равост,
 Дар ин кор н-афзоиш ояд, на кост.
- Ҳар он кас, ки хоҳад, ки зӣ шоҳи хеш
 Гузорад, нагирам бар ӯ роҳ пеш.
- 2475 Зи бешиву каммиву аз ранчу оз
 Ба нерӯи Яздон шудам бениёз.
- Чу туркон шуниданд гуфтори шоҳ,
 Зи сар баргирифтанд яксар кулоҳ.

1. Л-Чуз ўро нахоҳем фарёдрас.
 2. И-мард.
 3. М-оварам.
 4. М-оварам.
 5. М –душхор.

Ба пирӯзии шоҳ ҳасту¹ шуданд,
Палангони чангӣ чу оху шуданд.

Бифармуд шоҳи чаҳон, то силех
Биёранд теғу синону римех.²

Зи баргустувону зи румикулоҳ
Яке тӯда карданд то чарху моҳ.

2480 Ба гирд- андараш сурху зарду бунафш
Заданд он сарафроз туркон дурафш.

Бихӯрданд савгандҳои гарон,
Ки то зиндаем аз карон то карон,

Ҳама шоҳро чокару бандаем,
Ҳама дил ба меҳри вай огандаем.

Бубахшид яксар гуноҳи сипоҳ,
Чу ин карда буданд, бедоршоҳ

Зи ҳамшон аз он пас пароканда кард,
Ҳама бум аз он мардум оганда кард.

БОЗОМАДАНИ БЕЖАН БО ГУСТАҲАМ

2485 В-аз он пас хурӯш омад аз дидагоҳ,
Ки гарди саворон баромад зи роҳ.

Се аспу се кушта бар ӯ баста зор
Ҳама бином аз дур бо як савор.

Ҳама номдорони Эронсипоҳ
Ниҳоданд чашм аз шигифтӣ ба роҳ,

Ки то кист ин мард аз Эронзамин,
Ки ёрад гузаштан бар ин дашти кин?

1. Л- Хушну.

2. ИЛ-6. 2478 нест.

Ҳам андар замон Бежан омад дамон
Ба зеҳ-бар ба бозу фиканда камон.

2490 Бар аспон чу Лаҳҳоку Фаршедвард
Фиканда нагунсор пурхуну гард.

Бар аспи дигар буд пур аз дарду ғам,
Ба оғӯши турк-андарун Густаҳам.

Чу Бежан ба наздики Хусрав расид,
Сару тоҷу тахти баландаш бидид,

Бибӯсиду бар хок бинҳод рӯй,
Шуда шод Хусрав ба дидори ӯй.

Бипурсиду гуфташ, ки «Эй шермард,
Кучо рафта будӣ ба дашти набард?»¹

2495 Зи Густаҳм Бежан сухан ёд кард,
Зи Лаҳҳоку аз гурд Фаршедвард.

В-аз он зориву хастагӣ Густаҳам
Зи чанги саворон ҳама бешу кам.

Кунун орзу Густаҳамро якест,^{*2}
Ки он кор бар шоҳ душвор нест.³

Ба дидори шоҳ омадасташ ҳаво
В-агар ҷон аз он пас гузорад^{*4} раво.⁵

Бифармуд пас шоҳи озармчӯй,
Ки оранд Густаҳмро назди ӯй⁶.

1. Л-б. 2494 нест.

2. М-душхор.

3. Л-б. 2497 нест.

4. М-В-аз он пас ба мурдан-ш дорад.

5. ТПЗМ - Чунон тангдил шуд аз ӯ шаҳрёр,
Ки аз гиря мижгонаш омад ба бор.

6. И-Магар Густаҳамро барад назди ӯй.

2500 Чунон буд зи бас хастагӣ Густаҳам,
Ки гуфтӣ ҳаме барнаёяд-ш дам.

Диловар чу¹ бӯи*² шаҳаншоҳ ёфт,
Бупечиду дида сӯи \bar{u} ³ битофт.⁴

Биборид аз дидагон оби меҳр,
Сипаҳбад пур аз обу хун кард чеҳр.

Бузургон, ки буданд, гирён шуданд,
Чу бар оташи тез бирён шуданд.

Дареғ омад ўро сипаҳбад ба марғ,
Ки сандони кин буд сараш зери тарғ.

2505 Зи Хушангу Тахмурасу Чаммшед
Яке мӯхра буд хастагонро умед.

Расида ба мерос наздики шох,
Ба бозуш будӣ ҳама солу моҳ.

Чу меҳри дилаш Густаҳамро бихост,
Кушод он гаронмоя аз дасти рост.

Абар бозуи Густаҳам - бар бубаст
Бимолид бар хастагиҳош даст.

Пизишкон, ки*⁵ аз Ҳинду аз Руму Чин,
Чи аз шаҳри Турон, чи Эронзамин.

2510 Ҳамашон ба гирди ҷаҳон баргумошт,
Зи баҳри чунин рӯзҳошон⁶ бидошт,

-
1. ИЛ- Дилаш.
 2. М-Яке бӯи меҳри.
 3. И- Сӯи вай.
 4. ИЛ-шитофт.
 5. М-чи.
 6. ИМ – рӯзгорон.

Ба болини Густахмашон барнишонд,
Зи хар гуна афеун бар \bar{y} –бар бихонд.

В-аз он чо биёмад ба чои намоз,
Басе бо¹ чахонофарин гуфт² роз.

Ду ҳафта баромад бар он хастамард,
Бипайвасту бархост аз ранчу дард.

Бар аспаш бибурданд наздики шох,
Чу шоҳи чаҳон кард дар вай нигоҳ.

2515 Ба эрониён гуфт, к-«Аз кирдгор
Бувад ҳар касе шоду бехрӯзгор³.

Ба пирӯзӣ андар ғами Густаҳам
Накард ин дили шодмонро диҷам.

Ҳама меҳри парвардгор асту бас,
На аз дониши марду аз меҳри кас.⁴

Бихонд он замон Бежани Гевро,
Бад- \bar{y} дод дасти гави невро,

Ки ту некбахтӣ зи Яздон шинос,
Мадор аз тани хеш ҳаргиз сипос,^{*5}

2520 Ки ӯяст ҷовиду фарёдрас,
Ба сахтӣ нагирад чуз \bar{y} даст кас.

Агар зинда гардад тани мурдамард,
Ҷаҳондор Густаҳмро зинда кард.

1. И-Ба пеши.

2. И-кард.

3. ТПЗМ – Валекин шигифтист ин кори ман,
Бар ин ростӣ ронд паргори ман.

4. ИЛ-2517 нест.

5. М-Ҳарос.

Ба Густаҳм гуфташ, ки «Зинҳордор»¹
Надидам чу Бежан бад-ин рӯзгор.*²

Гар ӯ ранҷ бар хеш нагзинадӣ,
Ситоиш бар ин гуна кай бинадӣ³.

Ба Райбад бибуд шоҳ як ҳафта низ
Дирам доду динору хар гуна чиз.

2525 Фиристонд хар сӯ фиристодагон,
Ба назди бузургону озадагон.⁴

Ки зӣ дарғаҳ оянд бо сози чанг,
Ки дорем оҳанг зӣ шоҳи Ганг.^{5*6}

Чу аз чанги Пирон шудӣ бениёз
Яке разми Кайхусрав акнун бисоз.

Пас аз кина-андар суханҳои нағз
Биёрой акнун ба покиза мағз,

Ки чун хост кина зи Афросиёб
Ба ранҷи фаровон шаҳи зӯрёб⁷.

1. И-тимордор.

2. М- Пас он гаҳ бад-ӯ гуфт: «Тимордор
Чу Бежан набинад кас аз рӯзгор.

3. И-б. 2523 нест.

4. И-фарзонагон:

ТПМ – Ки оянд хар сӯ ба наздики шоҳ
Бад-ин пушти ӯ андар он размгоҳ.

5. И-б. 2526 нест.

6. М- Ки доранд оҳанги разми паланг.

7. И-б. 2528, 2529 нест.

ПОДШОҲИИ КАЙХУСРАВ

ЧАНГИ БУЗУРГИ КАЙХУСРАВ БО АФРОСИЁБ АНДАР СИТОИШИ СУЛТОН МАҲМУД

Зи Яздон бар он шоҳ бод офарин,
Ки нозад бар ӯ тахту тоҷу нигин.

Худованди тоҷу худованди ганҷ,
Худованди шамшеру хафтону ранҷ,

Ки ганҷаш зи бахшиш бинолад ҳаме,
Бузургӣ зи номаш биболад ҳаме.

Зи дарё ба дарё сипоҳи вай аст,
Ҷаҳон зери фарри кулоҳи вай аст.

- 5 Ба гетӣ ба кон-андарун зар намонд,
Ки маншури бахшиш варо барнахонд.

Зи душман ситонад, расонад ба дӯст,
Худованди пирузгар ёри ӯст.

Ба базм-андарун ганҷ бипроганад,
Ҷу разм оядаш, шеру фил афканад.

Ҷу ӯ марз гирад, ба шамшери тез
Барангезад андар ҷаҳон растахез.

Аз он теғзан дасти гавҳарфишон
Зи гетӣ начӯяд ҳаме ҷуз нишон,

- 10 Ки дар базм дарёш хонад сипеҳр,
Ва разм-андарун шери хуршедчехр.

Гувоҳӣ диҳад дар ҷаҳон хоку об,
Ҷамон бар фалак чашмаи офтоб,

Ки чун \bar{y} набудаст¹ шохе ба чанг,
На дар бахшишу кӯшишу ному нанг.

Агар меҳр бо кин наёмезадӣ,
Ситора зи захмаш фурӯ резадӣ.

Танаш зӯрманд асту чандин сипоҳ,
Ки андар миён бодро нест роҳ.

- 15 Паси лашкараш ҳафтсад жандапил,
Худои ҷаҳон ёвару Ҷабраил.

Ҷаме бож хоҳад зи ҳар меҳтаре,
Зи ҳар номдореву ҳар кишваре.*²

Агар бож надҳанд, кишвар диҳанд,
Ҷамон ганҷу ҳам тахту афсар диҳанд.

Кӣ ёрад гузаштан зи паймони \bar{y} й,
Дигар саркашидан зи фармони \bar{y} й,

Ки дар базм гетӣ бад- \bar{y} *³ равшан аст,
Ба разм-андарун кӯҳ дар ҷавшан аст.

- 20 Абулқосим он шаҳрӯри далер
Куҷо гӯр бистонад аз чанги шер.

Ҷаҳондор Маҳмуд, к-андар набард
Сари саркашон андарорад ба гард,

Ҷаҳон то ҷаҳон бошад, \bar{y} шоҳ бод,
Баланд ахтараш афсари моҳ бод!

Ки ороиши чархи рахшанда*⁴ \bar{y} ст,
Ба базм- андарун абри бахшанда \bar{y} ст.*⁵

1. И-набуд ҳеч.

2. М- кундоваре.

3. М-Сари тахти гетӣ аз \bar{y} .

4. М-гарданда.

5. Е-б. 22-23 нест.

Хирад ҳасту ҳам некномиву дод,
Ҷаҳон бесару афсари ӯ мабод!

- 25 Сипоҳу дилу ганчу дастур ҳаст,
Ҷамон разму базму ҳамон сур ҳаст.

Яке фарш густарда шуд дар ҷаҳон,
Ки ҳаргиз нишонаш нагардад ниҳон.

Кучо фаршро маснаду марқад аст,
Нишастангаҳи Фазл ибн Аҳмад аст.

Набуд хусравонро чунин*¹ кадхудой
Ба парҳезу доду ба дину ба рой,

Ки ороми ин подшоҳӣ бад-ӯст,
Ки ӯ² бар сари номдорон нақӯст.

- 30 Кушода забону дилу пок даст,
Парастандаи шоҳу яздонпараст.

Зи дастури фарзонаи додгар
Пароканда ранҷи ман омад ба сар.

Бипайвастам ин номаи бостон,
Писандида аз дафтари ростон,

Ки то рӯзи пирӣ маро бар диҳад,
Бузургиву динору афсар диҳад.

Надидам ҷаҳондори³ бахшандае,
Ба гоҳи каён-бар⁴ дурахшандае.

- 35 Ҷаме доштам, то ки ояд падида
Ҷаводе ки ҷудаш⁵ нахоҳад калида.

1. М-чун ӯ.
2. ИМ-хирад.
3. ИЛ – чайҳондору.
4. И-баландахтаре ё.
5. И-ганҷаш.

Нигаҳбони дину нигаҳдори тоҷ,
Фурӯзандаи афсару¹ тахти оч.

Ба разми далерон тавоно бувад,
Ба чуну чаро низ доно бувад.

Ба бар оварад шохи дину хирад,
Гумонаш ба дониш хирад бардарад,²

Ба андеша аз бегазандон бувад,
Ҳамеша паноҳаш ба Яздон бувад.*³

40 Чуни сол бугзоштам шасту панҷ
Ба дарवेशиву зиндагониву ранҷ.

Чу панҷ аз бари соли шастам гузашт,
Бад-он сон, ки боди баҳорӣ ба дашт,

Ман аз шасту шаш суе гаштам чу маст,
Ба ҷои инонам асо шуд ба даст.

Руҳи лолагун гашт бар сони моҳ,*⁴
Чу кофур шуд ранги риши сиёҳ.*⁵

Зи пирӣ ҳам овард болои рост,
Ҳам аз наргисон рӯшноӣ бикост.*⁶

45 Бад-он гаҳ, ки буд сол панҷоҳу ҳашт,
Ҷавон будаму чун ҷавонӣ гузашт,

Ҳурӯше шунидам зи гетӣ баланд,
Ки андеша шуд пиру ман бегазанд.

Ки эй номдорону гарданкашон,
Кӣ ҷуст аз Фаридуни фарруҳ нишон?

1. ИЛ-мулк бар.

2. ИЛ-равон парварад.

3. М-б. 38, 39 нест.

4. М-коҳ.

5. М-мушки.

6. И-б. 43, 44 нест.

Фаридуни бедордил зинда шуд,
Замину замон пеши ӯ банда шуд.

Ба доду ба бахшиш гирифт ин чаҳон,
Сараш бартар омад зи шоҳаншоҳон.

50 Фурӯзон шуд осори таърихи ӯй,
Ки ҷовид бодо бару беҳи ӯй.

Аз он пас, ки гӯшам шунид он хурӯш,
Наҳоҳам ниҳодан ба овоз гӯш.

Бипайвастам ин нома бар номи ӯй,
Ҳама меҳтарӣ бод фарҷоми ӯй,

Ки бошад ба пирӣ маро дастгир
Худованди шамшеру тоҷу сарир.

Ҳама хоҳам аз кирдгори баланд,
Ки чандон бимонад танам бегазанд,¹

55 Ки ин нома бар номи шоҳи чаҳон
Бигӯям, намонам сухан дар ниҳон.

В-аз он пас тани беҳунар хокрост,
Равони равон маъдани покрост.

Чаҳондори бахшандаи² додгар,
К-аз ӯяст пайдо ба гетӣ ҳунар.

Худованди Ҳинду худованди Чин
Худованди Эрону Туронзамин.

Худованди зебову бартарманиш,
В-аз ӯ дур байғораву сарзаниш.

60 Бидаррад зи овози чарми паланг
Ба хушкӣ палангу ба дарё наҳанг.

1. Л-б. 47-54 нест.

2. И-бахшандаву.

Чаҳондор Маҳмуди хуршедфаш
Ба разм-андарун шери шамшеркаш

Маро аз чаҳон бениёзӣ диҳад,
Миёни ялон¹ сарфарозӣ диҳад,

Ки ҷовид бодо сари тахти ӯй,
Ба коми дилаш гардиши*² бахти ӯй!

Чи динор дар базм пешаш, чи хок,
Зи бахшиш надорад дилаш тарсу*³ бок.

65 Далер он, ки ӯро тавонад ситуд,
Касе к-аш ситоиш надонад ситуд,

Ки шоҳи чаҳон аз гумон бартар аст,
Чу бар тораки муштарӣ афсар аст.

Яке бандагӣ кардам, эй шаҳрёр,
Ки монад зи ман дар чаҳон ёдгор⁴.

Биноҳои обод гардад хароб
Зи борону аз тобиши олфтоб.

Пай афкандам аз назм кохе баланд,
Ки аз боду борон наёбад газанд.

70 Бар ин нома- бар солҳо⁵ бугзарад,
Ҳаме хонад он кас, ки дорад хирад.

Кунад офарин бар чаҳондор шоҳ,
Ки бе ӯ мабинод кас пешгоҳ!⁶

Чаҳон сар ба сар пур зи осори ӯст,
Ҳам⁷ ӯро ситоянда кирдори ӯст.

1. И-гавон.
2. М-дили дӯстон.
3. М-Ҳеч.
4. Л-б. 67 нест.
5. Л-гар умрхо.
6. Л-пойгоҳ.
7. Л-мар.

Чу моя надорам санои варо,
Ситоиш кунам хоки пой варо.¹

Замона саросар бад-ӯ зинда бод!
Хирад бахти ӯро фурӯзанда бод.

75 Дилаш шодмона чу хуррамбахор
Танозод аз*² гардиши рӯзгор³.

Аз ӯ шод бодо дили анчуман,
Ба ҳар кор пирӯзу чира ба тан.

Ҳама то бигардад фалак чархвор,
Бувад андар ӯ муштариро*⁴ гузор,⁵

Бимонод човид*⁶ дар иззу ноз,
Аз ӯ дур чашми баду бениёз.

Кунун з-ин сипас номаи бостон
Бипайвандам аз гуфтаи ростон⁷.

80 Чу пеш оядам гардиши рӯзгор,
Набояд маро панди омӯзгор.

Чу пайкори Кайхусрав омад падид,
Бибояд зи ман ҷодуиҳо шунид.

Бад-ин достон дур биборам ҳама,
Ба санг- андарун лола қорам ҳама.

Кунун хутбае ёфтам*⁸ з-ин нишон,
Ки мағзи сухан ёфтам пеш аз он.

-
1. Л-б. 73 нест.
 2. М-Ҳамеша бад-ин.
 3. ИЛ-б. 75 нест.
 4. М-ахтаронро.
 5. Л-б. 77 нест.
 6. М-шаханшаҳ бимонед.
 7. И-б. 77-79 нест.
 8. М-дебае бофтам.

Аё озмунро нихода ду чашм
Гахе шодмонӣ, гахе пур зи хашм.

- 85 Шигифт андар ин гунбади тезрав¹
Бимонад ҳаме дил пур аз ранчи нав,²

Якero ҳамасола ранҷ асту дард,
Пушаймониву дард бояд-ш х(в)ард³,

Якero хама⁴ баҳра шахд асту қанд,
Таносониву нозу тахти баланд.

Якero хама рафтган андар фиреб,
Гахе бар фарозу гахе дар нишеб.

Чунин парваронад ҳаме рӯзгор,
Фузун омад аз ранчи гул ранчи хор.

- 90 Ҳар он гаҳ, ки сол андаромад ба шаст,
Бибояд кашидан зи бешиш даст.

Зи ҳафтод барнагзарад бар касе,
Зи даврони чарх озмуда бaсе.

В-агар бугзарад, он ҳам аз бадтарист,
Бар он зиндагонӣ бибояд гирист.

Агар шасти⁵ моҳӣ будӣ соли⁶ шаст,
Хирадманд аз ӯ ёфтӣ роҳи част.

Наёбам бар ин чархи гарданда роҳ,
На бар домани доми хуршеду моҳ.

1. И-тезгард.

2. И-Чунин дил пур аз доғу дард;
ТПЗИ – Чунин буд, то буд даври замон,
Ба наввӣ ту андар шигифтӣ мамон.

3. ИМ – Яке з-ӯ хама сол бо дарду ранҷ,
Шуда тангдил дар сарои сипанҷ.

4. И- Ҳамон.

5. ЛМ-доми.

6. Л-доми.

95 Чаҳондор агарчанд кӯшад ба ранҷ,
Наёзад¹ ба кину нанозад² ба ганҷ.

Ҳамаш рафтани ояд ба дигар сарой,
Бимонад ҳаме кӯшиши ӯ ба чой.

Ту аз шоҳ Кайхусрав андоза гир,
Куҳангашта кори чаҳон тоза гир,

Ки кини падар бозҷуст аз ниё
Ба шамшеру бар чораву кимиё.

Ниёро бикӯшту худ эдар намонд,
Чаҳон низ маншури ӯ барнахонд.

100 Чунин аст расми сарои сипанҷ
Бад-он кӯш, то дур монӣ зи ранҷ.

ОҒОЗИ ДОСТОН

ЛАШКАР ОРОСТАНИ КАЙХУСРАВ БО АФРОСИЁБ

Чу шуд кори Гударзу Пирон ба сар,
Ба чанги дигар шоҳи пирӯзгар

Биёрост бар ҳар сӯе меҳтарон,
Бирафтанд бо лашкари бекарон.³

Баромад хурӯшидани каррной,
Ба ҳомун кашиданд пардасарой.⁴

Яке тахти пирӯза бар пушти пил
Ниҳоданду шуд рӯи гетӣ чу нил.

105 Нишаст аз бари тахт бо тоҷ шоҳ,
Хурӯш омад аз дашт в-аз боргоҳ.

1. Л-битозад.

2. ЛМ-бинозад.

3. Л-лашкарони гарон.

4. Л-б. 103 нест.

Ба дашт-андарун роҳи рафтн набуд,
Ба шахр- андарун чои хуфтн набуд.

Чу бар тахти пил он шаҳи номвар
Задӣ мӯхра дар чому бастӣ камар,

Набудӣ ба ҳар подшоҳӣ раво,
Нишастан магар бар дари подшо.

Аз он номвар хусрави саркашон
Чунин буд дар подшоҳӣ нишон.

- 110 Ба марзе ки лашкар фиристода буд,
Басе панду андарзхо¹ дода буд.

Чу Лӯхросп, чун Рустами тезчанг,
Ки аз жарфи дарё барорад наҳанг.

Дигар номвар Ашкаши паҳлавон,
Писандидаву роду равшанравон.

Бифармудашон бозгаштан ба дар,
Ҳар он кас, ки буд гурду пархошхар.

Дари ганҷ букшоду рӯзӣ бидод,
Басе аз равони падар кард ёд.

- 115 Фиристодагон ҷуст*² аз он анҷуман
Сухангӯю равшандилу ройзан³.

Ба ҳар номдореву худкоме,
Навиштанд бар паҳлавӣ номае,

Ки пирӯз Кайхусрав аз пушти пил
Бизад мӯхраву гашт кишвар чу нил.

На ором бодо шуморо, на хоб,
Магар сохтан кини Афросиёб.

1. ИЛ –бадраву пандхо.
2. М-Се танро гусӣ кард.
3. И-6. 115 нест.

Чу бархонд он нома ҳар меҳтаре,
Кучо буд дар подшоҳӣ саре.

- 120 Зи гурдони гетӣ баромад хурӯш,
Замин ҳамчу дарё баромад ба чӯш.

Бузургони ҳар кишваре бо сипоҳ
Ниҳоданд сар сӯи даргоҳи шоҳ.

Чу шуд сохта ҷангро лашкаре
Аз он номдорони ҳар кишваре,

Аз он пас бигардид гирди сипоҳ.¹
Биёрост бар ҳар сӯи размгоҳ.

Гузид кард аз он лашкари номдор
Саворони шамшерзан сӣ ҳазор,

- 125 Ки бошанд бо ӯ ба қалб² -андарун
Ҳама ҷангро даст шуста ба хун.

Се танро гузид андарун анчуман
Бузургони рӯинтану ройзан.

Чу Рустам, ки буд паҳлавони бузург,
Чу Гударзи бинодил он пиргург.

Дигар паҳлавон Туси зарринакафш,
Ки ӯ буд бо ковиёнӣ дурафш.³

1. И-ба Гударз фармуд шоҳ,

2. И- разм.

3. ТПЗМ – Бад-эшон чунин гуфт шоҳи ҷаҳон,
Ки эй номдорону фарруҳ меҳон,
Шуморо ба наздики ман ҷоҳу об
Фузун аз чи ҳар кас бубинад ба хоб.
Шумо бар се рӯя бигиред роҳ,
Бидоред лашкар зи душман нигоҳ.
Напардозам аз кини Афросиёб
Ба рахшанда рӯзу ба ҳангоми хоб.
Бихондам зи ҳар кишваре лашкарӣ
Ман ин ҷангу кинро кунам испарӣ.

Ба як даст мар Тусро кард чой
Манӯшону Хузони фархундарой,

- 130 Ки бар кишвари Порс буданд шоҳ,
Манӯшону Хузони*¹ зарринкулоҳ²

В-аз он дуртар Ораши размсӯз,*³
Чу Гӯроншаҳ он гурди лашкарфурӯз,*⁴

Яке он ки бар Хузиён шоҳ буд,
Гаҳи разм бо бахт ҳамроҳ буд.

Яке*⁵ шоҳи Кирмон, ки ҳангоми ҷанг
Накардӣ ба дил ёд рои диранг.

Чу Саббоҳи фарзона шоҳи Яман,
Дигар шердил Эрачи пилтан,

- 135 Ки бар шаҳри Кобул буд ӯ подшо
Ҷаҳондору фарзонаву порсо.*⁶

Чу Шаммоҳи Сурӣ шаҳи Суриён,
Кучо разро баста будӣ миён.

Фузунтар аз ӯ Қорани*⁷ размзан,
Ба ҳар кор пирӯзу лашкаршикан,

Ки бар шаҳри Ховар буд ӯ подшо,
Ҷаҳондору бедору фармонраво.

Ҷар он кас, ки аз тухмаи Кайкубод
Бузургони бодонишу бонажод,

1. М-Або номдорони.

2. Л-б. 130 нест.

3. М-размзан.

4. М-лашкаршикан.

5. М-Дигар.

6. М-фирӯзу фармонраво.

7. М-фурӯтар аз ӯ Геван.

- 140 Ба дасти чапи хеш барчой*¹ кард,
 Дилафрӯзро лашкаророй кард.
- Бузургон, ки аз тухми Гударз*² теғ
 Задандӣ шаби тира бар тори меғ³,
- Яке Бежани Геву Руххоми гурд,
 Кучо шоҳашон аз бузургон шумурд,
- Чу Гургини Милоду гурдони Рай
 Бирафтанд яксар ба фармони кай.
- Дигар он ки буд ӯ зи тухми Зарасп,
 Фурӯзандаи⁴ фаррух Озаргушасп.
- 145 Паси пушти ӯро ниғаҳ доштанд,
 Ҳама найза аз меғ бугзоштанд.
- Ба Рустам супурд он замон маймана,
 Ки якдил сипоҳе буду яктана.
- Ҳар он кас, ки аз Зобулистон буданд,
 В-агар меҳтару хеши Дастон буданд.
- Бад-эшон супурд он замон дасти рост,
 Ҳама ному ороиши чанг хост.
- Сипоҳе гузин кард бар майсара
 Чу хуршеди тобон ба бурчи бара.
- 150 Сипаҳдор Гударзи Кашвод буд,
 Ҳаҷири сипаҳдору Фарҳод буд,
- Бузургон, ки аз Бардаву Ардабил
 Ба пеши ҷаҳондор буданд хел,

1. М-бар пои.
 2. М-Зарир он ки.
 3. б. 141 нест.
 4. М-парастандаи.

Сипаҳдор Гударзро хостанд,
Чапи лашкарашро биёростанд.

Бифармуд, то пеши қалби сипоҳ
Ба пилони чангӣ бубастанд роҳ.

Ниҳоданд сандук бар пушти пил,
Замин шуд ба кирдори дарёи Нил.

155 Ҳазорон далерони рӯзи набард
Ба сандук-дар новакандоз¹ кард.

Ниғаҳбони ҳар пил сесад савор,
Ҳама чағҷӯю ҳама номдор.

Зи Бағдод гурдону чанговарон,
Ки буданд бо Зангаи Шоварон.

Гузида сипоҳе зи гурдони Карх,
Бифармуд, то бо камонҳои чарх

Пиёда бибуданд дар пеши пил,
Агар кӯҳ пеш омадӣ бар ду мил,

160 Дили санг бугзоштанدى ба тир,
Набудӣ кас он захмро дастгир.

Пиёда паси пил карда ба пой,
Або нӯҳрашӣ² найзаи саргирой.

Сипарҳои гелӣ ба пеш - андарун,
Ҳама аз чигаршон бичӯшид хун.

Пиёда сафе аз паси найзадор,
Сипардор бо тири чавшангузор.

Паси пушти эшон саворони чанг,
Биёганда таркаш ба тири хаданг.

1. Л-сандук новакниғаҳдор.

2. Л- тиру бо.

- 165 Зи Ховар сипоҳе гузин кард шоҳ
Сипардор бо диръу румикулоҳ.
- Зи гурдону гарданкашон сӣ ҳазор
Фарибурзро дод чангӣ савор.
- Або шоҳи шаҳри Дехистон-Таҳор,
Ки дар чашми ӯ буд бадандеш хор,
- Ки аз тухмаи номвар Дашма буд,
Бузурге бад-он гаҳ дар он тухма буд.
- Ба дасти Фарибурз Настӯҳ буд,
Ки наздики ӯ лашкар анбӯҳ буд.
- 170 Бузургони¹ размозмуда сарон
Зи дашти саворони найзаварон.
- Сари мояи² пешравшон Заҳир,
Ки оху рабудӣ зи чанголи шер.
- Бифармуд, то назди Настӯҳ шуд,
Чапи лашкари шоҳ чун кӯҳ шуд.³
- Сипоҳе буд аз Руму Барбарситон,
Яке пешрав, ном Кишварситон.⁴
- Савору пиёда будӣ сӣ ҳазор,
Бирафтанд сӯи*⁵ чапи шаҳрёр.
- 175 Дигар лашкаре, к-аз Хуросон буданд,
Ҷаҳонҷӯю мардумшиносон буданд,
- Манучеҳри Ораш сипаҳдорашон,
Гаҳи номчустан ниғаҳдорашон.

1. И-далерону.

2. З-Мояву.

3. И-б. 171, 172 нест.

4. ИЛ- Лашкарситон.

5. М-хам аз.

Дигар номдоре Гурухоннажод¹
Чахондор в-аз² тухмаи Кайкубод,

Кучо номи ӯ Шоҳфирӯз буд,
Сипахбаддилу лашкарафрӯз буд.

Шаҳи Ғарчагон буд бар сони шер,
Кучо пушти пил*³ оваридӣ ба зер.

- 180 Бузургон, ки аз кӯҳи Қоф омаданд,
Або найзаву гурзу*⁴ лоф омаданд.

Сипоҳе зи тухми Фаридуну Чам,
Пур аз кин дил аз тухмаи Зодшам.

Гузин кард шамшерзан сӣ ҳазор,
Чаҳонҷӯй в-аз тухмаи шаҳрёр.

Супурд он сипаҳ Геви Гударзро,
Бад-ӯ тоза шуд дил ҳама марзро.

- 185 Паси Гев буд Оваи Самканон
Бирафтанд хайлаш яғону дугон.

Ба ёрӣ ба пушти сарафроз Гев
Бирафтанд гурдони бедори нев.

Фиристод бар маймана даҳ ҳазор
Диловар саворони ханчаргузор⁵.

Дигар даҳ ҳазор аз далерони гурд
Паси Гев Гударзро баршумурд.⁶

Дамодам бишуд Бартаи теғзан
Або кӯҳиён андар он анчуман,

1. ИЛ-Курухоннажод.
2. И-Чаҳонҷӯй аз.
3. М-жандапил.
4. М-теғу.
5. Л-шамшердор.
6. И-188 нест.

190 Ки бошад ба чанг-андарун ёри Гев,
Сипохи сарафрозу гурдони нев.

Фиристод бар майсара сӣ хазор
Гузида савор аз дари корзор.

Завора буд ин чангро пешрав,
Сипоҳе хама чангсозони нав.

Зи гурдони чанговарон даҳ хазор
Гузин кард шоҳ аз дари корзор^{1*2}

Ба пеш-андарун Қорани размзан
Сари номдорони он анчуман.³

195 Бад-он то миёни ду рӯя сипоҳ
Бувад гурди аспафкану размхоҳ.

В-аз он пас ба Густаҳм Гуждаҳм гуфт,
Ки «Бо Қорани размзан бош чуфт!»

Бифармуд, то дар⁴ миён пури Тус
Бигардад ба хар⁵ чой бо буку кӯс.

Касеро кучо нест яздонпараст,
Бад-он, то бубандад зи бедод даст,

Набошад кас аз хӯрданӣ бенаво,
Ситам низ бар кас надорад раво.

200 Ҳама харчи бояд, бихоҳад зи шоҳ
Ба хар кор бошад забони сипоҳ.⁶

Ҷаҳон пур зи гардун буду говмеш
Зи баҳри хуриш роҳ меронд пеш.

1. И-б. 193 нест.

2. М-ҳама номдору хама найзадор.

3. л-б. 194 нест.

4. И-кандар.

5. И-ҳама.

6. Л-б. 200 нест.

Ба ҳар сӯ талоя падидор кард,
Сари хуфта аз хоб бедор кард.

Ба ҳар сӯ фиристод¹ корогаҳон,
Ҳамечуст бедор кори чаҳон.

Кучо кӯҳ буд, дидабон доштӣ,
Сипахро пароканда бигзоштӣ.

205 Ҳама ғору кӯҳу биёбону дашт,
Ба ҳар сӯ ҳаме гирди лашкар бигашт.

Инонҳо як андар дигар сохта,
Ҳаме ҷангро гардан афрохта.

Аз эшон касеро набуд биму ранҷ
Ҳаме ронд бо хештан шоҳ ганҷ.

Бад-ин гуна чун кори*² лашкар бисохт,
Ба гардун кулоҳи каён³ барфарохт,

Дили марди бадҳо*⁴ ё неқхӯй
Ба ҷуз ҷанги гурдон накард орзӯй.

ОГОҲӢ ЁФТАНИ АФРОСИЁБ АЗ КУШТА ШУДАНИ ПИРОН ВА ЛАШКАР ОРОСТАНИ КАЙХУСРАВ

210 Сипаҳдори туркон аз он рӯи Чоҷ
Нишаста ба ором бар⁵ тахти оч.⁶

Ду бора зи лашкар ҳазорон ҳазор
Сипаҳ буд бо олати корзор.

1. Л-ҳамерафт; И-бирафтанд.

2. М-шоҳ.

3. ИМ-кай.

4. М-бадсоз.

5. Л-Ба Гулзарриюн буд бо.

6. ТПЗИЛМ – Нишаста ба Гулзарриюн* бо касон
Ҳама сарфарозону** мардумкушон.

*Л-Ганг андарун ** Л-номдорону.

Бар он марзи кӯҳсор-бар ҳар чи буд
Зи барги дарахту зи кишту дуруд,

Бихӯрданд яксар ҳама бору барг,
Ҷаҳонро ҳаме орзу буд марг.

Сипаҳдори туркон ба Байканд¹ буд,
Басе гирди ӯ хешу пайванд буд.

- 215 Ҷама номдорони Мочину Чин
Нишаста бари шоҳи Туронзамин.

Ҷаҳон пур зи хиргоҳу пардасарой,
Зи хайма набуд бар замин ҳеч² ҷой³.

Ҷаҳонҷӯи пурдониш Афросиёб
Ба Кундуз нишаста ба хӯрду ба хоб.

Нишаст андар он шаҳр⁴ аз он карда буд,
Ки Кундуз⁵ Фаридун бароварда буд.

Баровард дар Кундуз оташкада,
Ҷама Занду Усто ба зар озада.

- 220 Варо ном Кундуз будӣ паҳлавӣ,
Агар паҳлавонӣ сухан бишнави.

Кунун номи Кундуз ба Байганд гашт,
Замона пур аз банду авранд гашт.

Набера Фаридун буд Афросиёб
Зи Кундуз ба рафтан накардӣ шитоб.

Худу вижагонаш нишаста ба дашт,
Сипеҳр аз сипоҳаш ҳаме хира гашт.

1. Л-Дизканд.
2. Л-низ.
3. И-б.216 нест.
4. И-марз.
5. Л-Гангдиз.

Зи дебои чинӣ саропарда буд,
Фаровон ба парда - дарун барда буд.¹

225 Ба парда- дарун хаймаҳои паланг,
Бар оини солори туркон Пашанг.

Ниҳода ба хайма-дарун тахти зар,
Ҳама пайкари тахт зарру гуҳар.

Нишаста бар ӯ шоҳи туронсипох,
Ба даст²- андарун гурзу бар сар кулоҳ.

Зи беруни даҳлези пардасарой,
Фаровон дурафши бузургон ба пой.

Зада бар дараш хаймае ҳар касе,
Ки наздики ӯ об будаш басе.

230 Бародар будаш чанду³ чанде⁴ писар,
Зи бегонагон⁵ он ки буд боҳунар,

Ҳама хост, к-ояд ба пушти сипох
Ба ёрии Пирон бад-ин⁶ размгоҳ,

Саҳаргаҳ саворе биёмад чу гард,
Суханҳои Пирон ҳама ёд кард.

Ҳама хастагон аз паси якдигар
Расиданд гирёну пуршок сар.

Ҳама ҳар касе ёд кард, он чӣ дид,
Аз он бад, к-аз Эрон ба Турон расид.

235 Зи Пирону Лаҳҳоку Фаршедвард,
В-аз он номдорони рӯзи набард.

1. Л-б. 219-224 нест.

2. ЛМ-чанг.

3. И-буду чанд.

4. Л-буду хешу хайлу.

5. И-хешони шоҳ.

6. Л-ёри сипахбад бад-он; И-наздики Пирону он.

Чи рӯи сипоҳу чу пушти сипоҳ
Чи зорӣ расид андар он размгоҳ.

Ҳамон рӯз Кайхусрав он чо расид,
Замин кӯҳ то кӯҳ лашкар кашид.

Ба зинҳор шуд лашкари мо ҳама,
Ҳаросон шуд аз бешубонӣ рама.

Чу бишнид шоҳ ин суҳан, хира шуд,
Сияҳ шуд руҳаш, чун дилаш тира шуд.

240 Хурӯшон фуруд омад аз тахти оҷ,
Ба пеши бузургон бияфканд тоҷ.

Хурӯше баромад зи лашкар ба дард
Руҳи номдорон шуд аз дард зард.

Зи бегона қояш бипардохтанд,¹
Зи хешон яке анҷуман сохтанд.

Аз он дард бигрифт Афросиёб
Ҳама канд мӯю ҳама реҳт об.

Ҳама гуфт: «Зор эй ҷаҳонбини ман,
Савори сарафроз, Рӯини ман.

245 Чу Ҳумону² Лаҳҳоку Фаршедвард,
Саворону шерони рӯзи набард.

Аз ин ҷанг пуру бародар³ намонд,
Сипаҳдору солори*⁴ лашкар⁵ намонд».

Бинолиду бар дигар андоза гашт,
Ғаму дарди лашкар бар ӯ тоза гашт.

1. И-Зи бегонаҳо хона пардохтанд.

2. И-ҷаҳонҷӯӣ.

3. Л-набера.

4. М-Бузургону солору.

5. Л-Дурафшу сипоҳу табира.

Пас он гаҳ яке сахт савганд х(в)ард,
Ҳамае гуфт бо ранчу тимору дард:¹

«Ба Яздон, ки безорам аз тахти оч,^{*2}
Сарам низ безор бошад зи тоҷ.^{*3}

250 Қабо ҷавшану асп тахти ман аст,
Кулаҳ хӯду найза дарахти ман аст.

Аз ин пас нахоҳам чамиду чарид,
Дигар хештан тоҷро парварид.

Магар кини он номдорони ман,
Ҷаҳонҷӯю^{*4} ханҷаргузорони ман

Бихоҳам зи Кайхусрави шумзод,
Ки тухми Сиёвуш ба гетӣ мабод!

Хурӯшон ҳаме буд аз ин гуфтугӯй,
Зи Кайхусрав огоҳӣ омад бад-ӯй,

555 Ки лашкар ба наздики Ҷайхун расид,
Ҳама рӯи кишвар сипаҳ густарид.

Бад-он дарду зорӣ сипахро бихонд,
Зи Пирон фаровон суханҳо биронд.

Зи хуни бародар-ш Фаршедвард
Зи Рӯину гурдони рӯзи набард.

Бад-эшон чунин гуфт Афросиёб,
К-аз ин пас маҷӯед орому хоб,

Ки душман сипаҳ карду шуд тезчанг
На ҳангоми рой асту гоҳи диранг.⁵

1. И-б. 247, 248 нест.

2. М-тахту гоҳ.

3. М-Агар низ бинад сари ман кулоҳ.

4. М-Саворону.

5. ИЛ-б. 258, 259 нест.

260 Кунун гоҳи кин асту хунрехтан,
Ба ширин равон андаровехтан.

Ҳамам ранчи меҳр асту ҳам ранчи кин
Зи Пиرونу аз¹ шоҳи Эронзамин.

Бузургони Эрон^{2*3} ба Афросиёб
Бигуфтанду карданд мижгон пуроб,

Ки мо сар ба сар шоҳро⁴ бандаем,
Нагардем аз ин кина, то зиндаем.*⁵

Чу Пиرونу Рӯин зи модар назод
Чу Фаршедвард он Фаридуннажод⁶

265 Кунун мо ҳама пеши шоҳ- андарем
Агар сарфарозем, агар кехтарем.

Зи хун гар дару кӯҳ дарё шавад,
Дарозии мо ҳамчу паҳно шавад.

Яке барнагардем аз ин кинагоҳ,*⁷
Агар ёр бошад худованди⁸ моҳ»

Дили шоҳи туркон аз он тоза шуд⁹,
Биболиду¹⁰ бар дигар андоза шуд.¹¹

Дари ганҷ букшоду рӯзӣ бидод,
Дилаш пур зи кину сараш пур зи бод.

-
1. И-Турон в-аз.
 2. ИЛ-туркон.
 3. М-Турон.
 4. И-реши ну.
 5. М-Ба фармону роят сарафкандаем.
 6. И-Фаршедварди гиروминажод.
 7. М-размгоҳ.
 8. И-бошад хуршед.
 9. ИМ-ӯ тоза гашт.
 10. И-Бихандиду.
 11. ИМ-гашт.

270 Гала ҳарчи будаш ба дашту ба кӯх,
Бубахшид бар лашкараш ҳамгурӯх.¹

Зи туркони шамшерзан сӣ ҳазор
Гузин кард шоҳ аз дари корзор.

Ба Чайхун бифармуд то бугзаранд,
Ба киштӣ ҳама обро биспаранд.

Бад-он то шаби тира бе сохтан
Ба киштӣ наёрад касе тохтан.

Фиристод бар ҳар сӯе лашкаре,
Басе чора бархост аз ҳар даре.²

275 Чунон буд фармони Яздони пок,
Ки бедодгар шоҳ гардад ҳалок.

Шаби тира биншаст бо бихрадон,
Қаҳондидаву ройзан мӯбадон.

Зи ҳар гуна бо ҳам ҳаме сохтанд,
Қаҳонро чапу рост андохтанд.³

Бар он барниходанд яксар, ки шоҳ
Зи Чайхун бад-он сӯ гузорад сипоҳ.

Ҳаме чора चुст аз бади бадгумон
Сипахро ба ду нима кард он замон.

280 Қарохон, ки ӯ буд меҳтарписар,
Бифармуд, то рафт пеши падар.

1. ТПЗИМ – Зи гурдони шамшерзан сӣ ҳазор,
Гузин кардашон аз дари корзор.
Сӯи Балхи Бомӣ фиристодашон,
Басе панду андарзо додашон,
Ки Густаҳми Нӯзар буд он чо ба пой
Саворони равшандилу раҳнамоӣ.

2. И-6. 274 нест.

3. И-277 нест.

Падар буд гуфтӣ ба мардӣ ба чой
Ба болову дидору фарҳангу рой.

Зи чандон сипах нима ўро супурд,
Ҷаҳондидаву номбардору гурд.

Бифармуд, то дар Бухоро бувад,
Ба пушти падар кӯҳи хоро бувад.

Дамодам фириштад силеху сипоҳ
Хуриш бозпас нагсилонад зи роҳ.

- 285 Сипаҳ бад зи Байканд берун кашид,
Дамон бар лаби рӯди Ҷайҳун кашид.

Сипаҳбуд сар то сари рӯдбор,
Биёвард киштӣ фузун¹ аз ҳазор.

Ба як ҳафта бар об киштӣ гузашт,
Сипаҳ буд яксар ҳама кӯҳу² дашт.

Зи анбӯҳи пилону шерони рам
Гузарҳои Ҷайҳун пур аз боду дам.

Зи киштӣ ҳама об шуд нопадид,
Биёбони Омӯй лашкар кашид.

- 290 Биёмад паси лашкар Афросиёб,
Бар андешаи разм бугзашт об.

Пароканд ҳар сӯ ҳаюни давон
Яке марди бедору³ равшанравон.

«Бубинед,-гуфт,-аз чапу дасти рост,
Ки болову паҳнои лашкар кучост.

Чу бозомад аз ҳар сӯе корсоз,
Чунин гуфт бо шоҳи гарданфароз,

1. ИЛМ – киштиву заврақ.

2. ИЛ-руд.

3. И-хушёр.

Ки чандин сипахро бар ин дашти чанг
Алаф бояду созу чои диранг.

- 295 Зи як сӯи¹ дарёи Гелон раҳ аст,
Чарогоҳи аспону чои нишаст.

Бад-ин рӯи Чайхун бар оби равон
Хуриш оварам, марди равшанравон.

Миён-андарун² регу чои³ фарох
Саропардаву хайма бар чои кох.

Дилаш тозатар гашт аз ин огаҳӣ
Биболид бар гоҳи шоҳаншаҳӣ

Сипаҳбад бaсе дида буд корзор,
Нарафтӣ ба гуфтори омӯзгор.

- 300 Биёрост қалбу чаноҳи сипох,
Талоя ки дорад зи душман⁴ нигоҳ.

Ҳамон соқаву чойгоҳи буна,
Ҳама майсара низ бо маймана.

Биёрост лашкарғаҳи шоҳвор
Ба қалб-андарун теғзан сад ҳазор.

Ниғаҳ кард дар қалбғаҳ чои хеш,
Сипаҳбад буду лашкаророи хеш.

Гузин кард дасти чапашро Пашанг,
Ки ӯ доштӣ зӯри чанги паланг.

- 305 Ба лашкар чун ӯ⁵ номдоре набуд,
Ба ҳар чой чун ӯ саворе набуд.

1. И-рӯи.
2. И-миёна дарун.
3. И-дашти.
4. И-сипахро.
5. Л-чун он.

Пашанг асту номаш падар Шеда хонд,
Ки шеда ба хуршеди тобанда монд.

Барангехтӣ аспу думми паланг,
Гирифтӣ, бикандӣ ба нерӯи¹ чанг.

Ҳама найзаи оҳанин доштӣ,
Ба овард-бар кӯҳ бугзоштӣ.

Зи гурдону гарданкашон сад ҳазор
Бад-ӯ дода шоҳ аз дари корзор.

310 Зи Шеда яке буд кехтар ба сол
Бародар буд ӯрову фаррух ҳамол.

Далеру кучо Чаҳн буд номи ӯй,
Пароканда гирди чаҳон коми ӯй,

Ки будӣ ба пеши падар ройзан,
Зи дониш сараш бартар аз анҷуман.²

Бад-ӯ дод турки Чигил сад ҳазор
Саворони шоистаи корзор,

Ки бошад ниғаҳбони пушти Пашанг,
Напечад сар, ар борад аз абр санг.³

315 Набера чаҳондор Афросиёб,
Ки аз пушти шерон буридӣ кабоб.⁴

Сӯи маймана лашкаре баргузид,
Ки хуршед гашт аз чаҳон нопадид.

1. Л-ба нерӯ бихандӣ ба,

2. ТПЗИЛМ – Бад-ӯ дод аз чиниён сӣ ҳазор
Саворони шоистаи корзор.
Ҳамон майсара Чаҳнро доду гуфт,
Ки некахтарат бод ҳар чой чуфт.
Буд Афросиёбаш чаҳорум писар,
Камарбаста омад ба пеши падар.

3. ИМ – Сипоҳе ба чангӣ Каҳило супурд,
Яке низ бар пури Ило супурд.

4. ИЛ –б. 315 нест.

Таториву Балхиву Халлухсавор
Ҳама паҳлавонони ханчаргузор,

Ки солорашон буд панҷум писар
Яке номвар гурди пархошхар.

Варо хондандӣ гави Гурдгир,
Ки бар қӯҳ бугзошти теғу тир,

320 Зи гурдону чанговарон сӣ ҳазор
Бирафтанд бо ханчари корзор.

Дамуру Циранҷос бо ӯ бирафт,
Ба ёрии Ҷаҳни сарафроз тафт.¹

Ҷаҳондида Настӯҳ солорашон,
Пашанги диловар ниғаҳдорашон.

Ҳама сӣ ҳазор аз ялон туркмон
Бирафтанд бо гурзу тиру камон.²

Сипаҳбад чу Ағрираси чангҷӯй,
Ки бо хун яке доштӣ оби ҷӯй.

325 Аз он*³ номвар теғзан чил⁴ ҳазор
Гузид кард шоҳ аз дари корзор.

Сипаҳдор Гарсевази пилтан,
Ҷаҳонҷӯй солори он анҷуман.

Бад-ӯ дод пилон сарафроз шоҳ
Сари номдорону пушти сипоҳ.⁵

В-аз он пас гузид аз ялон даҳ ҳазор,
Ки серӣ надонад гаҳи корзор.

1. И-б. 321 нест.

2. Л-б. 321-323 нест.

3. М – Пас аз.

4. Л- Сипоҳе чунин теғзан сад.

5. ИЛ-б. 327 нест.

Бифармуд, то дар миёни ду саф
Ба овардгаҳ бар лаб оварда каф.

- 330 Пароканда бар лашкар асп афкананд,
Дилу пушти эрониён бишкананд.

Сӯи бохтар буд пушти сипоҳ,
Шаб омад, ба пилон бубастанд роҳ.

Чунин сохт*¹ солори гетифурӯз,
Ки дорад сипаҳ чашм бар Нимрӯз.

ОГОҲӢ ЁФТАНИ КАЙХУСРАВ АЗ ОМАДАНИ АФРОСИЁБ БА ҚАНГИ Ӯ

Чу огоҳ шуд шаҳрӯри ҷаҳон
Зи гуфтори бедор корогаҳон.

Зи туркону аз² кори Афросиёб,
Ки овард лашкар бар ин рӯи об.

- 335 Сипоҳе бар ин сӯи Ҷайхун кашид,
Ки шуд сангу рег аз ҷаҳон нопадид.

Чу бишнид Хусрав, гавонро³ бихонд,
Шунида ҳамаш,^{4*5} пеши эшон биронд.

Сипоҳе зи қанговарон баргузид,
Бузургони Эрон чунон чун сазид.

Чашида басте аз ҷаҳон шӯру талх,
Ба ёрии Густаҳми Нӯзар ба Балх.

Ба Ашкаш бифармуд, то сӯи Зам
Барад лашкару пилу ганчу дирам.

1. М – гуфт.
2. ИЛ-в-аз.
3. И-Ялонро.
4. И-Ҷама гуфтани.
5. М – хама.

340 Бад-он то пас-андар наёяд сипох,
Кунад рои шерони Эрон табох.

В-аз он пас ялонро ҳама барнишонд,
Бизад кӯси рӯину лашкар биронд.

Ҳама рафт бо рою хушу диранг,
Ки тезӣ пушаймонӣ орад ба чанг.

Сипаҳдор чун дар биёбон расид,
Гурозидану сози лашкар бидид,

Сипаҳро гузар сӯи*¹ Хоразм буд,
Ҳамон регдашт аз дари разм буд.

345 Ба чап-бар деҳистону бар рост об,
Миён регу пеш-андар Афросиёб.

Худу Рустаму Тусу Гударзу Гев,
Басе лашкар аз номдорони нев,

Ҳама гашт бар гирди он размгоҳ,
Биёбон ниғаҳ карду бeroху роҳ.

Чу огоҳ шуд з-он сипоҳи ниё,
Дили подшо шуд пур аз кимиё,

Ки лашкар фузун буд аз он, к-ӯ шумурд
Ҳама жандапилону мардони гурд.

350 Ба гирди сипаҳ-бар яке канда кард,
Талоя зи ҳар сӯ пароканда кард.

Шаб омад ба канда дарафканда об
Бад-он сӯ, ки буд рӯи Афросиёб.

Ҳасак барпароканд бар гирди дашт,
Ки душман наёрад бар он чо гузашт.²

1. М- сӯи рост.
2. И-б. 352 нест.

Чу хуршеди тобон зи бурчи бара
Биёрост рӯи замин яксара,

Сипаҳдори туркон сипаҳро бидид,
Бизад нои рӯину саф баркашид.

355 Чаҳон шуд пуурови бӯку сипоҳ,
Ялон¹ барниҳоданд аз оҳан кулоҳ.

Ту гуфтӣ, ки рӯи замин оҳан аст,
Зи найза ҳаво низ дар ҷавшан аст.

Ду лашкар чунон шуд се рӯзу се шаб,
Якero зи эшон² начунбид лаб.

Аз ин рӯй он рӯй бар пушти зин
Пиёда ба пеш-андарун ҳамчунин.

Ту гуфтӣ замин*³ кӯҳи оҳан шудааст,
Ҳамон пӯшиши чарх ҷавшан шудааст.

360 Ситорашумар пеши ду⁴ шаҳрёр
Пурандешаву зичҳо дар⁵ канор.

Ҳаме бозчустанд рози сипеҳр
Ба суллоб, то бар кӣ гардад ба меҳр.

Сипеҳр андар он ҷанг наззора буд,
Ситорашумар сахт бечора буд.

ОМАДАНИ ПАШАНГ НАЗДИКИ ПАДАР - АФРОСИЁБ

Ба рӯзи чаҳорум чу шуд кор танг
Ба пеши падар шуд диловар Пашанг.

1. ИЛМ-хама.
2. И-К-аз эшон якero.
3. М-чаҳон.
4. ИЛ-он.
5. ИЛ-бар.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй номдори¹ чаҳон,
Сарафрозтар кас миёни меҳон,²

365 Ба фарри ту зери фалак шоҳ нест,
Туро моҳу хуршед бадҳоҳ нест.

Шавад кӯҳи оҳан чу дарёи об
Агар бишнавад номи Афросиёб.

Замин барнатобад сипоҳи туро,
На хуршеди тобон кулоҳи туро.

Наёмад зи шоҳон касе пеши ту
Чуз ин бадгуҳар бепадар хеши ту.

Сиёвахшро чун писар доштӣ,
Бар ӯ ранчу меҳри падар доштӣ.

370 Яке боди нохуш зи рӯи ҳаво,
Бар ӯ баргузаштан набудӣ раво.

Аз ӯ сер гаштӣ, чу гаштат дуруст,
Ки ӯ тоҷу тахту кулоҳи ту чуст.

Гар ӯро накуштӣ чаҳондор шоҳ,
Бад-ӯ бозгаштӣ нигину кулоҳ.

Кунун он ки омад ба пешат ба чанг,
Ба гетӣ наёбад фаровон диранг.³

Бипарвардӣ ин шуми нопокро,
Падарвор наспурдияш хокро.

375 Ҳама доштӣ, то баровард пар,^{*4}
Шуд аз меҳри шоҳ аз дари тоҷи зар.

1. ИМ-кадхудой.

2. И-Сарафрозу пирӯз бар меҳтарон.

3. ТПЗИМ - Ҳар он кас, ки некӣ фаромуш кунад,
Ҳама рои чони Сиёвуш кунад.

4. М-сар.

Зи Турон чу мурге ба Эрон парид,
Ту гуфтӣ, ки харгиз ниёро надид.

Зи хубӣ нигаҳ кун, ки Пирон чи кард
Бар он бевафо, носазовор мард.

Ҳама меҳри Пирон фаромӯш кард,
Пур аз кин дилу сар пур аз чӯш кард.

Ҳама буд хоҳиш, чу омад ба мушт,
Чунон меҳрбон паҳлавонро бикишт.¹

380 Аз Эрон кунун бо сипоҳе ба ҷанг
Биёмад ба пеши ниё тезчанг.

На динор хоҳад ҳама, на кулоҳ
Дигар аспу*² шамшеру ганчу сипоҳ

Зи хешон ҷуз аз ҷон наҷӯяд ҳама
Сухан ҷуз бад-ин сон нағӯяд ҳама.

Падар шоҳу фарзонатар³ подшост,
Бар ин рост гуфтори ман-бар гувост.

Сипахро ҷӣ бояд⁴ ситорашумар,
Ба шамшер ҷӯянд гурдон⁵ хунар!

385 Саворон, ки дар маймана бо мананд,
Ҳама ҷангро якдилу яктананд.

Чу дастур бошад маро подшо,
Аз эшон саворе намонам ба ҷо.

1. Л-379 нест.

2. М – На асту на.

3. Л- фарзонаву.

4. ТПЗЛ – Аз эронӣён нест чандин сухун,
Сипахро ҷунин дилшикаста* макун.

*Л – Дили ҷангҷӯён ҷунин бод.

4. И-бад-ин чи бинад.

5. И-ҷӯяд мардон.

Бидӯзам сару тарги эшон ба тир,
Наяндешам аз кандаву обгир».

Чу бишнид Афросиёб ин сухун,
Бад-ӯ гуфт: «Маштобу¹ тундӣ макун.

Сухан ҳарчи гуфтӣ, ҳама рост буд,
Чуз аз ростиро нашояд шунуд.

390 Валекин ту донӣ, ки Пирони гурд
Ба гетӣ ҳама роҳи некӣ сипурд.

Набуд дар дилаш кажживу костӣ,
Начустӣ ба чуз хубиву ростӣ.

Ҳамон пил буд рӯзи чанг ӯ ба зӯр,
Чу дарё дилу рух чу тобанда ҳур.

Бародар-ш Хумон паланги набард,
Чу Лахҳоки чангиву Фаршедвард,

Зи туркон саворони кин сад ҳазор
Ҳама номчӯй аз дари корзор.

395 Бирафтанд аз эдар пур аз чангу чӯш,
Ман андар ниҳон бо ғаму бо хуруш.

Аз он гуна бар дашти кин кушта шуд,
Замин зерашон чун гил оғушта шуд.

Ҳама марзи Турон шикастадиланд,
Зи тимор дилҳо ҳаме бугсиланд.

Набинанд чуз марги Пирон ба хоб,
Нахонад касе номи Афросиёб.

Бибошем, то номдорони мо,
Бузургони лашкар, саворони мо

1. И-б-андешу.

400 Бубинанд эрониёнро ба чашм,
Зи дил кам шавад дарду тимору хашм.

Хам эрониён низ чандин сипох
Бубинанд бо ганчу тахту кулох.¹

Ба анбӯҳ чустан на нек аст чанг,
Шикасте бувад, бод монад ба чанг.

Мубориз пароканда берун кунам
В-аз эшон биёбон пур аз хун кунам».

Чунин дод посух, ки «Эй шаҳрёр,
Чуз ин² гуна чӯй хаме корзор.

405 Мубориз зи лашкар нахустин манам,
Ки аспафкану гурди рӯинтанам.

Касеро надидам, ки рӯзи набард
Фишонад бар аспи ман аз бод гард.

Маро орзу чанги Кайхусрав аст,
Ки ӯ дар ҷаҳон шаҳрёри нав аст.

Агар чӯяд ӯ бегумон чанги ман,
Раҳой наёбад хам аз чанги ман.

Дилу пушти Эрон шикаста шавад,
Бар он анчуман кор баста шавад.

410 В-агар дигаре пешам ояд ба чанг,
Ба хок андарорам сараш бедиранг.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй корнодида мард,
Шаҳаншоҳ кай бо ту чӯяд³ набард!

1. Л-б. 401 нест.

2. ИЛ- Чу з-ин.

3. ИЛ - чӯяд аз ту.

Агар чӯядӣ, ҳамнабардаш манам,
Тану номи ӯ зери пой¹ афканам.

Гар ӯ бо ман ояд ба овардгоҳ,
Баросояд аз чанг ҳар ду сипоҳ».

Бад-ӯ Шеда гуфт: «Эй чаҳондида мард,
Чашида зи гетӣ бaсе гарму сард,²

- 415 Писар панҷ мондаст пешат ба пой
Намонем, агар ту кунӣ разм рой.

На лашкар писандад, на яздонпараст,
Ки ту чанги ӯро кунӣ пешдаст».

ПАЙҶОМ ФИРИСТОДАНИ АФРОСИЁБ БА НАЗДИКИ КАЙХУСРАВ

Ба Шеда бигуфт: «Эй чаҳондор*³ пур,
Ки бодо бад аз рӯзгори ту дур,

Чу бо Хусрав оҳанг дорӣ ба чанг,
Магардон дили худ бар ин кор танг⁴.

Бирав, к-офаринандаат ёр бод,
Сари бадсиголат нагунсор бод!⁵

- 420 Ба Кайхусрав аз ман паёме расон,
Бигӯяш, ки гетӣ дигар шуд ба⁶ сон.

Набера, ки чанг⁷ оварад бо ниё,
Сараш пурбадӣ бошаду кимиё.

1. Л-Ҳама номи ӯро ба хок.

2. И-б. 414 нест.

3. М- Бад-ӯ гуфт шох, эй сарафроз.

4. ТПЗИМ – Аз эдар бирав то миёни сипоҳ,
В-аз эшон яке марди доно бихоҳ.

5. И-б. 418, 419 нест.

6. ИМ – Ки гетӣ чунин дорад оину.

7. ИЛМ – разм.

Чунин буд рои чахонофарин,
Ки гардад чахон пур зи пархошу кин.

Сиёвуш на бар бегунаҳ кушта шуд,
Аз омӯзгорон сараш гашта шуд.

Гунаҳ гар маро буд, Пирон чӣ кард,
Чу Рӯину Лаҳҳоку Фаршедвард,

425 Ки бар пушти аспон¹ бибоист баст
Пур аз хун ба кирдори пилони маст?

В-ар² эдун, ки гӯй ки ту бадтанӣ,
Бадандешу аз тухми Аҳриманӣ³.

Ба гавҳар нигар, то зи тухми манӣ,
Накӯҳиш ҳаме хештанро кунӣ.

Ту ин кин ба Гударзу Ковус мон,
Ки пеши ман оранд лашкар дамон⁴.

На з-он гуфтам ин, к-аз ту тарсон шудам,
В-агар пил гаштам, ҳаросон шудам.

430 Ҳама реги⁵ дарё маро лашкаранд,
Ҳама наррашерону кундоваранд.

Ҳар он гаҳ ки фармон диҳам, кӯҳи⁶ Ганг
Чу дарё кунанд, эй писар, рӯзи чанг⁷.

Валекин ҳаме тарсам аз кирдгор,
Зи хунрехтан в-аз бади рӯзгор,⁸

1. ИЛ – зиншон.

2. И – Гар.

3. ИЛ – оҳарманӣ.

4. ТПЗ – Ту ҳешиву эшон маро душмананд,
Бимон то ҳамин чанг эшон кунанд.

5. Л- кӯҳу.

6. И-кӯҳу.

7. И – бедиранг.

8. И-ҳама зи бадрӯзгор.

Ки чандон сари номвар бе гуноҳ
Қудо гардад аз тан бар ин размгоҳ.

Гар аз пеши ман барнагардӣ ба чанг,
Ҳамоно, ки ояд-т аз ин кор нанг.

435 Чу бо мо ба савганд паймон кунӣ,
Бикӯшӣ, ки паймони мо нашканӣ,

Бар ин кор бошам туро раҳнамой,
Ки ганчу сипоҳат бимонад ба ҷой.

Чу кори Сиёвуш фаромуш кунӣ,
Ниёро ба Турон Сиёвуш кунӣ.

Бародар бувад Чаҳну чангӣ Пашанг,
Ки дар чанг дарё кунад кӯҳи Ганг.

Ҳар он буму бар, к-он зи Эрон ниҳӣ,
Ба фармон кунам он зи туркон тиҳӣ.

440 Зи ганчи ниёгон маро ҳар чӣ ҳаст
Зи динору аз тоҷу тахти нишаст,

Зи аспу силеху зи бешу зи кам,
Ки мерос монд аз ниё Зодшам,

Зи тоҷи*¹ бузургону тахту кулоҳ,
Зи чизе ки хоҳӣ зи баҳри сипоҳ,

Фиристам ҳама ҳамчунин пеши ту,
Ки тоза шавад з-он дилу кеши ту.

Ду лашкар баросояд аз ранчи разм,
Ҳамон разми мо бозгардад ба базм.

445 В-ар эдун, ки чони туро Аҳриман
Бупечад ҳаме, то бипӯшӣ кафан,

1. М – ганчи.

Чуз аз разму хун карданат рой нест,
Ба мағзи ту панди маро чой нест,

Ту аз лашкари хеш берун хиром,
Ман аз чои худ ҳам ниҳам пеш гом.¹

Бигардем ҳарду ба овардгоҳ,
Баросоҷад аз чанг ҳарду*² сипоҳ.

Чу ман кушта гардам, чаҳон пеши туст,
Сипаҳ бандагону писар хеши туст.

450 В-агар ту шавӣ кушта бар дасти ман,
Касеро наёзорам аз анҷуман.

Сипоҳи ту дар зинҳори мананд,
Ҳама меҳтаронанду ёри мананд.

В-агар бо ман эдар наёӣ ба чанг,
Натобӣ ту бо кордида наҳанг,

Камарбаста пеши ту ояд Пашанг,
Чу чанг оварад, дур бош аз диранг.

Падар пир шуд, поймардаш чавон,
Чавони хирадманду равшанравон.³

455 Ба овардгоҳ бо ту чанг оварад,
Дили шеру чанги паланг оварад.

Бубинем, то бар кӣ гардад сипехр,
Киро барниҳад бар сар аз тоҷ меҳр.

В-ар эдун, ки бо ӯ начӯӣ набард,
Дигаргуна хоҳӣ ҳаме кор кард.

Бимон то биёсоҷад имшаб сипоҳ,
Чу бар сар ниҳад кӯҳ зарринкулоҳ,

1. ИЛ - Магар худ барояд-г аз ин кор ком.

2. М- чандин.

3. И-б. 454 нест.

Шаби тира з-ӯ доман андаркашад,
Яке чодари шаър бар*¹ сар кашад,

460 Зи лашкар гузинем чанговарон,
Сарафроз бо гурзҳои² гарон.

Заминро зи хун ранги дебо кунем,
Зи болои бадхоҳ паҳно кунем.

Дувум рӯз ҳангоми бонги хурӯс
Бубандем бар кӯҳаи пил кӯс.

Саронро ба ёрӣ бурун оварем,
Ба чӯй-андарун об хун оварем.³

Севум рӯз лашкар ба кирдори кӯх
Дарорем дар разму кин ҳамгурӯх.

465 Бубинем, то ин сипехри баланд
Киро хор дорад, киро арчманд.⁴

Чу бадхоҳ пайғоми ман бишнавад,
Бупечад, бад-ин панди ман⁵ награвад.

Ба танҳотани хеш аз ӯ размхоҳ
Ба дидор дур аз миёни сипоҳ».

Гузин кард аз он бихрадон чор мард,
Кашида зи гетӣ басе⁶ гарму сард.

Басе офарин карду омад бурун
Падар мижжа пуробу дил пур зи хун.

1. М – Яке парда аз шаър дар.

2. Л- Касе, к-ӯ гирояд ба гурзи.

3. ТПЗ – Бузургони Эрону Туронзамин
Биҷӯянд бо якдигар разму кин.

4. И-б. 464, 465 нест.

5. И- гуфтаҳо.

6. И- басе аз чаҳон.

- 470 Бурун рафт бо \bar{y} зи лашкар¹ хазор
Хирадманду шоистаи корзор.
- Зи раҳ чун талоя бидидаш зи дур
Дурафшу синони сипаҳдори Тур.
- Зи туркон ҳар он кас, ки буд пешрав
Зи ноқордида саворони² нав.
- Ба раҳ бо талоя баровехтанд,
Ба ноком бе Шеда хун рехтанд.
- Тане чанд аз эрониён хаста шуд,
В-аз он рӯй пайкор пайваста шуд.
- 475 Ҳам андар замон Шеда он ҷо расид,
Ниғаҳбони эрониёнро бидид.
- Дили Шеда гашт андар он кор танг,
Ҳаме бозхонд он ялонро зи чанг.
- Ба эрониён гуфт: «Наздики шоҳ
Саворе фиристед бо расму роҳ.
- Бигӯяд, ки равшандиле³ Шеда ном
Ба⁴ шоҳ оваридаст чандин⁵ паём.
- Зи Афросиёб он сипаҳдори Чин
Падармодари шоҳи Эронзамин».
- 480 Саворе дамоне⁶ аз талоя бирафт,
Бари шоҳи Эрон хиромид⁷ тафт,

1. ИЛМ - Гузин кард аз он номдорон.

2. И –ҷавонони.

3. И- Бигӯянд, к-омад гаве.

4. И-зи.

5. Л –чанде.

6. И –Сабук.

7. И-гурозанда.

Ки «Пайғамбари шоҳи туронсипох,
Гави пурманиш бо дурафши сиёх.

Ҳаме Шеда гӯяд, ки ҳастам ба ном,
Гусӣ боядаш, то гузорад паём».

Дили шоҳ шуд з-он сухан пур зи шарм,
Фурӯ рехт аз дидагон оби гарм.

Чунин гуфт, к-«Ин Шеда холи ман аст,
Ба болову мардӣ ҳамоли ман аст».

- 485 Ниғаҳ кард гарданкаше з-он миён,¹
Набуд пеш чуз Қорани ковиён.²

Бад-ӯ гуфт: «Рав пеши ӯ шодком,
Дурудаш деҳ аз мову бишнава паём».³

Чу Қоран биёмад ба пеши сипох,
Бидид он дурафши дурафшон сиёх.

Биёмад бари Шеда, додаш дуруд,
Зи шоҳу зи эрониён барфузуд.

Қавон низ букшод ширинзабон,
Ки бедордил буду равшанравон.

- 490 Бигуфт, онҷӣ бишнид аз Афросиёб,
Зи ором в-аз базму разму шитоб.

Чу бишнид Қоран суханҳои нағз
Аз он номвар турки бедормағз,

Биёмад бари шоҳи Эрон, бигуфт,
Ки пайғомҳо бо хирад буд чуфт.⁴

1. Л- аз гавон.
2. Л- паҳлавон.
3. И-б. 486 нест.
4. И-б. 492 нест.

ПОСУХ ФИРИСТОДАНИ КАЙХУСРАВ БА АФРОСИЁБ

Чу бишнид Хусрав зи Қоран сухан,
Ба ёд омадаш рӯзгори¹ кухан.

Бихандид Хусрав зи кори ниё
В-аз он чустанӣ чораву кимиё.

495 Аз он пас чунин гуфт, к-«Афросиёб
Пушаймон шудааст аз гузаштан зи об.

Варо чашм беобу лаб пурсухан,
Маро дил пур аз дардҳои кухан².

Бикӯшад, магар дил бупечонадам,
Ба бешии лашкар битарсонадам.

Надонад, ки гарданда чархи баланд
Нагардад ба боист рӯзи газанд.

Кунун³ кори моро чуз ин нест рӯй,
Ки ман дил пур аз кин⁴ шавам пеши ӯй.

500 Бигардам ба овард бо ӯ ба ҷанг,
Ба ҳангоми кӯшиш насозам диранг.

Ҳама бихрадону радони сипоҳ
Ба овоз гуфтанд, к-«Ин нест роҳ.

Чаҳондида пурдониш Афросиёб
Чуз аз чорасозӣ⁵ набинад ба хоб.

Надонад⁶ чуз аз тунбалу ҷодуӣ
Фиребу бадандешиву бадхуй.

1. И-дардҳои.
2. И-б. 496 нест.
3. И- Чу он.
4. И-дил пур зи кина.
5. И- чора чизе, Л- чораҷӯй.
6. И- набинад.

Зи лашкар кунун Шедаро баргузид,
Ки ин дид банди балоро¹ калид.

505 Ҳама хоҳад аз шоҳи Эрон набард,
Бад-он то кунад рӯзи мо пур зи гард.^{2*3}

Ту бар тезии ӯ далерӣ макун,
Аз Эрон аз тоҷ серӣ макун.⁴

Ба овард густох бо ӯ магард,
Набояд, ки монем бо ранҷу дард.

Ба дасти ту гар Шеда гардад табоҳ,
Яке номвар кам шавад з-он сипоҳ.

В-агар дур аз эдар ту гардӣ ҳалок
Аз Эрон барояд яке тирахок.

510 Яке зинда аз мо намонад ба ҷой,
На шаҳру бару буми Эрон ба пой.

Касе нест моро зи тухми каён,
Ки кинро бубандад камар бар миён.

Ниёи ту пири ҷаҳондида аст,⁵
Ба Турону Чин-дар писандида аст.⁶

Ҳама пӯзиш орад бад-ин бад, ки қард,
Ба бечорагӣ ҷуст хоҳад набард.

Ҳама гӯяд аспону ганҷу дирам,
Ки бинҳод Тур аз паи Зодшам.

515 Ҳамон тахти заррину тоҷи сарон,
Камарҳои заррину гурзи гарон

1. Л-бадиरो.
2. ТПЗМ – В-агар Шеда аз шоҳ ҷӯяд набард,
Кунад рӯи моро зи тимор зард.
3. М-ба дард.
4. Л-б. 506 нест.
5. И- тире ҷаҳондидае.
6. И- писандидае:

Супорад ба ганчи ту аз ганчи хеш,
Магар боздорад*¹ бад-ин ранчи хеш.

Хар он шахр к-аз буми Эрон ниҳӣ,
Ҳама кард хоҳад зи туркон тихӣ.²

Ба Эрон хиромем пирӯзу шод,
Зи кори гузашта нагирем ёд».

Бад-ин гуна гуфтанд пиру чавон,
Ҷуз аз номвар Рустами паҳлавон,

520 Ки Рустам ҳама з-оштӣ сар бигошт,
Зи дарди Сиёвуш ба дил кина дошт.

Ҳама лаб ба дандон бихоид шоҳ,
Ҳама кард хира бад-эшон нигоҳ.

В-аз он пас чунин гуфт, к-ин нест роҳ
Ба Эрон хиромидан аз³ размгоҳ.

Кучо он ҳама панду савганди мо,
Ки кардем бо шоҳ пайванд мо?⁴

Чу бар тахт-бар зинда Афросиёб
Бимонад, аз ӯ гардад Эрон хароб.

525 Ба Ковус яксар чӣ пӯзиш барем,
Бад-ин дидагон чун ба вай бингарем?

Шунидӣ, ки бар Эрачи некбахт
Чу омад зи Тур аз пай тоҷу тахт.

Ба Нӯзар чӣ омад зи Афросиёб,
Ки бар куштани вай гирифташ шитоб?^{5*6}

1. М- хамин боз харрад.

2. Л-б. 515-517 нест.

3. Л-хиромем аз ин; И-хиромем з-ин.

4. Л-б. 523 нест.

5. И-б. 527 нест.

6. М-Ки ҳаргиз мабинод шодӣ ба хоб.

Сиёвахши радро ҳаме бегунох
Бикушт аз паи тахту ганчу кулох.

Фиребанда турке аз он анчуман
Биёмад хиромон ба наздики ман.

530 Ҳаме орзу кард бо ман¹ набард,
Шуморо чаро шуд чунин рӯй зард?

Ҳаме аз шумо ин шигифт оядам,
Ҳамон кини пешин бияфзоядам.

Гумоне набурдам, ки эрониён
Кушоянд аз кина яксар² миён.

Касеро надидам аз эронсипох,
Ки афканда буданд дар размгоҳ^{*3}

Ки аз чанги эшон бад-ин сон^{*4} шитоб
Гирифтанд аз гуфти^{*5} Афросиёб».

535 Чу эрониён ин суханро зи шох
Шуниданд, печон шуданд аз гуноҳ.⁶

Ба пӯзиш бигуфтанд:^{*7} «Мо бандаем,
Ҳам аз меҳробонӣ сарояндаем.

Нахоҳад шаҳаншоҳ чуз номи нек,
Ба ҳар корҳо-дар^{8*9} саранчоми нек,

Ки шояд¹⁰ ҷаҳондори бартарманиш
Нахоҳад, ки бар мо бувад сарзаниш,

1. ИЛМ – Гар аз ман ҳамечуст хоҳад.

2. И-ҷовид аз ин кин.

3. М- Ба чуз ростдил Рустами неккоҳ.

4. М- гирифтӣ.

5. М-Ба гуфти фиребанда.

6. Л-б. 535 нест.

7. М- Гирифтанд пӯзиш, ки мо.

8. Л-корҳо чуз.

9. М-Ҳама корхоро.

10. ИМ - ситуда.

Ки гӯянд аз Эрон саворе набуд,
Ки ёраст бо ӯ набард озмуд.

- 540 Сипоҳе хурӯшон*¹ ба дашти набард
Чуз аз шоҳашон ин далерӣ накард.

Нахоҳад магар Хусрави мӯбадон,
Ки бар мо бувад нанг то човидон».

Бад-эшон чунин посух овард шох,
Ки «Эй мӯбадони намояндарох.

Бидонед, к-ин Шеда рӯзи набард
Падарро надорад ба ҳомун ба мард.

Силеҳаш падар кард аз чодуй,
Зи кажживу ториву аз бадхуй.

- 545 Набошад силеҳи шумо коргар,
Бад-он чавшану хӯди пӯлод-бар.

Ҳамон аспаш аз дев дорад нажд,
Гироидани шеру тундии бод.*²

Касеро, ки Яздон надодаст фар,
Набошад-ш бо чанги ӯ пову сар.

Ҳамон бо шумо ӯ наёяд ба чанг,
Зи фарру нажоди худ ояд-ш нанг.

Набера Фаридуну пури Қубод,
Ду чангӣ бувад якдилу якниҳод.

- 550 Бисӯзам бад-ӯ тира чони падар-ш,
Чу Ковусро сӯхт ӯ бар писар-ш».

Саворону*³ шерони Эронзамин
Ҳама шоҳро хонданд офарин.

1. М – саворае наёмад.
2. М-Ба дил ҳамчу шеру ба рафтан чу.
3. М- Далерону.

ПОСУХ ФИРИСТОДАНИ КАЙХУСРАВ АФРОСИЁБРО

Бифармуд, то Қорани некхоҳ
Шавад бозу посух гузорад зи шоҳ,

Ки «Ин кори мо деру душвор гашт,
Суханҳо зи андоза андаргузашт.

Хунарефта марди чангӣ ба чанг
Начӯяд гаҳи размчустан*¹ диранг.

Нахоҳам зи ту буми Турон, на ганч
Ки бар кас намонад сарои сипанч,²

Кунун то худованди хуршеду моҳ
Киро шод дорад бар ин размгоҳ.

Ба зӯри чахонофарин кирдгор,
Ба дайҳими Ковуси парвардгор,

Ки чандон намонам шуморо замон.
Ки бар гул вазад тундбоди хазон³.

Бад-он хоста нест моро ниёз,
Ки аз чавру бедод омад фароз.

560 Киро пуштгармӣ зи Яздон бувад,
Ҷамеша дилу бахт хандон бувад.

Бару буму ганчу сипоҳат марост,
Ҷамон тахту шаҳру кулоҳат марост

Пашанг омаду хост аз мо набард,
Зирехдор бо лашкару дору бард.

Сапедадамон ҳаст меҳмони ман,
Ба ханчар бубинад сарафшони ман.

1. М – разм чандин.

2. И-б. 555 нест.

3. ТПЗМ – Дигар он ки гуфтӣ ту аз хоста
Зи аспону аз ганчи ораста.

Касеро набинам аз эронсипох
Ки бо ӯ бигардад ба овардгоҳ.

565 Ману Шедаву дашту шамшери тез,
Барорам ба фарҷом аз ӯ растахез.

Гар эдун, ки пирӯз бошам ба ҷанг,
Насозам бар-ин сон фаровон диранг.

Мубориз хурӯшон кунем аз ду рӯй,
Зи хун дашт гардад пур аз рангу бӯй¹

В-аз он пас ялонро ҳама ҳамгурӯх
Ба ҷанг андарорем бар сони кӯх.

Чу ин гуфта бошӣ, ба Шеда бигӯй,
Ки эй пурхирад меҳтари номчӯй,

570 Ту эдар ба танҳо*² ба дом омадӣ,
На бар ҷустани нангу ном омадӣ.

На аз баҳри пайғоми Афросиёб,
Ки рӯзи бадат кард бар ту шитоб.

Ҷаҳондорат ангехт аз анчуман,
Сутудонат эдар бувад, ҳам кафан.

Газанд оядат з-он сари бегазанд,
Ки аз тан буриданг чун гӯсфанд.

Бигиряд чунон зор бар ту падар,
Ки Ковус гиряд ҳаме бар писар.

575 Биёмад дамрон Қоран аз назди шоҳ
Ба наздикии он дурафши сиёҳ.

1. Л- Пас аз б. 567 ин б. омада:

Бавижа, ки Рустам бувад пешрав,
Намонад бар ин буму бар хору хав.

2. М- Ба танҳо зи Турон.

Сухан ҳарчи бишнид, бо ӯ¹ бигуфт,
Ҳама ҳарчи буд ошқору² нуҳуфт.

Бишуд Шеда наздики Афросиёб,
Дилаш чун бар оташ ниҳода кабоб.

Ҳама ҳар чи дид ошқору нуҳуфт,
Ба пеши падар як ба як бозгуфт.³

Бишуд шоҳи туркон зи посух диҷам,
Ғамӣ гашту барзад яке тез дам.

580 Аз он хоб, к-аз рӯзгори дароз
Бидиду зи ҳар кас ҳаме дошт роз.

Сараш гашт гардону дил пурниҳеб
Бидонист, к-омад ба тангӣ нишеб.

Бад-ӯ гуфт: «Фардо бад-ин размгоҳ
Зи афканда мӯрон наёбанд роҳ».

Сипаҳбад бад-ӯ*⁴ гуфт, к-«Аз бомдод
Макун то ду рӯз, эй писар, чанг ёд.

Бад-ин разм бишкаст гӯй дилам,
Бар онам, ки дилро зи тан бугсилам».

585 Писар гуфт, к-«Эй шоҳи туркону Чин,
Дили хешро бад магардон чунин.

Чу хуршеди тобон барорад дурафш,
Дурахшон кунад рӯи чархи бунафш,

Ману Хусраву дашти овардгоҳ,
Барангезам аз шоҳ гарди сиёҳ.

1. И-вай.

2. ИМ – Намонд эч неку бад андар.

3. ИМ-б. 578 нест,

4. М-Ба Шеда чунин гуфт.

РАЗМИ КАЙХУСРАВ БО ШЕДА - ПИСАРИ АФРОСИЁБ

Чу равшан шуд он чодари лочвард,
Чаҳон шуд ба кирдори ёкути зард.

Нишаст аз бари аспи чангӣ Пашанг,
Зи боди чавонӣ сараш пур зи чанг.

590 Ба чавшан бипӯшид равшан бараш,
Зи оҳан кулоҳи каён бар сараш.

Дурафшаш яке турки чангӣ ба чанг
Хиромон биёмад ба сони паланг.*¹

Чу омад ба наздики эронсипоҳ,
Яке номдоре бишуд назди шоҳ,

Ки омад саворе миёни ду саф,
Хурӯшону² чӯшону теге ба каф³.

Ҳамагӯяд он номвар тезчанг,
Ки бо шоҳ гӯед, к-омад Пашанг.⁴

595 Бихандид аз ӯ шоҳу хафтон бихост,
Дурафши*⁵ бузурге⁶ баровард рост.

Яке тарги румӣ ба сар барниход
Дурафшаш ба Руххоми Гударз дод⁷.

Ҳама лашкараш зору гирён шуданд,
Чу бар оташи тез бирён шуданд.

1. М- бад он дашти.

2. ИЛМ – Сарафрозу.

3. ТПЗ – Ту гӯй яке аждаҳои диҷам
Ҳама сӯхт хоҳад чаҳонро ба дам.

4. И-б. 594 нест.

5. М-Дурафши.

6. ИЛ – дурафши бузургӣ.

7. И-б. 596.

Хурӯше баромад, ки «Эй шаҳрёр,
Ба оҳан тани пок ранча мадор.

Шаҳонро ҳама тахт будӣ нишаст,
Кӣ бар кин камар бар миёни ту баст?

600 Ки чуз хоки тира нишасташ мабод,
Ба ҳеч орзу кому дасташ мабод!

Сипаҳдор бо гурзу бо кабру хӯд
Ба лашкар*¹ фиристод чандин² дуруд,

Ки як тан начунбед³ аз овардгоҳ,
Чалу рост, қалбу чаноҳи сипоҳ.

Набояд, ки чӯяд касе чангу чӯш,
Ба Рухҳои Гударз доред гӯш.⁴

Чу хуршед бар чарх гардад баланд,
Бубинед то бар кӣ ояд газанд.

605 Агар з-он ки пирӯз гардад Пашанг,
Зи Рустам бичӯед сомони чанг.

Ҳама пеши ӯ бандафармон шавед,
Бад-он дард наздики дармон шавед.

Сипахро ки чун ӯ ниғаҳбон бувад,
Ҳама чораи чанг осон бувад.⁵

Шумо ҳеч дилро мадоред танг,
Чунин аст оғозу фарҷоми чанг.

1. М- Бад эшон.

2. Л-чанде.

3. И- маҷунбед.

4. И-Ҳама сӯи Гударз доранд хуш.

5. И-б. 605-607 нест.

Гахе бар фарозу гахе бар¹ нишеб,
Гахе шодмону гахе бо^{2*3} нихеб».

- 610 Барангехт шабранги беҳзодро,
Ки андарнавашти ба так бодро⁴.

Миён баста бо найзаву хӯду кабр,
Ҳамае гарди наълаш⁵ баромад ба абр.

Миёни ду саф Шеда ӯро бидид,
Яке боди сард аз чигар баркашид.

Бад-ӯ гуфт: «Пури Сиёвуш туй⁶,
Хирадманду бедору хомуш туй.⁷»

Набера сипаҳдори туронсипоҳ,
Ки сояд ҳамае тарг бар чарху моҳ.

- 615 Чуз онӣ, ки бар ту гумоне барад,
Ҷаҳондидае к-ӯ хирад парварад,

Ки гар мағз будит, бо холи хеш
Накардӣ чунин ҷангро даст пеш.

Агар ҷанг ҷӯй зи пеши сипоҳ
Бирав, дур бугзин яке ҷойгоҳ,

К-аз Эрону Турон набинанд кас,
Нахоҳем ёрону фарёдрас».

Чунин дод посух бад-ӯ шаҳрёр,
Ки «Эй шери дарранда дар корзор,

- 620 Манама доғдил пури он беғуноҳ
Сиёвуш, ки шуд кушта бар дасти шох.

1. И-бо фароз асту гаҳ бо.

2. И-суд пеш асту гоҳе.

3. М –дар.

4. И-б. 610 нест.

5. И-аспаш.

6. ИЛМ – Сиёваҳш рад.

7. ИЛМ- Туй, эй писандидаву пурхирад?

Бар ин дашт аз ин сон ба кин омадам,
На аз баҳри гоҳу нигин омадам.

Зи*¹ пеши падар чун биёростӣ,
Зи лашкар набарди маро хостӣ.

Маро хостӣ кас, набудӣ раво,
Ки пешат фиристодаме носазо.

Кунун орзу кун яке размгоҳ,
Ки бошад ба дур аз миёни сипоҳ».

625 Ниҳоданд паймон, ки аз ҳар ду рӯй
Ба ёрӣ наёяд касе кинаҷӯй.

Ҳам инон, ки доранд бо мо дурафш,
Зи бад рӯзи эшон нагардад бунафш.

Бирафтанд ҳар ду зи лашкар ба дур,
Чунон чун шавад мард шодон ба сур.

Расиданд қое, ки шеру паланг
Бад-он шаххи беоб нанҳод чанг.

Биёбон, ки андархури разм буд,
Бад-он қойгаҳ марзи Хоразм буд.

630 Напаррид² бар осмонаш уқоб,
Аз он^{3*4} баҳрае шахху баҳре сароб.

Ниҳоданд овардгоҳи бузург
Ду чангӣ ба кирдори дарранда⁵ гург.

Саворон чу шерони часта зи ғор,
Ки бошанд пурхашм рӯзи шикор.

1. М-Ба.

2. Л – надиданд.

3. Л-ӯ.

4. М-Аз ӯ.

5. ЛМ-аспу ду чангӣ, ба кирдори; И-аспу ду чангӣ ба сони.

Бигаштанд бо найзаҳои дароз
Чу хуршед тобанда гашт аз фароз.

Намонд эч бар найзаҳошон синон,
Пур аз об баргустувону инон.

- 635 Ба румиамуду ба шамшери тез*¹
Бигаштанд бо якдигар пурситез.*²

Ҳаво шуд зи гарди*³ саворон сиёҳ
Нагаштанд сер андар овардгоҳ.

Чу Шеда дилу зӯри Хусрав бидид,
Сиришкеш зи миҷгон ба рух барчакид.

Бидонист, к-он фарраи эзадист,
Аз ӯ бар тани хеш бояд гирист.

Ҳамон аспаш аз ташнагӣ шуд ғамӣ
Ба нерӯи мард андаромад камӣ.

- 640 Чу з-ӯ танг шуд, бо дил*⁴ андеша кард,
Ки гар шоҳро гӯям андар набард,

Биё то ба куштӣ пиёда шавем,
Зи хуну хай*⁵ оҳордода шавем.

Пиёда нагардад, ки ор оядаш,
Зи шоҳӣ тани хеш хор оядаш.

Бад-ин чора гар з-ӯ наёбам раҳо
Шавам бегумон дар дами аждаҳо.

Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо ба теғу синон
Кунад ҳар касе ҷангу печад инон.

1. М- ба тиру ба теғ.

2. М-бедарег.

3. М-Замин шуд зи хуни.

4. М – Чу дар монда шуд бо худ.

5. ЛМ- хай ҳар ду.

645 Пиёда бех ояд, ки чӯем чанг,
Ба кирдори шерон биёзем чанг».

Чаҳондор Хусрав ҳам андар замон
Бидонист андешаи бадгумон.

Би дил гуфт, к-ин шери бо зӯри¹ чанг
Набера Фаридуну пури Пашанг,

Гар осуда гардад, сар афшон кунад,
Басе шердилро хурӯшон кунад.

В-агар ман пиёда бигардам ба чанг,
Ба эрониён-бар кунад кор танг.

650 Бад-ӯ гуфт Рухҳом, к-«Эй тоҷвар,
Бад-ин кор нангӣ магардон гуҳар.

Чу Хусрав пиёда кунад корзор,
Чӣ бояд бар ин дашт чандин савор?

Агар пой бар хок бояд ниҳод,
Ман аз тухми Кашвод дорам наҷод,

Пиёда² шавам пеши ӯ размсоз,
Ту³ шоҳи чаҳондору гарданфароз».

Ба Рухҳом гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «Эй меҳрбон паҳлавону савор,

655 Пашанги^{4*5} диловар зи тухми Пашанг
Чунон дон, ки бо ту наёяд ба чанг.

Туро низ бо разми ӯ пой нест,
Зи туркон чунин лашкаророй нест⁶.

1. ИЛ – зӯру.

2. ЛМ – ҳаме ман.

3. Л- На.

4. И- Наханги.

5. М- Чу шеда.

6. ТПИЛМ – Яке марди чангӣ Фаридуннаҷод
Ки чун ӯ диловар зи модар назод.

Набошад маро нанг рафтан ба чанг,
Пиёда бисозем чанги паланг.

В-аз он сӯ бари Шеда шуд тарчумон,
Ки дурӣ гузин аз бади бадгумон.

Чуз аз бозгаштан туро рой нест,
Ки бо чанги Хусрав туро пой нест.

660 Ба хангом кардан зи душман гурез
Беҳ аз бо тани хеш кардан ситез».

Бад-он номвар тарчумон Шеда гуфт,
Ки «Овози мардон нашояд нухуфт.

Чунон дон, ки то ман бубастам камар,
Ҳама барфарозам ба хуршед сар.

Бад-ин зӯру ин фарраву дастбурд
Надидам ба овардгаҳ низ гурд.

Валекин сутудон маро аз гурез
Беҳ ояд чу гирам ба коре ситез.

665 Ҳам аз гардиши чарх барнагзарем,
Агар дидаи аждаҳо биспарем.

Гар эдар маро хуш бар дасти ӯст,
На душман зи ман боздорад, на дӯст,

Бидонистам ин зӯру мардӣ, ки чист,
Бар ин номвар фарраи эзадист.

Пиёда магар даст ёбам бар ӯй,
Ба пайкор хун андарорам ба чӯй»¹.

Чунин гуфт бо Шеда шоҳи чаҳон,
Ки «Эй номдор»^{*2} аз нажоди меҳон,

1. И-б. 668 нест.

2. М- номвар.

670 Зи тухми каён бегумон кас набуд,
Ки ҳаргиз пиёда набард озмуд.

Валекин туро гар чунин аст ком,
Зи коми ту ҳаргиз напечам лагом».

КУШТА ШУДАНИ ШЕДА БАР ДАСТИ ХУСРАВ

Фуруд омад аз пушти шабранг шох,
Зи сар баргирифт он каёнӣ кулоҳ.

Ба Рухҳом дод он гаронмоя асп,
Биёмад ба кирдори озаргушасп.

Чу аз дур дидаш пиёда Пашанг,
Фуруд омад аз асп ҷангӣ наҳанг¹.

675 Ба ҳомун чу пилон баровехтанд,
Ҳаме хок бо хун баромехтанд.

Чу Шеда бидид он бару бурзи шох,
Ҳамон эзадӣ фарру он дастгоҳ,

Ҳаме ҷуст чора, ки ёбад*² раҳо,
Дили чорагар з-ин бисозад*³ баҳо.

Чу огоҳ шуд Хусрав аз рози ўй,
В-аз он нобароварда овози ўй,

Ба зӯри ҷаонофарин кирдгор
Бизад даст Кайхусрави номдор.

680 Ба кирдори шере ки бар гӯри нар
Занад чангу гӯр⁴ андарорад ба сар,

Гирифташ ба чап гардану рост пушт,
Бароварду зад бар замин-бар дурушт.

1. И-б. 673, 674 нест.

2. М-Ҳаме хост, к-ояд магар з-ў.

3. М- Ки чун сар бишуд, тан надорад.

4. Л-дасту.

Ҳама мӯҳраи пушти ӯ ҳамчу най
Шуд аз дард резону бугсаст пай.

Яке теғи тез аз миён баркашид,
Саросар дили номвар бардарид.

Бар ӯ кард ҷавшан ҳама чок-чок,
Пас он гоҳ бар торакаш рехт¹ хок.

685 Ба Руххом гуфт: «Ин бади ноҳамол
Далеру сабуксар*² маро буд хол.

Пас аз куштаниш меҳрубонӣ кунед,
Яке даҳмаи хусравонӣ кунед.

Сарашро ба дибку ба мушку*³ гулоб
Бишӯеду танро ба кофури ноб.

Ба гардан-ш- бар тавқи заррин ниҳед,
Кулаҳ бар сараш анбарогин ниҳед.

Ниғаҳ кард пас тарҷумонаш зи роҳ,
Бидид он тани номбардор шоҳ,

690 Ки бо хун*⁴ аз он рег бардоштанд,
Сӯи лашкари шоҳ бугзоштанд.

Биёмад хурӯшон ба наздики шоҳ,
Ки «Эй номвар, додгар подшоҳ.

Яке банда будам ман ӯро навод,
На ҷангӣ савореву на паҳлавон.

Ба ман-бар бубахшой, шоҳо, ба меҳр,
Ки аз ҷони ту шод бодо сипеҳр».

1. ИЛМ – ҳам рехт бар торақ аз дард.
2. М- Пашанги диловар.
3. М- мушку абиру.
4. М- то чун.

Бад-ӯ гуфт шох: «Онҷӣ дидӣ зи ман,
Ниёро бигӯй андар он анчуман».

695 Дилу дидаи номдорон ба роҳ,
Ки Шеда кай ояд зи овардгоҳ.

Саворе дамон*¹ шуд ба он реги нарм,
Бараҳна сару дида пурхуни гарм.

Баровард пӯшида роз аз нухуфт,
Ҳама пеши солори туркон бигуфт.

Сипаҳдор² гашт аз ҷаҳон ноумед,
Биканд он чу кофур мӯи³ сапед.

Ба сар барпароканд реги равон,
Зи лашкар бирафт, он ки буд паҳлавон.

700 Руҳи шоҳи туркон⁴ ҳар он кас, ки дид
Бар ӯ*⁵ ҷомаву дил ҳама бардарид.

Хурӯше буд андар миёни сипоҳ,
Ки бихшоиш овард хуршеду моҳ.

Чунин гуфт бо мӯя Афросиёб,
К-аз ин пас на ором ҷӯям⁶, на хоб.

Маро андар ин сӯғ ёрӣ кунед,
Ҳама тан ба тан сӯғворӣ кунед.

Набинад сари теғи моро ниём,
На ҳаргиз бувам з-ин сипас шодком.

705 Бубандем доман як андар дигар,
Намонем аз Эронзамин буму бар.

1. М-ҳаме.
2. М- ҷаҳондор.
3. Л- риши.
4. И-Турон.
5. М- зи бар.
6. И-ёбам.

На мардум шумар, бал зи деу дада,
Диле*¹ к-ӯ набошад ба дард ожада.

Мабодо дар он дида-дар*² оби шарм,
Ки аз дарди мо нест пурхуни гарм.

Аз он моҳдидори чангисавор,
В-аз он сарвбун бар лаби чӯйбор,³

Ҳама рехт аз дида хунин сиришк,
Зи дарде ки дармон надорад^{4*5} пизишк,

710 Ҳама номдорони посухгузор
Забон баркушоданд бар шаҳрёр,

Ки «Ин додгар бар ту осон кунод,⁶
Дили бадсиголат ҳаросон кунод!⁷

Зи мо низ як тан насозад диранг,
Шабу рӯз бар дарду кини Пашанг.

Сипахро ҳама дил хурӯшон кунем,
Ба овардгах-бар сар афшон кунем.

Зи Хусрав набуд ҳеч монида*⁸ чиз,
Кунун кина бар кина бифзуд низ.

715 Сипаҳ дилшикаста, пур аз дард шох,
Хурӯшону чӯшон ҳама размхоҳ.

-
1. М- кас.
 2. М- пур.
 3. Л-б. 708 нест.
 4. ЛМ – надонад.
 5. М- надонад.
 6. Л- кунад.
 7. Л-Бадандешро дил ҳаросон кунад.
 8. М- Зи Пирону Хумон набуд монда.

РАЗМИ ДУ ЛАШКАР БА АНБЎҲ

Чу хуршед барзад сар аз бурчи*¹ гов,
Зи хомун баромад хурӯши чаков.

Табира баромад зи пардасарой,²
Ҳамон нолаи кӯс³ бо каррной.

Зи гурдони шамшерзан даҳ ҳазор
Биёвард Чаҳн аз дари корзор.

Або сад ҳазор озмуда бурун
Забон пур зи дашному лаб пур зи хун.*⁴

720 Чу Хусрав бар он гуна бардидашон,*⁵
Бифармуд, то Қорани ковиён*⁶

Зи қалби сипоҳ андаромад чу кӯҳ
Або даҳ ҳазор озмуда гурӯҳ,*⁷

Сӯи чанг Густаҳми Нӯзар чу гард
Биёмад дамон бо дурафши набард.

Чаҳон шуд зи гарди саворон бунафш,
Замин пурсипоҳу хаво пурдурафш.

Бичунбид Хусрав зи қалби сипоҳ,
Ҳам Афросиёб андар он размгоҳ.*⁸

1. М- пушти.

2. И-харду сарой.

3. И-ҳама нолаи бӯк; Л-бӯк.

3. ТПЗЛ – Биёмад чаҳонҷӯи чангӣ ба чанг
Саворони туркон камонҳо ба чанг.

Л – танҳо, б. 1 мавҷуд аст.

4. М-б. 719 нест.

5. М- бардид соз.

6. М- размсоз.

7. М- Аз ӯ гашт чавони диловар сутӯҳ.

8. ТПЗМ – Бипайваст чанге к-аз он сон нишон
Надиданд гурдону гарданкашон.
Бикуштанд чандон зи туронсипоҳ,
Ки дарёи хун гашт овардгоҳ.

725 Чуни́н буд, то осмон тира гашт,
Ҳаме*¹ чашми чанговарон хира гашт.

Чу пирӯз шуд Қорани размзан,
Ба Чаҳни диловар даромад шикан.

Чу бар домани кӯҳ*² биншаст мох,
Ялон бозгаштанд аз овардгоҳ.

Аз эрониён шод шуд шаҳрёр,
Ки чира буданд андар он корзор.

Ҳама шаб ҳаме чангро сохтанд,
Ба хобу ба хӯрдан напардохтанд.

730 Чу барзад сар аз бурчи харчанг хур,
Чаҳон шуд пур аз чангу оҳангу шӯр.

Сипоҳи ду кишвар кашиданд саф,
Ҳама чангро бар лаб оварда каф.

Сипаҳдори Эрон зи пушти сипоҳ
Бишуд дур бо кехтари некхоҳ.

Чу лахте биёмад, пиёда бибуд,
Чаҳонофаринро фаровон ситуд.

Бимолид рухро бар он тирахок,³
Чуни́н гуфт, к- «Эй довари додпок,

Ту донӣ, ки гар ман ситам дидаам,
Басе рӯзи бадро писандидаам.

735 Мукофот кун бадкунишро ба хун,
Ту бошӣ⁴ ситамдидаро раҳнамун.

1. М- Ҳама.
2. М- таҳти хуршед.
3. И- гармхок.
4. Л- бош ин.

В-аз он чойгаҳ бо дили пур зи ғам,
Пур аз кин сар аз тухмаи Зодшам

Биёмад хурӯшон ба қалби сипоҳ,
Ба сар барниҳод он хучаста кулоҳ.

Хурӯш омаду нолаи говдум,
Дами нои рӯину¹ рӯинахум.

В-аз он рӯй лашкар ба кирдори кӯҳ
Бирафтанд чӯшон гурӯхогурӯҳ.

740 Сипоҳе ба кирдори дарёи об
Ба қалб-андарун Чаҳну Афросиёб.

Чу ҳарду сипоҳ андаромад зи чой,
Ту гуфтӣ, ки дорад дару дашт пой.

Сияҳ шуд зи гарди сипоҳ офтоб
Зи пайкони алмосу парри уқоб.

Зи бас нолаи бӯқу бонги сипоҳ,
Зи гурзи ялон^{2*3} андар он размгоҳ

Ҳама об гашт оҳану кӯҳу санг,
Ба дарё наҳангу ба ҳомун паланг.

745 Замин пур зи чӯшу ҳаво пурхурӯш,
Ҳизабри жиёнро бидаррид гӯш.

Чаҳон сар ба сар гуфтӣ Оҳарман аст,
Ба доман-бар аз остин^{*4} душман аст.

Ба ҳар чой буд тӯда чун кӯҳ-кӯҳ
Зи гурдони Эрону Турон гурӯҳ.

1. И- Ҳама нои саргину.

2. ИЛ- гарди сипоҳ.

3. М- бонги саворон.

4. М- Дигар осмон бар замин.

Ҳама рег хуну сару дасту пой,
Заминро ҳаме дил баромад зи чой.

Ҳама буму бар зери наъл-андарун,
Чу карбоси охордода ба хун.

750 В-аз он пас далерони Афросиёб
Бирафтанд бар сони киштӣ бар об.

Ба сандуқи пилон ниҳоданд рӯй,
Куҷо новакандоз буд андар ӯй.

Ҳисоре буд аз пеши қалби сипоҳ,
Бароварда аз пилу барбаста роҳ.

Зи сандуқи пилон биборид тир,
Баромад хурӯшидани доругир.

Бирафтанд пилону найзаварон,
Ҳам аз қалби лашкар сипоҳи гарон.

755 Ниғаҳ кард Афросиёб аз ду мил
Бар он лашкари гашну сандуқи пил.

Ҳама жандапилону лашкар биронд,
Ҷаҳон тира шуд, рӯшноӣ намонд.

Хурӯшид, к-«Эй номдорони ҷанг,
Чӣ доред бар хештан чой танг?

Ҳама монда бар пеши сандуқи пил,
Сипоҳ аст пайкор то чанд мил.

Зи қалбу зи сандук бартар кашед,
Сӯи маймана майсара баркашед.

760 Бифармуд, то Ҷаҳни размозмой
Шавад*¹ бо бузургони лашкар зи чой.

1. М-равад.

Барад даҳ ҳазор озмуда савор
Ҳама найзадор аз дари корзор.

Сӯи майсара шери чангинабард
Бишуд тез бо номдорони мард.

Чу Кайхусрав он разми туркон бидид,
Ки хуршед гашт аз ҷаҳон нопадид.

Сӯи номдорони худ кард рӯй,
Ки буданд гурдони пархошчӯй.

765 Бифармуд, то бар сари¹ майсара
Битобанд чун офтоб аз бара.

Бирафтанд бо номвар даҳ ҳазор
Зирехдор бо гурзаи говсор.*²

Ба Шаммоҳи Сурӣ бифармуд шох,
Ки аз номдорони эронсипоҳ

Гузин кун зи чанговарон даҳ ҳазор,
Ҷавонони гурд аз дари корзор.*³

Миёни ду саф теғҳо баркашед,
Абар кӯҳаи зин*⁴ сар андаркашед.

770 Ду лашкар бар он сон баровехтанд,
Чунон шуд, ки гӯй баромехтанд.

Чакочок бархост аз ҳар ду рӯй,
Зи пархош хун андаромад ба чӯй.

Ба як сӯ кашиданд сандуку пил,
Ҷаҳон шуд ба кирдори дарёи Нил.

1. Л- сӯи.

2. - Ҳама размчӯёни найзагузор.

3. М-Зирехдору бо гурзаи говсор.

4. М- Мабинед касро.

Чу бархост гард аз чапу дасти рост,
Ҷаҳондор хафтони чангӣ бихост.

Бичунбид бо Рустам аз қалбгоҳ
Хурӯшону ҷӯшону лашкарпаноҳ.

775 Баромад хурӯшидани бӯку кӯс
Ба як даст Хусрав, сипаҳдор Тус.

Биёрост*¹ бо коваёни дурафш
Ҷама паҳлавонони зарринакафш.

Ба дарди дил аз ҷой бархостанд,
Ҷапи шоҳи Эрон биёростанд.

Сӯи росташ Рустами чангҷӯй,
Завора бародар-ш бинҳод рӯй.

Ҷаҳондида Гударзи Кашводагон,
Бузургони бисёру озодагон.

780 Бибуданд бар дасти Рустам ба пой,
Зараспу Манӯшони фархундарой.

Баромад зи овардгаҳ гирудор,
Набинад бар он гуна кас корзор.

Ҷама рег пурхаставу кушта буд,
Касонро*² кучо рӯз баргашта буд.

Зи бас кушта бар дашти овардгоҳ,
Паеро надиданд бар хок роҳ.

Биёбон ба кирдори Ҷайхун зи хун
Яке бесару дигаре сарнагун.

785 Хурӯши саворону аспон зи дашт
Зи бонги табира ҳаме даргузашт.

1. М- Бирафтанд.

2. М- Касеро.

Дили кӯҳ гуфтӣ бидаррад ҳаме,
Замин бо саворон бипаррад ҳаме.

Сари бетанону тани бесарон,
Чарангидани¹ гурзҳои гарон.

Зи рахшидани ханчару теги тез
Ҳаме ҷуст хуршед роҳи гурез.

Ту гуфтӣ, ки абре баромад сиёҳ,
Биборид хун андар он размгоҳ.

790 Чу Фаргус*² бар майсара шуд табоҳ
Ба дасти Фарибурзи Ковусшоҳ.

Ба дасти Манучехр бар маймана
Каҳило, ки сад пил буд яктана.

Яке боду абре дар он нимрӯз
Баромад, руҳи ҳури гетифурӯз

Бипӯшиду рӯи замин тира гашт,
Ҳамон дида аз тирагӣ хира гашт.

Бад-он гаҳ ки шуд хур сӯи нишеб,
Дили шоҳи туркон бичаст аз ниҳеб.

795 Зи ҷӯши саворони ҳар кишваре,
Зи ҳар марзу ҳар буму ҳар меҳтаре

Дигаргуна ҷавшан, дигаргун дурафш,
Ҷаҳоне шуда сурху зарду бунафш.

Нигаҳ кард Гарсеваз аз пушти шоҳ,
Ба ҷанг андаровард яксар сипоҳ.

Сипоҳе фиристод бар маймана,
Гаронмояву якдилу яктана.

1. ИЛ- чарангидани.

2. М –Харанҷос.

Сӯи майсара ҳамчунин лашкаре,*¹
Пароканда ба ҳар сӯе меҳтаре.*²

800 Саворони шамшерзан чил ҳазор,
Гузида бузургони ханчаргузор.

Чу Гарсеваз аз пушти лашкар бирафт,
Ба пеши бародар хиромид тафт.

Бародар чу рӯи бародар бидид,
Ба нерӯ шуду лашкар андаркашид.

Баромад зи лашкар деҳу дору гир,
Бипӯшид рӯи ҳаво парри³ тир.

Чу хуршедро пушт торик шуд,
Ба дидори шаб рӯз наздик шуд.

805 Фиребанда Гарсевази бадниҳон
Биёмад ба пеши бародар навон,

Ки «Акнун зи гурдон кӣ чӯяд набард?
Замин пур зи хуну ҳаво пур зи гард.

Сипаҳ бозкаш чун шаб омад, бикӯш,
Ки акнун барояд зи туркон хурӯш.

Ту дар чанг бошӣ, сипаҳ дар гурез,
Макун бо тани хеш чандин ситез.

Дили шоҳи туркон пур аз хашму чӯш,
Зи тундӣ набудаш ба гуфтор гӯш.

810 Барангехт асп аз миёни сипоҳ,
Биёмад дамон то ба овардгоҳ⁴.

1. М- лашкаре ҳамчунин.
2. М- Пароканда бар ҳар сӯе баҳри кин.
3. Л-пар зи; И- ҳаворо ба.
4. Л-Ба чанг андарун кинаҳоҳ.

Аз эронийён чанд номӣ бикишт,
Чу Хусрав бидид, андар омад ба пушт.

Ду шоҳу ду кишвар чунон кинадор¹,
Бирафтанд бо хормоя савор².

Надиданд Гарсевазу Чаҳн рӯй,
Ки ӯ пеши Хусрав шавад киначӯй.

Инонаш гирифтанду бартофтанд,
Бад-он^{*3} реги Омуй биштофтанд.

815 Чу ӯ бозгашт, Устукило чу гард
Биёмад, ки бо шоҳ чӯяд набард.

Дамон шоҳ Ило чу чангипаланг,
Дигар Барзуило сарафрози чанг,

Ки он ҳар се тан кӯҳи хоро буданд,
Чафопешаву бемудоро буданд.

Чу он дид, шоҳ аз миёни гурӯҳ
Барангехт асп, андаромад чу кӯҳ.

Бизад найза бар Устукилои гурд,
Зи зин баргирифташ, заминро супурд.⁴

820 Дамон шоҳ Ило ба пеши сипоҳ
Яке найза зад бар камарбанди шоҳ.

Набуд коргар найза бар чавшанаш,
На тарс омад андар дили равшанаш.

Чу Хусрав дилу зӯри ӯро бидид,
Сабук теги тез аз миён баркашид,

1. И-кинахоҳ.

2. И-сипоҳ.

3. М-сӯи.

4. Л-б. 817-819 нест.

Бизад бар синонаш,¹ ба ду ним гашт,²
Дили Барзуило пур аз бим гашт³.

Сабук Барзуило чу он захми шох
Бидид он дилу зӯру он дастгоҳ.

825 Ба торикӣ-андар гурезон бирафт,
Ҳаме пӯст бар тан-ш гуфтӣ бикафт.

Сипаҳ чун бидиданд он дастбурд,
Бар овардгаҳ-бар намонд эч гурд.

Бар Афросиёб ин сухан марг буд,
Кучо кори носозу бебарг буд.^{4*5}

Зи Турон саворон чу огаҳ шуданд,
Зи ҳамла ҳама дасткӯтаҳ шуданд.

Чу овардгаҳ хор бугзоштанд,
Бифармуд, то бонг бардоштанд,

830 Ки ин шермардӣ зи ранги шаб аст,
Маро бозгаштан зи ҷанги шаб аст.

Гар эдун, ки имрӯз якбора бод,
Туро ҷусту шодӣ туро дар кушод.⁶

Чу равшан шавад, рӯзи моро бубин,
Дурафши дилафрӯзи моро бубин.

Ҳама рӯи сахро⁷ чу дарё кунем,
Зи хуршеди тобон сурайё кунем.

Ду шоҳи ду лашкар чунон размсоз
Ба лашкарғаҳи хеш рафтанд боз.

1. ИЛ-миёнаш.

2. ИЛМ- кард.

3. ЛМ –кард.

4. Л-б. 827 нест; И-Кучо пушти чавшан бад-эшон намуд.

5. М-Ки боист пушташ ба Хусрав намуд.

6. Л-дар андар кушод.

7. ИЛМ – Эрон.

ҲАЗИМАТ КАРДАНИ АФРОСИЁБ

835 Чу ниме зи тирашаб андар гузашт,
Сипехр аз бари гӯи гардон¹ бигашт.

Сипаҳдори Турон буна барниҳод,
Сипаҳро ҳама таргу чавшан бидод.

Талоя бифармуд, то даҳ ҳазор
Бувад турки баргустувонвар савор.

Чунин гуфт бо лашкар Афросиёб,
Ки чун ман гузар ёбам аз рӯи об,

Дамодам шумо аз пасам бугзаред^{*2}
Ба Ҷайхуну рӯзу шабон нашмаред.^{*3}

840 Шаби тира бо лашкар Афросиёб
Гузар кард аз Омӯю бугзошт об.⁴

Ҳама рӯи кишвар ба бEROху роҳ
Саропардаву хайма буд бесипоҳ.

Сапеда чу аз кӯхсар бардамид,
Талоя сипаҳро ба ҳомун надид,

Биёмад ба мужда бари шаҳрёр,
Ки пардахта шуд шоҳ аз ин корзор⁵.

Ҳама хайма бинему⁶ пардасарой,
Зи душман саворе намонда^{7*8} ба чой.

1. Л-кӯх лахте.

2. М-паси якдигар.

3. М-Зи Ҷайхун ҳаме кард бояд гузар.

4. И-б. 840 нест.

5. И-б. 843 нест.

6. ИМ дашт хайма.

7. И-набинам.

8. М-набинӣ.

845 Чу бишнид Хусрав, дамон¹ шуд ба хок,
Ситоишкунон пеши додори² пок.

Ҳама гуфт, к-«Эй равшани кирдгор,
Ҷаҳондору додору парвардгор,

Ту додӣ маро фарру дайхиму зӯр,
Ту кардӣ дилу чони³ бадхох кӯр.

Зи гетӣ ситамкораро*⁴ дур дор,
Зи бимаш ҳамасола ранчур дор!»

Чу хуршеди заррин сипар баргирифт,
Шаб он шаъри пирӯза бар⁵ сар гирифт.

850 Ҷаҳондор⁶ биншаст бар тахти оч,
Ба сар барниход он дилафрӯз⁷ тоҷ.

Ситоишкунон*⁸ пеши ӯ шуд сипох,
Ки ҷовид бод ин сазовор гоҳ!

Шуд ин лашкар аз хоста бениёз,
Ки аз лашкари шоҳи Чин монд боз.

Ҳама гуфт ҳар кас, ки инат фусӯс,
Ки ӯ рафт бо лашкару бӯку кӯс.

Шаби тира аз дасти озодагон
Бишуд номдоре чунин роягон.

855 Бад-эшон чунин гуфт бедоршоҳ,
Ки «Эй номдорони эронсипох,

-
1. Л-равон.
 2. Л-нёишкунон пеши яздони.
 3. ИМ-чашми.
 4. М-ситамкарда.
 5. Л-ҷодари шаър дар.
 6. И-Шаҳаншоҳ.
 7. И-Шабафрӯз.
 8. М-Ниёишкун он.

Чу душман бувад шохро, кушта бех,
Гар овора аз чанг баргашта бех.

Чу пирӯзгар додамон фаррахӣ,
Бузургиву дайҳиму шоҳаншаҳӣ,

Зи гетӣ мар ўро ситоиш кунед,
Шабу рӯз ўро ниёиш кунед,

Ки онро, ки хоҳад кунад шўрбахт,
Яке беҳунар барнишонад ба тахт.

860 Бар ин пурсишу чунбишу рой нест,
Ки бо доди ў бандаро пой нест.

Бибошем бад-ин размгах панч рӯз,
Шашум рӯз хурмузди гетифуруз,

Ба ҳафтум биронем з-эдар сипоҳ,
Ки ў кинфизоясту ман кинахоҳ.

Дар ин панч рӯз андар он размгоҳ
Ҳаме кушта чустанд аз эронсипоҳ,

Бишустанд эронийнро зи гард,
Сазовори он куштагон дахма кард.

ФАТҲНОМА НАВИШТАНИ КАЙХУСРАВ БА КОВУС

865 Бифармуд, то пеши ў шуд дабир,
Биёвард киртосу мушку абир.

Навиштанд нома ба Ковушоҳ,
Чунон чун сазо буд, аз он размгоҳ.

Сари нома кард офарини Худой,
Ситоиш ҳам ўро, ҳам ў*¹ раҳнамой.

1. М-Ки ўяст бар неку бад.

Дигар гуфт: «Шоҳи¹ ҷаҳонбони ман
Падарвор ларзанда бар чони ман.

Бузургиш бо кӯҳ пайваста бод
Дили бадсиголаш аз ӯ хаста бод!

- 870 Расидам зи Эрон ба реги Фараб,
Се ҷанги гарон карда шуд дар се шаб.

Шумори саворони Афросиёб
Набинад хирадманд ҳаргиз ба хоб.

Бурида чу сесад сари номдор,
Фиристодам инак бари шаҳрёр.

Бародар буду хешу пайванди ӯ,
Гиromӣ бузургону фарзанди ӯ.

В-аз он номдорон баста дувист,
Ки сад шер бо ҷанги ҳар як якест.

- 875 Ҳама ҷанг^{*2} бар дашти Хоразм буд,
Зи чарх офарин бар чунон разм буд.

Бирафт ӯву мо аз пас-андар дамон
Гузаштем, то бар кӣ гардад замон,

Ниҳоданд бар нома мӯҳре зи мушк,
Аз он пас гузар кард бар реги хушк.

Бад-ин размгаҳ офарин бод гуфт,
Ҳамасола бо ахтари нек чуфт.

РАСИДАНИ АФРОСИЁБ БА ГАНГДИЖ

Чу аз разм баргашт Афросиёб,
Чу боди дамон тез бигашт об.

1. Л-шоҳ он.

2. М-разм.

880 Сипаҳ дар сипоҳи Қарохон расид,
Ҳаме гуфт ҳар кас, ба чанг онҷӣ дид.

Сипаҳдори туркон чӣ моя гирист,
Ҳар он кас, ки аз тухмаи ӯ бизист,

Зи баҳри гаронмоя фарзанди ӯй,
Бузургону хешону пайванди ӯй

Хурӯше баромад, ту гуфтӣ, ки абр
Ҳаме хун чаконад зи чашми ҳизабр.

Ҳаме будаҳ андар Бухоро диранг,
Ҳаме хост к-оянд шерон ба чанг.

885 Аз он пас аз он анчуман он ки монд,
Бузургони бартарманиш пеш хонд.

Чу гаштанд пурмоягон анчуман,
Зи лашкар ҳар он кас ки буд ройзан,

Забон баркушоданд бар шаҳрёр,
Ки бечора гаштанд аз он корзор,¹

Ки аз лашкари мо бузургон ки буд,
Гузаштанду з-эшон дили мо шахуд.

Ҳамоно, ки аз сад намондаст бист,
Бар он рафтагон-бар бибояд гирист.

890 Кунун мо дил аз ганчу фарзанди хеш
Гусистему чанде зи пайванди хеш.

Бар он рӯди Чайхун яке размгоҳ
Бикардем з-он сон, ки фармуд шох.

Зи бедонишӣ онҷӣ омад ба рӯй,
Ту донӣ, ки шоҳиву мо чораҷӯй.

1. И-6. 887 нест.

Гар эдун, ки равшан шавад рои шох,
Аз эдар ба Чоч андарорад сипох¹.

Чу шох андар ин кор фармон барад,
Зи Гулзарриюн низ ҳам бугзарад.

895 Бибошад ба ором ба Б-ҳиштганг,
Ки ҳам чои чанг асту чои диранг.

Бар ин барниҳоданд яксар сухун,
Касе рои дигар наяфканд бун.

Бирафтанд яксар ба Гулзарриюн,
Ҳама дида пуробу дил² пур зи хун.

Ба Гулзарриюн шоҳи туркон се рӯз
Бибуду баросуд³ бо озу юз.

Бирафтанд аз он сӯй ба Б-ҳиштганг,
Ба чое набудаш фаровон диранг.

900 Яке ганг будаш ба сони биҳишт,
Гиладш мушки соро буду зар-ш⁴ хишт.

Бад-он чойгаҳ шоду хандон бихуфт,
Ту гуфти, ки бо эминӣ буд чуфт.

Сипаҳ хонд аз ҳар сӯе бекарон
Бузургону гарданкашу меҳтарон.

Маю гулшану бонги чангу рубоб,
Гулу маҷлису*⁵ ратлу Афросиёб.

Ҳама хӯрд май рӯзу шаб бо меҳон
Ба ҳар сӯ фиристод корогаҳон.⁶

-
1. ТПЗИ – Чу Кайхусрав ояд ба кинхостан,
Бибойд туро лашкар оростан.
 2. ЛМ – рух.
 3. И-биёсуд.
 4. Л-мушксор омаду зарр.
 5. М-сунбулу.
 6. Л-б. 904 нест.

905 Ҳама буд, то бар чӣ гардад замон,
Бад-ин ошкоро чӣ дорад ниҳон.*¹

ГУЗАШТАНИ КАЙХУСРАВ БА ЧАЙХУН

Чу Кайхусрав омад бад-он рӯи об,
Аз ӯ дур шуд хӯрду орому хоб.

Сипаҳ чун гузар кард аз он сӯи рӯд,
Фиристон аз он пас ба ҳар кас дуруд,

К-аз ин омадан кас мадоред бок
Бихоҳед моро зи Яздони пок.

Гаронмоя ганҷе ба дарвеш дод,
Касеро к-аз ӯ шод буд, беш дод.

910 В-аз он ҷо биёмад сӯи марзи Суғд,
Яке навҷаҳон дид ороми ҷуғд.*²

Бубахшид ганҷе бар он шаҳр низ
Ҳама хост, к-обод гардад ба чиз.

Ба ҳар манзиле зинҳорисавор
Ҳама омадандӣ бари*³ шаҳрёр.

В-аз он пас чу огоҳӣ омад ба шох
Зи кирдори*⁴ Афросиёбу сипоҳ,

Ки омад ба наздики ӯ Кокула,
Або лашкаре чун ҳизабри яла,

-
1. М- Пас аз б. 905 ин б. омада:
Зи ҳар сӯй корогахе аз нуҳуфт,
Ки оянда омад, якояк бигуфт,
Ки Хусрав сипахро ба Чайхун кашид,
Баромад зи Чайхун, ба хомун расид,
Нигар, то чӣ бояд, сабук он бисоз,
Ки ногоҳ лашкар барояд фароз.
 2. Л-б. 910 нест.
 2. ИЛ- ҷаҳондор.
 3. М-сӯи.
 4. М- Гангу зи.

915 Ки аз тухми Тур аст пуркину дард,
Бичӯяд хама рӯзгори набард.

Фиристод баҳре зи гурдон ба Чоч
Ки чӯяд хама тахти Эрону тоҷ.

Сипоҳе ба сӯи биёбон бузург
Фиристоду солори эшон Тувург.

Пазируфт аз он ҳар яке чанги шох,
Ки бар номдорон бубанданд роҳ.

Сипаҳдор Кайхусрав он хор дошт,
Хирадро бар андеша солор дошт.

920 Сипоҳе ки аз Бардаву Ардабил
Биёмад, бифармуд, то хел- хел

Биёянду бар пеши ӯ бугзаранд,
Раду мӯбаду марзбон бишмаранд.

Бирафтанд солорашон Густаҳам,
Ки дар чанги шерон набудӣ диҷам.

Дигар¹ гуфт, то лашкари Нимрӯз
Бирафтанд бо Рустами невсӯз.

Бифармуд, то бар ҳаюнони маст
Нишинанду гиранд аспон ба даст.

925 Бар он вожгуна ду лашкар дамон
Шабеҳун бароранд аз ногаҳон.

Бирафтанд ин ҳарду зебои тоҷ,
Яке дар биёбон, дигар сӯи Чоч².

Ба Суғд-андарун буд як моҳ шох,
Ҳама Суғд шуд шоҳро некхоҳ.³

1. ИМ – Ҳама.

2. Л-925, 926 нест.

3. И-б. 924-927 нест.

Сипахро дирам доду осуда кард,
Ҳама чуств хангоми нангу набард.

Ҳар он кас, ки буд аз дари корзор,
Ки донист найрангу банди хисор,

- 930 Биёварду бо хештан ёр кард,
Сари бадкуниш пур зи тимор кард,

В-аз он чойгаҳ гардан афрохта,
Камар баставу чангро сохта.

Зи Сугду Кашонӣ сипаҳ баргирифт,
Чаҳоне бад-ӯ монда андар шигифт.

Хабар шуд ба туркон, ки омад сипоҳ
Чаҳончӯй Кайхусрави кинахоҳ.

Ҳама сӯи диҷҳо ниҳоданд рӯй,
Чаҳон шуд пур аз чунбишу гуфтугӯй.

- 935 Ба лашкар чунин гуфт пас шаҳрёр,
Ки «Имрӯз чун шуд дигаргуна кор,^{*1}

Зи туркон ҳар он кас, ки фармон кунанд,
Дил аз чангчустан пушаймон кунанд.

Масозед чангу марезед хун,
Мабошед касро ба бад раҳнамун.

В-агар чанг чӯяд касе бо сипоҳ,
Дили кинадораш наёяд ба роҳ.

Шуморо ҳалол аст хун рехтан,
Ба ҳар чой торочу овехтан.

1. М- Ки акнун дигаргуна шуд корзор.

940 Хурӯше баромад зи эронсипоҳ,*¹
Ниҳоданд гардан ба фармони шоҳ.²

Далерон ба диҷо ниҳоданд рӯй,
Ба ҳар диҷ, ки будӣ яке номчӯй.³

Шудӣ бораи диҷ⁴ ҳамон гоҳ паст,
Намондӣ диҷу низ чоӣ⁵ нишаст.

Фулому парастандаву чорпой
Намондӣ баду нек чизе ба чой.

Бар ин гуна фарсанг сад баргузашт,
На диҷ монд обод, на кӯҳу на дашт.

945 Чу овард лашкар ба Гулзарриюн,
Ба ҳар сӯ бигардид бо роҳнамун.

Чаҳон дид бар сони боғи баҳор,
Дару дашту кӯҳу замин пурнигор.

Ҳама кӯҳ нахчиру ҳомун дарахт,
Чаҳон аз дари мардумӣ некбахт.

Талоя фиристоду корогоҳон
Бад-он, то бидонанд кори ниҳон.

1. М- пеши сипоҳ.

2. И-939, 940 нест;

ТПЗМ – Бар ӯ- дар хуришхо мадоред танг,

Мадоред кину масозед чанг.

Ба Туронзамин барниҳоданд рӯй,

Чаҳон шуд пур аз гулгулу гуфтугӯй.

Ҳар он кас, ки фармон ба чой оварид,

Сипоҳи шаҳаншаҳ бад-ӯ нангарид.

Зи туркон кас аз бими Афросиёб

Лаби ташна нағзоштандӣ бар об.

В-агар боз мондӣ, касе з-ин сипоҳ,

Тани бесараш ёфтандӣ ба роҳ.

3. Л- чангчӯй.

4. И-ӯ.

5. Дар ӯ чойгоҳи.

Саропардаи шаҳрѐри чавон
Кашиданд дар пеши оби равон.

950 Чахондор бар тахти заррин нишаст,
Худу номдорони хусравпараст,

Шабе кард чашне, ки то рӯзи пок
Ҳама мурда бархост аз тирахок.

В-аз он сӯ ба Ганг-андар Афросиёб
Ба рахшанда рӯзу ба ҳангоми хоб

Ҳама гуфт бо ҳар кӣ буд кордон
Бузургони бедору бисёрдон,

Ки «Акнун, ки душман ба болин расид,
Ба ганг-андарун чун тавон орамид?»

955 Ҳама баркушоданд гӯё забон,
Ки «Акнун, ки наздик шуд бадгумон,

Чуз аз ҷанг дигар набинем роҳ*¹,
Забунӣ на хуб асту чандин сипоҳ».*²

Бигуфтанд в-аз пеш бархостанд,
Ҳама шаб ҳама лашкар оростанд.

РАЗМ КАРДАНИ КАЙХУСРАВ БОРИ ДИГАР БО АФРОСИЁБ

Сапедадамон гоҳи бонги хурӯс
Зи даргоҳ бархост овози³ кӯс.

Сипоҳе биёмад ба хомун зи ганг,
Ки бар мӯру бар пашша шуд роҳ танг.

960 Чу омад ба наздики Гулзарриюн,
Замин шуд ба сони куҳи Бесутун.

1. М-мо.

2. М-мо.

3. ИЛ- овод.

Ҳаме лашкар омад се рӯзу се шаб,
Ҷаҳон шуд пушошӯбу¹ чангу чалаб.²

Кашиданд бар ҳафт фарсанг нах,
Фузун гашт мардум зи мӯру малах.

Ҷаҳорум сипаҳ баркашиданд саф,
Зи дарё баромад ба хуршед таф.

Сӯи маймана Ҷаҳни Афросиёб,
Кучо найза бугзошти з-офтоб.

965 Ба қалб-андар Афросиёбу радон,
Саворони гарданкашу бихрадон.

Сӯи майсара шери чангӣ Кабурд,
Або кордида саворони гурд.

Паси пушт Гарсевази кинахоҳ,
Ки дорад сипахро зи душман нигоҳ.

В-аз ин рӯй Кайхусрав аз қалбгоҳ
Ҳаме дошт чун қӯҳ пушти сипоҳ.

Чу Гударзу чун Туси Нӯзарнаҷод,
Манӯшону Хузони фаррухниҳод.

970 Чу Гургини Мелоду Густаҳми шер,
Ҳаҷиру чу Шедӯши гурди далер.

Фарибурзи Ковус бар маймана,
Сипоҳе ҳама якдилу яктана.

Манучеҳр бар майсара ҷой дошт,
Ки бо чанги мардон*³ ҳаме пой дошт.

Ба пушти сипаҳ Геви Гударз буд,
Ки пушту ниғаҳбони ҳар марз буд.

1. И-аз шӯру.

2. Л-салаб; И-шағаб.

3. М- дар чангӣ-чанги.

Замин кӯҳи оҳан шуд аз меҳи наъл*¹
Ҳама дашт дарё шуду наъл лаъл.

975 Ба сар бар зи² гарди сипаҳ абр баст,
Табира дили санги³ хоро бихаст.⁴

Замин гашт чунбон чу абри сиёҳ,
Ту гуфти ҳаме барнатобад сипоҳ.

Ҳаво гашт чун чодари обнӯс,
Ситора гамӣ гашт з-овози кӯс.

Ҳама дашт мағзу сару дасту рой,
Ҳамоно набуд бар замин низ чой.

Ҳама наъли аспон сари кушта хаст,
Ҳама дашт бе тан сару пову даст.

980 Хирадманд мардум ба як сӯ шуданд,
Ду лашкар бар ин ҳарду хасту шуданд,

Ки гар як замон низ лашкар чунин
Бимонад бар ин дашт бо дарду кин,

Намонад яке з-ин саворон ба чой,
Ҳамоно сипеҳр андарояд зи пой.

Зи бас чок-чоки табарзину хӯд
Равонҳо ҳаме дод танро дуруд.

Чу Кайхусрав он печиши ҷанг дид,
Чаҳон бар дили хештан танг дид.

985 Биёмад ба як сӯ зи пушти сипоҳ,
Ба пеши чаҳондор шуд додхоҳ,

1. М- Ҳама оби дарё пур аз хун шуд.
2. И- пасу пеш.
3. И- кӯҳи.
4. И- шикаст.

Ки эй бартар аз дониши порсо¹.
Чаҳондор² бар подшо подшо.

Агар нестам ман ситамёфта,
Чу оҳан ба бўта-дарун тофта,

Нахоҳам, ки пирӯз бошам ба чанг,
На бар додгар-бар кунам кор танг.

Бигуфт ину бар хок молид рӯй,
Чаҳон пур шуд аз нолаи зори ўй.

990 Ҳамон гаҳ баромад яке бод сахт,
Ки бишкаст шодоб шохи дарахт.

Ҳаме хок бардошт аз размгоҳ,
Бизад бар руҳу чашми туронсипоҳ.³

Касе к-ӯ сар аз чанг бартофтӣ,
Чу Афросиёб огаҳӣ ёфтӣ,

Ба ханчар буридӣ сарашро зи тан,
Чуз аз хоку регаш набудӣ кафан.

Чунин то сипеҳру замин тор шуд,
Фаровон зи туркон гирифтор шуд.

995 Биёмад*⁴ шабу чодари мушкранг
Бипӯшид, то кас наёяд ба чанг.

Сипаҳ бозхонданд шоҳон зи дашт,
Чу рӯи замин з-осмон тира гашт.

Ҳама домани кӯҳ то пеши рӯд
Сипаҳ буд бо чавшану диръу хӯд.

1. И- донишу кимиё.

2. Л- чаҳондору.

3. ТПЗ – Ба гурдони Турон баромад шикаст,
Яке хаста гашта, дигар баста даст.

4. М- Баромад.

Барафрӯхтанд оташ аз ҳар сӯе,
Талоя баромад зи ҳар паҳлӯе.

Ҳама чангро сохт Афросиёб,
Ҳама буд то чашмаи офтоб

1000 Барояд, рухи кӯҳ рахшон кунад,
Замин чун ниғини Бадахшон кунад.

Сарони саворон ба чанг оварад,
Бар он дашт-бар ному нанг оварад.¹

Ҷаҳонофаринро дигар буд рой,
Ба ҳар кор бо рои ӯ нест пой.

ПАНОҲ ГИРИФТАНИ АФРОСИЁБ ДАР ГАНГБИҲИШТ

Шаби тира чун рӯи зангӣ сиёҳ
Кас омад зи Густаҳми Нӯзар ба шоҳ,

Ки «Шоҳи ҷаҳон ҷовидон зинда бод!
Ки мо бозгаштем пирӯзу шод.

1005 Бад-он номдорони Афросиёб
Расидем ногаҳ ба ҳангоми хоб.

Аз эшон саворе талоя набуд,
Касеро зи андеша моя набуд.

Чу бедор гаштанд аз эшон сарон,
Кашиданд*² шамшеру гурзи гарон.

Чу шаб рӯз шуд, ҷуз Қарохон намонд,
Зи мардони эшон фаровон намонд.

Ҳама дашт аз эшон тани бесар аст,
Замин бистару хокашон ҷодар аст».

1. ИЛМ –б. 1001 нест.

2. М- кашидем.

1010 Ба мужда зи Рустам ҳам андар замон
Ҳаюне биёмад сапедадамон,

Ки мо дар биёбон хабар ёфтем,
Бад-он огаҳӣ тез биштофтем.

Шабу рӯз Рустам яке доштӣ,
Ба тундӣ ҳаме роҳ бугзоштӣ.

Ҳам он чо*¹ расидем хангоми рӯз,
Чу барзад сар аз чарх гетифурӯз,

Таҳамтан камонро ба зех барниҳод,
Чу наздик шуд, тарг бар сар ниҳод.

1015 Нахустин, ки бар килк бинҳод шаст,²
Биёбон зи пайкори туркон бираст.

Ба Туронзамин шуд кунун кинахоҳ,
Ҳамоно ки огоҳӣ ояд ба шоҳ.

Ба шодӣ зи лашкар баромад хурӯш,
Сипаҳдори туркон ҳаме дошт гӯш.

Ҳар он кас, ки буданд хусравпараст,
Зи туркон бифармуд, то барнишаст³.

Саворе биёмад ҳам андар шитоб
Хурӯшон ба наздики Афросиёб,

1020 Ки «Аз лашкари мо Қарохон бичаст,
Расидаст наздик бо мард шаст.

Сипоҳе ба Турон ниҳоданд рӯй,
К- аз эшон шавад нопадид оби чӯй».

1. М- Бад-эшон.

2. ИЛ-даст.

3. И-1018 нест.

Чунин гуфт бо ройзан шаҳрёр,
Ки «Пайкор сахт андаромад ба кор»,^{*1}

Чу Рустам бигирад сари гоҳи мо
Ба як борагӣ гум шавад роҳи мо.

Кунун ӯ гумонад, ки мо нашнаvem,
Кучо дар ғаму ранчи^{*2} Кайхусравем.

1025 Чу оташ бар эшон шабехун кунем,
Зи хун рӯи ҳомун чу Қайхун кунем.³

Саросар ҳама лашкар ин дид рой,
Ҳам он марди фарзонаи раҳнамой.

Буна ҳар чи будаш, ҳамон чо⁴ бимонд,
Чу оташ аз он дашт лашкар биронд.

Ҳам он гаҳ талоя биёмад зи дашт,
Ки аз гарди лашкар ҳаво тира гашт.

Зи туркон ҷаҳон пок дидаш ҳама,
Хабар шуд ба наздики шоҳи рама.

1030 Ҳама дашт хиргоҳу хайма-сту бас,
В-аз эшон ба хайма- дарун нест кас.⁵

Бидонист Хусрав, ки солори Чин
Чаро рафт бегоҳ аз дашти кин.

Зи Густаҳму Рустам хабар ёфтаст,
Бад-ин оғаҳӣ тез биштофтаст.

Наванде барафканд ҳам дар замон,
Фиристод наздики Рустам дамон,

1. М- ин бор баҳти бад омад.

2. М – Чунин к-аз дари чангӣ.

3. ТПЗИМ – Чу Кайхусрав ояд зи лашкар ду баҳр,
Набинад магар бому девори шаҳр.

4. И- фаровон.

5. И-б. 1029-1030 нест.

Ки Баргашт аз ин гуна Афросиёб,
Ҳамоно ба чанги ту дорад шитоб.

1035 Сипахро биёрою ожир бош,
Шабу рӯз бо таркашу тир бош.

Наванде чаҳондор шоиста буд,
Бад-он роҳи буроҳ боиста буд.¹

Ҳаме рафт, чун пеши Рустам расид,
Гави шердилро миёнбаста дид.

Сипаҳ гурзҳо барниҳода ба дӯш,
Якҷояк ниҳоданд б-овоз гӯш.

Ба Рустам бигуфт, онҷӣ пайғом буд,
Ки фарҷоми пайғомаш ором буд.

1040 В-аз ин рӯй Кайхусрави кинаҷӯй
Нишаста ба ором бегуфтугӯй.

Ҳама бахш кард, онҷӣ буд бар сипоҳ,
Саропардаву хайма, тахту кулоҳ.

Аз эронӣён куштагонро бичуст,
Кафан кард в-аз хуну гилшон бишуст.

Ба расми меҳон куштаре дахма кард,
Чу бардошт аз хоку хуни набард.

Буна барниҳоду сипаҳ барнишонд,
Дамон аз паси шоҳи туркон биронд.

1045 Чу наздики шаҳр омад Афросиёб,
Бад-он буд, ки Рустам бувад серҳоб.

Кунун ман шабехун кунам бар сараш,
Барорем гард аз дили лашкараш.

1. И-б. 1036 нест.

Ба торикӣ-андар талоя бидид,
Ба дашт-андар овози аспон шунид.

Фурӯ монд аз кори Рустам шигифт,
Ҳама ронду андеша андаргирифт.

Ҳама кӯфта лашкару рехта,
Ба ширинравон-андар овехта.

1050 Ба пеш-андарун Рустами тезчанг,
Паси пушт шоҳу саворони чанг.

Касеро, ки наздик буд пеш хонд
В-аз андешаи дил фаровон биронд.

Бипурсид, к-«Инро чӣ бинед рӯй»,
Чунин гуфт бо номвар номчӯй,¹

Ки «Ба Бҳиштганг он ҳама ганчи шоҳ
Чӣ боист акнун чунин*² ранчи роҳ.

Замин ҳашт фарсанг болои ӯй,
Ҳамоно ки чор аст паҳнои ӯй.

1055 Зану кӯдаку марду чандин сипоҳ,
Туро ганчу³ бадҳохро ранчи роҳ.^{4*5}

Бар он бораи диҷ напаррад уқоб,
Набинад касе он баландӣ ба хоб.

Ҳуриш ҳасту айвону ганчу кулоҳ,
Бузургию фармону тахту сипоҳ.*⁶

Ҳамон бум, к-ӯро Биҳишт аст ном,
Ҳама ҷои шодиву орому ком.

1. ИЛ- чорачӯй.

2. М- ҳама.

3. Л- ранчу.

4. Л-тоҷу гоҳ.

5. М- Бузургиву дармону тахту кулоҳ.

6. М- Туро ганчу бадҳохро ранчи роҳ.

Ба ҳар гӯшае чашмаву обгир,
Ба болову пахнои партоби тир.

1060 Ҳама мӯбад оварад аз Ҳинду Рум,
Биҳиште бароварда з-обод бум.

Ҳамоно ки з-он*¹ бора фарсанг бист,
Ҷаҳонбин бубинад,-*² ки бар дашт кист:

Туро з-ин ҷаҳон баҳра ҷанг асту бас,
Ба фарҷом гетӣ намонад ба кас.

Чу бишнид гуфторҳо шаҳрёр,
Хуш омад-шу эмин шуд аз рӯзгор.³

Биёмад дили шод ба Бҳиштганг
Або олату лашкару сози ҷанг.

1065 Ҳама гашт бар гирди он шорсон,
Ба дасте надид андар он хорсон.

Яке кох будаш сар андар ҳаво,
Баровардаи шоҳи фармонраво.

Ба айвон фуруд омаду бор дод,
Сипахро дирам доду динор дод.

Фиристод бар ҳар даре лашкаре,
Ниғаҳбони ҳар кишваре меҳтаре.

Ба ҳар ҷой бар бора шуд дидбон,
Ниғаҳбон ба рӯзу ба шаб посбон.

1070 Раду мӯбадаш буд бар дасти рост,
Нависандаи номаро пеш хост.

1. М- Ҳамон низ ор.

2. М- Бубинанд осон.

3. ИЛ- корзор.

НОМАИ АФРОСИЁБ НАЗДИКИ ФАҒФУРИ ЧИН

Яке номае сӯи фағфури Чин
Навиштанд бо сад хазор офарин.

Чунин гуфт, к-аз гардиши рӯзгор
Наёмад маро баҳра чуз корзор.

Бипарвардам ўро ки боист кушт.
Кунун гашт аз ў рӯзгорам дурушт.

Чу фағфури Чин гар биёяд, равост,
Ки бар дӯстияш*¹ равонам гувост.

1075 В-агар худ наёяд, фиристад сипох,
К-аз ин сӯ хиромад сӯи кинахоҳ.

Фиристода аз пеши Афросиёб
Ба Чин андаромад ба хангоми хоб.

Сарафроз фағфур бинвохташ,
Яке хуррамайвон бипардохташ.

В-аз он сӯ ба ганг-андар Афросиёб,
Баромад зи ором в-аз хӯрду хоб.

Ба девор аррода бар пой кард,
Ба бурч-андарун разро чой кард.

1080 Бифармуд, то сангҳои гарон
Кашиданд бар бора афсунгарон.

Басе кордонони румӣ бихонд,
Сипохе ба девори диж барнишонд.

Баровард бедордил чосалик,
Бар он бора арродаву манчаник.

Камонҳои чарху сипарҳои карг,
Ҳама бурҷҳо пур зи хафтону тарг.

1. М – меҳри ў бар.

Гурӯҳе зи оҳангарон ранча кард,
Зи пӯлод бар ҳар сӯе панча кард.

1085 Бубастанд бар найзаҳои дароз,
Ки ҳар кас, ки рафтӣ бари диҷ фароз,

Бад-он ҷанги тез андаровехтӣ,
В-агарна зи диҷ зуд бугрехтӣ.

Ба ҳар кор¹ бо ҳар касе дод кард,
Сипахро дирам доду обод кард.

Ҳамон ҳӯду шамшеру баргустувон,
Сипарҳои чиниву тиру камон,

Бубахшид бар лашкараш бешумор,
Бавижа бад-он, к-ӯ кунад корзор.

1090 Чу осуда шуд з-он, ба шодӣ нишаст,
Худу номдорони хусравпараст.

Паричеҳра ҳар рӯз сад ҷангзан
Ба шодӣ ба дарғаҳ шудӣ анҷуман.*²

Шабу рӯз чун маҷлис орошӣ,
Суруди лаби турку май хостӣ.

Ҳаме дод ҳар рӯз ганҷе ба бод
Бар имрӯзу фардо наёмад-ш ёд.

Агар буданӣ буд, дилро ба ғам
Сазад, гар надорӣ, набошӣ диҷам,

1095 Ду ҳафта бад-ин гуна шодон бизист,
Кӣ донад, ки фардо дилафрӯз кист.

1. ИЛ – шаҳр.

2. М- Шудандӣ ба даргоҳи шоҳ анҷуман.

ОМАДАНИ КАЙХУСРАВ БА ПЕШИ ГАНГДИЖ

Севум ҳафта Кайхусрав омад ба ганг,
Шунид он гави ною овои чанг.

Бихандиду баргашт гирди ҳисор,
Бимонд андар он гардиши рӯзгор.

Шигифт омадаш, к-ончунон ҷой дид,
Сипехри дилорой барпой дид.

Чунин гуфт «К-он, к-ӯ чунин бора кард,
На аз баҳри пайкор патёра кард.

1100 Кӣ хуни сари шоҳи Эрон бирехт,
Зи мо дар чунин бора-андар гурехт.

Ба Рустам чунин гуфт, к-«Эй паҳлавон,
Сазад, гар бубинӣ ба равшанравон,

Ки бо мо чаҳондор Яздон ҷӣ кард
Зи хубиву¹ пирӯзӣ андар набард.

Бадеро кучо ном буд бар бадӣ
Ба тундиву кажживу нобихрадӣ.

Гурезон шудааст ӯ зи мо дар ҳисор,
Бад-ин сон баросуда аз рӯзгор.

1105 Баде, к-ӯ бадони чаҳонро сар аст,
Ба пирӣ расида кунун бадтар аст.

Бад-ин гар бидорам зи Яздон сипос,
Набояд ки шаб хуфта монам се пос*²,

К-аз ӯяст пирӯзиву дастгоҳ,
Ҳам ӯ офаринандаи хуру моҳ».

Зи як сӯи он шорсон кӯҳ буд,
Зи пайкори лашкар беандӯҳ буд.

1. Л-хубӣ ба.
2. М-бошам.

Ба рӯи дигар рӯду оби равон,
Ки равшан шудӣ мардро з-ӯ равон.

1110 Кашиданд бар дашт пардасарой,
Ба ҳар сӯи диҷ паҳлавоне ба пой.*¹

Замин ҳафт фарсанг лашкар гирифт,
Зи лашкар замин даст бар сар гирифт.

Саропарда зад Рустам аз дасти рост,
Зи шоҳи ҷаҳондор лашкар бихост.

Ба чап-бар Фарибурзи Ковусу Тус,*²
Дурафши дилафрӯз бо бўқу кӯс*³

Бирафтанду бастанд пардасарой,
Севум пури Гударз бугзид ҷой.*⁴

1115 Шаб омад, зи ҳар сӯ баромад хурӯш,
Замин*⁵ гашт яқсар пур аз ҷангу ҷӯш.

Заминро ҳаме дил баромад зи ҷой
Зи бас нолаи кӯсу шайпуру ной.

Чу хуршед бардошт аз ҷарх занг,
Бидаррид пероҳани мишкранг.

Нишаст аз бари аспи шабранг шоҳ
Биёмад, бигардид гирди сипоҳ.

Чунин гуфт бо Рустами пилтан,
Ки «Эй номвар меҳтари анҷуман,

1120 Чунин дорам уммед, к-Афросиёб
Набинад ҷаҳон низ ҳаргиз ба хоб.

1. М-сӯ дурафши каёнӣ.
2. М- коvus буд.
3. М –Дилафрӯз бо бўқу бо кӯс буд.
4. Л-Набарди адӯро бикарданд рой.
5. М- ҷаҳон.

Агар кушта, гар зинда ояд ба даст,
Бубинад сари теги яздонпарст.

Бар онам, ки ўро зи ҳар сӯ сипоҳ
Биёяд, ки ҳасташ чунин дастгоҳ.

Битарсанду аз тарс ёрӣ диҳанд,
На аз кину аз комгорӣ диҳанд.

Бикӯшем, то пеш аз он, к-ӯ сипоҳ
Биронад, бар ӯ-бар бигирем роҳ.

1125 Ҳамон бораи диҷ фуруд оварем,
Ҳама сангу хокаш ба рӯд оварем.

Сипахро кунун рӯзи сахтӣ гузашт,
Ҳамон рӯзи ранҷ-андар ором гашт.

Чу душман ба девор гирад паноҳ,
Зи пайкору кинаш натарсад сипоҳ.

Шикастадил аст ӯ бар ин шорсон,
К-аз ин пас шавад бегумон хорсон.

Чу гуфтори Ковус ёд оварем,
Равонро ҳама сӯи дод оварем».¹

1130 Чунин*² гуфт, к-ин кина бо шоҳу нард
Замона напӯшад ба зангору гард.

Ба сони дарахте бувад тозабарг
Дил аз кини шоҳон натарсад зи марг.

Падар бар писар бугзаронад ба даст,
Чунин то шавад сол сад бор шаст».³

1. И-б. 1129 нест.

2. Л-б. 1126-1132 нест.

3. М- Ки ӯ.

Падар бугзарад, кин бимонад ба чой,
Писар бошад он дардро раҳнамой».

Бузургон бар ӯ офарин хонданд,
Варо хусрави покдин хонданд,

Ки кини падар бар ту ояд ба сар,
Мабодӣ ба чуз шоду пирӯзгар!

ОМАДАНИ ЧАҲН БО ПАЙҶОМИ АФРОСИЁБ НАЗДИ КАЙХУСРАВ

Дигар рӯз чун хур баромад зи роғ,
Ниҳод аз бари чарх заррин чароғ,

Хурӯше баромад баланд аз хисор,
Пурандеша шуд з-он дили шаҳрёр.

Ҳамон гаҳ дари диҷ кушоданд боз,
Бараҳна шуд он рӯи пӯшида роз.

Биёмад зи диҷ Чаҳн бо даҳ савор
Хирадманду бодонишу моядор.

1140 Бишуд пеши даҳлези пардасарой,
Ҳама буд бо номдорон ба пой.

Биёмад бари шоҳ салори бор,
Бигуфто, ки¹ «Чаҳн аст бо даҳ савор».

Шаҳаншоҳ биншаст бар тахти оҷ,
Ба сар барниҳод он дилафрӯз тоҷ.

В-аз он пас биёмад Манӯшони гурд,
Хирадёфта Чаҳнро пеш бурд.

Хирадманд чун назди*² Хусрав расид,
Шуд аз оби дида рухаш нопадид.

1. ИЛ- бигуфт он ки.

2. М- пеши.

1145 Бимонд андар ū Чаҳни чангӣ шигифт,
Кулоҳи бузургӣ зи сар баргирифт.

Чу омад ба наздики тахташ фароз,
Бар ū офарин карду бурдаш намоз.

Чунин гуфт, к-«Эй номвар шаҳрёр,
Ҳамеша чахонро ба хубӣ¹ гузор.

Бару буми мо бар ту фархунда бод,
Дилу чашми бадҳоҳи ту канда бод.

Ҳамеша бизӣ шоду яздонпраст,
Бар ин буми мо пеш густурда даст.

1150 Ҳучаста нишастиву шод омадӣ,
Ҳама дostonҳо ба некӣ задӣ.

Паёме гузорам зи Афросиёб,
Агар шох аз ин барнагирад² шитоб».

Чу аз Чаҳн бишнид гуфтор шох,
Бифармуд заррин яке зергоҳ.

Ниходанд зери хирадманд мард,
Нишасту паёми падар ёд кард.

Чунин гуфт бо шох, к-«Афросиёб
Нишастаст бо дидагон пур зи об.

1155 Нахустин дуруде расонам ба шох,
Аз он доғдил шоҳи туронсипоҳ.

Зи Яздон сипосу бад-ӯям паноҳ,
Ки фарзанди мо шуд бад-ин пойгоҳ³.

1. ИЛ- шодӣ.

2. ИЛ- шоҳро з-он нагирад.

3. ТПЗМ - Ки лашкар кашад, шаҳрёрӣ кунад,
Бар ин чархи гардон саворӣ кунад.

Зи рохи падар шоҳ то Кайқубод
Зи модар сӯи Тур дорад нажод.

Зи шоҳони гетӣ сарат бартар аст,
Ки тухми ту з-ин номвар гавҳар аст.

Ба абр-андарун тезпаррон уқоб,
Наҳанги диловар ба дарёи об.

1160 Ҳама посбонони тахти туанд,
Даду дом шодон ба бахти туанд.

Бузургон, ки бо тоҷу бо афсаранд*¹
Ба рӯи замин мар туро кехтаранд,

Шигифтам ман аз кори деви нажанд,
Ки ҳаргиз нахоҳад ба ман чуз газанд.

Бад-он меҳробониву он ростӣ,
Чаро шуд дили ман сӯи костӣ?

Ки бар дасти ман пури Ковусшоҳ,
Сиёвахши² рад кушта шуд бегуноҳ.

1165 Ҷигар хастаам з-ин сухан пур зи дард,
Нишаста ба як сӯй бе хобу³ х(в)ард.

На ман куштам ўро, ки нопок дев
Бибурд аз дилам тарси кайҳонхидев.

Замона варо буд, баҳона маро,
Ба чанг-андарун буд фасона маро.

Ту акнун хирадмандиву подшо,
Пазирандаи мардуми порсо.

Ниғаҳ кун, ки то чанд шаҳри фароҳ
Пур аз боғу майдону айвону коҳ.

1. М- зеваранд.

2. Л-Сиёвуши.

3. И-аз хобу.

1170 Шудаст андар ин киначустан хароб,
Баҳона Сиёвахшу Афросиёб.

Ҳамон корзорӣ саворони чанг,
Ба тан ҳамчу пилу ба зӯри наҳанг,

Ки чуз коми шерон кафаншон набуд,
Сарон низ наздики таншон набуд.

Яке манзил андар биёбон намонд,
Ба кишвар чуз аз шаҳри вайрон намонд.

Чуз аз кинаву захми шамшери тез
Намонад зи мо ном то растахез.

1175 Наёяд ҷаҳонофаринро писанд,
Ба фарҷом печон шавем аз газанд.

Агар чангҷӯй, ҳаме бегумон
Наёсояд аз кин дилат як замон.

Нигаҳ кун бад-ин гардиши рӯзгор,
Чуз ўро макун бар дил омӯзгор,

Ки мо дар хисорему ҳомун турост,
Сари пур зи кин, дил пур аз хун турост.

Ҳаме ганг хонам, биҳишти ман аст,
Баровардаи буму кишти ман аст.

1180 Ҳам эдар маро ганчу эдар сипоҳ,
Ҳам эдар нигину ҳам эдар кулоҳ.

Ҳамин ҷои кишту ҳамин ҷои х(в)ард,
Ҳамин ҷои шерони рӯзи набард.

Туро гоҳи гармиву ҷӯшӣ гузашт,
Гулу лолаву рангу хушӣ гузашт.

Зимистону сармо ба пеш-андар аст,
Ки бар найзаҳо гардад афсурда даст.

Бад-онам чу абр андарафканд чин,
Бад-ин буми мо рӯд гардад замин.¹

1185 Зи ҳар сӯ, ки хонам, биёяд сипоҳ,
Натобӣ ту бо² гардиши хуру моҳ.

В-ар эдун гумонӣ, ки бар корзор,
Туро бар диҳад гардиши рӯзгор,

Аз андеша гардун ҳаме бугзарад,
Зи ранчи ту дигар касе бар х(в)арад.

Гар эдун, ки гӯӣ, ки туркони³ Чин
Бигирам, занам осмон бар замин,

Ба шамшер бугзорам ин анчуман,
Ба дасти ту оям гирифтор ман,

1190 Малиндор, к-ин низ нобуданист,
Насояд касе, к-ӯ на фарсуданист.⁴

Набера писар Хусрави Зодшам,
Зи пушти Фаридуну аз тухми Ҷам.

Маро дониши эзадӣ ҳасту фар,
Ҳамон чун сурушам яке ҳаст пар.

Чу танг андарояд маро рӯзгор,
Наҳоҳад дилам панди омӯзгор,

Ба фармони Яздон ба ҳангоми хоб
Шавам чун ситора бари офтоб.

1195 Ба дарёи Каймоқ⁵ – бар бугзарам,
Супорам туру кишвару афсарам.⁶

1. И-б. 1174 нест.

2. И-аз.

3. Л-туркону.

4. ИЛ-Бисояд касе к-ӯ бифарсуданист.

5. ИЛ-Кимол.

6. И-лашқару кишварам.

Туро Гангдидж бошад оромгоҳ,
Набинад маро низ шаҳру¹ сипоҳ.

Чу ояд маро рӯзи кинхостан,
Ба пиронсар ин^{*2} лашкар оростан,

Биёям, бихоҳам зи ту кини хеш,
Ба ҳар ҷой пайдо кунам дини хеш.

В-агар кина аз мағз берун кунӣ,
Ба меҳр-андарун³ кишвар афсун кунӣ,

1200 Кушоям дари ганчу тоҷу камар,
Ҳамон ганчи динору зарру гуҳар,

Ки Тури Фаридун зи Эраҷ ниҳод,^{*4}
Ту бардору аз кин макун ҳеч⁵ ёд.

В-агар Чину Мочин бигирӣ, равост,^{*6}
Бар он рон ҳама коми дил, к-ат ҳавост.

Хуросону Мукронзамин пеши туст,
Маро шодмонӣ ба кам- беши туст.

Ба роҳе ки бугзашт Ковусшоҳ,
Фиристам-т чандон, ки хоҳӣ сипоҳ.

1205 Ҳама лашкаратро тавонгар кунам,
Туро тахти заррину афсар кунам.

Туро пушт бошам ба ҳар корзор,
Ба ҳар анчуман хонамат шаҳрёр.

Бигӯ ончи хоҳӣ, ҳама коми хеш,
Бубин аз пасу пеш анҷоми⁷ хеш.

1. Л-шоҳу.

2. М-Бубин он замон.

3. ИЛ- андар ин.

4. М-ҳаргиз Фаридун ба Эраҷ надод.

5. ИЛ-низ.

6. М-Бад он рафт бояд, ки дилро.

7. Л-фарҷоми.

Гар аз панди ман сар бупечӣ ҳама,
Ҳамон бо ниё кин биасечӣ ҳама,

Чу ӯ бозгардад, биёрой чанг,
Манам сохта разро чун паланг».

ПОСУХ ДОДАНИ КАЙХУСРАВ ЧАҲРО

1210 Чу аз Чаҳн бишнид гуфтор¹ шох,
Ҳама кард хандон бар ӯ-бар² нигоҳ.

Ба посух чунин гуфт, к-«Эй номчӯй,
Шунидем сар то сар ин гуфтугӯй.

Нахуст он ки кардӣ маро офарин,
Ҳамон бод бар тоҷу тахту нигин.

Дуруде ки додӣ зи Афросиёб,
Ту гуфтӣ,^{*3} ки ӯ кард мижгон пуроб,

Шунидам ҳам он бод бар ту тоҷу тахт,
Мабодо магар шоду пирӯзбахт.

1215 Ва дигар, ки кардӣ^{*4} зи Яздон сипос,
Писанд аст бар шоҳи^{*5} яздоншинос.

Зи шоҳони гетӣ дилафрӯзтар,
Писандидаву шоду пирӯзтар.

Маро дод Яздон ҳама, ҳарчи гуфт,
Ки бо ин хунарҳо хирад бод чуфт.

Туро чанд хоҳӣ сухан чарб⁶ ҳаст,
Ба дил нестӣ поку яздонпараст.

1. Л-пайғом бишнид; ИМ- пайғом.
2. ИЛ-бад-ӯ дар.
3. М-Бигуфтӣ.
4. М-гуфтӣ.
5. М-ки бинам.
6. ИЛ – хуб.

Касе к-ӯ ба дониш тавонгар бувад,
Зи гуфтор кирдор бехтар бувад.

1220 Фаридуни фаррух ситора нагашт,
На аз хоки тира сараш*¹ баргузашт.

Ту гӯй,*² ки ман баршавам бар сипехр,
Бишустӣ бар ин гуна аз шарм чеҳр.

Дилат чодуиро сари моя гашт,
Сухан бар забонат чу пероя гашт.

Забон чарбгӯёву*³ дил пурдурӯғ,
Бари марди доно нагирад фурӯғ.

Падаркуштаро шоҳи гетӣ махон,
Кунун, к-аз Сиёвуш намонд устухон.

1225 Ҳамон модарамро зи парда ба роҳ
Кашидиву гаштӣ чунин кинаҳоҳ.

Маро низ нозода аз модарам,
Ҳаме оташ афрӯхтӣ бар сарам.

Ҳар он кас, ки буд пеши даргоҳи ту,
Бинафрид бар чони бироҳи ту,

Ки харгиз ба гетӣ касе ин накард,
Зи шоҳону гурдону мардони мард,

Ки бар анчуман-бар занеро кашон,
Супорад бузурге ба мардумкушон,

1230 Ки то духтараш баччаро бифканад,
Зананда ҳаме тозиёна занад.

Хирадманд Пирон бад-он чо расид,
Бидид он ки ҳаргиз надиду шунид.

1. М-тане.
2. М- гуфти.
3. М-пур зи гуфтору.

Чунин буд фармони Яздони ман,
Сарафроз бошам ба ҳар анчуман.

Газанду*¹ балои ту аз ман бигошт,
Ки бо ман замона яке роз дошт.

В-аз он пас, ки гаштам зи модар чудо,
Чунон чун бувад баччаи бебаҳо,

1235 Ба назди шубонон фиристоdiam,
Ба парварда шерони нар доdiam.²

Чунин буд, то рӯз бар ман гузашт,
Маро андаровард Пирон зи дашт.

Ба пеши ту овард, кардӣ нигоҳ,
Ки ҳастам сазовори тахту кулоҳ.

Ба сони Сиёвуш сарамро зи тан
Бибурриву тан ҳам наёбад кафан.

Забони маро покаядон бубаст,
Ҳаме хира мондам ба ҷои нишаст.

1240 Маро бедилу бехирад ёфтӣ,
Ба кирдори бад тез наштофтӣ.

Сиёвуш ниғаҳ кун, ки аз ростӣ
Чӣ карду чӣ дидӣ аз ӯ костӣ?

Зи гетӣ паноҳи туро баргузид,
Чунон кард, к-аз номдорон сазид.

Зи баҳри ту бугзошт^{3*4} тахту кулоҳ,
Биёмад ба гетӣ,⁵ туро хонд шох.

1. М- Ки Эзад.

2. ТПЗИ – Бuzон дояву мешгова шубон,
На ороми рӯзу на хоби шабон.

3. И-бипардохт Эрону.

4. М- баҳрат бияндохт.

5. И- Тирон.

Вафо чусту¹ бугзошт он анчуман,
Бад-он то нахониш паймоншикан.

1245 Чу дидӣ бару гирдгохи² варо,
Бузургиву³ гурдиву рохи варо.

Бичунбидат он гавҳари бад зи чой,
Бияфкандӣ он покдилро зи пой.

Сари тоҷдоре чунон арчманд
Буридӣ ба сони⁴ сари гӯсфанд.

Зи гоҳи Манучеҳр то ин замон
Набудӣ магар бадтану бадгумон?

Зи Тур андаромад зиён аз нахуст,
Кучо бо падар дасти бадро бишуст.

1250 Писар бар писар бугзарад ҳамчунин,
На роҳи бузургӣ, на оину дин.

Задӣ гардани Нӯзари тоҷдор,
Падар шоҳу аз тухмаи шаҳрёр.

Бародар-т Ағрирас он неххӯй,
Кучо некномӣ будаши орзуй,⁵

Бикуштиву то будай, бадтанӣ,
Ту бадгавҳару*⁶ роҳ оҳарманӣ.

Касе к-ӯ бадихот гирад шумор,
Фузун ояд аз гардиши рӯзгор.

1255 Ниҳолӣ ба дӯзах фиристодаӣ,
Ту гӯӣ на аз мардумон зодаӣ.

1. МИ – Ба аҳди ту.

2. П-гирдагоҳи.

3. ИЛ- сутугиву.

4. ЛМ – Буридед ҳам чун.

5. ТПЗ – Миёнаш ба ду нима кардӣ ба дард,
Касе бо бародар чунин бад накард.

6. М- Ба бадгавҳар аз роҳи оҳарманӣ.

Дигар он ки гуфтӣ, ки деви палид
Дилу рохи¹ ман сӯи дӯзах² кашид.

Чунин буд³ Заҳхоку ҳам Чаммшед,
Чу шудшон дил аз некуй ноумед,

Ки моро дил Иблис бераҳ кард,
Зи ҳар некуй даст кӯтоҳ кард.

Набаргашт аз эшон бади рӯзгор
Зи бадгавҳару гуфти омӯзгор.

1260 Касе к-ӯ битобад сар аз ростӣ,
Кажӣ гирадаш кору ҳам⁴ костӣ.*⁵

Ба чанги Пашан низ чандон сипоҳ,
Ки Пирон бикӯшт андар он размгоҳ,⁶

Замин гил шуд аз хуни гударзиён,
Бияфзуд чандон зиён бар⁷ зиён.*⁸

Кунун омадӣ бо ҳазорон ҳазор
Зи туркон савор аз дари корзор.

Ба Омуй лашкар кашидӣ ба чанг,
В-аз эшон ба пеши ман омад Пашанг.

1265 Фиристодияш, то бибуррад сарам,
В-аз он пас ту*⁹ вайрон кунӣ кишварам.

Чаҳондор Яздон маро ёр гашт,
Сари баҳти душман нагунсор гашт.

1. ИЛ- рои.

2. Л-зиштӣ; И-пастӣ.

3. ИЛМ-ҳам ин гуфт.

4. И- Бубинад дилаш кажживу.

5. М- Бубинад ҳаме каттиву.

6. ИЛ- овардгоҳ.

7. Л- Начӯй чуз аз ранчу; И-Начӯй магар рохи рангу.

8. М-Нагӯй чуз аз ранчу рохи.

9. М-Биёиву.

Маро гӯй акнун, ки аз тахти ту
Дилафрӯзу¹ шодонам аз бахти ту.

Нигаҳ кун, ки то чун бувад боварам,
Чу кирдорҳои ту ёд оварам.

Аз ин пас маро чуз ба шамшери тез
Набошад сухан низ то растахез.

1270 Бикӯшам ба нерӯи ганчу сипох,
Ба некаhtarу гардишу² хуру мох.

Ҳамае пеши Яздон бибошам ба пой,
Нахоҳам ба гетӣ чуз ӯ раҳнамой.

Магар, к-аз бадон пок гардад ҷаҳон,
Ба доду деҳиш ман бубандам миён.³

Ҷаҳонро ба доду деҳиш нав кунам,
Магар, к-аз бадон боғ беҳав кунам.⁴

Сухан ҳарчи гуфтам, ниёро бигӯй,
Ки дар ҷанг чандин баҳона мачӯй.

1275 Яке тоҷ додаш забарҷаднигор,
Яке тавқи заррину ду гӯшвор».

Ҳамон гаҳ ки шуд Ҷаҳн пеши падар,
Бигуфт он суханҳо ҳама дар ба дар.

Барошuft аз он посух Афросиёб,
Дилаш гашт пурдарду сар пуршитоб.

Бубахшид ганчу дирам бар сипох,
Ҳамон гурзу шамшеру хӯду кулоҳ.

1. И-шабу рӯз.

2. ИЛ- гардиши.

3. И-б. 1272.

4. ТПЗ – Бадандешро аз миён барканам,
Сари баднишонро беафсар кунам.

**РАЗМИ КАЙХУСРАВ БО АФРОСИЁБ
ВА ГИРИФТА ШУДАНИ ГАНГДИЖ**

Шаби тира то сар зад аз чарх шед,
Бибуд кӯх чун пушти пили сапед.

1280 Ҳаме лашкар орошт Афросиёб,
Саворе зи туркон кучо ёфт хоб.

Чу аз Ганг бархост овои кӯс,
Замин оҳанин шуд, ҳаво обнӯс.

Шаҳи номбардори*¹ некигумон
Нишаст аз бари зин сапедадамон.

Биёмад, бигардид гирди ҳисор,
Ниғаҳ кард, то чун бувад² корзор,

Ба Рустам бифармуд, то ҳамчу кӯх
Биёмад ба як сӯи диж бо гурӯх.

1285 Дигар сӯй³ Густаҳми Нӯзар ба пой,
Се дигар⁴ чу Гударзи фархундарой.

Ба сӯи чаҳорум шаҳи комгор⁵,
Або пилу кӯсу набарда⁶ савор.

Сипаҳро ҳама ҳар чи боист соз,
Бикарду биёмад сӯи тахт боз.*⁷

Ба лашкар бифармуд пас шаҳрёр
Яке канда кардан ба гирди ҳисор.

Бад-он кор ҳар кас, ки доно буданд,
Ба ҷанги диж-андар тавоно буданд,

1. М- Сари мӯбадон шоҳи.

2. ИЛ- кунад.

3. Л- зи як сӯш.

4. Л- дигар сӯ.

5. номдор.

6. И- кӯсу пилону ҷанде.

7. М- бари диэн фароз.

1290 Чи аз Рум в-аз Чину аз Ҳиндувон,
Чи размозмуда зи ҳар сӯ гавон.

Ҳама гирди он шорсон чун наванд,
Бигаштанду чустанд ҳар гуна банд.

Ду найза ба боло яке канда кард,
Сипахро ба гирдаш пароканда кард.

Бад-он то шаби тира бе охтан¹
Наёрад ба куштан касе² тохтан.

Дусад бора арродаву манчаниқ
Ниҳод аз бараш ҳар сӯе ҷосалиқ.*³

1295 Дусад чарх бар ҳар сӯе буд*⁴ камон,
Зи девори диҷ чун сари бадгумон.

Падид омадӣ манчаниқ аз бараш,
Чу жола ҳаме кӯфтӣ бар сараш.

Паси манчаниқ-андарун румиён
Або чархҳо танг баста миён.

Дусад пил фармуд пас шаҳрёр
Кашидан сутунҳо ба пеши⁵ ҳисор.

Яке кандае зери бора-дарун,
Ба канда⁶ ниҳоданд зераш⁷ сутун.

1300 Пароканда⁸ бар⁹ чӯб нафти сиёҳ,
Бар он гуна фармуд найранг шох.

1. ИЛМ – сохтан.

2. ЛМ-Наёяд зи туркон яке; И-Наёяд зи Туркон яке.

3. М- Дусад сохт аррода бар ҳар даре,
Дусад манчаниқ аз паи лашкаре.

4. М- даре бо.

5. ЛМ – зи ҳар сӯ ба гирди.

6. Л-Биканду.

7. Л-з-ин сӯ.

8. ИЛ-Пас олуда.

9. И-дар.

Бар он чӯбҳо бора монад*¹ ба пой,
Бад-он чӯбҳо баргирифта зи чой.

Ба як сӯ-бар аз манҷанику зи тир
Руҳи саркашон буд ҳамчун зарир.

Ба зер-андарун оташу нафту чӯб,
Зи бар гурзҳои гарон кӯҳкӯб.

Ба ҳар чорсӯ сохта*² корзор,
Чунон чун бувад сози ҷанги хисор.

1305 Чу он карда шуд,*³ шаҳрери замин
Биёмад ба пеши ҷаҳнофарин.

Зи лашкар бишуд, то ба ҷои намоз
Або кирдгори ҷаҳон гуфт роз.

Абар хок чун мор печон зи кин
Ҳама хонд бар кирдгор офарин,⁴

Ки ҳамвора пасту⁵ баландӣ зи туст,
Ба ҳар сахтиё ёрмандӣ зи туст.

Агар дод бинӣ ҳаме рои ман,
Магардон аз ин пойгаҳ пой ман.

1310 Нагун кун сари ҷодувонро зи тахт,
Маро дор шодондилу некбахт.

Чу бардошт аз пеши Яздон сараш,
Ба ҷавшан бипӯшид равшан бараш.

Камар бар миён басту барҷаст зуд,
Ба ҷанг андаромад ба кирдори дуд.

1. М- монда.

2. М-сохт ин.

3. М-В-аз он ҷойгаҳ.

4. ИЛ-б, 1306, 1307 нест.

5. ИЛМ-кому.

Бифармуд, то сахт бар ҳар даре
Ба чанг андарояд гарон лашкаре.^{1*2}

Бад-он чӯбу нафт оташ андарзаданд,
Зи баршон ҳаме санг бар сар заданд.

1315 Зи бонги камонҳои чарху зи дуд³
Шуда рӯи хуршеди тобон кабуд.⁴

Зи арродаву манҷанику зи гард,
Замин нилгун шуд, ҳаво лочвард.

Хурӯшидани пилу бонги сарон,
Дурахшидани теғу гурзи гарон.

Ту гуфтӣ баровехт бо ҳуру⁵ мох
Зи боридани тиру гарди сипоҳ.

Бар он гуна гашт осмон нопадид,
Кучо чашми равшан ҷаҳонро надид.⁶

1320 Зи нафти сияҳ чӯбҳо барфурӯхт,
Ба фармони Яздон чу ҳезум бисӯхт.

Нагунбора^{*7} гуфтӣ, ки бардошт пой,
Ба кирдори кӯҳ андаромад зи ҷой.

В-аз он бора чанде зи туркон ба зер^{*8}
Нагун андаромад ба кирдори шер,

Ки орад бад-ӯ шӯрбахтӣ ҷаҳон
Ба дом андарояд сараш ногаҳон.

1. И-б. 1313 нест.
2. М- Яке лашкаре.
3. И-тир.
4. И- чу қир.
5. ИЛ- шед.
6. ИМ-б. 1319 нест.
7. М- Ҳаме бора.
8. М- далер.

Баромад хурӯшидани корзор,
Ба пирӯзии лашкари шаҳрёр.

1325 Сӯи рахнаи диҷ ниҳоданд рӯй,
Биёмад дамон Рустами ҷангчӯй.¹

Хабар шуд ҳамон гаҳ ба Афросиёб,
Куҷо бораи шорсон шуд хароб.

Пас Афросиёб андаромад чу гард,
Ба Ҷаҳну ба Гарсеваз овоз кард.

Ки «Бо бораи диҷ шуморо чӣ кор?
Сипахро зи шамшер бояд ҳисор.

Зи баҳри бару буму фарзанди хеш,
Ҳамон аз паи ганчу пайванди хеш

1330 Бубандед бо якдигар домано,
Мамонед бадхоҳ перомано!».

Зи туркон сипоҳе² ба кирдори кӯх
Бишуд сӯи рахна гурӯҳогурӯх³.

Ба кирдори шерон баровехтанд,
Хурӯш аз дурӯя барангехтанд.

Саворони туркон ба кирдори бед
Навон гашта в-аз буму бар ноумед.

Ба Рустам бифармуд пас шаҳрёр,
Пиёда ҳар он кас, ки буд найзадор.

1335 Ба*⁴ пеш андарорад бар он рахнагоҳ,
Ҳам эдун пиёда ҳама кинахоҳ.

1. И-киначӯй.

2. Л- Сипоҳе зи туркон.

3. Л- Бад-он рахна рафтанд гурдон гурӯх.

4. М- Ки.

Або таркашу теғу тиру сипар,
Ду даста пиёда*¹ паси найзавар.

Саворони чангӣ ниғаҳдорашон,
Бад-он гаҳ ки шуд сахт пайкорашон.

Ба раҳна даровард яксар сипоҳ
Чу шери жиён Рустами кинаҳоҳ.

1340 Ба бора баромад ба кирдори гард,
Дурафши сияхро нагунсор кард.

Нишони сипаҳдори Эрон бунафш
Бар он бора зад шерпайкар дурафш.

Ба пирӯзии шоҳи Эронсипоҳ
Баромад хурӯшидан аз размгоҳ.

Фаровон зи туронсипаҳ кушта шуд,
Сари баҳти он кинавар гашта шуд.

Бад-он гаҳ² кучо размашон шуд дурушт,
Ду тан Рустам овард з-эшон ба мушт.

1345 Чу Гарсевазу Чаҳни размозмой,
Ки буд таҳти Турон зи эшон ба пой.

Бародар яке буду фаррухписар,
Чунин омад аз шӯрбахтӣ ба сар.

Бад-он шорсон андаромад сипоҳ,
Чунон лашкари доғдил, кинаҳоҳ.

Ба торочу куштан ниҳоданд рӯй,
Баромад хурӯшидани ҳою хуй.

Зану кӯдакон бонг бардоштанд,
Ба эронийн ҷой бугзоштанд.

1. М- Савор истода.

2. Л- ҷо.

1350 Чӣ моя зану кӯдаки норасид,
Ки зери паи пил шуд нопадид.

Ҳама шаҳри Турон гурезон чу бод,
Наёмад касеро бару бум ёд.

Ба зорӣ ҳама дидагон пур зи хун,
Шуда бахти гурдони туркон¹ нагун.

Зану ганчу фарзанд гашта асир,
Зи гардун равон хаставу тан ба тир.

ГУРЕХТАНИ АФРОСИЁБ АЗ ГАНГ

Ба айвон баромад пас Афросиёб,
Пур аз хун дил аз дарду мижгон пуроб.

1355 Бад-он бора баршуд, ки буд кохи ўй,
Биёмад, сӯи шорсон кард рӯй.

Ду баҳра зи ҷанговарон кушта дид,
Дигар яксар аз ҷанг баргашта дид.

Хурӯши саворону бонги сарон,^{*2}
Абар³ пушти пилон табиразанон,

Ҳама пил мар зиндагонро чу дид,^{*4}
Ҳама кардашон бар замин нопадид.^{*5}

Ҳама шорсон дуду фарёд буд,^{*6}
Ҳама оташу ғорату бод буд.^{*7}

1360 Яке шоду дигар пур аз дарду ранҷ,
Чунон аст расми⁸ сарои сипанҷ.

-
1. ИЛМ – турон.
 2. М- занон.
 3. Л- ҳама аз.
 4. М- бар зиндагон ронданд.
 5. М- пушташон бар замин монданд.
 6. М- дид.
 7. М-дид.
 8. И-кори; Л-Чунон чун бувад дар.

Чу Афросиёб он чунин дид кор,
Чунон ҳавлу*¹ баргаштани корзор,

На Чахну² бародар, на буму на бар,
На тахту на шоҳӣ, на ганчу гуҳар.^{3*4}

Ҳамае гуфт як дил пур аз доғу дард,
Ки чархи фалак хира бо мо чӣ кард.

Ба дида бидидам ҳамон рӯзгор,
Ки омад маро куштану марг хор.

1365 Пур аз дард аз он бора омад фуруд,
Ҳамае дод тахти меҳиро дуруд.

Ҳамае гуфт кай бинамат низ боз
Або рӯзи хушшиву орому ноз.

В-аз он чойгаҳ хира шуд нопадид,
Ҳушу рои ӯ ҳамчу мурғон парид.

Дар айвон, ки дар диж бароварда буд,
Яке роҳ зери замин карда буд,

Ки аз лашкараш кас на огоҳ буд,
Ки зери диж-андар чунон роҳ буд.

1370 Аз он номдорон дусад баргузид,
Бад-он роҳ берох⁵ шуд нопадид.

В-аз он чо биёмад,⁶ биёбон гирифт,
Ҳама кишвараш монда андар шигифт.

Нишоне надодаш кас андар чаҳон,
Бад-он гуна овора шуд ногаҳон.

1. М- марғу.

2. И- пуру.

3. ИЛ- тоҷу камар.

4. М- тахту камар.

5. И-Бар он роҳ ногоҳ.

6. И-он рӯй роҳи.

Чу Кайхусрав омад ба айвони ӯй,
Ба пой андаровард кайвони ӯй.

Абар тахти заррин-ш биншаст шоҳ,
Або паҳлавонони зарринкулоҳ.*¹

1375 Фаровон бичустанду чое нишон
Наёмад зи солори гарданкашон.

Зи Гарсевазу Чаҳн пурсид шоҳ
Зи кори сипаҳдори туронсипоҳ,²

Ки «Чун рафту оромгоҳаш кучост,
Ниҳон гашт аз эдар, паноҳаш кучост?»³.

Зи ҳар гуна гуфтанд, Хусрав шунид,
Наёмад ҳаме з-ӯ нишоне паид.

Ба эрониён гуфт пирӯзшоҳ,
Ки «Душман чу овора гардад зи гоҳ,

1380 Зи гетӣ бар ӯ ному ком андакест,
Варо марг бо зиндагонӣ якест».

ЗИНҲОР ДОДАНИ ХУСРАВ ХЕШОНИ АФРОСИЁБРО

Зи лашкар гузин кард пас бихрадон,
Чаҳондидаву коркарда радон.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«Обод бод
Шуморо тану дил пур аз дод бод!

Дари⁴ ганчи*⁵ он турки шӯридабахт
Супурдам шуморо, бикӯшед сахт.

1. М-Ба чустан-ш бар кард ҳар сӯ сипоҳ.

2. Л-Ки чун шуд, кучо чувт орому гоҳ.

3. Л-б. 1377 нест.

4. И-диду.

5. М- Дари кохи.

Набояд, ки бар кохи Афросиёб
Битобад зи чархи барин офтоб.

1385 Ҳам овози пӯшидарӯёни ӯй
Нахоҳам, ки ояд зи айвон*¹ ба кӯй.

Нигаҳбон фиристод сӯи гала,
Ки буданд гирди диҷ андар яла.

Зи хешони ӯ кас² наёзурд шох,
Чунон чун бувад³ дархури пешгоҳ.

Чу з-он гуна диданд кирдори ӯй,
Сипаҳ шуд саросар пур аз гуфтугӯй,

Ки Кайхусрав эдар бад-он сон шудааст,
Ки гӯй бари боб меҳмон шудааст.

1390 Ҳаме ёд нояд-ш хуни падар,
Бурида ба ханҷар*⁴ ба бедод сар.

Ҳамон модарашро, ки аз тахтгоҳ
Бараҳна⁵ ба як сӯ кашидаш ба роҳ.

Шубонпарваридаст в-аз гӯсфанд
Мазидаст шир ин шаҳи бегазанд.

Чаро чун палангон ба чанголи тез
Наангезад аз хони ӯ растахез.

Фуруд оварад коху айвони ӯй,
Барангезад оташ зи хешони ӯй?

1395 Зи гуфтори эронӣ пас хабар
Ба Кайхусрав омад хама дар ба дар.

1. М-парда.
2. И-хешон касеро.
3. И-буд андар.
4. М-Ба хира бурида.
5. ЛМ – зи парда.

Фиристод кас, бихрадонро бихонд,
Басе дoston пеши эшон биронд,

Ки «Ҳар чой тундї набояд намуд,
Сари бехирадро нашояд ситуд.

Ҳамон беҳ, ки бо кина дод оварем,
Ба ком-андарун ном ёд оварем,

Ки ном*¹ аст андар чаҳон ёдгор,
Бимонад ба кас човидон-рӯзгор.*²

1400 Ҳамин чархи гарданда бо ҳар касе
Тавонад чафо густаридан басе».

В-аз он пас бифармуд шоҳи чаҳон
Ки оред пӯшидагонро³ ниҳон.

Ҳама духти шоҳону пӯшидарӯй
Касе к-ӯ наёмад зи парда ба кӯй.

Чу эрониён огаҳї ёфтанд,
Пур аз кин сӯи коҳ биштофтанд.

Бар он гуна бурданд гурдон гумон,
Ки Хусрав сар орад бар эшон замон.

1405 Ба хорї ҳама бурдашон хостанд,
Ба торочу куштан⁴ биёростанд.

Зи айвон баромад ба зорї хурӯш,
Ки «Эй додгар, шоҳи⁵ бисёрхуш,

Ту донї, ки мо сахт бечораем,
На бар ҷои хориву пайгораем.

1. М- Нек.

2. М –Намонад ба кас човидон рӯзгор.

3. Л- оранд пӯшидарӯён.

4. И- тороч кардан.

5. Л-марди.

Бари шох шуд меҳтари бонувон
Або духтарон андаромад навон.

Парастанда сад пеши ҳар духтаре
Зи ёқут бар ҳар саре афсаре.

1410 Чу хуршеди тобон аз эшон гуҳар
Бар ӯ бофта чомаҳое ба зар.

Ҳамон чоми заррин гирифта ба даст,
Ҳама дил зи бими шаҳаншоҳ паст.

Пур аз мушку*¹ ёқуту зарру*² гуҳар
Ба пеш-андар афканда аз шарм сар.

Ба як даст мичмар, ба як даст чом,
Барафрӯхта анбару уди хом.

Ту гуфтӣ, ки кайвон зи чархи барин
Ситора фишонад ҳаме бар замин.

1415 Сари*³ бонувон шуд ба наздики тахт,
Абар шаҳрёр офарин кард сахт.

Ҳама духти парвардагонаш⁴ ба ноз
Бар ин гуна бурданд пешаш намоз.⁵

Касе к-ӯ бияфтад зи кому зи*⁶ ноз
Бар ӯ-бар бубахшой рӯзи ниёз.

Ҳамае хонданд офарине бадард,
Ки «Эй некпай хусрави родмард,

Чӣ неку будӣ гар зи Туронзамин
Набудӣ ба дил-т-андарун дарду кин.

1. М-дурру.

2. М- мушку.

3. М-Маҳи.

4. ЛМ – Ҳамон парварида бутони.

5. ТПЗИ – Ҳама яксара зор бигристанд,
Бад-он шӯрбахтӣ ҳаме зистанд.

6. М- Набинад чуз аз кам.

- 1420 Ту эдар ба чашну хиром омадї,
 Зи шохон дуруду паём омадї.
- Бар ин бум шоҳиву ҳам кадхудой,
 Ба тахти кай гирд карда ду*¹ пой.
- Сиёвуш нагаштї ба хира табоҳ,
 Валекин чунин гашт хуршеду мох.
- Чунон кард бадгавҳар Афросиёб,
 Ки пеши ту пӯзиш набинад ба хоб.
- Ҳаме додамаш панду суде надошт,
 Ба хира ҳаме сар зи пандам бигошт.
- 1425 Гувоҳи ман аст офаринандаам,
 Ки борид хун аз ду бинандаам.
- Дигар бар замин Чаҳн пайванди ту,
 Ки сояд ба зорї ҳаме банди ту,²
- Зи баҳри Сиёвахш дар хони ман
 Чи тимор буд бар дилу чони ман,
- Ки Афросиёб он бадандеш мард
 Басе панд бишниду судаш накард.
- Бад-он то чунин рӯзаш ояд ба сар,
 Шавад*³ подшоҳиш зеру забар.
- 1430 Ба тороч дода кулоху камар,
 Шуда рӯз тору нагун гашта сар.
- Чунин зиндагї бадтар аз марги ўст,
 Замона бидаррид бар тан-ш*⁴ пўст.

1. М- Ниё барнихад ту.

2. Л-б. 1426 нест.

3. М – Шуда.

4. М- Шигифт он ки дар тан надаррид-ш пўст.

Кунун аз раҳи бегуноҳон ба мо
Нигаҳ кун бар оини шоҳон ба мо.

Ҳама пок пайвастаи хусравем,
Чуз аз номи ӯ дар чаҳон нашназем.

Ба бад кардану чоду Афросиёб
Нагирад бар ин бегуноҳон шитоб.

1435 Ба хориву захму ба хунреҳтан
Чӣ ёбӣ гунаҳ¹ хира овехтан?

Ки аз шаҳрёрон сазовор нест
Буридан саре, к-ӯ гунаҳгор нест.

Туро, шаҳрёро, чуз ин аст чой,
Намонад кас андар^{*2} сипанҷӣ сарой.

Ҳамон кун, ки пурсад зи ту кирдгор,
Напечӣ сар аз шарм рӯзи шумор».

Чу бишнид Хусрав, бупечид саҳт
Бар он хубрӯёни баргаштабахт.

1440 Аз он дарди пӯшидарӯёну доғ
Шуда лаъли руҳсорагон чун чароғ.

Бупечид дил бихрадонро зи дард,
Зи фарзанду зан³ ҳар касе ёд кард.

Ҳама хонданд офарини бузург
Сарони сипаҳ, меҳтарони сутург,

К-аз эшон шаҳи номбардор кин
Нахоҳад зи баҳри чаҳонофарин.

Чунин гуфт Кайхусрави хушманд
Ки «Ҳар чиз, к-он нест моро писанд,

1. Л-бар бегунаҳ.
2. М- Касе.
3. Л- фарзанди худ.

1445 Наёрам касеро ҳамон бад ба рӯй,
В-агарчанд бошад дилам киначӯй.

Чу аз кори он номдори баланд
Барандешам, онам*¹ наёяд писанд,

Ки бад кард бо пурхунар модарам,
Касеро ҳамон бад ба сар н-оварам.

Бифармудашон бозгаштан ба чой
Чунон покзода чахонкадхудой.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«Эмин шавед,
Зи гӯянда гуфтори ман бишнавед,

1450 К-аз ин пас шуморо зи ман бим нест,
Маро бевафой чу диҷхим нест.

Тани хешро бад нахоҳад касе,
Чу хоҳад, замонаш набошад басе.

Бибошед эмин ба айвони хеш,
Ба Яздон супурда тану чони хеш.

ПАНД ДОДАНИ КАЙХУСРАВ ЭРОНИЁНРО

Ба эрониён гуфт: «Пирӯз бахт
Ба мо дод буму бару*² тоҷу тахт.

Ҳама шаҳри Турон гирифта ба даст,
Чу³ Эрон шуморо сарои⁴ нишаст.

1455 Зи дилҳо ҳама кина берун кунед,
Ба меҳр андар ин кишвар афсун кунед,

1. М- инам.
2. М – Бимонод то човидон.
3. ИЛ- Ба.
4. Л-сарову.

Ки аз мо чунин тарсашон дар дил аст,
Зи хунрехтан гирди кишвар гил аст.¹

Ҳама ганчи Турон шуморо диҳам,
На з-он бар шумо-бар сипосе ниҳам.

Бикӯшеду хубӣ ба кор оваред,
Чу дидед сармо, баҳор оваред.

Ман ин лашкарамро якояк зи дер²
Кунам яксар аз ганчу динор сер.

1460 Зи хунрехтан даст бояд кашид,
Сари бегуноҳон набояд бурид.

На мардӣ бувад хира ошуфтан,
Базерандаровардари кӯфтан.

Зи пӯшидарӯён бупечед рӯй,
Ҳар он кас, ки пӯшида дорад ба кӯй.

Зи чизи касон сар бупечед низ,
Ки душман шавад дӯст аз баҳри чиз.

Наёяд чаҳонофаринро писанд,
Ки чӯянд бар бегуноҳон газанд.

1465 Ҳар он кас, ки чӯяд ҳаме рои ман
Набояд, ки вайрон кунад ҷои ман.³

Ва дигар, ки хонанд бедоду шум,
Ки вайро кунад меҳтар обод бум.

В-аз он пас ба лашкар бифармуд шох
Кушодан дари ганчи туронсипоҳ.

1. ТПЗИ – Ба ҳар кор ҷарбӣ бибояд нахуст,
Набояд ба оғоз пайкор ҷуст.

2. ИЛ – на дер.

3. –б. 1465 нест.

Чуз аз ганчи вижа рад Афросиёб,
Ки касро набуд андар он дастёб,

Бубахшид дигар ҳама бар сипоҳ
Зи¹ ганчу силеху² зи³ тахту кулоҳ.

Зи ҳар сӯ пароканда бемар сипоҳ
Зи туркон биёмад ба наздики шох.

Ҳамае дод зинҳору бинвохтшон
Ба зудӣ ҳама корҳо сохтшон.

Саронро зи Туронзамин баҳр дод,
Ба ҳар номдоре яке шаҳр дод.

Ба ҳар кишваре ҳар кӣ фармон набурд⁴,
Зи дасти далерони ӯ чон набурд⁵.

Шуданд он замон шоҳро чокарон
Чу пайваста шуд номаи меҳтарон.

1475 Зи ҳар сӯ фиристодагон назди шох
Якояк сар андар ниҳода ба роҳ,⁶

Або ҳадяву номае меҳтарон
Шуда як ба як шоҳро кеҳтарон.

НОМАИ КАЙХУСРАВ БА КОВУС БА НАВИДИ ФИРҶҶ

Дабири писандидаро пеш хонд,
Сухан ҳар чи боист, бо ӯ биронд.⁷

1. ИМ – чи.

2. ЛМ - силоҳ.

3. И- чи.

4. Л-бибурд.

5. Л-бибурд.

6. И-б. 1475 нест.

7. ТПЗИМ – Ба Ковуси кай номае кард шох
Зи Турону аз кори туронсипоҳ.

Сари нома кард офарин аз нахуст
Бар –он, к-ӯ замин аз бадиҳо бишуст.

Сари чодувонро нагунсор кард,
Чунон ахтари хуфта бедор кард.

1480 Тавоноиву донишу дод аз ӯст
Ба ҳар чо¹ ситамёфта шод аз ӯст.

Дигар гуфт, к-аз бахти Ковусшоҳ²
Бузурги³ чаҳондидаи некхоҳ.⁴

Қушода шуд ин ганги Афросиёб,
Сари бахти ӯ андаромад ба хоб.

Ба як размгаҳ аз набардасарон
Сарафроз бо гурзҳои гарон.

Ҳамоно ки афканда шуд чил ҳазор
Ба Гулзарриюн дар сафи корзор.

1485 В-аз он пас баромад яке боди сахт,
Ки барканд бо шох беҳи дарахт.

Ба об-андар афканд чандин⁵ сипоҳ,
Ки чустанд бар мо ҳаме дастгоҳ.

В-аз он чойгаҳ рафт ба Б-ҳиштганг,
Ҳисоре пур аз мардуму ҷои чанг.

Ба ҷанги ҳисор-андарун сӣ ҳазор
Ҳамоно, ки шуд кушта дар корзор⁶.

Ҳамон буд, ки бедодгар буд мард,
Варо донишу бахт ёри накард.

1. ИЛМ гетӣ.

2. ИМ – Ковуси кай.

3. ИЛМ – бузургу.

4. И- меҳондидаву некпай; ЛМ – некпай.

5. Л-чанде.

6. ИЛ-б.

1490 Ҳама рӯи кишвар сипаҳ густарид,
Шудаст ӯ кунун аз ҷаҳон нопадид.

Аз ин пас фиристам ба шоҳ огаҳӣ
Зи рӯзе ки бошад маро фарраҳӣ.

Бар он нома-бар мӯҳри заррин ниҳод,
Фиристод наздики Ковус шод^{1*2}

В-аз он пас биёмад, ба шодӣ нишаст,
Паричеҳра пеш-андарун май ба даст.

Бибуд³ то баҳор андаровард рӯй,
Ҷаҳон шуд бихиште пур аз рангу⁴ бӯй.

1495 Ҳама дашт чун парниён шуд ба ранг,
Ҳаво гашт бар сони пушти паланг.⁵

Гурозидани гӯру оҳу ба дашт
Бар ин гуна бар чанд хушшӣ⁶ гузашт.

Ба нахчири юзону парранда боз,
Маи мушкбӯю бутони тароз.

Ҳама чорпоён ба кирдори гӯр
Пароканда оганда гардан ба зӯр.

Ба гардан ба кирдори шерони нар,
Ба сони гавазгон ба гӯшу ба сар.

1500 Ба ҳар сӯ фиристод корогаҳон,
Ҳама ҷуст пайдо зи кори ҷаҳон.

1. ИЛ-б. 1492 нест.
2. М-б. 1492 нест.
3. И- Чунин.
4. И-ба рангу ба.
5. И-б. 1495 нест.
6. И-рӯзе.

ОГОҲӢ ЁФТАНИ КАЙХУСРАВ АЗ ОМАДАНИ АФРОСИЁБ БО ЛАШКАРИ ФАҒФУР

Пас огоҳӣ омад зи Чину Хутан,
В-аз Афросиёб андар он анчуман.

Ки фағфури Чин бо вай анбоз гашт,
Ҳама кишвари Чин пуоровоз гашт.

Зи Чин то ба Гулзарриюн лашкар аст,
Бар эшон чу ҳокони чинӣ сар аст.

Надонад касе арзи он хоста,
Парастандаву аспи ороста,

1505 Ки ўро фиристод фағфури*¹ Чин,
Ба шоҳӣ бар ў хонданд офарин.

Ҳама ганчи Пиронаш омад ба даст
Шутурвор динор сад бор шаст.

Чу он² хоста баргирифт аз Хутан,
Яке лашкаре шуд бар ў анчуман.

Чу 3-ин гуна огоҳӣ омад зи рох,
Ба наздики он зинҳорӣ*³ сипоҳ.

Ҳама бозгаштанд аз эрониён
Бубастанд кинхостанро миён.

1510 Чу бардошт Афросиёб аз хутан,
Сипоҳе баровард лашкаршикан,

Ки гуфтӣ замин барнатобад ҳаме
Ситора шумораш наёбад⁴ ҳаме.

1. М-Ҳокони.
2. И-чунин.
3. М- зинҳор дода.
4. И- надонад.

Зи Чин сӯи Кайхусрав овард рӯй
Пур аз дард бо лашкари чангчӯй¹.

Чу Кайхусрав огоҳ шуд з-он сипоҳ
Талоя фиристод чанде ба роҳ.

Бифармуд Гударзи Кашводро,
Сипаҳдори ял, шер Фархродро,

1515 Ки эдар бибошед бо доду рой,
Талоя шабу рӯз карда ба пой.

Ба Гударз гуфт: «Ин сипоҳи туанд,
Шабу рӯз андар² паноҳи туанд.³»

Зи туркон ҳар он гаҳ ки бинӣ яке,
Ки ёд орад аз душманон андаке,

Ҳам андар замон зинда бар дор кун,
Ду пояш забар, сар нагунсор кун.

Чу беранч ёбӣ, ту беранч бош,
Нигаҳбони ин лашкару ганч бош».

1520 Табира баромад зи пардасарой,
Хурӯшидани занг бо каррной.

Сипоҳе баромад бар он сон⁴ зи Ганг
Ки хуршедро орзу кард чанг.

Чу берун шуд аз шаҳр, саф баркашид,
Сӯи ӯ кучо лашкар андаркашид.

Миёни ду лашкар ду фарсанг монд,^{*5}
Ҷаҳондор гарданкашонро бихонд.

1. И-киначӯй.

2. ЛМ- Чу қор ояд.

3. И-б. 1516 нест.

4. Л-Биёмад бад-он сӯ.

5. М-манзил бимонд.

Чунин гуфт, к-«Имшаб маҷунбед ҳеч,
На хобу на осоиш¹ андар басеч.

1525 Талоя пароканда бар гирди дашт
Ҳама шаб ҳаме гирди лашкар бигашт.

Ба ҳар ҳафта будаш бар-он чо диранг,
Ҳама кард*² ороишу сози чанг.

Ба ҳаштум талоя баромад зи роҳ,
Ба Хусрав чунин гуфт,*³ к-омад сипоҳ.

Сипахро баророст з-он гуна⁴ шоҳ,
Ки разм орзу кард⁵ хуршеду моҳ.

Чу Афросиёб он сипахро бидид,
Биёмад, баробар сафе баркашид.

1530 Ба фарзонагон гуфт, к-«Ин дашти разм
Ба дил бар маро ҳамчу хоб асту базм.

Маро шод бар гоҳ хоб омадӣ,
Чу размам набудӣ, шитоб омадӣ,

Кунун монда гаштам чунин дар гурез
Саре пур зи кина, диле пурситез.

Надонам, ки ин фарри⁶ Кайхусрав аст,
Ва ё бар сарам рӯзгори нав аст.

Бар онам, ки бо ӯ шавам ҳамнабард
Агар коми дил ёбам, ар маргу дард».

1535 Бад-ӯ гуфт ҳар кас ки фарзона буд,
Агар хеш буд, ар зи⁷ бегона буд,

1. Л- оромиш.

2. М-сохт.

3. М-хабар кард.

4. ЛМ – бар он сон биёрост.

5. Л- Бар ӯ гашт наззора; ИМ-назора гаштанд.

6. ИЛ- бахти.

7. И-ӯ буд.

Ки гар шохро чуст бояд набард,
Чаро бояд ин лашкару дору бард?

Ҳама Чину туркон ба пеши туанд¹,
Зи бегонагон гар зи хеши туанд,²

Фидои ту бодо тану чони мо,
Чунин буд, то буд паймони мо.³

Агар сад шавад кушта, ояд*⁴ ҳазор,
Тани хешро хормоя мадор.

1540 Ҳама сар ба сар некхоҳи туем,
Ки зинда ба фарри кулоҳи туем.

В-аз он пас баромад зи лашкар хурӯш,
Замину замон шуд пур аз чангу чӯш.

Ситора падида омад аз тира гард,
Руҳи зарди хуршед шуд лочвард.

НОМАИ АФРОСИЁБ БА КАЙХУСРАВ

Сипаҳдори туркон аз он анчуман
Гузин кард корозмуда ду*⁵ тан.

Паёме фиристод наздики шох,
Ки «Кардӣ фаровон зи лашкар табоҳ»⁶

1545 Ҳамоно, ки фарсанг аз Эрон ҳазор
Бувад то ба Ганг-андар, эй шаҳрёр.

Зи кӯҳу биёбону аз реғу шах
Ду лашкар бад-ин сон чу мӯру малах.

1. И-туем.

2. И-туем.

3. И-б. 1538 нест.

4. М-гар дах.

5. М-се.

6. ИЛМ – паси пушт рох.

Заминҳо чу дарё шуд аз хуни кин
Зи Гангу зи Чин то ба Эронзамин.

Агар хуни он куштагонро зи хок
Ба жарфе барад рои Яздони пок,

Ҳамоно, ки дарёи қулзум шавад,
Ду лашкар ба хун-андарун гум шавад.

1550 Агар ганҷ хоҳӣ зи ман ё сипоҳ
В-агар буми Турону¹ тахту кулоҳ,

Супорам туро ман, шавам нопадид,
Ҷуз аз теғ ҷонро надорам калид.

Макун гар туро, ман падармодарам,
Зи тухми Фаридуни афсунгарам.

Зи кини² падар гар дилат хира шуд,³
Ҷунин пеши ту оби ман⁴ тира шуд.

Аз он бад Сиёвуш гунаҳгор буд,
Маро дил пур аз дарду тимор буд.

1555 Дигар гардиши ахтарони баланд,
Ки ҳам бо паноҳанду ҳам бо газанд.

Маро солиён шаст⁵ бар сар гузашт,
Ки бо номдорон нарафтам⁶ ба дашт.

Ту фарзандиву шохи Эрон туй,
Ба разм-андарун чанги шерон туй.

Яке размгоҳе гузин дурдаст,
На бар домани марди хусравпараст.

1. И-туркон.

2. И-хуни.

3. И-гашт.

4. И-оби ман сӯи ту; Л-оби ман пеши ту.

6. И-гашт.

5. И-сол бисёр.

6. И-номдорӣ бирафтам.

Бигардем ҳарду ба овардгоҳ,
Ба ҷое к-аз ӯ дур монад¹ сипоҳ.

1560 Агар ман шавам кушта бар дасти ту,
Зи дарё наҳанг оварад шасти ту,

Ту бо хешу пайванди мо дармакӯш,
Бипарҳезу аз кина чандин маҷӯш.

В-агар ту шавӣ кушта бар дасти ман,
Ба зинҳори Яздон, к-аз он анчуман

Намонам, ки як тан бупечад зи дард,
В-агар бинад аз тирахоки^{2*3} набард».

Зи гӯянда бишнид Хусрав паём,
Чунин гуфт бо пури Дастони Сом,

1565 Ки «Ин турки бадсози мардумфиреб
Набинад ҳаме аз фарозу нишеб.⁴

Зи овард чандин⁵ бигӯяд ҳаме,
Магар дахмаи Шеда чӯяд ҳаме.

Набера Фаридуну пури Пашанг,
Зи овард бо ӯ маро нест нанг».

Бад-ӯ гуфт Рустам, ки «Эй шаҳрёр,
Ба дил дармадор оташи корзор,

Ки нанг аст бар шоҳ рафтан ба чанг,
Агар ҳамнабарди ту бошад паланг.

1570 Дигар он ки гӯяд, ки бо лашкарам,
Макун чанг бо дудаву кишварам.

1. Л-бошад.

2. Л-бод хоки.

3. М- Ва ё бинад ин чак-чаки.

4. ТПЗМ – Ба чора чунин аз бади мо бичаст,
Ки монад бари тахти Турон нишаст.

5. И- чанде.

Зи дарё ба дарё туро лашкар аст,
Кучо рояшон з-ин сухан дигар аст.

Чу паймони Яздон кунӣ бо ниё,
Набояд¹, ки бар² дил бувад кимиё.

Ба анбӯх лашкар ба чанг андар ор,
Сухан бугсил аз гуфтаи нобакор»...

ЧАНГИ ЭРОНИЁН БО ТУРОНИЁН

Зи Рустам чу бишнид Хусрав сухан,³
Писандид гуфтори пири куҳан.⁴

1575 Ба гӯянда гуфт: «Ин бадандеш мард
Чунин бо ман овехт андар набард.

Фузун кард аз ин бо Сиёвуш вафо,
Забон пурфусун дошт, дил пурчафо,

Бирав з-эдар, он бадкуниширо бигӯй,
К-аз ин пас бар ин раҳ, ки гуфтӣ, мапӯй.⁵

Сипаҳбад ба кажжӣ нагирад фурӯғ,
Равон хира⁶ пуртобу дил пурдурӯғ.

Гар эдун, ки роят набард асту бас,
Чуз аз ман набарди туро ҳаст кас.

1580 Таҳамтан ба ҷой асту Геви далер,
Ки пайкор чӯянд бо наррашер.⁷

Агар шоҳ бо шоҳ чӯяд набард,
Чаро бояд ин лашкару дору бард?

1. ИЛМ –нашояд.

2. Л-дар.

3. ИЛ- сухун.

4. ИЛМ-Яке дигар андеша афканд бун.

5. ИЛМ –б. 1577 нест.

6. И-тира.

7. И-пилу шер.

Набошад маро з-ин сипас бо ту чанг,
Бубинӣ кунун рӯзи торику танг».

Фиристода баргашту омад чу бод,
Саросар шунида бар ӯ кард ёд.

Пур аз дард шуд чони Афросиёб
Накард эч бар чангчӯстан шитоб.

1585 Сипахро ба чанг андаровард шох,
Бичунбид ночор дигар сипоҳ.

Яке бодирангу яке бошитоб,
Замин шуд ба кирдори дарёи об.

Зи боридани тир гуфтӣ, ки абр
Ҳама жола борад зи коми ҳизабр.

Зи шабгир то гашт хуршед зард,¹
Замин пур зи хун буд дар зери мард.²

Сипаҳ бозгардид, чун тира гашт,
Ки чашми саворон ҳаме хира гашт.

1590 Шаҳаншоҳ³ бо фарру аврангу соз
Чу омад ба лашкарғаҳи хеш боз,

Чунин гуфт бо Тус, к-«Имрӯз чанг
На бар орзу кард пури Пашанг.

Гумонам, ки имшаб шабехун кунад,
Зи дил дарди дерина берун кунад».

Яке канда фармуд кардан ба роҳ
Бад-он сӯ, ки буд роҳи туронсипоҳ.

1. ИМ – лаъл.

2. ИМ – гашт дар зери наъл.

3. ЛМ – Сипаҳдор.

Бифармуд, к-оташ*¹ масӯзед кас,
Набояд, ки ояд хурӯши чарас.

1595 Зи лашкар саворон, ки буданд гурд,
Гузин карду Хусрав ба Рустам супурд.

Дигар бахра бугзид аз эрониён,
Ки банданд мар тохтанро миён.

Ба Туси сипаҳбад супурд он гурӯҳ,
Бифармуд, то рафт бар сӯи кӯҳ.

Таҳамтан сипаҳро ба ҳомун кашид,
Сипаҳбад сӯи кӯҳ берун кашид.

Бифармуд, то зуд берун шаванд,
Чалу рост ҳарду ба ҳомун шаванд.

1600 Талоя надоранду² шамъу чароғ,
Яке сӯи дашту яке сӯи роғ.

Бад-он то марг созад Афросиёб,
Ба мо-бар шабехун ба ҳангоми хоб.

Гар ояд сипоҳ, андароянд пас,
Бимонад, набошад-ш фарёдрас.

Ба раҳ канда пешу пас-андар сипоҳ,
Паси канда бо лашкару пил шоҳ.

Шабехун кардани Афросиёб бар
Кайхусрав ва шикаст ёфтан

СИПАҲДОРИ ТУРКОН, ЧУ ШАБ ДАРШИКАСТ, МИЁН БО СИПАҲ ТОХТАНРО БУБАСТ.

1605 Зи лашкар чаҳондидагонро бихонд,
Зи кори гузашта фаровон биронд.

1. М-Бигуфташ, ки оташ.

2. И- надоранд.

Чунин гуфт, к-«Ин шуми пуркимӣ
Чунин чира*¹ шуд бар сипохи ниё.

Кунун бегумон хуфтаанд он гурӯҳ,
Пароканда лашкар ҳама дашту кӯҳ.

Кунун мо зи дил тарс берун кунем,
Саҳаргаҳ бар эшон шабехун кунем.

Гар имшаб бар эшон наёбем даст,
Ба пастӣ абар² хок бояд нишаст.

1610 Агар бахтёрӣ*³ нагирад фурӯғ,
Ҳама чора бод асту мардӣ дурӯғ».

Бар ин барниходанду бархостанд,
Зи баҳри шабехун биёростанд.

Зи лашкар гузин кард панҷаҳ ҳазор
Ҷаҳондида гурд аз дари корзор.⁴

Бирафтанд корогаҳон пеши ӯй,
Ҷаҳондида мардони пархошчӯй.⁵

Зи корогаҳон он ки буд раҳнамой,
Биёмад ба наздики пардасарой.

1615 Ба ҷое ғави посбоне⁶ надид,
Ҷуз аз⁷ орамида ҷаҳоне надид.⁸

Талоя наву оташу бод на,
Зи Турон касеро ба дил ёд на.

-
1. М-Хира.
 2. И-бари.
 3. М-бахтамон.
 4. И-мардони ҷангӣ савор.
 5. И-б. 1613 нест.
 6. Л-посбонон.
 7. Л-чунон.
 8. Л-ҷаҳонро бидид.

Чу он дид, баргашту омад давон,
К-аз эшон касе нест равшанравон.

Ҳама хуфтагон сар ба сар мурдаанд,
Ту гуфтӣ¹ ҳама рӯз май хӯрдаанд.

Ба чое талоя падидор нест,
Ҳама дашт бар пой чуз хор нест.

1620 Чу Афросиёб ин суханҳо шунуд,
Ба дил-ш- андарун рӯшноӣ фузуд.

Сипахро фиристоду худ барнишаст,
Миён бо ялон тохтанро бубаст.²

Бирафтанд гурдон чу дарёи об,
Бикарданд^{*3} бар тохтан-бар шитоб.

Бар он тохтан чунбишу соз на,
Ҳамон нолаи бӯқу овоз на.

Бирафтанд⁴ наздики пардасарой,
Баромад хурӯшидани каррной.

1625 Ғави табл бар кӯҳаи зин бихост,
Дурафши сияхро^{*5} баровард рост.

Зи лашкар ҳар он кас, ки буд пешрав,
Барангехтанд аспу бархост зав.

Ба канда дарафтод чандин⁶ савор,
Бупечид дигар сар аз корзор.

Зи як даст Рустам баромад зи дашт,
Зи гарди саворон ҳаво тира гашт.

1. ИЛ-Вагарна.

2. Л-б. 1619-1621 нест.

3. М- гирифтанд.

4. ИЛ-Чу рафтанд.

5. М- сияҳ сар.

6. Л-чанде.

Зи дасти дигар Геви Гударзу Тус,
Ба пеш-андарун бӯку овои кӯс.

1630 Шаҳаншоҳ бо ковиёни дурафш,
Ҳаво шуд зи теги саворон бунафш.

Баромад деху дору банду¹ бикӯш,
На бо асп чону на бо мард хуш.

Ба чунбиш даромаду ду дарёи хун,
Шуд аз мавчи он хун замин лолагун.

Зи фӯлодпӯшони лашкаршикан
Тани кӯҳ ларзанда бар хештан.

Гурезандагонро дар он растахез
На рӯи раҳой, на роҳи гурез².

1635 Аз эшон зи сад номвар даҳ намонд,
Зи кушта гурезандаро раҳ намонд.

Чу огоҳӣ омад аз ин размгоҳ,
Чунон хаста шуд шоҳи туронсипоҳ,

Ки аз чангиён зору гирён шуданд,
Зи дарди дили шоҳ бирён шуданд.

Чунин гуфт, к-аз гардиши осмон
Наёбад гузар донишӣ бегумон.

Чу душман ҳаме чон ситонад, на чиз,
Бикӯшем ночор як бор^{*3} низ.

1640 Агар сар ба сар тан ба куштан диҳем,
В-агар тоҷи шоҳӣ ба сар барниҳем».

Баромад хурӯш аз ду пардасарой,
Ҷаҳон шуд пур аз нолаи каррной.

1. Л- гиру.

2. ИЛМ-б. 1632-1634 нест.

3. М-захм.

Бирафтанд¹ шамшеру жўпин ба каф,
Кашида сипаҳ бар се фарсанг саф.

Ба кирдори дарё шуд он размгоҳ,
На хуршеди тобанда равшан, на моҳ.

Сипоҳ андаромад ҳаме фавч-фавч,
Бар он сон, ки бархезад аз об мавч.

1645 Дару² дашт гуфтӣ, ки пурхун шудааст,
Хур аз чархи гарданда берун шудааст.

Ба қир-андар андуда чеҳри сипеҳр,
Касеро набуд бар тани хеш меҳр.

Ҳамон гаҳ баромад яке тундбод,
Ки ҳаргиз кас онро надорад ба ёд.

Ҳаме хок бардошт аз размгоҳ,
Бизад бар сару чашми туронсипоҳ.³

Зи саршон ҳама тарғҳо баргирифт,
Бимонд андар он шоҳи туркон шигифт.

1650 Ҳама дашт мағзи сару⁴ хун гирифт,
Дили санг ранги⁵ табархун гирифт.

Саворони туркон, ки рӯзи диранг
Забун доштандӣ шикори паланг,

Надиданд бо чархи гардон набард,
Ҳаме бод бардошт бо асп мард.

Чу Кайхусрав он чунбиши бод дид,
Дили баҳти эронӣён шод дид,

1. ИМ-гирифтанд.

2. И-диму.

3. Л-б. 1648 нест.

4. Л- Биёбон ҳама сар ба сар.

5. Л-Ҳама рӯи дарё.

Або Рустаму Геви Гударзу Тус
Зи қалби сипоҳ андаровард кӯс.

1655 Деходеҳ баромад зи қалби сипоҳ,
Зи як даст Рустам, зи як даст¹ шох.

Шуд андар² ҳаво гард бар сони меғ,
Чи меғе³ ки борони ӯ тиру⁴ теғ.

Тале кушта ҳар чой чун кӯҳ-кӯҳ,
Бараш чашмаи хун зи ҳарду гурӯҳ.

Ҳаво гашт чун чодари нилгун,
Замин ҳам ба кирдори дарёи хун.

Зи тир осмон шуд чу парри уқоб,
Ниғаҳ кард тирадил Афросиёб.

1660 Бидид он дурафши дурафшон бунафш,
Ниҳон кард бар қалбгаҳ-бар дурафш.

Сипахро рада баркашида бимонд,
Худу номдорону гурдон биронд.

Зи хешону⁵ шоиста марди⁶ ҳазор,
Бибурд он ки буд, аз дари корзор.

Ба буроҳ роҳи биёбон гирифт,
Ба ранци тан аз душманон чон гирифт.

Зи лашкар ниёро ҳаме чустан шох,
Биёмад дамон то ба қалби сипоҳ.*⁷

1. И-дигар даст.

2. Л-бубаст дар.

3. Л-абре.

4. И-Ки борони ӯ сар ба сар буд.

5. ИЛ – хешони.

6. ИЛ-марде.

7. М-сари қалбгоҳ.

1665 Рикобаш гарон карду чанде шитофт,
Нишони паи шоҳи Турон наёфт.¹

Сипаҳ чун ниғаҳ кард дар қалбгоҳ,
Надиданд ҷоє дурафши сиёҳ.

Зи шоҳи каён хоста зинҳор,
Фурӯ рехтанд олати корзор.

Чу Хусрав ниғаҳ кард, бинвохтшон,
Зи лашкар ҷудо пойғаҳ сохтшон.

Бифармуд, то тахти заррин ниҳанд,
Ба хайма-дар ороиши Чин ниҳанд.

1670 Май оварду ромишгаронро бихонд,
Зи лашкар фаровон саронро бихонд.

Шабе кард чашне, ки то рӯзи пок
Ҳама мурда бархост аз тираҳок.

Чу хуршед бар чарх бинмуд даст,
Руҳи тирашабро² ба нохун бихаст.

Шаҳаншоҳи Эрон сару тан бишуст,
Ба ҷоє хиромид бо Жанду Уст,^{*3}

К-аз эронӣен кас мар ўро надид,
На дому дад овози вайро шунид.

1675 Зи шабгир то моҳ бар чархи соҷ
Ба сар барниҳод он дилафрӯз тоҷ.

Ситоиш ҳама кард бар кирдгор,
Аз ў шодмон гардиши рӯзгор.

Фаровон бимолид бар хок рӯй,
Ба руҳ барниҳод аз ду дида ду ҷӯй.

1. Л-б. 1664, 1665 нест.

2. И-Шаби тира рухро.

3. М- Яке ҷойгоҳи парастии бичуст.

В-аз он чо биёмад сӯи тоҷу тахт,
Хиромону шодондилу некбахт.

Аз эрониён ҳар кӣ афканда буд,
Агар кушта буду¹ агар² зинда буд,

1680 Аз он хоки овард³ бардоштанд,
Тани душманон хор бугзоштанд.

Ҳама размгаҳ дахмаҳо⁴ сохтанд,
Аз он куштагон чун бипардохтанд.

Зи чизе ки дид андар он размгоҳ,
Бубахшид пок он⁵ ҳама бар сипоҳ.

В-аз он чойгаҳ рафт ба Б-ҳиштганг
Ҳама лашкар обод бо сози чанг.

РАСУЛ ФИРИСТОДАНИ ҲОҚОНИ ЧИН НАЗДИ КАЙХУСРАВ

Чу огоҳӣ омад ба Мочину Чин,
Зи туркону аз шоҳи Эронзамин,

1685 Бупечид⁶ фағфуру ҳоқон ба дард,
Зи тахти меҳӣ ҳар касе ёд кард.

В-аз он ёвариҳо⁷ пушаймон шуданд,
Пурандеша дил сӯи дармон шуданд.

Ҳама гуфт фағфур, к-«Афросиёб,
Аз ин пас бузургӣ набинад ба хоб.

-
1. Л-буданд.
 2. И-ё.
 3. И-мар ўро ҳам аз хок.
 4. Л-хаймаҳо.
 5. И-яқсар.
 6. И-хабар шуд ба.
 7. И-Бузургони чинӣ.

Зи лашкар фиристодану хоста
Шавад бегумон кори мо¹ коста.

Пушаймонӣ омад хама баҳри мо,
В-аз² ин кор вайрон шавад шаҳри мо.

1690 Зи Чину Хутан ҳадяҳо сохтанд,
Бар он кор ганҷе бипардохтанд.

Фиристодаи некдилро бихонд,
Суханҳои шоиста бо ӯ биронд.³

Зи боистанӣ ҳар чи дар ганҷ^{4*5} буд,
Зи динору аз гавҳари нобисуд,

Ба пӯзиш фиристод наздики шох,
Фиристодагон баргирифтанд рох.

Бузургони Чин бедиранг омаданд,
Ба як ҳафта аз Чин ба Ганг омаданд.

1695 Чаҳондори пирӯз бинвохтшон,
Чунон чун бибоист, биншохтшон.

Пазируфт чизе, ки оварда буд,
Зароиф буду бадраву барда буд.

Фиристодаро гуфт, к ӯро бигӯй,
Ки хира бари мо мабар обрӯй.⁶

Набояд, ки назди ту Афросиёб
Биёяд шаби тира ҳангоми хоб».

1. И-корҳо.

2. ИЛ-к-аз.

3. ТПЗЛ – Яке марди некӯдиду некхох
Фиристод фағфур наздики шох.

4. ИЛ- Зароиф ба Чин-андарун ҳар чи.

5. М-Ба Чин- андарун турфа аз ҳарчи.

6. Л-б. 1697 нест.

Фиристода баргашту омад чу бод,
Ба фағфур яксар паёмаш¹ бидод.

1700 Чу бишнид фағфур ҳангоми хоб,
Фиристод кас назди Афросиёб.

Ки аз марзи Чину Хутан дур бош,
Зи бад кардани хеш ранчур бош.

Ҳар он кас, ки ӯ гум кунад роҳи хеш,
Бад ояд бадандешро кор пеш.

БАРГАШТАНИ АФРОСИЁБ АЗ ОБИ ЗИРЕҲ

Чу бишнид Афросиёб ин сухан,
Пушаймон шуд аз кардаҳои куҳан.

Ба бераҳ роҳи биёбон гирифт,
Бияфканд номи² меҳӣ,³ чон гирифт.

1705 Чу бо дарду бо ранчу ғам дид рӯз,
Биёмад дамрон то ба кӯҳ Испируз.

Зи бадҳоҳ рӯзу шаб ожир буд,
Ба ҳар ҷой хӯрдан-ш нахчир буд.

Биёмад чунин то ба оби Зиреҳ,
Миён суда аз ранчу банду гиреҳ.

Чу наздики он жарфдарё расид,
Мар ӯро миёну карона надид.

Бифармуд, то марди киштишумор
Бисозад ба киштӣ зи дарё гузор.⁴

1. И-бар гуфтаҳо кард.

2. Л-тахти; И-ному.

3. И-ғами.

4. ИЛМ – Бад-ӯ гуфт маллоҳ, к-эй шаҳрёр,
Бад ин жарфдарё наёби гузор.

- 1710 Чунин гуфт дарёшиноси куҳан,
Ки «Эй номбардори Чину Хутан,¹

Маро солиён ҳаст ҳафтоду ҳашт,
Надидам, ки киштӣ бар ин сӯ гузашт».

Бад-ӯ гуфт пурмоя Афросиёб,
Ки «Хуррам касе, к-ӯ бимирад дар об.

Мар ӯро*² ба шамшер душман накушт,
Ҷаҳон чун накушташ³, бигирад ба мушт».

Бифармуд, то меҳтарон ҳар касе
Ба об андароранд киштӣ басе.
- 1715 Сӯи Гангдидж бодбон баркашид,
Зи неку зи бадҳо сар андаркашид.

Чу он чо шуд эмин, бихуфту бих(в)ард,
Баросуд аз рӯзгори⁴ набард.

Чунин гуфт, к-«Эдар бибошем шод,
Зи кори гузашта нагирем ёд.

Чу равшан шавад тирагун ахтарам,
Ба киштӣ бар оби Зирех бугзорам.

Зи душман бихоҳам ҳамон кини хеш,
Дурафшон кунам роҳу оини хеш».
- 1720 Чу Кайхусрав огоҳ шуд з-он суҳан,
Ки кори нав овард марди куҳан,

Ба Рустам чунин гуфт, к-«Афросиёб
Сӯи Гангдидж шуд ба дарёи об.

1. ИЛМ –б. 1710т нест.
2. М-Маро чун.
3. Л- нигинаш.
4. ИЛ-овардгоҳ.

Ба кирдор кард он чи бо мо бигуфт,
Ки моро сипехри баланд аст чуфт.

Ба киштӣ ба оби Зирех баргузашт,
Ҳама сар ба сар ранчи мо бод гашт.¹

Маро бо ниё чуз ба ханҷар сухан
Набошад, нагардонам ин кин кухан.

1725 Ба нерӯи Яздони пирӯзгар
Бубандам ба кини Сиёвуш камар.

Ҳама Чину Мукрон сипах густарам,
Ба дарёи Каймоқ² - бар бугзарам.

Чу гардад маро рост Мочину Чин,
Наҳоҳем ёрӣ зи Мукронзамин.

Бар оби Зирех бугзаронам сипоҳ,
Агар чархи гардон бувад неқхоҳ.

Агарчанд чое диранг оядам,³
Магар марди хунӣ ба чанг оядам.⁴

1730 Фаровон шумо ранҷ бардоштед,
Бару буми обод бугзоштед.

Ҳам ин ранҷ бар хештан барниҳем,
Аз он бех, ки гетӣ ба душман диҳем.⁵

Бимонад зи мо ном то растахез
Ба пирӯзиву душман андар гурез.

Шуданд андар он паҳлавонон диҷам,
Лабон*⁶ пур зи бод, абрувон пур зи хам,

1. И-б. 1723 нест.
2. ИЛ-Кимол.
3. И-оварам.
4. И-оварам.
5. И-б. 1731 нест.
6. М-даҳон.

Ки дарёи бомавчу чандин сипох,
Сару кор бо бод шаш моҳ роҳ.

1735 Кӣ донад, ки берун кӣ ояд зи об,
Бад омад сипахро зи Афросиёб.

Чу хушкӣ бувад, мо ба чанг-андарем,
Ба дарё ба коми наҳанг-андарем».

Ҳама гуфт ҳар гунае ҳар касе,
Бад-он гаҳ, ки гуфторҳо шуд басе.

Чунин гуфт Рустам, ки «Эй меҳтарон,
Чаҳондидаву ранҷбурда сарон,

Набояд, ки ин ранҷ бебар шавад,
Ба боди таносонӣ андар шавад.

1740 Ва дигар, ки ин шоҳи пирӯзгар
Биёбад ҳаме з-ахтари нек бар.

Аз Эрон бирафтем то пеши Ганг,
Надидем ҷуз чанг ҷоe диранг.

Зи коре ки созад ҳаме бар х(в)арад,
Бар ин омаду ҳам бар ин бугзарад».

Чу бишнид лашкар зи Рустам сухун,
Яке посухи нав фиканданд бун.

Бузургони донанда¹ бархостанд,
Ба хубӣ забонро² биёростанд,

1745 Ки «Мо шоҳро сар ба сар бандаем,
Або бандагӣ дӯстдорандаем.

Ба хушкиву бар об фармон турост,
Ҳама бандагонему³ паймон турост.

1. И-фарзона.

2. И-забонҳо.

3. ИЛ-кехтаронему.

ФИРИСТОДАНИ КАЙХУСРАВ БАНДИЁН ВА ГАНЧ НАЗДИ КОВУС БО НОМА

Аз он шод шуд шоҳу бинвохтшон,
Якояк бар андоза биншохтшон.

Дари ганҷҳои ниё баркушод,
Зи пайванду меҳраш накард эҷ ёд.

Зи дебову динору гавҳар ҳазор
Ҳаюнони шоиста карданд бор.

1750 Зи говони гардункашон дах¹ ҳазор
Бибурданд бо олати корзор.

Ҳам эдун зи ганҷи дирам бешумор*²
Шутур бор карданд бо шаҳрёр.

Бифармуд аз он пас ба ҳангоми хоб,
Ки пӯшидарӯёни Афросиёб

Зи хешу зи пайванди ӯ ҳар кӣ ҳаст,
Агар духтаронанд, агар зердаст,

Ҳама дар иморӣ ба роҳ оваред,
Аз айвон ба майдони шоҳ оваред.

1755 Сад аз номдорону гарданкашон,
Ки буданд ҳар як ба мардӣ нишон.

Ҳама хешу пайванди Афросиёб,
Зи тимори ӯ дидагон пур зи об.

Чу Чахну чу Гарсевази арҷманд,
Ба маҳд-андарун пой карда ба банд.

Навоҳо, ки аз шаҳрҳо ёдгор,
Гаравгон зи туркону чинӣ ҳазор³

1. И-ду.

2. М-ду.

3. ИЛ-б. 1758 нест.

Гузин кард аз эрониён даҳ¹ ҳазор
Супурд аз замон Гевро шаҳрёр.

1760 Бад-ӯ гуфт, к-«Эй марди фархундапай,
Бирав бо сипаҳ сӯи Ковуси Кай.

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Биёвард қиргосу мушку абир.^{2*3}

Яке нома аз қиру мушку гулоб
Бифармуд дар кори Афросиёб.

Чу шуд ҳома аз мушк в-аз қир тар,
Нахуст офарин кард бар додгар,

Ки дорандаву барсароранда ӯст,
Замину замонро нигоранда ӯст.

1765 Ҳам ӯ офаринандаи мӯру пил
Зи хошоки ночизу дарёи Нил.

Ҳама бо тавоноии ӯ якест,
Худованди ҳасту Худованди нест.

Касеро, ки ӯ парваронад ба меҳр,
Бар ӯ- бар нагардад ба тундӣ сипеҳр.

В-аз ӯ бод бар шоҳи гетӣ дуруд,
К-аз ӯ хезад оромро тору пуд.

Расидам бар ин диҷ, ки Афросиёб
Ҳама дошт аз баҳри орому хоб.

1770 Бад-ӯ- андарун буд тахту кулоҳ,
Бузургиву дайҳиму тоҷу сипоҳ.

1. Л-ду.

2. И-б. 1761 нест.

3. М- Чини ҳарир.

Чиҳил рӯз то бораҳо гашт паст,
Бад он буд, ки душман наёмад ба даст.¹

Бигӯяд кунун Гев як-як ба шоҳ,
Суҳан харчи рафт андар ин размгоҳ.

Чу дар пеши Яздон кушой ду лаб,
Ниёиш кун аз баҳри ман рӯзу шаб.

Кашидем лашкар ба Мочину Чин
В-аз он рӯй ронам ба Мукронзамин.

1775 В-аз он пас бар оби Зирех бугзарам,
Агар поқяздон бувад ёварам.

Зи пеши шаҳаншоҳ баргашт Гев,
Або лашкари гашну мардони нев.

Чу боди ҳаво гашт бар шоҳроҳ,
Расидаш² ба наздики Ковусшоҳ.

Пас огоҳӣ омад ба Ковуси кай
Аз он паҳлавонзодаи неқпай.

Пазира фиристод чанде сипоҳ,
Гаронмоягон баргирифтандроҳ.

1780 Чу омад бари шоҳ Геви далер,
Сипоҳе зи гурдон чу як дашт шер.

Чу Гев андаромад ба наздики шоҳ,
Заминро бибӯсид бар пешгоҳ.

Варо дид Ковус, бар пой част,
Бихандиду бистурд рӯяш ба даст.

1. ТПЗМ – Саранҷом аз чанги мо раста гашт,
Ҳар он кас, ки баргашт, дилҳаста гашт.
2. Л-биёмад.
2. И- бигрифт дасташ.

Бипурсидаш аз шахреру сипох,
Зи гарданда хуршеду тобанда мох.

Бигуфт он кучо дид Геви сутург,
Зи гурдону аз шахрери бузург.

1785 Чавон шуд зи гуфтори ӯ шоҳи пир,
Пас он нома бинҳод пеши дабир.

Чу он нома бар шоҳи Эрон бихонд,
Ҳама анчуман дар шигифтӣ бимонд.¹

Фуруд омад аз тахт Ковусшоҳ,
Зи сар баргирифт он каёнӣ² кулоҳ.

Биёмад, биғалтид бар тираҳок
Ниёишқунон пеши Яздони пок.

Аз³ он чойгаҳ шуд ба чои нишаст,
Або паҳлавонони хусравпараст,^{4*5}

1790 Ҳама гуфт бо шоҳ Гев, он чӣ дид,
Сухан низ, к-аз шоҳи Эрон шунид.

Май оварду ромишгаронро бихонд,
В-аз Эрон набардасаронро бихонд.

Ҳама шаб ҳама гуфту посух шунид,
Чунин то шаби тира андарчамид.

Бирафтанд бо шамъ ёрон зи пеш,
Диле шоду хуррам ба айвони хеш.

1. ТПЗ – Ҳама шод гашта ва хуррам шуданд,
Зи шодӣ ду дида пур аз нам шуданд,
Ҳама чиз доданд дарвешро,
Ба нафрин бикарданд бадкешро.

2. ИЛ- хучаста.

3. Л-В-аз.

4. Л-Ба гирди дил озини шодӣ бубаст.

5. М-Ба гирди дил озини шоҳӣ бубаст.

Чу барзад хур аз чарх рахшон синон,
Бупечид шаб гирд карда инон.

1795 Табира баромад зи даргоҳи шох,
Бирафтанд гурдон бад-он боргоҳ.

Чаҳондор пас Гевро пеш хонд,
Бар он номвар тахти шоҳӣ нишонд.

Бифармуд, то хоста пеш бурд,
Ҳам он номвар сарфарозони гурд.

Ҳам он бегунаҳ рӯйпӯшидагон,
Паси парда андар ситамдидагон.

Ҳам он Чаҳну Гарсевази¹ бандсой,^{*2}
Ки ӯ бурд пой Сиёвуш зи ҷой.

1800 Чу Гарсевази³ бадкунишро бидид,
Бар ӯ кард нафрин, ки нафрин сазид.

Ҳам он Чаҳро пой карда ба банд,
Бибурданд наздики тахти баланд.

Асирону он кас, ки буд аз наво,⁴
Биёрост мар ҳар якеро сазо.*⁵

Якero нигаҳбон, якero ба банд,
Яке пурумеду яке бо газанд.⁶

Бар он духтарони рад Афросиёб
Нигаҳ кард Ковус мижгон пуроб.

1. ИЛ-Гаршеваз.

2. М- тирарой.

3. ИЛ-Гаршеваз.

4. И-бенаво.

5. М- Чудо.

6. И-якero наво: Л-Нихода ба гардан-дарун ғулу банд.

1805 Паси пардаи шоҳашон ҷой кард,
Ба баршон¹ парастанда² бар пой кард.

В-аз он пас ҳама хостҳо ҳар ҷӣ буд,
Зи динору аз гавҳари нобисуд,

Ба эронийн дод, то офарин
Бихонданд³ бар шаҳрери замин⁴.

Дигар бардагон меҳтаронро супурд,
Ба айвон набуд аз бузургону хурд.

Биёростанд аз дари Чаҳн ҷой,
Хуриш бо парастандаву раҳнамой.

1810 Ба диҷ-дар яке ҷои торик буд,
Зи дил дуру бо даҳма наздик буд.

Ба Гарсеваз омад чунон ҷой баҳр,
Чунин аст кирдори гардандадаҳр.

Хунук он касе, к-ӯ бувад подшо,
Кафи род дорад, дили порсо.

Бидонад, ки гетӣ бар ӯ бугзарад,
Нагардад ба гирди дари беҳирад.

Хирад чун шавад аз ду дида сиришк,
Чунон ҳам, ки девона хоҳад пизишк.

1815 В-аз он пас, к-аз эшон бупардохт шоҳ,
Зи бегона мардум тихӣ кард гоҳ.

Нависанда оҳанги қиртос кард,
Сари хома бар сони алмос кард.

1. И-б. 1803 нест.

2. ИЛ- Вакилу.

3. ИЛ- Бихонанд.

4. И-шоҳи Эронзамин.

Навиштанд нома ба ҳар кишваре,
Ба ҳар номдореву ҳар меҳтаре,

Ки шуд Турку Чин шоҳро яксара,
Ба обишхур омад палангу бара.

Дирам доду динор дарвешро,
Парастандаву¹ мардуми хешро.

1820 Ба ду ҳафта дар пеши даргоҳи шоҳ
Аз анбӯҳи бахшиш надиданд роҳ.

Севум ҳафта дар² чойгоҳи меҳӣ
Нишаст андар ором бо фарраҳӣ.

Зи бас нолаи пою бонги суруд
Ҳама дод дил чоми майро дуруд.

Ба як ҳафта аз чоми Ковуси Кай
Ҳама мавҷ бархост аз сурхмай.

Сари моҳи нав хилъати Гев сохт,
Ҳама зарру пирӯза-андар нишохт.

1825 Табақҳои заррину пирӯзачом,
Камарҳои заррину симинситом.³

Парастор бо тавқу бо гӯшвор,
Ҳамон ёраву тоҷи гавҳарнигор.

Ҳамон чомаву тахту афканданӣ,
Зи рангу зи бўву зи густарданӣ.

Фиристод, то Гевро хонданд,
Бар авранги заррин-ш биншонданд.

Бибурданд хилъат ба наздики ӯй,
Бимолид Гев андар он тахт рӯй.

1. ИЛ- парогандаву.

2. ИЛ-бар.

3. ИЛ- зарринситом.

ПОСУХИ НОМАИ ХУСРАВ АЗ КОВУСШОҲ

1830 В-аз он пас биёмад хиромон дабир,
Биёвард киргосу мушку абир.

Навиштанд посух, ки аз кирдгор
Шудам шоду хушнуд аз ин рӯзгор,

Ки фарзанди мо гашт пирӯзбахт¹
Сазои меҳӣ аз дари тоҷу тахт.

Бадеро ки гетӣ ҳаме танг дошт,
Ҷаҳон аз паи ғорату ҷанг дошт,

Зи дасти ту овора шуд дар^{*2} ҷаҳон,
Нагӯянд номаш ҷуз андар ниҳон.

1835 Ҷамасола то буд, хунрез буд,
Сабукрӯю бадгавҳару тез буд.

Бизад гардани Нӯзари тоҷдор,
Зи шоҳони пешин буд ӯ³ ёдгор.

Бародаркушу бадтану шоҳкуш,
Бадандешу бадному шӯридаҳуш.

Паи ӯ мамон то ниҳад бар замин
Ба Турону Мукрону дарёи Чин.

Ҷаҳонро магар з-ӯ раҳой бувад,
Бадиро зи гетӣ ҷудой бувад.

1840 Агар довари додгар як Худой
Туро буд хоҳад ҳаме раҳнамой,^{*4}

Ки гетӣ бишӯй зи ранчи бадон,
Зи гуфтору кирдори нобихрадон,

1. И-пирӯзгар.

2. М-магар.

3. Л-шоҳону пешинагон.

4. М-б. 1840 нест.

Ба доди чахонофарин шод бош,
Чаҳонро яке тоза бунёд бош!

Агар¹ боз бидам туро шодмон,
Пур аз дард гардад дили бадгумон.

Аз он пас чуз аз пеши Яздони пок
Набошам, к-аз ўяст уммеду бок.

1845 Бад-он то ту пирӯз бошиву шод,
Сарат сабз бодо, дилат пур зи дод.

Чахонофарин раҳнамои ту бод,
Ҳамеша сари тахт ҷои ту бод».

Ниҳоданд бар нома-бар мӯҳри шох,
Зи айвони ў Гев бугзид роҳ.

Ба раҳ-бар набудаш ба ҷое диранг,
Ба наздики Кайхусрав омад ба ганг.

Бад-ў офарин карду нома бидод,
Паёми ниё пеши ў кард ёд.

1850 Зи гуфтори ў шод шуд шаҳрёр,
Биёвард² ромишгару майгусор.

Ҳаме буд пирӯз³ шодон се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт гетикурӯз,

Сипахро ҳаме таргу ҷавшан бидод,
Чунон чун бувад расми шоҳону дод.

Чаҳоне*⁴ ба Густаҳми Нӯзар супурд,
Яке лашкаре номбардору гурд.

1. ИЛ-Магар.
2. ИЛ- май оварду.
3. И-Ҳамехӯрд имрӯзу; Л-пирӯзу.
4. М-Мар ўро.

Зу Ганги гузин роҳи Чин баргирифт,
Цахоне ба шамшер дар бар гирифт.

1855 Бибуд рӯз пайкору тирашабон
Талоя ба рӯзу ба шаб посбон.

Бад-ин гуна то шорсони падар
Ҳама рафт гириёну пуршок сар.

Ҳама гирди боғи Сиёвуш бигашт,
Ба чое ки бинҳод хун зери ташт.

Ҳама гуфт агар додгар як Худой
Бихоҳад, ки бошад маро раҳнамой,

К-аз ин ҳам нишон хуни Афросиёб
Бирезам ман эдар ба кирдори об.

1860 В-аз он чойгаҳ шуд сӯи тахт боз,
Ҳама гуфт бо довари пок роз.

ПАЙҒОМ ФИРИСТОДАНИ КАЙХУСРАВ НАЗДИКИ ФАҒФУРИ ЧИН ВА ШОҶИ МУКРОН

Зи лашкар фиристодагон баргузид,
Ки гӯянду донанд гуфту шунид.

Фиристод кас назди хоқони Чин,
Ба фағфур солори Мукронзамин,

Ки гар дод гиреду фармон кунед,
Зи кирдори бад дил пушаймон кунед.

Хӯришҳо фиристед пеши сипоҳ,
Бубинед ночор моро ба роҳ.

1865 Касе к-ӯ битобад зи гуфтори мо,
В-агар дур монад зи дидори мо,

Сари ӯ бибуррам ба шамшери тез,
Барорам зи айвони ӯ растахез.¹

Фиристода омад ба ҳар кишваре,
Ба чое ки буд номвар меҳтаре.

Фамӣ² гашт фағфуру хоқони Чин,
Бузургони ҳар кишваре ҳамчунин.

Фиристодаро чанд гуфтанд гарм
Суханҳои ширин ба овои³ нарм,

1870 Ки мо шоҳро сар ба сар кехтарем,
Замин чуз ба фармони ӯ наспарем.

Гузарҳо, ки роҳи далерон будаст,
Бубинем, то чанд вайрон шудааст.

Кунем аз сар обод бо х(в)арданӣ,
Биёрем ҳар чизи*⁴ оварданӣ.

Ҳама гуфт ҳар кас, ки будаш хирад,
Ки гар бениёз ӯ ба мо бугзарад,

Ба дарвеш бахшем бисёр чиз,
Нисору хуришҳои бисёр низ.

1875 Фиристодагонро гарон*⁵ ҳада дод,
Биёмад ба даргоҳ хушнуду шод.

Дигар номвар чун ба Мукрон расид,
Дили шоҳи Мукрон дигаргуна дид.

-
1. ИЛМ –б. 1866 нест;
ТПЗМ – Биёрист бояд сипахро ба разм,
Ҳар он кас, ки бугрезад аз роҳи базм.
 2. И- Ғамин.
 3. ИЛ-овози.
 4. М-Биёму оремш.
 1. И-номвар.
 5. М- Фиристодаро бекарон.

Бари тахти ӯ рафт, нома бидод,
Бигуфт аз паём, он чӣ будаи ба ёд.

Сабуксар фиристодаро хор кард,
Дили анчуман пур зи тимор кард.

Бад-ӯ гуфт: «Бо шоҳи Эрон бигӯй,
Ки нодида бар мо фузунӣ маҷӯй.

1880 Замона ҳама зери бахти ман аст,
Замин*¹ равшан аз тоҷу тахти ман аст.

Чу хуршеди тобон шавад*² бар сипеҳр,
Нахустин бар ин бум тобад ба меҳр.

Ҳамаи донишу ганчи обод ҳаст,
Бузургиву мардиву*³ нерӯи даст.

Гар аз ман ҳаме роҳ чӯяд, равост,
Ки ҳар ҷонвар бар замин подшост.

Набандем, агар бугзарӣ, бар ту роҳ,
Зиёне макун, баргузар бар*⁴ сипоҳ.*⁵

1885 В-ар эдун, ки бо лашкар оӣ ба шаҳр,
Аз ин подшоҳӣ туро нест баҳр.

Намонам, ки бар хоки мо бугзарӣ,
В-аз ин марз ҷое ба пай биспарӣ.

Намонам, ки бошӣ ту пирӯзгар,
В-агар ёбӣ аз ахтари нек бар».

Бар ин гуна чун шоҳ посух шунид,
Аз он ҷойгаҳ лашкар андаркашид.

1. М- Ҷаҳон.
2. М-бувад.
3. М- Бузургону мардону.
4. ИЛ – бо.
5. М-бе сипоҳ.

Биёмад гурозон ба роҳи*¹ Хутан,
Чаҳонгир*² бо номдор анчуман.

1890 Бирафтанд фағфуру хоқони Чин
Бари шоҳ ба пӯзишу офарин.

Се манзил аз Чин назди шоҳ омаданд,
Худу номдорон ба роҳ омаданд.

Ҳама роҳро пок*³ карда чу даст,
Дару дашт чун ҷойгоҳи нишаст.

Ҳама роҳ пурпӯшишу хӯрданӣ
Аз осоишу базму густурданӣ.

Чу наздики шаҳр андаромад сипоҳ,
Бубастанд озин ба беришу роҳ.

1895 Ба девор дебо баровехтанд,
Зи бар мушку анбар ҳаме*⁴ рехтанд.

Чу бо шоҳ фағфур густоҳ шуд,
Ба пеш андаромад, сӯи коҳ шуд.

Бад-ӯ гуфт: «Мо шоҳро кехтарем,
Дигар⁵ кехтариро худ андарх(в)арем.

Чаҳоне ба бахти⁶ ту обод бод⁷,
Дили дӯстдорон ба ту шод бод.⁸

Гар айвони мо дархури шоҳ нест,
Гумонам, ки ҳам камтар*⁹ аз роҳ нест.

-
1. М- шаҳри.
 2. М- Чаҳондор.
 3. М- роҳ обод.
 4. М- заъфарону дирам.
 5. ИМ – агар.
 6. И-тахти.
 7. ИЛМ-гашт.
 8. ИЛМ – гашт.
 9. М-бадтар.

1900 Ба кох андаромад сарафроз шох,
Нишаст андар он номвар пешгоҳ.*¹

Зи динори чинӣ зи баҳри нисор
Биёвард фағфури Чин сад ҳазор.

Ҳаме буд бар пеши ӯ - бар ба пой
Або марзбонони фархундарой.

Ба Чин –андарун буд Хусрав се мох
Або номдорони эронсипоҳ.

Парастанда фағфур ҳар бомдод
Ҳаме шоҳро нав ба нав ҳадя дод.

1905 Чаҳорум зи Чин шоҳи Эрон биронд,
Ба Мукрон шуду Рустам он ҷо бимонд.

РАЗМИ ҚАЙХУСРАВ БО ШОҲИ МУКРОН ВА КУШТА ШУДАНИ ШОҲИ МУКРОН

Биёмад чу наздики Мукрон расид,
Зи лашкар чаҳондидае баргузид.

Бари шоҳи Мукрон фиристоду гуфт,
Ки «Бо шаҳрёрон хирад бод чуфт.

Нигаҳ кун, ки мо аз кучо рафтаем,
На мастему бар орзу хуфтаем.

Чаҳон равшан аз тоҷу² бахти ман аст,
Сари меҳтарон пой тахти ман аст.

1910 Хуриш созу роҳи сипоҳи маро
Ба хубӣ биёрой гоҳи маро.

Чу лашкар шуд аз хурданӣ бенаво,
Касе бенавой надорад раво.

1. М-боргоҳ.
2. Л-фарру.

Баранд он гаҳе даст чизи касон,
Агар¹ ман набошам, бар ҳар кас расон.

Наво*² чун наёбанд, чанг оваранд,
Ҷаҳон бар бадандеш танг оваранд.

Гар эдун, ки гуфтори ман нашнавӣ,
Ба хуни фаровон кас- андар шавӣ.

1915 Ҳама шаҳри³ Мукрон ту вайрон кунӣ,
Чу бе кина оҳанги шерон кунӣ».

Фиристода омад, паёмаш бидод,
Набуд дар дилаш ҷои пайғому дод.

Сари бехирад з-он сухан тез гашт,
Бичӯшиду мағзаш бадомез гашт.

Пароканда лашкар ҳама гирд кард,
Биёрост бар дашт ҷои набард.

Фиристодаро гуфт: «Баргарду рав,
Ба наздики он бадгумон бозшав.

1920 Бигӯяш, ки аз гардиши тирарӯз
Ту гаштӣ чунин⁴ шоду гетифурӯз.

Бубинӣ чу ой, зи мо дастбурд,
Бидонӣ, ки мардон кадоманду гурд».

Фиристодаи шоҳ чун боз гашт,
Ҳама шаҳри Мукрон пуоровоз гашт.

Замин кӯҳ то кӯҳ лашкар гирифт,
Ҳама марзи⁵ Мукрон сипаҳ баргирифт.⁶

1. Л-магар.

2. М-Алаф.

3. И-марзи.

4. И-ба дил.

5. – тиру.

6. Л-даргирифт.

Биёвард пилони чангӣ дувист,
Ту гуфтӣ, ки андар замин чой¹ нест,

1925 Аз овози аспону чӯши*² сипоҳ
Ҳама моҳ бар чарх гум кард роҳ.

Талоя биёмад ба наздики шох,
Ки Мукрон сияҳ шуд зи гарди сипоҳ.

Ҳама рӯи кишвар дурафш асту пил,
Бубинад кунун шаҳрёр аз ду мил.

Бифармуд, то баркашиданд саф,
Гирифтанд кӯполу ханчар ба каф.

Зи Мукрон талоя биёмад ба дашт,
Ҳама шаб ҳама гирди лашкар бигашт.

1930 Ниғаҳбони лашкар зи Эрон Таҳор,
Ки будӣ ба наздики ӯ разм хор,

Биёмад, баровехт бо ӯ ба ҳам
Чу шеро сарафрозу пили диҷам.

Бизад теғу ӯро ба ду ним кард,
Дили шоҳи Мукрон пур аз бим кард.

Ду лашкар бар он гуна саф баркашид,
Ки аз гард чашм осмонро надид.

Ду рӯя сипаҳ андаромад чу кӯҳ,
Ба ҳам баркашиданд ҳар ду гурӯҳ.

1935 Зи қалб андаромад сипаҳдор Тус,
Чаҳон шуд пур аз нолаи бӯку кӯс.

Ба пеш-андарун ковиёни дурафш,
Паси пушт гурдони зарринакафш.

1. ИЛ-роҳ.
2. М-бонги.

Ҳаво пур зи тиру замин пур зи пил,*¹
Ҷаҳон*² шуд ба кирдори дарёи Нил.*³

Ба қалб-андарун шоҳи Мукрон бихаст,
Ба жўпину з-он хастагӣ ҳам нараст.

Яке гуфт: «Шоҳо, сарашро бурем,
Бад-ӯ⁴ гуфт, зишт андар ӯ нангарем.⁵

1940 Сари шаҳрёрон кӣ буррад зи тан,
Магар тира аз тухмаи*⁶ аҳриман.

Яке дахма созед мушку гулоб,
Чунон чун бувад шоҳро ҷои хоб.

Бараҳна набояд, ки гардад танаш,
Бар он ҳамнишон хаста дар ҷавшанаш.

Бипӯшед рӯяш ба дебои Чин,
Ки марги бузургон бувад ҳамчунин».⁷

В-аз он анҷуман кушта шуд даҳ ҳазор
Саворону гурдони ханҷаргузор.

1945 Ҳазору саду чил гирифтोर шуд,
Сари зиндагон пур зи тимор шуд.

Бибурданд пилону он хоста,
Саропардаву гоҳи ораста.

Бузургони Эрон тавонгар шуданд,
Басе низ бо тахту афсар шуданд.

В-аз он пас далерони пархошҷӯй
Ба тороҷи Мукрон ниҳоданд рӯй.

1. М-пайкор шуду парри тир.

2. М-замин.

3. М- кир.

4. Л-яке.

5. Л-бингарем.

6. М-бадтар аз баччай.

7. И-б. 1943 нест.

Хурӯши занон хост аз шаҳру дашт,
Ҳама шаҳри Мукрон пуоровоз¹ гашт.

1905 Ба диҷҳову*² шаҳр оташ андарзаданд,
Ҳаме осмон бар замин барзаданд.

Бихастанд аз эшон фаровон ба тир,
Зану кӯдаки хурд карданд асир.

Чу кам шуд бар он анчуман хашми шох,
Бифармуд, то боз гардад сипох.

Ҳамон низ*³ то Ашкаши тезхуш
Биёромад⁴ аз ғорату чангу чӯш.

Касеро намонад, ки зиштӣ кунад,
Магар⁵ бо нажандон⁶ дуруштӣ кунад.

1955 Аз он шаҳр ҳар кас, ки буд порсо,
Ба пӯзиш биёмад бари подшо,

Ки «Мо бегуноҳему бечораем,
Ҳамеша ба ранчи ситамкораем.

Гар эдун, ки бинад сари бегуноҳ
Бубухшад, сазовор бошад зи шох.⁷

Хурӯше баромад зи пардасарой,
Ки эй паҳлавонони фархундарой.

Аз ин пас гар ояд зи қое хурӯш,
Зи бедодиву ғорату чангу чӯш.

1. Л-пур аз бим.

2. М-дарҳои.

3. М-Бифармуд.

4. И-Биёмад.

5. ИЛ-В-агар.

6. ИМ – Нажанде.

7. ТПЗМ – Аз эшон чу бишнид фархунда шох,
Бифармуд, то бонг зад бар сипох.

1960 Ситамкорагонро кунам бар ду ним,
Касе к-ӯ надорад зи додор бим.

Чаҳондор соли ба Мукрон бимонд,
Зи хар чой киштигаронро бихонд.

Чу омад баҳору замин гашт сабз,
Ҳама кӯҳ пурлолаву дашт сабз,

Чарогоҳи аспону ҷои шикор
Биёрост боғ аз гулу мевадор.

Бифармуд, то Ашкаши неkhoх¹
Ба Мукрон бимонад яке чанд гоҳ.

1965 Начӯяд чуз аз ҳубиву ростӣ
Наёрад ба дод-андарун костӣ.²

В-аз он шаҳр роҳи биёбон гирифт,
Ҳама ранҷо бар дил осон гирифт.

Чунон шуд ба фармони Яздони пок,
Ки андар биёбон надиданд хок.

Ҳаво пур зи абру замин пурхавид,
Чаҳоне пур аз лолаву шанбалид.

Хуришҳои мардум ҳаме рафт пеш,
Ба гардуну зер-андарун*³ говмеш.

1970 Ба дашт-андарун сабзаву ҷои хоб,
Ҳаво пур зи абру замин пур зи об.

1. ИЛМ – Ба Ашкаш бифармуд, то бо сипоҳ.

2. И-пас аз б. 1965 ин б. омада:

Ҳаме бошад он ҷо ба фармони шоҳ
Нигаҳбони он марзу тахту кулоҳ
Чу ин карда шуд, шоҳи ботарсу дод
Ҳамон гаҳ сар андар биёбон ниҳод.

3. М- гарданда гардун.

ГУЗАШТАНИ КАЙХУСРАВ АЗ ОБИ ЗИРЕХ

Чу омад ба наздики оби Зирех,
Кушоданд гурдон миён аз гирех.

Ҳама корсозони дарё ба роҳ
Зи Чину зи Мукрон ҳаме бурд шох.

Ба хушкӣ бикард, ончи боист кард,
Чу киштӣ бар об андарафканд мард.

Бифармуд, то тӯша бардоштанд,
Зи яксола то об бугзоштанд.

1975 Чаҳондори некаҳтари роҳчӯй
Бирафт аз лаби об пуробрӯй.¹

Бар он бандагӣ-бар физоиш гирифт,
Чаҳонофаринро ниёиш² гирифт.³

Ҳама хост аз кирдгори баланд,
Ки ӯро ба хушкӣ барад бегазанд.

Ҳама гуфт, к-эй кирдгори чаҳон,
Шиносандаи ошкору ниҳон,

Ниғаҳдори хушкиву дарё туй,
Худованди чарху⁴ сурайё туй.

1980 Ниғаҳ дор қону сипоҳи маро,
Ҳам он ганҷу тахту қулоҳи маро.

Пурошӯб дарё аз он гуна буд,
К-аз ӯ кас нарастӣ ба дил ношаҳуд.

Ба шаш моҳ киштӣ бирафтӣ бар об,
К-аз ӯ сохтӣ ҳар касе чоӣ хоб.

1. Л-бар обрӯй.

2. ИЛ- ситоиш.

3. ТПИЛМ – Ҳамон сози чангу сипоҳи варо,
Бузургони Эрону гоҳи варо.

4. Л- худои сурӣ то.

Ба ҳафтум, ки нима гузаштӣ зи сол
Шудӣ кажжу бе роҳ*¹ боди шимол.

Сари бодбон тез бардоштӣ,
Ҳала пеши маллоҳ бугзоштӣ.

1985 Ба ҷое кашидӣ зи роҳи хирад,
Ки маллоҳ хондиш фамм-ул-асад.

Чунон хост Яздон, ки боду ҳаво
Нашуд тунд² бо ахтари подшо.

Шигифт андар он об монда сипоҳ,
Намудӣ ба ангушт ҳар як ба шоҳ.

Ба об-андарун шер диданду гов,
Ҳама доштӣ гов бо шер тов.

Ҳам он мардуму мӯйҳо*³ чун каманд,
Ҳама тан пур аз пашм чун гӯсфанд.

1990 Гурӯҳи сарон чун сари говмеш,
Ду даст аз паси пушт буд пой пеш.

Яке тан чу моҳиву сар чун паланг,
Яке сар чу гӯру танаш чун наҳанг.⁴

Якero сари ҳуку тан чун бара,
Ҳама об аз инҳо будӣ яксара.

Намудӣ ҳама ин бад-он, он бад-ин,
Ҳама хондандӣ ҷаҳонофарин.⁵

Ба бахшоиши кирдгори сипеҳр
Ҳаво ром шуд, бод нанмуд чехр.

1. М-Бад-он сӯ фикандиш.

2. ИЛ – каж.

3. М-Ҳам он мардуму мӯяшон.

4. Л-б. 1991 нест.

5. ИЛ- ба дод офарин.

1995 Гузаштанд бар об дар ҳафт мох,
Ки бодде накард андар эшон нигоҳ.

Чу Хусрав зи дарё ба хушкӣ расид,
Ниғаҳ кард ҳомун, ҷаҳонро бидид.

Биёмад ба пеши ҷаҳонофарин,
Бимолид бар хок*¹ рух бар замин.

Баровард киштиву заврақ зи об,
Шитоб омадаш, буд ҷои шитоб.

Биёбон-ш пеш омаду регу дашт,
Таносон ба реги равон баргузашт.

2000 Ҳама шаҳрҳо-дид бар сони Чин,
Забонҳо ба кирдори Мукронзамин.²

Бад-он шаҳрҳо - дар биёсуд шох,
Хуриш хост чанде зи баҳри сипоҳ.

Супурд он замин Гевро шаҳрёр,
Бад-ӯ гуфт: «Бар ҳур ту³ аз рӯзгор.

Дуруштӣ макун бо гунаҳкор низ,
Ки беарҷ шуд бар дилам ганҷу чиз.

Аз ин пас надорам касеро ба кас,
Парастии кунам пеши фарёдрас.

2005 Зи лашкар яке номвар баргузид,
Ки гуфтори ҳар кас бидонад шунид,

Фиристод наздики шоҳон паём,
Ки ҳар кас, ки ӯ чӯяд орому ком,

Биёянд хуррам бад-ин боргоҳ,
Ба дил шоду некидиҳиш некхоҳ.

1. М- Фаровон бимолид.

2. И-б. 1998, 2000 нест.

3. Л-шодон зӣ.

Ҳар он кас, ки ӯ з-ин сухан бугзарад,
Зи рои*¹ бади хеш кайфар барад»².

Фиристода чун назди эшон расид,
Паёми шаҳаншоҳро густарид.³

2010 Бигуфтанд ҳар як, ки «Мо кехтарем,
Агар кехтариро худ андарх(в)арем»⁴.

Касе*⁵ сар напечид аз он меҳтарон,
Ба даргоҳ рафтанд пиру чавон.⁶

Ба даргоҳи шоҳ омада бо нисор.⁷
Ҳам аз марзбонону ҳам шаҳрёр.⁸

Чу Хусрав чунон дид⁹, бинвохтшон,
Ба хуршед гардан барафрохтшон.

Пас аз Гангдиж бозчуст огаҳӣ,
Зи Афросиёбу зи тахти меҳӣ.

2015 Чунин гуфт гӯяндае з-он гурӯҳ,
Ки «Эдар на об аст пешат, на кӯҳ.

Агар бишмарӣ сар ба сар неку бад,
Фузун нест то Ганг фарсанг сад¹⁰.

Аз он шоҳи бедодгар қон намонд,*¹¹
Зи бедод мардум фаровон намонд.

1. М-хуи.

2. И-б. 2008 нест.

3. Л-2009 нест.

4. Л- Яке сар напечид аз ин боргоҳ,
Бирафтанд яқсар ба фармони шоҳ.

5. М- Яке.

6. ЛМ – чун кехтарон.

7. И-б. 2011 нест.

8. Л-б. 2012 нест.

9. Л- чу дидор шуди шоҳ.

10. ТПЗ – Бад-он сон, ки пури Сиёваш туй,
Ба разм-андарун обу оташ туй.

11. М-Бар он сӯ, ки солори Турон биронд.

Кунун то баромад зи дарёи об
Ба ганг аст бо мардум Афросиёб».

Аз он огаҳӣ шод шуд шаҳрёр,
Шуд он ранҷо бар дилаш низ хор.

2020 Бар он мардумон хилъат оростанд,
Пас аспи ҷаҳондидагон хостанд.

Бифармуд то бозгаштанду шох
Сӯи Гангдиг рафт худ бо сипоҳ.

РАСИДАНИ КАЙХУСРАВ БА ГАНГ

Сипахро биёрост, рӯзӣ бидод,
Зи Яздони некидиҳиш кард ёд.

Ҳаме гуфт, ҳар кас, ки чӯяд бадӣ,
Бупечад зи бодафраи эзадӣ.

Набояд, ки бошед як тан ба шаҳр,
К-аз ӯ¹ ранҷ ёбад тани мӯр баҳр.

2025 Ҷаҳондор чун Гангдигро бидид,
Шуд аз оби дида рухаш нопадид.

Пиёда шуд аз аспу сар бар замин,
Ҳаме хонд бар кирдгор офарин.

Ҳаме гуфт, к-эй² довари додпок,
Яке бандаам, дил пур аз тарсу бок.

Ту додӣ маро зӯру оину фар,
Сипоҳу дилу ахтару пову пар,

Ки ин бораи шорсони падар
Бидидам бароварда аз хок сар.

1. ИЛМ – Гар аз.
2. Л- бо.

- 2030 Сиёвуш, ки аз фарри Яздони пок
Чунин борае баркашид аз мағок,

Ситамгар буд он к-ӯ ба бад охт даст,
Дили ҳар кас аз куштани ӯ бихаст.

Бар он бора бигрист яксар сипоҳ
Зи хуни¹ Сиёвуш, ки буд бегуноҳ.

Ба дасти бадандеш-бар кушта шуд,
Чунин тухми кин дар ҷаҳон кишта шуд.

Пас огоҳӣ омад ба Афросиёб,
Ки шоҳи ҷаҳонгир бугзошт об.
- 2035 Шунида ҳаме дошт андар нуҳуфт,
Биёмад шаби тира, бо кас нагуфт.

Ҷаҳондидагонро ҳамон ҷо бимонд,
Дили пур зи тимор танҳо биронд.

Чу Кайхусрав омад ба Ганг-андарун,
Саре пур зи тимору дил пур зи хун.

Бидид он дилафрӯз боғи биҳишт,
Чаманҳои² ӯ чун ҷароғи биҳишт.

Ба ҳар гӯшае чашмаву гулситон,
Замин сунбулу шох булбулситон.
- 2040 Ҷаме гуфт ҳар кас, ки инат ниҳод,
Ҷам эдар бибошем то марг шод.

В-аз он пас бифармуд бедоршоҳ
Ниғаҳ кардани шоҳи туронсипоҳ.

Бичустанд бар дашту боғу сарой,
Гирифтанд бар ҳар сӯе раҳнамой.

1. ИЛМ – дарди.

2. И – Самарҳои.

Ҳама рафт чӯянда чун беҳушон,
Магар з-ӯ биёбад ба ҷое нишон.

Чу бар ҷустанаш тез биштофтанд,
Фаровон зи касҳои ӯ ёфтанд.

2045 Бикуштанд бисёр кас бегуноҳ,
Нишоне наёмад зи бедодшоҳ.

Ҳама буд дар Гангдидж шаҳрёр
Яке¹ сол бо ромишу майгусор.

Ҷаҳон чун бихишти диловез буд,
Пур аз гулшану боғу полез буд².

Ба рафтан ҳама шоҳро дил надод,
Ҳама буд дар Ганг пирӯзу шод.

Ҳама паҳлавонони эронсипоҳ
Бирафтанд як рӯз*³ наздики шоҳ,

2050 Ки гар шоҳро дил начунбад зи ҷой
Сӯи шаҳри⁴ Эрон наёяд-ш рой.

Ҳамоно бадандеш⁵ Афросиёб
Гузаштаст аз он сӯи дарёи об.

Чунон пир бар гоҳ Ковусшоҳ,
На аврангу⁶ фарру на ганчу сипоҳ.⁷

Гар ӯ сӯи Эрон шавад пур зи кин,
Кӣ бошад ниғаҳдори⁸ Эронзамин?

1. И-Ба як.

2. Л-б. 2047 нест.

3. М- Яқсар ба.

4. ИЛМ – тахти.

5. ИЛ-наёбӣ ту.

6. Л-рӯи.

7. ТПЗ – Сарону сипоҳи ҷаҳон бо туанд,
Суҳандону корогаҳон бо туанд.

8. ИЛМ – ниғаҳбони.

Гар ӯ боз бо тахту афсар шавад,
Ҳама ранчи мо пок бебар шавад.

2055 Аз он пас ба эрониён шоҳ гуфт,
Ки «Ин панд бо судмандист чуфт».

Аз он шорсон пас меҳонро бихонд,
В-аз он ранчи бурда фаровон биронд.

Аз эшон касеро ки шоиста буд,*¹
Гиромитар аз² шаҳр боиста буд,*³

Танашро ба хилъат биёроост шоҳ⁴,
Зи диж бораи марзбон хост шоҳ⁵.

Бад-ӯ гуфт: «Эдар ба шодӣ бимон
Ҳамеша пурандешаи^{6*7} бадгумон.

2060 Бубахшид чандон, ки буд хоста,
Зи аспону аз ганчи ораста.

Ҳама шорсон з-ӯ тавонгар шуданд,
Чи бо ёраву тахту афсар шуданд.

БОЗГАШТАНИ КАЙҲУСРАВ ЗИ ГАНГДИЖ СҶИ СИЁВУШГИРД

Бад-он гаҳ, ки бедор гардад хурӯс,
Зи даргоҳ бархост овои кӯс.

Сипоҳи шитобандаву роҳчӯй
Ба сӯи биёбон ниҳоданд рӯй.

-
1. М-шоистатар.
 2. И-Гиромитару.
 3. М-боистатар.
 4. ИЛ-биёростанд.
 5. ИЛ-хостанд.
 6. ИЛ-бар андешаи.
 7. М- Зи дил баркан андешаи бадгумон.

Ҳама¹ номдорони ҳар кишваре
Бирафтанд чое, ки буд меҳтаре.

2065 Ҳуришҳо бибурданд чанде ба роҳ,
Ки буд аз дари шаҳреру сипоҳ.

Ба роҳе ки лашкар ҳаме баргузашт,
Дару дашт яксар чу бозор гашт.

Касеро набуд дил, ки накшод даст,
Ба кӯху биёбону ҷои нишаст.

Бузургон, ки бо ҳадяву бо нисор
Пазира шудандӣ бари шаҳрёр,

Чу дидандӣ он хусрави сарфароз
Ба наздики ӯ чумла бурдӣ намоз.²

2070 Чу хилъат фароз омадишон зи ганҷ,
Наҳиштӣ, ки бо вай бирафтӣ ба ранҷ.

Пазира шудаш Гев бо лашкаре
В-аз он шаҳр ҳар кас, ки буд меҳтаре,³

Ҷаҳондори бедор*⁴ бинвохташ⁵,
Ба расми падар ҷойгаҳ сохташ⁶.

Чу Хусрав ба наздики дарё⁷ расид,
Фуруд омаду бодбонҳо бидид.

Ду ҳафта бар он рӯи дарё бимонд,
Зи дидор бо Гев чанде биронд.

1. Л-Аз он.

2. ИЛ-б. 2069 нест.

3. ТПЗИЛ – Чу дид он сару фарраи сарфароз,
Пиёда шуду бурд пешаш намоз.

4. М- Ҷаҳондор бисёр.

5. И-Ҷаҳондор бисёр бинвохтшон.

6. И- сохтшон.

7. ИЛ-кишти.

2075 Ҳама гуфт: «Ҳар, к-ӯ надидаст Ганг,
Набойд, ки хоҳад ба гетӣ диранг.

Бифармуд, то кор бархостанд,
Ду заврақ ба об-андар андохтанд.

Паси заврақ-андар зи киштӣ ҳазор
Ба об-андарун ронд пас шаҳрёр.

Шиносои киштӣ ҳар он кас, ки буд,
Ки бар жарфдарё далерӣ намуд.

Бифармуд, то бодбон баркашид,
Ба дарёи бепоя андаркашид.

2080 Ҳамон оби дарёи яксола роҳ
Чунон тез шуд бод дар ҳафт моҳ,

Ки он шоҳу лашкар бад-ин сӯ гузашт,
Ки аз бод каж остин барнагашт.¹

Сипаҳдор чун сӯи хушкӣ кашид,²
Бурун шуд зи³ киштиву ҳомун бидид,

Биёмад, бимолид рухро ба хок
Ниёишкунон пеши Яздони пок.

Хуриш карду пӯшиш фаровон яла,
Ба маллоҳу он кас, ки кардӣ хала.

2085 Бифармуд динору хилъат зи ганҷ,
Ба киштӣ касеро, ки бурданд ранҷ.

В-аз он об роҳи биёбон гирифт,
Ҷаҳоне бад-ӯ монда андар шигифт.

Чу огоҳ шуд Ашқаш омад ба роҳ
Або лашкари сохта пеши шоҳ.

1. Л-Ки дар ҳафт моҳ боди ӯ кач нагашт.

2. Л- расид.

3. ЛМ- Бубастанд киштиву.

Пиёда шуд аз аспу рӯи замин
Бибӯсиду бар шох кард офарин.

Ҳама шахри Мукрон биёростанд,
Зи ҳар чой ромишгаре¹ хостанд.

2090 Ҳама роҳ бераҳ овои руд,
Ту гуфти ҳаво тор буд, руд пуд.

Ба девор дебо баровехтанд,
Шакар бо дирам зери пай рехтанд.

Ба Мукрон ҳар он кас, ки буд меҳтаре
В-агар номдореву кундоваре,

Бирафтанд бо ҳадяву бо нисор
Ба наздики пирӯзгар шахрёр.

В-аз он марз чандон, ки буд хоста,
Фароз оварид Ашкаш ораста.

2095 Аз Ашкаш пазируфт шох, он чи дид,
В-аз он номдорон яке баргузид.

Варо кард меҳтар ба Мукронзамин,
Басе хилъаташ дод,² кард офарин.

Чу омад зи Мукрон ба наздики Чин
Худу сарфарозони Эронзамин,

Пазира шудаш Рустами Золи Сом,
Сипоҳе кушодадилу шодком.

Чу аз дур Кайхусрав омад паид,
Савори сарафроз чатраш бидид.

2100 Пиёда шуд аз дуру бурдаш намоз,
Гирифташ ба бар шоҳи гарданфароз.

1. ИЛ- ромишгарон.

2. ИЛ- доду.

Бигуфт он шигифте, ки дид андар об
Зи гум будани чоду Афросиёб.

Ба Чин низ меҳмони Рустам бимонд,
Ба як ҳафта аз Чину Мочин биронд.

Ба фағфуру Хоқон супурд он замин,
Басе шоҳро хонданд офарин.

Басе хилъату пандҳо додашон
Зи ғам кард яксар дилозодашон.¹

2105 Ҳама рафт сӯи Сиёвахшгирд,
Ба моҳи сифандормуз рӯзи ирд.

Чу омад бад-он шорсони падар
Ду рухсор² пуробу пурхун³ чигар,

Ба ҷое ки Гарсевази баднишон
Гурӯи банафрину мардумкушон

Сари шоҳи Эрон буриданд хор,
Биёмад ба он ҷойгаҳ шаҳрёр.

Ҳама рехт бар сар аз он тираҳок
Ҳама кард рӯву бари хеш чок.

2110 Бимолид Рустам бар он хок рӯй,
Ба нафрин сияҳ кард ҷони Гурӯй.

Ҳама гуфт Кайхусрав: «Эй шаҳрёр,
Маро мондӣ дар ҷаҳон ёдгор.

Намондам ба кини ту монида чиз,
Ба ранҷ-андарам, то ҷаҳон аст низ.

Бипардохтам тахт з-Афросиёб
В-аз ин пас на ором ҷӯям, на хоб.

1. ИЛМ –б. 2103 нест.

2. ИЛ – рухсора.

3. ИЛ- хаста.

Бар уммеди он, к-аш ба чанг оварам,
Ҷаҳон пеши ӯ тору танг оварам».

2115 Аз он пас бар он ганҷ бинҳод сар,
Ки модар бар ӯ ёд кард аз падар.

Дари ганҷ букшоду рӯзӣ бидод,
Ду ҳафта бар он шорсон буд шод.

Ба Рустам дусад бадра динор дод,
Ҷам он Гевро чиз бисёр дод.

Чу бишнид Густаҳми Нӯзар, ки шоҳ
Бар он шорсонии падар кард роҳ.

Пазира шудаш бо сипоҳи гарон,
Аз Эрон бузургону кундоварон.

2120 Чу аз дур дидаш сару тоҷи шоҳ,
Пиёда фаровон бипаймуд роҳ.

Сипаҳ*¹ яксара хонданд офарин
Бар он додгар шаҳрёрӣ замин.

Ба Густаҳм фармуд, то барнишаст,
Ҷаме рафт шодону дасташ ба даст.

Кашиданд аз он рӯй ба Б-ҳиштганг,
Сипахро ба наздики шоҳ обу ранг.

Вафо чун дарахте бувад мевадор,
Кучо ҳар замоне нав ояд ба бор.

2125 Наёсуд як тан зи хӯрду шикор,
Ҷамон як савора, ҷамон шаҳрёр.

Зи туркон ҳар он кас, ки буд сарфароз,
Шуданд аз навозиш ҷама бениёз.

1. М- Ҷама.

Ба рахшандарӯзу ба ҳангоми хоб
Ҳама огаҳӣ ҷуст з-Афросиёб.

Аз эшон касе з-ӯ нишоне надод,
Накарданд аз ӯ дар ҷаҳон низ ёд.

Ҷаҳондор як шаб сару тан бишуст,
Бишуд дур бо дафтари Занду Уст.

2130 Ҳама шаб ба пеши ҷаҳонофарин
Ҳама буд гирёну сар бар замин.

Ҳама гуфт, к-«Ин бандаи нотавон
Ҳамеша пур аз дард дорад равон.

Ҷаҳон кӯху дашту¹ биёбону об
Ҳама кӯбам аз баҳри Афросиёб,

Ки ӯ роҳи ту додгар наспарад,
Касеро зи гетӣ ба кас нашмарад.

Ту донӣ, ки ӯ нест бар доду роҳ
Басе рехт хуни сари бегуноҳ.

2135 Магар бошадам додгар як Худой
Ба наздики он бадкуниш раҳнамой.

Вагар низ ман носазо бандаам,
Парастандаи офаринандаам,

Ба гетӣ аз ӯ ному овоз нест,
Зи ман роз бошад, зи ту роз нест.

Агар з-ӯ ту хушнудӣ, эй додгар,
Маро бозгардон зи пайкор сар.

Бикуш дар дил ин оташи кини ман,
Ба оини хеш овар оини ман».

1. ИЛ- реру.

2140 Зи чои ниёиш биёмад ба тахт
Цавони сарафрои бедорбахт.

Ҳама буд як сол ба Б-ҳиштганг,
Баросуд аз чунбишу сози чанг.

БОЗГАШТАНИ КАЙХУСРАВ АЗ ТУРОН БА ЭРОНЗАМИН

Чу будан ба Ганг-андарун шуд дароз,
Ба дидори Ковусаш омад ниёз.

Ба Густаҳми Нӯзар супурд он замин
Зи Қипчоқ*¹ то пеши дарёи Чин.

Беандоза лашкар ба Густаҳм дод,
Бад-ӯ гуфт, бедордил бошу шод.

Ба Чину ба Мукронзамин даст ёз,
Ба ҳар кас фиристодани нома соз.

2145 Ҳама чӯй з-Афросиёб огаҳӣ
Магар з-ӯ шавад рӯи гетӣ тихӣ.

В-аз он чойгаҳ хоста, ҳарчи буд
Зи динору аз гавҳари нобисуд,

Зи мушку зи кофуру заринситом,
Ҳамон ёраву аспу тахту ғулом,

Зи густарданиҳову дебои Чин
Зи чизе ки хезад зи Мукронзамин,

2150 Зи говони гардункашон чил ҳазор
Ҳама ронд пеш-андарун шаҳрёр.*²

Ҳама гуфт ҳар кас, ки кас пеш аз ин
Надиду набуд хоста беш аз ин.

1. М- Качгор.
2. М-пур зи бор.

Сипаҳ буд чандон, ки бар кӯху дашт
Ҳама дар шабу рӯз лашкар гузашт.

Чу дидор бардоштӣ пешрав,
Ба манзил расидӣ ҳама нав ба нав.

Биёмад бад-ин ҳамнишон то ба Чоч
Биёвехт тоҷ аз бари тахти оҷ.

2155 Ба Суғд-андарун буд як ҳафта беш,
Талимону Хузон ҳама рафт пеш.

В-аз он ҷо ба шаҳри Бухоро кашид,
Зи лашкар замин шуд ҳама нопадид.

Бихӯрду биёсуду як ҳафта буд,
Дувум ҳафта бо ҷомаи нобисуд.

Ғамӣ шуд¹ аз он рӯзҳои шуда,
Биёмад хурӯшон ба оташкада,

Ки Тури Фаридун бароварда буд,
Бад-ӯ - андарун кохҳо² карда буд.³

2160 Бигустард бар мӯбадон симу зар,
Ба оташ пароканда чанде гуҳар.

В-аз он ҷойгаҳ сар ба рафтан ниҳод,
Ҳама рафт бо коми дил шоҳ шод.

Зи Қайхун гузар кард бар сӯи Балх,
Чашида зи гетӣ базе шӯру талх.

Ба Балх-андарун буд як ҳафта шоҳ
Сари ҳафта аз Балх бугзид роҳ.

1. И-буд.

2. Л-андар айвонҳо.

3. И-б. 2159 нест;

ТПЗ – Ниёишкунон пеши Яздони пок
Бимолид рухро бар он тираҳоқ.

Ба ҳар шаҳр-дар номвар меҳтаре
Бимондӣ сарафроз бо лашкаре.

2165 Бубастанд озин ба бeроху роҳ,
Ба ҷое ки бугзашт шоҳу сипоҳ.

Сӯи Толқон омаду Марврӯд,
Ҷаҳон пур шуд аз нолаи ною руд¹.

Ҳама шаҳр яксар биёростанд,
Маю руду ромишгарон хостанд.

Дирам рехтанд аз бару заъфарон,
Ҷу² динору мушк аз карон то карон.

В-аз он сӯ ба роҳи Нишопур шоҳ
Биёвард пилону ганҷу сипоҳ.³

2170 Ба шаҳр- андарун ҳар кӣ дарвеш буд,
Ва гар хурдаш аз кӯшиши хеш буд,

Дирам дод мар ҳар якеро зи ганҷ,
Пароканда шуд бадра панҷоҳу панҷ.

В-аз он ҷо сӯи Домғон баркашид,
Ҳама роҳ зарру дирам густарид.

Ба як ҳафта он ҷо биёсуд шоҳ,
Ҳамон дид пилону аспу сипоҳ.⁴

Сари ҳафтаре кард оҳанги Рай
Ҳама роҳ бо ромишу руду май.

2175 Ду ҳафта бубахшиду ҳам дод кард,⁵
Севум ҳафта оҳанги Бағдод кард.

1. Л-б. 2166 нест.

2. Л-Чи.

3. Л-б. 2169 нест.

4. ИЛМ-б. 2172, 2173 нест.

5. Л-бар ин низ бахшиду х(в)ард; ИМ – бар ин низ бахшид мард.

Ҳаюнон фиристод чанде зи Рай
Сӯи Порс наздики Ковуси Кай.

БОЗОМАДАНИ КАЙХУСРАВ БА НАЗДИ НИЁ

Дили шоҳ аз он огаҳӣ тоза шуд,
Ту гуфтӣ, ки бар дигар андоза шуд.

Бар айвонҳо тахти заррин ниҳод,
Ба хона-дар ороиши Чин ниҳод.

Бубастанд озин ба шаҳру*¹ ба роҳ,
Ҳама барзану кӯю бозоргоҳ.

2180 Пазира шудандаш ҳама мехтарон,
Бузургони Эрону² кундоварон.

Ҳама роҳу бераҳ гунбад зада,
Ҷаҳон шуд чу³ дебо ба зар озада.

Ҳама мушку гавҳар баромехтанд,
Зи гунбад ба сарҳо фурӯ рехтанд.

Чу берун шуд аз шаҳр Ковуси Кай
Або номдорони фархундапай,

Ниёро бидид аз карон шоҳи нав,
Барангехт он бораи тундрав.^{4*5}

2185 Гирифтанд мар якдигарро ба бар,
Басе бӯса доданд бар рӯю сар.⁶

Ҳама ҳардувон зор бигристанд,
Ки якчанд бе орзу зистанд.

1. М-дашту.

2. И-ҳар шаҳру; Л-шаҳру зи.

3. Л-зи.

4. ТП – Фуруд омад аз аспу бурдаш намоз,
Басе офарин кард Ковус боз.

5. М-тезрав.

6. ИЛ-б. 2185 нест.

Ҳаме офарин кард Ковуси Кай
Бар он шоҳи некаhtarу¹ неkпай.

Ҳаме гуфт: «Бе ту мабодо чаҳон,
На тоҷи бузургиву тахти меҳон,

Ки хуршед чун ту надидаст шоҳ,
На аспу на чавшан, на тахту кулоҳ.

2190 Зи Чамшед то бар Фаридун расид,
Сипехру замин чун ту шоҳе надид.

На 3-ин сон касе ранҷ бурд аз меҳон,
Надид ошкору ниҳони чаҳон.

Сиёвуш гар аз дахма боз омадӣ,
Ба фарри ту ўро ниёз омадӣ.

Гар ў шуд,² чаҳон бар ту фархунда бод,
Дилу ҷони бадҳохи ту канда бод!»

Бад-ў гуфт шоҳ: «Ин ба бахти ту буд,
Барўманд шоҳи дарахти ту буд.

2195 Касе к-аш ба гетӣ ту бошӣ ниё,
Бирўяд мар ўро зи хоро гиё».*³

Ниёяш бибўсид дандону лаб,
Ки «Бе ту мабодо маро рўзу шаб!»⁴

Забарчад биёварду ёкуту зар,
Ҳаме рехт бар тораки шоҳ-бар.

Бад-он гуна то тахти гавҳарнигор
Шудааш пояҳо нопадид аз нисор.

1. ИЛ- некаhtarи.

2. ИМ – Ки равшан.

3. М-б. 2195 нест.

4. И-б. 2193-2196 нест; Л-б. 2194-2195 нест.

Бифармуд пас,*¹ к-анчуманро бихон,
Бар айвони дигар баророй хон.

2200 Ништастанд бар гулшани зарнигор
Бузургони пурмоя бо шаҳрёр.

Ҳаме гуфт шоҳ, он шигифте ки дид,
Ба дида надида, на аз кас шунид.

Зи дарёву аз Гангдиж ёд кард,
Лаби номдорон пур аз бод кард.

Аз он хуррамишаҳру он дашту роғ
Чаманҳову полезҳо чун чароғ.

Бад-ӯ монд Ковуси Кай дар шигифт,
Зи кирдораш андозаҳо баргирифт.

2205 Бад-ӯ гуфт: «Рӯзи наву моҳи нав
Зи гуфторҳои нави шоҳи нав.

На чун ту касе дар² ҷаҳон шоҳ дид,
На ин дoston гӯш ҳаргиз шунид.

Кунун мо бад-ин ахтари нав кунем,
Ба май - дар ҳаме ёди Хусрав кунем.

Биёрост он гулшани зарнигор,
Май оварду ёкутлаб майгусор.

Ба як ҳафта 3-айвони Ковуси Кай
Ҳаме мавҷ бархост аз ҷоми май.

2210 Ба ҳаштум дари ганҷ букшод шоҳ,
Ҳаме сохт ин ранҷро пойгоҳ.

Бузургон, ки буданд бо ӯ ба ҳам
Ба разму ба базму ба шодиву ғам,

1. М-шаҳ.

2. ИЛ- к-андар.

Бар андозашон хилъат оростанд,
Зи ганч он чи пурмоятар, хостанд.

Бирафтанд ҳар кас¹ сӯи кишваре
Сарафроз бо номвар лашкаре.

Бипардаҳт аз он пас ба кори сипоҳ
Дирам дод яксола аз ганч шоҳ.

2215 В-аз он пас нишастанд бе анчуман
Ниёву ҷаҳонҷӯй бо ройзан.

Чунин гуфт Хусрав ба Ковусшоҳ,
Ки «Ҷуз*² кирдгор аз кӣ ҷӯем³ роҳ?

Биёбону яксола дарёву кӯҳ
Бирафтем бо доғи дил як⁴ гурӯҳ.

Ба кӯҳу биёбону*⁵ дарёву об
Нишоне надидам зи Афросиёб.

Гар ӯ як замон андарояд ба Ганг,
Сипоҳ орад аз ҳар сӯе бедиранг.

2220 Ҳама⁶ ранчу сахтӣ ба пеш-андар аст
Агарчандамон додгар ёвар аст.

Ниё чун шунид аз набера сухун,
Яке панди пирона афканд бун.

Бад-ӯ гуфт: «Мо ҳамчунин бо⁷ ду асп
Битозем то хони озаргушасп.

Сару тан бишӯем бо пову даст,
Чунон чун бувад марди яздонпараст.

-
1. ИЛ-як.
 2. М-Ҷуз аз.
 3. И- ҷӯям.
 4. И-Гирифтам чунин доғдил бо.
 5. М-хомуну кӯҳу.
 6. Л- Ҳамин.
 7. ИЛ-бар.

Ба зорӣ або кирдгори чаҳон
Ба замзам кунем офарини ниҳон.

2225 Бибошем дар пеши озар ба пой
Магар покяздон бувад раҳнамой.

Ба ҷое ки ӯ дорад оромгоҳ,
Намояд намояндаи дод роҳ.

Бар ин рой¹ гаштанд ҳар ду яке,
Нагардид як тан зи роҳ андаке.

Нишастанд чун бод ҳарду бар асп
Дамон то дари*² хони озаргушасп.³

Бирафтанд бо чомаҳои сапед
Пур аз тарс дил, як ба як пурумед.

2230 Чу оташ бидиданд, гирён шуданд,
Чу бар оташи тез бирён шуданд.

Бар он ҷойгаҳ зору гирён ду шоҳ
Ба пеши худованди хуршеду моҳ.*⁴

Ҷаҳонофаринро ҳаме хонданд,
Бар он мӯбадон гавҳар афшонданд.

Чу Хусрав ба оби мижа рух бишуст,
Барафшонд динор бар Занду Уст.

Ба як ҳафта бар пеши Яздон буданд,
Мапиндор, к-оташпарастон буданд,

2235 Ки оташ бад-он гоҳ меҳроб буд,
Парастандаро дида пуроб буд.

1. И-роз.
2. М-Давон то сӯи.
3. Л-б. 2223-2228 нест.
4. М-Бибуданд бо дард фарёдхоҳ.

Агарчандат андеша гардад дароз,
Ҳам аз покяздон най бениёз.

Ба як моҳ дар Озарободагон
Бибуданд шоҳону озодагон.¹

ГИРИФТОР ШУДАНИ АФРОСИЁБ БА Р ДАСТИ ҲУМ АЗ НАЖОДИ ФАРИДУН

В-аз он пас чунон буд, ки Афросиёб,
Ҳаме гашт ҳар чой бехурду хоб.

На эмин ба қону на тан судманд,
Ҳамеша ҳаросон зи бими газанд.

2240 Ҳаме аз ҷаҳон чойгоҳе бичуст,
Ки бошад ба қон эмину тандуруст.

Ба наздики Барда яке ғор дид,^{*2}
Сари кӯҳи ғор аз ҷаҳон нопадид.^{*3}

Надид аз бараш ҷои парвози боз,
На зераш паи шеру ҷои гуроз.

Зи ҳар шаҳр дуру ба наздики об,
Ки хонӣ ҳаме Ҳанги⁴ Афросиёб.

Бишуд шоҳи бечора наздики кӯҳ,
Чу дидаш бад-он гуна дур аз гурӯҳ,⁵

2245 Ҳуриш бурд, аз бими қон чой сохт,
Ба ғор-андарун чой бо лой сохт.

Ҳаме буд чанде ба ғор⁶- андарун,
Зи карда пушаймону дил пур зи хун.

1. И-боумед.

2. И-б. 2237 нест.

2. М-буд.

3. М-хоро ҳаворо бисуд.

4. Л-Хона ҳамекандӣ.

5. ИЛМ-б. 2244 нест.

6. Л-хона.

Чу хунрез гардад дили сарфароз,
Ба тахти кай барнамонад дароз.

Чунон шахроре худованди тахт,
Чаҳондори некахтари некбахт.

Чу хунрез шуд, душман омад паид,
Хунук шох, к-ӯ хуни шохон надид.

2250 Яке некмард андар он рӯзгор
Зи тухми Фаридуни омӯзгор.

Парастанда бо фарру бурзи каён,
Ба зуннори Кайшоҳ*¹ баста миён.

Парастишгаҳаш кӯҳ будӣ ҳама,
Зи шодӣ шуда дуру дур аз рама.

Кучо номи он номвар Хум буд,
Парастанда дур аз бару бум буд.

Яке ғор*² буд андар он бурзи кӯҳ,
Бад-ӯ сахт наздику дур аз гурӯҳ.

2255 Ҳама рафт рӯзе бар он кӯҳ-бар
Зи баҳри парастидани додгар.

Ниёишкунон Хум бар кӯҳсор
Ба пеши чаҳондор парвардгор.³

Парастиш ҳама кард пашминапӯш,
Зи ғораш яке нола омад ба гӯш,⁴

1. М- Ба ҳар кор бо шох.

2. М- коф.

3. ИЛМ-6. 2255. 2256 нест.

4. ТПЗ – Чу он нолаи зор бишнид, тафт
Шитобон ба наздикии ғор рафт.
Бар он нолаи зор букшод гӯш,
Ки Афросиёб аз дили пурхурӯш
Ҳама гуфт, к-эй баргар аз бартарӣ,
Зи рози дили ман ту огаҳтарӣ.

Ки зоро, саро*¹ номвар, мехтаро,
Бузурго, зи ҳар номвар бартаро,²

Ҳама Турку Чин зери фармони ту,
Расида ба ҳар чой паймони ту.

2260 Яке ғор дорӣ ба баҳра ба чанг,
Кучот он бузургону мардони чанг?

Кучот он ҳама ганчу мардонагӣ
Далериву нерӯву фарзонагӣ?

Кучот он бузургиву тахту кулоҳ,
Кучот он бару буму чандон сипоҳ?³

Агарчанд ман тирагӣ кардаам,
Ба хира туро чанд озурдаам,
Ҳамон бандаи пургуноҳи туам,
Ба бечорагӣ дар паноҳи туам.
Ба ман-бар бубахшой тахту кулоҳ,
Маро боз деҳ боз ганчу сипоҳ,
Вагарна равонам чудо кун зи тан,
Ки не афсару ганчу не анчуман!
Нахоҳам ман ин зиндагониву ранҷ,
На буму на кишвар, на тоҷу на ганҷ.
Дарег, он ҳама кишвару буму бар.
Дарег, он ҳама зарру ганчу гуҳар.
Дарег, афсари тахти заррину оч,
Ҳамон ёраву тавку заррина тоҷ.
Дарег, он ҳама теғу гурзи гарон,
Дарег, он саворони печонинон.
Дареғо, бародар, дареғо, писар.
Чӣ омад маро аз замона ба сар?
Ба зорӣ ҳаме гуфт Афросиёб
Або хештан бо ду дида пуроб.

1. М-Шоҳо, радо
2. ЛМ – Бузургову бар доварон доваро.
3. ТПЗ – Кучост он бару бозуи тиру чарх,
Ки акнун надорӣ аз он ҳеч барх?
Кучот он зи ёқути рахшон нигин,
Ки фармон будаи бар ду баҳра замин?
Кучот он бузургон ба пешат ба пой,
Ба ҳар кор буда туро раҳнамоӣ?
Кучот он биноҳои карда баланд,
Ки будат якояк паноҳ аз газанд?

Ки акнун бад-ин тангфор-андарӣ,
Гурезон ба сангин хисор-андарӣ!¹!

Ба туркӣ чу он нола бишнид Ҳум,
Парастииш раҳо карду бугзошт бум.

2265 Чунин гуфт, к-ин нола хангоми хоб
Набошад магар бонги² Афросиёб.

Чу андеша шуд бар дилаш-бар дуруст,
Дари гори торик чанде бичуст.^{3*4}

Бидид андар он ханги Афросиёб,
Дар ӯ сохта ҷои орому хоб

Биёмад ба кирдори шери жиён,
Зи пашмина букшод гирди миён.

Каманде ки бар ҷои зуннор дошт,
Ки он дар паноҳи⁵ ҷаҳондор дошт.

2270 Ба ханг-андарун шуд гирифта^{*6} ба даст,
Чу наздик шуд шох, бар пой ҷаст.

Биёвехта он ду тан сахт дер,
Ба охир варо Ҳум овард зер.

Варо бар замин Ҳум афканд паст,
Чу афканда шуд, бозуи ӯ бубаст.

Ҳама рафт ӯро пас-андар кашон,
Ҳама тохт бо ранҷ чун беҳушон.

Кучот он рада бар дар аз мӯбадон,
Бад-он мӯбадон ёр буда радон?
Кучот он далерону мардони мард,
Ба пешат ситода ба рӯзи набард?

1. И-б. 2263 нест.
2. Л-они.
3. Л-б. 2266, 2267 нест.
4. М- Зи кӯх андаромад ба хангоми хоб
 Бидод он дари ханги Афросиёб.
5. И-аз фарри шоҳи.
6. М-гирифт он.

Шигифт, ар бимонад бар ин-бар равост,
Ҳар он кас, ки ӯ дар ҷаҳон подшост.

2275 Ҷуз аз номи некӣ набояд гузид,
Бибояд чамиду бибояд чарид.

Аз он пас, ки чандон будаш нозу ком,
Тавоноиву лашкару ганҷу ном,¹

Зи гетӣ яке ғор бугзид рост,
Чӣ донист, к-он ҳанг доми² балост?

ГУРЕХТАНИ АФРОСИЁБ АЗ ДАСТИ ҲУМ

Ҷу он шоҳро Ҳум бозу бубаст,
Ҳаме бурд ӯро зи ҷои нишаст.

Бад-ӯ гуфт, эй марди ботарсу бок,
Парастору донанда*³ Яздони пок.

2280 Чӣ хоҳӣ зи ман, ман киям дар ҷаҳон,
Нишаста дар ин ғори бебун ниҳон?»⁴

Бад-ӯ гуфт Ҳум: «Ин на ороми туст,
Ҷаҳоне саросар пур аз номи туст.

Зи шоҳони гетӣ бародар кӣ кушт?
Кӣ шуд низ бо покяздон дурушт?

Ҷу Ағрирасу Нӯзари номдор
Сиёвуш, ки буд аз каён ёдгор,⁵

1. ИЛМ –6. 2276 нест.

2. Л-ҷон.

3. М-парастанда дар пеши.

4. ТПЗ – Яке марди бозоргонам диҷам
Дирам рафтаву монда бо дарду ғам.
Гирифта сари хеш дар танги ғор,
Нишаста чунин пурғаму сӯгвор.

5. ТПЗ – Бикуштӣ, наёмд-т аз ин рӯз ёд
Ҷу ту шоҳи бедодгар худ мабод!

Ту хуни сари шаҳрёрон¹ марез,
На аз гоҳ дар ғори бебун гурез».²

2285 Бад-ӯ гуфт, к-«Андар чаҳон бегуноҳ
Киро донӣ, эй марди бодастгоҳ?

Чунин ронд бар сар сипеҳри баланд,
Ки омад зи ман дарду ранчу газанд.

Зи фармони Яздон касе нагзарад,
Агар гардани шери нар бишқарад.

Бубахшой бар ман, ки бечораам,
В-агарчанд бар тан ситамгораам.

Набера Фаридуни фаррух манам,
Зи банди камандат ҳаме бишқанам.

2290 Кучо бурд хоҳӣ маро баста зор³
Натарсӣ зи Яздон ба рӯзи шумор?»

Бад-ӯ гуфт Хум «Эй бади бадгумон,
Ҳамоно фаровон намондат замон.

Суханҳот чун дар гулистон хав аст,
Туро хуш бар дасти Кайхусрав аст».

Бупечид дар Хумро з-ин нажанд,^{*4}
Бар ӯ суст кард он каёнӣ каманд.

Чу донист, к-он марди парҳезгор
Бубахшид бар нолаи шаҳрёр,

2295 Бупечиду з-ӯ хештан даркашид,
Ба дарё - дарун часту шуд нопадид.

1. Л- бегуноҳон.

2. ТПЗ - Чу Афросиёб ин суханҳо шунид,
Ту гӯӣ, ки хуш аз сараш барпарид.

3. ИЛМ – хор.

4. М-газанд.

Чунон буд, ки Гударзи Кашводагон
Ҳаме рафт бо Геву озодагон.

Гурозону тозон ба наздики шох
Ба дарё ниғаҳ кард чандон зи роҳ.

Ба чашм омадаш Ҳум худ¹ бо каманд
Навон бар лаби об-бар^{*2} мустамад.

Ҳам он гунаи обро тира дид,
Парастандаро дидагон хира дид.

2300 Ба дил гуфт, к-ин марди пархезгор
Ҳаме аз лаби об^{*3} гирад шикор.

Наҳанге магар доми моҳӣ гирифт,
Бидиду аз ӯ монда андар шигифт.

Бад-ӯ гуфт, к-«Эй марди пархезгор,
Ниҳонӣ чӣ дорӣ, бикун ошкор.

Аз ин оби дарё чӣ чӯӣ ҳаме
Магар тиратанро бишӯӣ ҳаме?»

Бад-ӯ гуфт Ҳум: «Эй сарафроз мард,
Ниғаҳ кун яке андар ин коркард.

2305 Яке чой дорам бар ин теги кӯҳ,
Парастишгаҳе низ^{*4} дур аз гурӯҳ.

Шаби⁵ тира дар пеши Яздон будам,
Ҳама шаб зи эзадпарастон будам.

Бад-он гаҳ, ки хезад зи мурғон хурӯш,
Хурӯшидани^{*6} зорам омад ба гӯш.

1. Л-Бидид он замон Ҳумро.

2. М-чун.

3. М-Зи дарёи хун суст.

4. М-банда.

5. Л-шабе.

6. М-Яке нолаи зорам.

Ҳамон гаҳ гумон бурд равшан дилам,
Ки ман беҳи кин аз ҷаҳон бугсилам.

Бад-ин гуна навҳа ба хангоми хоб,
Нашояд, ки созад ҷуз Афросиёб.

2310 Бичастам, бичустам ҳама кӯҳу ғор,
Бидидам дари ханги он номдор*¹

Ба ханг-андарун хуфта он шӯрбахт,
Ҳама зор бигрифт бар тоҷу тахт.

Чу дар ханг рафтам, бичаст ӯ зи ҷой,
Ҳамон санги хоро гирифташ ду пой.

Ду дасташ ба зуннор бастам чу санг,
Бад-он сон, ки хунрез гашташ ду чанг.

Зи кӯҳ андаровардамаш тозиён,
Хурӯшону навҳакунон чун занон.

2315 Зи бас нолаи зору савганди ӯй,
Яке сусттар кардамаш банди ӯй.

Бар ин ҷойгаҳ - бар зи ҷангам бичаст,
Дилу ҷонам аз ҷастани ӯ бихаст.

Дар ин оби ханҷаст пинҳон шудааст,
Бигуфтам ба ту роз ҷунон, ки ҳаст».²

Чу Гударз бишнид ин достон,
Ба ёд омадаш гуфтаи бостон.

Пурандеша шуд сӯи оташкада
Ҷунон чун бувад мардуми дилшуда.

2320 Нахустин бар оташ ниёиш гирифт,
Ҷаҳнофаринро ситоиш гирифт.³

1. М- сӯгвор.

2. Л-б. 2317 нест.

3. И-б. 2302-2320 нест.

Бупардахту букшод роз аз нухуфт,
Ҳама*¹- дида бо шаҳрёрон бигуфт.

Ҳамон гаҳ нишастанд шодон² бар асп,
Бирафтанд аз айвони озаргушасп.

ОМАДАНИ КОВУС ВА ХУСРАВ НАЗДИКИ ҲУМ

Пурандеша шуд шаҳрёри чаҳон,
Биёмад ба наздики Ҳум он замон.

Чу Ҳум он сару тоҷи шохон бидид,
Бар эшон ба дод офарин густарид.³

2325 Ҳамон шаҳрёрон бад-ӯ офарин
Ҳаме хонданд аз чаҳонофарин.

Чунин гуфт бо Ҳум Ковусшоҳ,
«Ба Яздон сипосу бад-ӯям паноҳ,

Ки дидам руҳи марди яздонпараст,
Тавонову бо донишу зӯри даст».

Чунон дод посух парастанда Ҳум,
Ки «Обод бодо ба доди ту бум!

Бад-ин шоҳи нав рӯз фархунда бод,
Дили бадсиголони ту канда бад!

2330 Парастанда будам бад-ин кӯҳсор,
Ки бугзашт бар Гангдиг шаҳрёр.

Ҳаме хостам, то чаҳонофарин
Бад-ӯ дорад обод рӯи замин.

Чу боз омад ӯ, шоду хандон шудам,
Ниёишкунон пеши Яздон шудам.

1. М-Ҳамон.
2. ИЛ-шоҳон.
3. Л-б. 2324 нест.

Суруши хучаста шабе ногаҳон
Бикард ошкоро ба ман-бар ниҳон.

Аз он ғор берун баромад хурӯш
Шунидам, ниҳодам ба овоз гӯш.

2335 Касе*¹ зор бигрист бар тахти оч
Чу бар кишвару лашкару гоҳу тоҷ.

Зи теғ² омадам сӯи он ғори танг,
Команде ки зуннор дорам ба чанг.

Бидидам сару гӯши*³ Афросиёб,
Дар ӯ сохта чои орому*⁴ хоб.

Ба банди камандаш бубастам чу санг
Кашидам-ш бечора аз ғори танг.

Яке зор бигрист з-он банди сахт,
Ба зорӣ ба ман гуфт, эй некбахт,⁵

2340 Мар ин бандро сушт гардон зи тоб,
Чу кардам, зи дастам фурӯ шуд ба об.

Ба об-андар аст ӯ кунун нопадид,
Паи ӯ зи гетӣ бибояд бурид.

Гар ӯро зи сар*⁶ бозгардад сипехр,
Бичунбад ба Гарсевазаш хун зи меҳр.

Чу фармон диҳад шаҳрӯри баланд,
Бародар-шро пой карда ба банд.

Биёранду бар гарданааш чарми гов
Бидӯзанд, то гум кунад тӯшу тов.

1. М-Яке.

2. И- Чу ман.

3. М-китфи.

4. М-Ба кор - андарун сохта чон.

5. ИЛМ – Зи хоҳиш бар ӯ сушт кардам каманд,
Чу омад бари об, букшод банд.

6. М-Варо гар ба бад.

2345 Чу овози ӯ ёбад Афросиёб,
Ҳам он гаҳ барояд зи дарёи об».

Бифармуд, то рӯзбонони дар
Бирафтанд бо теғу гелисипар.

Бибурданд Гарсевази шумро,
Ки ошӯб аз ӯ буд бару бумро.

Ба диҷхим фармуд, то баркашид,
Зи рух пардаи шармро бардарид.

Бикарданд дар гарданаш чарми*¹ гов,
Чунон чун намондаш ба тан зӯру тов.

2350 Бар ӯ пӯст бидриду зинҳор хост,
Ҷаҳнофаринро ҳаме ёр хост.

Чу бишнид овозаш Афросиёб,
Ҳамон гаҳ баромад зи дарёи² об.

Ба дасташ ҳаме карду пой ошинох,
Биёмад ба ҷое, ки буд пойгоҳ.

Зи хушкӣ чу бонги бародар шунид,
Бад-ӯ бадтар омад зи марг, ончӣ дид.

Чу Гарсеваз³ ўро бидид андар об
Ду дида пур аз хуну дил пуршитоб,

2355 Фигон кард, к-«Эй шаҳрёри ҷаҳон,
Сари номдорону тоҷи меҳон.

Кучот он ҳама расму оину роҳ,
Кучот он сару тоҷу ганҷу сипоҳ.⁴

1. Ҳама дӯхт бар китфи ӯ хоми.

2. Ил-б. 2340 нест.

2. Л-Бар он дард гирён баромад, зи; И-Пур аз дарду гирён баромад зи.

3. ИЛ-Гаршеваз.

4. ТПЗ – Кучост он камину камону каманд,
Ки кардӣ бад-ӯ деу ҷоду ба банд?

Кучот он ҳама донишу зӯри даст,
Кучот он бузургони хусравпараст?

Кучот он ба разм-андарун фарру ном,
Кучот он ба базм-андарун кому чом?¹

Ки акнун ба дарё ниёз омадат,
Чунин ахтари бад фароз омадат?»

2360 Чу бишнид, бигрист Афросиёб,
Ҳама рехт хунин сиришк андар об.

Чунин дод посух, ки «Гирди чаҳон
Бигаштам басе² ошкору ниҳон,

К-аз ин бахшиши бад магар бугзарам,
Зи бад бадтар ояд ҳама бар сарам.

Маро зиндагонӣ кунун хор гашт,
Равонам зи ту пур зи тимор гашт.

Набера Фаридуну пури Пашанг
Баровехт з-ин сон ба доми наҳанг.³

ГИРИФТОР ШУДАНИ АФРОСИЁБ БОРИ ДУВУМ ВА КУШТА ШУДАНИ Ӯ ВА ГАРСЕВАЗ

2365 Забони ду мехтар пур аз гуфтугӯй,
Равони парастанда пурчустуҷӯй.⁴

Кучот он савориву майдону гӯй,
Ки будӣ зи чавғони ту гуфтугӯй?
Кучот он шабехуни ногаҳ чу шер,
Ки шери жиён оваридӣ ба зер?

1. И-2358 нест.
2. ИЛ-ҳама.
3. ТПЗИЛМ – Ҳама пӯст дарранд бар ту ба чарм,
Набинам касеро ба дил рою шарм.
4. ТП – Чу яздонпарастанда ӯро бидид,
Чунон нолаи зору ово шунид.

Зи роҳи чазира даромад яке¹,
Чу дидаш мар ўро зи дур андаке,²

Кушод он каёнӣ каманд аз миён
Дутой биёмад чу шери жиён.³

Бияндохт он тобдода⁴ каманд,
Сари шахрёр андаромад ба банд.

Ба хорӣ зи дарё кашидаш ба дашт,
Ҳама зиндагонӣ бар ў хор гашт.^{5*6}

2370 Супурдаш ба шоҳону⁷ худ боз гашт,
Ту гуфтӣ, ки бо бод анбоз гашт.

Биёмад чаҳондор бо теги тез,
Сари пур зи кина, дили пурситез.

Чунин гуфт бедониш Афросиёб,
Ки «Ин рӯз худ дида будам ба хоб.

Сипехр аз бари ман фаровон кашид,
Кунун пардаи розҳо бардарид.

Ба овоз гуфт; Эӣ бади киначӯй,
Чаро кушт хоҳӣ ниёро, бигӯй?»

2375 Чунин дод посух, ки «Эӣ бадкуниш,
Сазовори пайгораву сарзаниш,

1. И-ба пай.

2. И-Ҳамедидаш аз дур Ковуси Кай.

3. Л-бабри баён.

4. Л-гирд карда.

5. ТПЗИЛМ – Ба хушкӣ кашидаш зи дарёи об,
Бишуд донишу хуш аз Афросиёб.*
Гирифта варо марди дин пову даст,
Ба хорӣ зи дарё кашиду бубаст.

* ИЛ – танҳо б. яқум мавҷуд аст.

6. М-б. 2368 нест.

7. Л-эшону.

Зи хуни¹ бародар-г гӯям нахуст,
Ки ҳаргиз бадии² мехонро начуст.³

Дигар Нӯзар, он номвар шаҳрёр
Ҷаҳондору з-Эрач яке*⁴ ёдгор,

Задӣ гарданаширо ба шамшери тез,
Барангехтӣ аз ҷаҳон растахез.

Се дигар Сиёвуш, ки чун ӯ савор
Набинад касе аз ҷаҳон ёдгор,*⁵

2380 Буридӣ сараш чун сари гӯсфанд,
Ҷаме баргузаштӣ зи чархи баланд.

Ту боби маро аз ҷӣ кардӣ табоҳ,
Чунин рӯзи бадро накардӣ нигоҳ?

Ба кирдори бад тез биштофтӣ,
Мукофоти бадро бадӣ ёфтӣ.⁶

Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо, бибуд, он ҷӣ буд,
Кунун достонам бибояд шунуд.⁷

Бимон, то магар модаратро рухон
Бубинам, пас ин дostonҳо бихон».

2385 Бад-ӯ гуфт, к-аз хоҳиши модарам
Нигар, то чи бад сохтӣ бар сарам.

Падар бегунаҳ буду ман дар ниҳон,
Ҷӣ рафт аз газанди ту андар ҷаҳон?

1. И-ҳоли.

2. ИМ-балои.

3. И-Ба хуни ялон дил нашуст.

4. М-Ки аз тухми Эрач буд ӯ.

5. М- Набинад дигар низ як ном дар.

6. –б. 2381, 2382 нест;

ТПИМ – Чунон дод посух, ки «Аз бадкуниш
Наёбӣ ҷуз аз куштани сарзаниш».

7. И-б. б. 2383 нест.

Сари шаҳрёре буридӣ, ки тоҷ
Бар ӯ зору гирён шуду тахти оҷ¹.

Кунун рӯзи бодафраи эзадист,
Мукофоти бадро зи Яздон бадист.

Ба шамшери ҳиндӣ бизад гарданаш,
Ба хок-андар афканд торӣ² танаш.

2390 Зи хун лаъл шуд гӯшу риши³ сапед,
Бародар-ш гашт аз ҷаҳон ноумед.

Тихӣ монд аз ӯ тахти шоҳаншаҳӣ,
Сар омад ҳама*⁴ рӯзгори беҳӣ.

Зи кирдори бад бар танаш бад расид,
Мачӯ, эй писар, банди бадро калид.

Чӣ⁵ чӯй, бидонӣ, ки аз кори бад
Ба фарҷом бар бадкуниш бад расад.

Сипаҳбад, ки бо фарри Яздон бувад,
Ҳама хашми ӯ банду зиндон бувад.

2395 Чу хунрез гардад, бимонад нажанд,
Мукофот ёбад зи⁶ чархи баланд.

Чунин гуфт мӯбад ба Баҳроми тез,
Ки «Хуни сари бегуноҳон марез.

-
1. ТПЗ – Агар банд хоҳӣ зи ман бегазанд,
Касе оташи тез кай кард банд?
Шубон чун ки бигрифт дарранда гург,
Агар зинда монад, набошад, сутург.
Диловар чу аз беша бигрифт шер,
Нишон дех, кучо зинда монад-ш дер?
Вагар меҳр бар хасташер оварад,
Ҳамон шер ӯро ба зер оварад.
 2. Л- тозӣ, ИМ – нозук.
 3. И-ришу мӯи.
 4. М-бар ӯ.
 5. ИЛ-Чу.
 6. ИЛ-Биёбад мукофоти.

Чу хохй, ки тоҷи ту монад ба чой,
Мабодй чуз оҳиставу покрый.

Ниғаҳ кун, ки то тоҷ*¹ бо сар чй гуфт,
Ки бо мағзат, эй сар, хирад бод чуфт!»²

Ба Герсеваз омад зи кори ниё,
Ду рух зарду як дил пур аз кимиё.

2400 Кашидандаш аз³ пеши диҷхим хор
Ба банди гарону ба бад рӯзгор.

Або рӯзбонону мардумкушон
Чунон чун бувад мардуми баднишон.

Чу дар пеши Кайхусрав омад ба дард,
Буборид хун бар рухи лочвард.

Шаҳаншоҳи Эрон забон баркушод,
В-аз он ташту ханчар ҳаме кард ёд.

Зи тури Фаридуну Салми сутург,
Аз Эрач, ки буд номдори бузург,

2405 Ба диҷхим фармуд, то теги тез
Кашида биёмад диле пурситез.

Миёни сипаҳбад ба ду ним кард,
Сипаҳро ҳаме дил пур аз бим кард.

Ба ҳам барфикандандашон кӯҳ-кӯҳ,⁴
Зи ҳар сӯ ба дур истода гурӯҳ.⁵

1. М-тан худ або.

2. Л-б. 2398 нест.

3. кашиданд дар.

4. ИЛ- ҳамчу кӯҳ.

5. ТПЗ – Чафоҳои эшон ҳаме гуфт шоҳ,
Ҳаме кард бар харду кушта нигоҳ.
Аз он пас бифармуд, то раҳнамун
Бишӯяд тани шоҳ аз хоку хун.

БОЗ ОМАДАНИ КОВУС ВА ХУСРАВ БА ПОРС

Зи Яздон чу шоҳ орзӯҳо биёфт,
Зи дарё сӯи хони озар шитофт.

Басе зар бар оташ барафшонданд,¹
Ба замзам басе офарин хонданд.

2410 Бибурданд як рӯзу як шаб ба пой
Ба пеши ҷаҳондовари раҳнамой.

Чу ганчури Кайхусрав омад Зарасп
Бубахшид ганче бар озаргушасп.

Бар он мӯбадон хилъат афканд низ,
Дирам доду динору бисёр² чиз.

Ба шаҳр-андарун ҳар кӣ дарвеш буд,
В-агар хӯрдаш аз кӯшиши хеш буд,

Бипӯшад аз он пас ба дебои Чин,
Зи хаззу зи мулҳам кафан ҳамчунин.
Ба дахма-дарун тахти заррин ниҳанд,
Кулаҳ бар сараш анбарогин ниҳанд.
Бихобонадаш пас бар афрои тахт,
Бигиряд фаровон бар он шӯрбахт.
Тани пахлавонро, к-аз ӯ хост кин,
Кашиданд ду пора зӣ борагин.
Чунин гуфт Хусрав, ки кин рондем,
Зи дил оташи дард биншондем.
Кунун бар ниё ҷои бахшоиш аст,
Маро вақти орому осоиш аст.
Кунун бояд оини нав сохтан,
Асирон ба ҳар ҷой бинвохтан,
Ки бо ман ниё буд, к-афканд хун,
Чу ӯ рафт, аз инҳо чӣ ояд кунун?
Мақун бад, ки бинӣ ба фарҷом бад,
Зи бад гардад андар ҷаҳон ном бад.
Ниғаҳ кун, ки ин гунбади тезгард
Ниҳонӣ надорад магар гарму сард.
Ба гетӣ ҳаме бош бо тарсу бок,
Ниёиш ҳаме кун ба Яздони пок,
Ки пирӯзиву шӯрбахтӣ аз ўст,
Таносониву ранчу сахтӣ аз ўст.

1. И- Бияфшонданд.
2. ИЛ- хар гуна.

Бар он низ ганче пароканда кард,
Чаҳоне ба доду деҳиш зинда кард.

2415 В-аз он пас ба тахти кай барнишаст,
Дари бор букшоду лабро бубаст.

Набиштанд нома ба ҳар кишваре,
Ба ҳар номдореву ҳар меҳтаре.

Зи Ховар бишуд нома то Бохтар,
Ба ҳар чо ки буд меҳтари номвар,

Ки рӯи замин аз бади аждаҳо
Ба шамшери Кайхусрав омад раҳо.

Ба нерӯи Яздони пирӯзгар
Наёсуду накшод ҳаргиз камар.¹

2420 Равони Сиёвуш бад-ӯ зинда гашт,
Ҳама рӯи гетӣ варо банда гашт.

Ҳама чиз бахшид дарвешро,
Парастандаву мардуми хешро

В-аз он пас чунин гуфт шоҳи чаҳон,
Ки «Эй номдорони фаррух меҳон,²

Зану кӯдак аз шаҳр берун баред,
Хуришҳову ромиш ба ҳомун баред.

Бипардаҳт аз он, сар ба ромиш ниҳод,
Бирафтанд гурдони хусравнаҳод.

2425 Ҳар он кас, ки буд ӯ зи тухми Зарасп,
Биёмад ба айвони озаргушасп.

1. ТПЗ – Ки то гетӣ аз ҳар бадӣ пок кард,
Чаҳон чумла бетарсу бебок кард.

2. ИЛ-6. 2422 нест.

Чихил рӯз бо шоҳ Ковуси Кай
Ҳаме буд бо ромишу руду май.

Чу рахшанда*¹ шуд бар фалак мохи нав
Чу зарафсаре бар сари шоҳи нав.

Бузургон сӯи Порс карданд рӯй,
Баросуда аз разму аз гуфтугӯй.

Ба ҳар шаҳр, к-андар шудандӣ ба² рох,
Шудӣ анчуман мард бар пешгоҳ.

2430 Кушодӣ сари бадраҳо шаҳрёр,
Тавонгар шудӣ марди парҳезгор.

МУРДАНИ КАЙКОВУС

Чу бо эминӣ гашт Ковус чуфт,
Ҳама рози дил пеши³ Яздон бигуфт.

Чунин гуфт, к-«Эй бартар аз рӯзгор,
Чу бошӣ ба ҳар некӣ омӯзгор.

Зи ту ёфтам фарру аврангу бахт,
Бузургиву гурдиву дайҳиму тахт.

Накардӣ касеро чу ман баҳраманд
Зи ганчу зи тахту зи номи баланд.⁴

2435 Зи ту хостам, то яке номвар⁵
Ба кини Сиёвуш бубандад камар.

Набера бидидам ҷаҳонбини хеш⁶
Куҷо кини ман кард чун кини хеш.⁷

1. М-хуршед.

2. ИЛ-зи.

3. Л-роз як сар ба.

4. И-б. 2432-2434 нест.

5. И-ман яке кинавар.

6. Л-ман.

7. Л- Ба фарҳангу тадбиру оини ман.

Чаҳонҷӯй бо фарру бурзу хирад
Зи шоҳони гетӣ ҳаме бугзарад.

Чу солам се панҷох бар сар гузашт,
Сари мӯйи мушкин чу кофур гашт.

Ҳамон сарви нозанда шуд чун камон
Надорам гарон, гар сар ояд замон.

2440 Басе барнаёмад бар ин рӯзгор,
К-аз ӯ ном монд¹ аз чаҳон ёдгор.

Чаҳондор Кайхусрав омад зи гоҳ,
Нишаст аз бари тираҳоки сиёҳ.

Аз эронӣён ҳар кӣ буд номҷӯй,
Пиёда бирафтанд берангу бӯй.

Ҳама чомаҳошон² кабуду сиёҳ,
Ду ҳафта бибуданд бо сӯги шох.

Зи баҳри сутудон-ш кохи баланд
Бикарданд, болои ӯ даҳ каманд.

2445 Бибурданд пас пойкорони шох
Дабиқиву дебои румӣ сиёҳ.

Бар ӯ рехта уду кофуру мушк,
Танашро бад-ӯ- дар бубастанд хушк.

Ниҳоданд зер- андараш тахти оч,
Ба сар-бар зи мушку зи кофур тоҷ.

Чу баргашт Кайхусрав аз пеши тахт,
Дари хобгаҳро бубастанд сахт.

Касе низ Ковуси Кайро надид,
Зи кину зи овардгоҳ орамид.

1. ИЛ-шуд.

2. Л-чомаҳои.

2450 Чунин аст расми сарои сипанч,
Намонӣ дар ӯ човидонӣ¹ ба ранч.

На доно гузар ёбад аз чанги марг,
На чанговарон зери хафтону тарг.

Агар шох бошему гар Зордишт,²
Ниҳолӣ зи хок асту болин зи хишт.

Ба шодӣ нишину³ ҳама ком чӯй,
Агар коми дил ёфтӣ, ном чӯй.

Чунон дон, ки гетӣ туро душман аст,
Замин бистару гӯр пероҳан аст.

2455 Чихил рӯз сӯги ниё дошт шох,
Зи шодӣ шуда дур в-аз тоҷу гоҳ.

Ба чихлу якум рӯз бар⁴ тахти оч
Ба сар барниҳод он дилафрӯз тоҷ.

Сипоҳ анчуман шуд ба даргоҳи шох,
Радону бузургони зарринкулоҳ.

Ба шодӣ⁵ бар ӯ офарин хонданд,
Бар он тоҷ-бар гавҳар афшонданд.

Яке сур буд дар ҷаҳон сар ба сар,
Ки бар тахт биншаст пирӯзгар.

2460 Бар он гуна то солиён гашт шаст,
Ҷаҳон шуд ҳама шоҳро зери даст.⁶

1. ИЛ- човидона, маранч.

2. Л-зардиҳишт.

3. Л-бозу ниёзу.

4. ИЛ- Чихил як нишаст аз бари.

5. ИЛ-шоҳӣ.

6. ИЛ-б. 2460 нест.

**РАҲО КАРДАНИ КАЙХУСРАВ ЧАҲНРО АЗ БАНД
ВА ДОДАН ПОДШОҲИИ ТУРОН ЁРО**

Бифармуд то Чахни Афросиёб
Биёранд дар пеш бо чоҳу об.

Бирафтанд фармонбарон пеши ӯй,
Ба наздики Чаҳн овариданд рӯй.

Чу диданд мар Чаҳнро пойбанд,
Шикастанд он бандро бегазанд.

Бибурданд пас мардро пеши шох
Биёмад бад-он номвар пешгоҳ.

2465 Чу чашмаш баромад бар он шаҳрёр
Заминро бибӯсид бечоравор.

Чу наздики он шоҳи некон расид,
Зи дил мавчи хунаш ба мижгон расид.

Ҳама буд гирён бари шах ба пой,
Яке номвар буд фархундарой.

Чу Хусрав бад-он гуна меҳраш бидид,
Яке боди сард аз чигар баркашид.

Зи хуне ки буд баҳраи модарӣ,
Бичӯшиду шуд чехрааш озарӣ.

2470 В-аз он пас фурӯ рехт бар чехра об,
Басе ёд кард аз рад Афросиёб,

Ки гар ӯ нашустӣ ба хун даст пеш,
Нигаҳ доштӣ дину оину кеш.

Накардӣ ба хун сурх риши сапед,
Нагаштӣ зи буму зи бар ноумед.

Манаш будаме пеш фарзандвор,
Нахондам ман ёро магар шаҳрёр.

Валекин чунин аст бад рӯзгор,
К-аз ӯ барг захр асту бор аст мор.

2475 Чу Чаҳн ин шунид аз лаби шаҳрёр
Ба чон эминӣ ёфт аз рӯзгор.

Басе офарини бузургон бигуфт
Бад-он, к-аш бурун оварид аз нухуфт,

Ки «Қовид бодӣ ту бо тоҷу тахт,
Ҳамеша ба ҳар ҷой фирӯзбахт!

Меҳони ҷаҳон пеши ту бандаанд,
Бад-он бандагӣ сарфарозандаанд.

Ман акнун раҳии сарои туам,
Ба ҳар ҷо ки бошам, барои туам.

2480 Замин ҷуз ба фармони ту наспарам,
В-аз он ч-ам ту фармон диҳӣ, нагзарам».

Чу ин гуфт ӯ, шоҳ бар пой хост,
Нишондаш бар он тахт бар дасти рост.

Бигуфташ, ки «Чунӣ дар ин рӯзгор,
Ки дидӣ ҳама панди омӯзгор?

Баросой акнуну бар хӯр зи бахт,
Туро дод хоҳам яке тоҷу тахт.

Ҳамон кишвари Тур додам ба ту,
К-аз он тухмаи Тур шодам ба ту.

2485 Набера Пашангӣ, фаридуннаҷод,
Набояд, ки печӣ ту сарро зи дод.

Маро бо ту меҳр асту пайванди хун,
Набояд ки ойи зи пандам бурун.

Бибояд ки гирӣ ту гетӣ ба ҳеч,
Зи дониш раҳи додро сар мапеч!

В-агар з-он ки аз дод печӣ ту сар,
Саратро бибуррам ба сони падар.

Падар-т аз бадӣ кард гетӣ раҳо,
Ба дӯзах шуд андар дами аждаҳо.

2490 Чу девон бадӣ роҳу оин гирифт,
Зи Яздон буриду ками дин гирифт.

Сиёвахшро бегунаҳ чун бикушт,
Ба чора ман овардам ўро ба мушт.

Ба мардиву аз роҳи оини хеш
Бичустам аз ў ман ҳама кини хеш.

Сарашро буридам ба сони чаков,
Биғалтид дар хок бе тўшу тов.

Ба хун сурх шуд ришу мӯи сапед,
Ба ночор гашт аз ҷаҳон ноумед.

2495 Набигрист бар вай касе ҳеч зор
Бад-он, к-аш бадӣ буд оину кор.

Зи Заҳҳоку Тур аз ситамкораргон
Бигӯям, ки буданд хунхораргон,

Ки Заҳҳок куштаст Ҷамро ба кин,
Дигар Тур кушт Эрачи покдин.

Ба Яздон нигар, то зи дасти ду шоҳ
Бар эшон ҷӣ овард дар размгоҳ.

Фаридун фиканд он каманди ялӣ
Ба нерӯи Яздону аз пурдилӣ.

2500 Гирифт он ситамгора Заҳҳокро,
Зи тахт андаровард нопокро.

Бибурду фикандаш ба чоҳ-андарун,
Ниҳодаш яке кӯҳ бар сар нагун.

Бирастанд мардум зи озори ўй,
Сар омад хама чангу пайкори ўй.

Дигар бин Манучехр он додгар,
Ки баст аз паи кини Эрач камар,

Зи Эрон бирафту бишуд то ба Чин,
Дилаш пур зи боду сараш пур зи кин.

2505 Ба нерӯи Яздони пирӯзгар
Зи Тури ситамгар чудо кард сар.

Чунин аст фармони Яздони рох,
Ки ҳар кас, ки буррад сари бегуноҳ,

Сарашро бибурранд бетарсу бок,
Супоранд нопокдилро ба хок.

Нигар, то набошӣ ту з-инҳову бас,
Ки касро надиданд фарёдрас».

Ба посух баророст Чаҳн он замон,
Ки «Эй додгар шахрери чаҳон,

2510 Ба фармони ту ман бубандам камар,
Ниҳам пеши тахти ту бар хок сар.

Ҳам аз бандагони ту ман кеҳтарам,
На бо тахту тоҷу на бо афсарам.

Ба Туронзамин гар фиристӣ маро,
Ниёиш кунам пеши Яздон туро.

Фиристам ба ҳар сол ман божу сов
Ба пеши ту, з-он ч-ам бувад тӯшу тов.

Ба ҳар чанд гоҳе бубандам камар,
Биёям, бубинам рухи тоҷвар.

2515 Бибӯсам замин пеш тахти туро,
Кунам офарин тахту бахти туро.

Нисор оварам уду мушку абир,
Заминро бипӯшам ба чинӣ ҳарир.

Яке орзу дорад акнун раҳӣ
Бад-ин номвар пешгоҳи меҳӣ,

Ки пӯшидарӯёну фарзанди ман,
Ҳамон хоҳаронрову пайванди ман

Бубахшӣ ба ман, то ба Турон барам,
Чунин орзуро агар дарх(в)арам».

2520 Чу бишнид аз ӯ шаҳрёр ин сухун,
Бар он орзу посух афканд бун.

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Бибурданд киртосу мушку абир.

Навиштанд маншур бар парниён
Ба оини шоҳону расми каён,

Чунон чун Фаридун ба Тур он замин
Супурду бигуфташ, ки ту беш аз ин

Маҷӯ аз ҷаҳон баҳраи хешро,
Бидех доди мазлumu дарвешро.

2525 Ба ганҷур гуфт он замон шаҳрёр,
Ки рав, хилъату тоҷи шоҳона ор.

Биёвард ганҷур тоҷи каён
Або хилъату бораи меҳтарон.

Бифармуд, то тоҷ бар сар ниҳод,
Бираст аз газанду шуд аз шоҳ шод.

Ҳамон хоҳаронрову пайванди ӯй,
Ки буданд ҳар як аз ӯ чораҷӯй,

Фиристодашон шаҳрёри ҷаҳон
Ба наздики Ҷаҳн он замон шодмон.

2530 Сазовори ҳар як базе хоста
Або хилъату тоҷи ороста.

Фиристода гуфто: Равед ин замон
Або Чаҳни хуррам сӯи хонумон!»

Ҳамон гаҳ бифармуд, то шуд дабир,
Навишташ яке номае бар ҳарир

Ба наздики Густаҳми Нӯзар, ки ӯй
Биёяд ба Эрон пур аз обрӯй.

Супорад ба Чаҳн он заминро тамом,
Насозад дирангу нагирад мақом.

2535 Ба шабгир ҳангоми бонги хурӯс
Зи даргоҳи Чаҳн омад овои кӯс.

Нишаст аз бари аспу шуд сӯи Тур
Ҳама роҳ бо шодмониву сур.

Чу наздикии шаҳри Турон расид,
Фиристодаи некпай баргузид.

Бигуфташ, ки «Наздики Густаҳм пӯй,
Ҳама кори мо пеши ӯ бозгӯй».

Фиристода чун гуфти шоҳаш шунид,
Ба кирдори боди дамон раҳ бурид.

2540 Чу наздики Густаҳм шуд некхоҳ,
Бигуфташ, ки Чаҳн омад аз сӯи шоҳ.

Чу Густаҳм аз он кор огоҳ шуд,
Пазира бари Чаҳн дар роҳ шуд.

Ҳама шаҳри Турон биёростанд,
Маю руду ромишгарон хостанд.

Чу Чаҳн андаромад сӯи шаҳри хеш
Ба оини шоҳон, ки буданд пеш,

Ба ҳар чой дебо даровехтанд,
Ҳама кӯю барзан дирам рехтанд.

2545 Нишаст аз бари гоҳи Афросиёб,
Ҳама хуфтаро сар баромад зи хоб.

Ду ҳафта або Густаҳам буд шод,
Бад-ӯ хилъату чиз бисёр дод.

В-аз он пас дари ганҷо боз кард,
Фиристодани Густаҳам соз кард.

Супурд он ҳамаро ба Густаҳму гуфт,
Ки «Эй гурди бо донишу хуш чуфт,

Бубар ин ҳама ҳадяҳо пеши шоҳ,
Бигӯяш зи додори гетипаноҳ.

2550 Ту шоҳиву мо бандағони туем,
Ба ҳар чо парастандағони туем».

Пазируфт Густаҳму кардаш дуруд,
Ки «Бодӣ ҳамеша ту бо кому руд!»

Ҳама шаб бибурданд бо кому ноз,
Ба пеш андаруншон бутони Тароз.

Сапеда чу бар чарх лашкар кашид,
Шаби нилгун домон андаркашид.

Ба зин андаромад шаҳи Нӯзарӣ
Ба оини шоҳон, ба некаhtarӣ.

2555 Зи Турон сӯи шаҳри Эрон кашид,
Ба наздики шоҳи далерон кашид.

Гавон чун аз ӯ оғаҳӣ ёфтанд,
Пазира шудан зуд биштофтанд.

Бишуд Тус бо паҳлавонон бараш,
Чу диданд гурдон сару афсараш.

Фуруд омад он гаҳ, бишуд пеши Тус,
Канораш гирифтӯ бараш дод бӯс.

Дигар пахлавонону гарданкашон
Ҳама пеш рафтанд ҳам з-ин нишон.

2560 В-аз он пас нишастанд гурдон бар асп,
Биронданд бар сони озаргушасп.

Чу Густаҳм дар шаҳр шуд бо меҳон
Ба наздики даргоҳи шоҳи ҷаҳон,

Або пахлавонон ба даргаҳ расид,
Пиёда шуду пеши даргаҳ давид.

Чу чашмаш бар омад бар он рӯи шоҳ,
Заминро бибӯсид дар пешгоҳ.

Чу дидаш варо шоҳ бо кому ноз
Ба бар даргирифташ замони дароз,

2565 Пас он гаҳ нишондаш бар он гоҳ шоҳ,
Бипурсидаш аз Ҷаҳну туронсипоҳ.

Ба посух бигуфташ, ки «Эй шаҳрёр,
Зи Ҷаҳнат дуруду фаровон нисор.

Ҷуз аз ёди ту нест ӯ як замон,
Ба фармон-т дорад камар бар миён».

Ҷамон гаҳ ба солор гуфт: «Эй ҷавон,
Бипаймой ҷому биёрой хон.

Чу аз хӯрдани хон бипардохтанд,
Маю руду ромишгарон сохтанд.

2570 Ҳама шаб бибуданд бо ною руд,
Ҳама дод ҳар кас ба Хусрав дуруд.

Чу хуршед бинмуд зарриначехр
Ҷаҳонро бишуст аз сиёҳӣ ба меҳр.

Биёвард Густаҳм он хоста,
Ки Чаҳнаш фиристод ороста.

Ба наздики шоҳи чаҳон оварид,
Ки Хусрав мар онро ҳама бингарид.

Бубахшид ҷумла ба эрониён,
Нишаст аз бари гоҳи шоҳи чаҳон.

НОУМЕД ГАШТАНИ КАЙХУСРАВ АЗ ЧАҲОН

2575 Пурандеша шуд моявар ҷони шоҳ
Аз он эзадӣ кору он дастгоҳ.¹

Ҳама гуфт ҳар ҷой обод бум
Зи Ҳинду зи Чин-андарун то ба Рум,²

Ҳам аз Ховарон то дари Бохтар
Зи кӯҳу биёбону аз хушку тар

Саросар зи бадҳоҳ кардам тихӣ,
Маро гашт фармони тахти меҳӣ.

2580 Чаҳон аз бадандеш бебим гашт,
Фаровон маро рӯз бар сар гузашт.

Зи Яздон ҳама орзу ёфтам,
Дигар дил ҳама сӯи кин тофтам.

Равонам набояд, ки орад манӣ,
Бад андешаду³ кеши оҳарманӣ.

Шавам бадкуниш ҳамчу Заҳҳоку Чам,
Ки бо Туру Салм андароям ба ҳам.

1. И-б. 1-115 нест.

2. Л-б. 1-116 нест; Ин 116 байт дар дигар нусхаҳо низ мавҷуд нест. Ниг. Шоҳнома, нашри Техрон, ҷилди 5, саҳ. 1400, эзоҳи 3.

3. Л- бадандешиву.

Зи як сӯ зи¹ Ковус дорам нажод,²
Дигар сӯ зи³ Турон пур аз кину бод.⁴

2585 Чу Ковусу чун чоду Афросиёб,
Ки чуз рӯи кажжӣ надидӣ ба хоб.

Ба Яздон шавам ногаҳон носипос,
Ба равшанравон андарорам ҳарос.

Зи ман бугсилад фарраи эзадӣ,
Гироям ба кажживу нобихрадӣ.

В-аз он пас бар он тирагӣ бугзарам,
Ба хок андарояд сару афсарам.

Ба гетӣ бимонад зи ман номи бад,
Ҳамон пеши Яздон саранҷоми бад.

2590 Табах гардад ин рӯю ранги рухон,
Бипӯсад⁵ ба хок-андарун устухон.

Ҳунар кам шавад, носипосӣ ба ҷой,
Равон тира монад ба дигар сарой.

Гирифта касе тоҷу тахти маро,
Ба пой андароварда бахти маро.

Зи ман монда номи баде ёдгор,
Гули ранҷҳои куҳан гашта хор.⁶

Ман акнун чу кини падар хостам,
Ҷаҳонро*⁷ ба хубӣ биёростам,

1. ИЛ- рӯ.
2. ИЛМ –ниё.
3. ИЛ-чу.
4. ИЛМ – кимиё.
5. ИЛМ-Бирезад.
6. Л-б. 2597 нест.
7. М-ҷаҳоне.

2595 Бикуштам касеро, ки боист кушт,
Ки буд кажжу бо покаядон¹ дурушт.

Ба ободу вайрона чое намонд,
Ки маншури теги*² маро барнахонд.

Бузургони гетї маро кехтаранд,
Агарчанд бо тахту бо афсаранд.³

Сипосам зи Яздон, ки ӯ дод фар
Бад-ин гардиши ахтару пову пар.

Кунун он беҳ ояд, ки ман роҳчӯй
Шавам пеши Яздон пур аз обрӯй.⁴

2600 Магар ҳам бад-ин хубї андар ниҳон
Фиристодаи комгори ҷаҳон

Равонам бар он чои некон барад,
Ки ин тоҷу тахти кай бугзарад.

Наёбад касе з-ин фузун ному ком,
Бузургиву хубиву орому чом.

Шунидему⁵ дидем рози ҷаҳон,
Баду некро⁶ ошкору ниҳон.

Кашоварз бошад в-агар⁷ тоҷвар,
Саранҷом бар марг⁸ бошад гузар.

2605 Ба солори навбат бифармуд шох,
Ки ҳар кас ки ояд бад-ин боргоҳ,

-
1. ИЛ-роҳи яздон.
 2. М-бахти.
 3. Л-б. нест.
 4. Л-б. нест.
 5. И-расидему.
 6. И-нек аз. Л-нек ҳам.
 7. Л-дидему ҳам; И-дидему гар.
 8. И-хок.

Сабук бозгардон ба некӯ сухун,
Ҳама мардумӣ чӯю гундӣ макун.

Чу ин гуфта шуд, сӯи боғ он замон*¹
Хурӯшон биёмад кушода миён.

Зи баҳри парастии сару тан бишуст,
Ба шамъи хирад роҳи Яздон бичуст,

Бипӯшид пас чомаи нав сапед,
Ниёишкунон рафту дил пурумед.

2610 Биёмад хиромон ба чои намоз,
Ҳама гуфт бо довари пок*² роз.

Чунин*³ гуфт, к-эй бартар аз чони пок,
Барорандаи оташу боду хок,⁴

Нигаҳ дору чанде хирад деҳ маро,
Ҳам андешаи неку бад деҳ маро.

Туро то бибошам, ниёиш⁵ кунам,
Абар⁶ некуиҳо физиош кунам.

Биёмурз карда гуноҳи маро,
Зи кажҷӣ бикаш дастгоҳи маро.

2615 Бигардон зи чонам бади рӯзгор,
Ҳамон чораи деви омӯзгор.

Бад-он то чу Ковусу Захҳоку Чам
Нагирад ҳаво бар равонам ситам.

Чу бар ман бубандад⁷ дари ростӣ,
Ба нерӯ шавад кажживу костӣ.

-
1. М-Бубаст он дари боргоҳи каён.
 2. М- нек.
 3. М-Ҳама.
 4. ИЛ-оташ аз тирахок.
 5. И-Ба донишситоиш; Л-Ба оташ ситоиш.
 6. ИЛ-Бар ин.
 7. ЛМ-бипӯшад.

Бигардон зи ман девро дастгоҳ,
Бад-он то надорад равонам табоҳ.

Равонам бад-он чои некон расон,
Ниғаҳ дор бар ман ҳамин дoston». ¹

2620 Шабу рӯз як ҳафта бар пой буд,
Тан он чову чонош дигар чой буд.

Сари ҳафтaro гашт Хусрав навон,
Ба чои парастииш набудаш тавон.

Ба ҳаштум зи чои парастииш бирафт,
Бари тахти шоҳӣ хиромид тафт.

ПИЖҶҲИШ ҚАРДАНИ БУЗУРГОН АЗ БОР БАСТАНИ КАЙХУСРАВ

Ҳама паҳлавонони эронсипоҳ
Шигифте фуру монд² аз кори шоҳ.

Аз он номдорони рӯзи набард,
Ҳама ҳар яке дигар андеша кард.

2625 Чу бар тахт шуд номвар шаҳрёр,
Биёмад ба даргоҳ солори бор.

Бифармуд, то парда бардоштан,
Сипахро ба даргоҳ бугзоштан.

Бирафтанд бо дасти карда ба каш
Бузургони аспафкану шерфаш.*³

Чу Тусу чу Гударзу Геви далер
Чу Гургину Бежан, чу Рухҳои шер.

1. Л-роҳу сон.
2. Л-монда.
3. М-пилафкан.

Чу Шедушу чун Зангаи Шоварон,
Фарибурзу Густахму номоварон.¹

2630 Чу диданд, бурданд пешаш намоз,
Аз он пас ҳама баркушоданд роз,

Ки шоҳо, далеро, саро, сарваро,^{*2}
Чаҳондору бар меҳтарон меҳтаро,³

Чу ту шоҳ наншаст бар тахти оҷ,
Фурӯғ аз ту гирад ҳама меҳру моч.⁴

Фарозандаи чавшану зину^{*5} асп,
Фурӯзандаи фаррух озаргушасп.

Натарсӣ зи ранчу нанозӣ ба ганҷ,
Ба гетӣ зи ганҷат фузун аст ранҷ.⁶

2635 Ҳама паҳлавонон туро бандаем,
Саросар ба дидори ту зиндаем.

Ҳама душманонро супурдӣ ба хок,
Ба гетӣ намондат зи кас тарсу бок.

Ба ҳар кишваре лашкару ганҷи туст,
Ба ҳо ки пай барниҳӣ,⁷ ранҷи туст.

Надонем, к-андешаи шаҳрёр
Чаро тира гашт андар ин рӯзгор.

Туро з-ин чаҳон рӯзи бархурдан аст,
На ҳангоми тимору пажмурдан аст.

1. ИЛ-б. 2623 нест.

2. М-гаво, доваро.

3. ТПЗ – Аз он гаҳ ки Яздон чаҳон офарид,
Фалак баркашиду замин густарид.

4. ИЛМ – тоҷ.

5. М-теғу.

6. И-б. 2533, 2634 нест. Л-б нест.

7. И-Ба ҳар ҷойгаҳ кӯшишу.

- 2640 Гар аз мо ба чизе биёзурд шох,
В-аз озори ӯ ҳаст моро гуноҳ,

Бигӯяд ба мо, то дилаш х(в)аш кунем,
Пур аз хун руху дил бар оташ кунем.

В-агар душмане дорад андар ниҳон,
Бигӯяд ба мо шаҳрӯри ҷаҳон.

Ҳама тоҷдорон, ки буданд шох,
Бар ин доштанд арҷ тахту кулоҳ,

Ки то сар¹ ситонанд ё сар² диҳанд,
Чу тарги далерон ба сар барниҳанд.
- 2465 Ниҳоне ки дорад, ки гӯяд³ ба мо,
Ҳама⁴ чораи он бичӯяд ба мо.

Чунин дод посух гаронмоя шох,
Ки «Эй паҳлавонони ҷӯяндароҳ.

Ба гетӣ зи душман маро нест ранҷ,
Нашуд низ ҷое пароканда ганҷ.

На озор дорам зи кори сипоҳ,
На андар шумо ҳаст марди гуноҳ.

Зи душман чу кини падар хостам,
Ба доду ба дин⁵ гетӣ оростам.
- 2650 Ба гетӣ паи хоки тира намонд,
Ки мӯҳри нигини маро барнаҳонд.

Шумо теғҳо дар ниём оваред,
Маи сурху симина ҷом оваред.

1. И-гар.
2. И-В-агар; Л-агар сар.
3. ИЛ- бигӯяд.
4. ЛМ – Ҳамон.
5. И-деҳиш.

Ба чои хурӯши камон ною чанг
Бисозед бо бодаву бӯю ранг,

Ки мо ҳарчи боист, барсохтем,
Зи душман чахонро бипардохтем.¹

Ба як ҳафта бар² пеши Яздон ба пой
Бибудам пурандешаву некрой.³

2655 Яке орзу дорам андар ниҳон,
Ҳама хоҳам аз кирдгори чаҳон.

Бигӯям кушода, чу посух дихед,
Ба посух маро рӯзи фаррух ниҳед.

Шумо пеши Яздон ситоиш кунед,
Бад-ин кому шодӣ ниёиш кунед,

Ки ӯ дод бар неку бад дастгоҳ,
Ситоиш мар ӯро, ки бинмуд роҳ.

В-аз он пас ҳама шодмонӣ кунед,
Зи бадҳо равон бегумонӣ кунед.

2660 Бидонед, к-ин чархи нопойдор
На парварда донад, на парвардгор.⁴

Ҳама парварад пиру барно ба ҳам,
Аз ӯ дод бинему ҳам з-ӯ ситам».

Ҳама паҳлавонон зи наздики шоҳ,
Бурун омаданд аз ғамон дил табоҳ.

Ба солори бор он замон гуфт шоҳ,
Ки «Биншин паси пардаи боргоҳ.

1. ИЛМ-2653 нест.

2. ИМ-ман.

3. ИЛМ-покрой.

4. ИЛ-Надонад ҳаме лашкару* шаҳрёр.

* И-кехтару.

Касеро мадеҳ бор дар пеши ман,
Зи бегонагон*¹ мардуму хеши ман».

2665 Биёмад ба чои парастииш ба шаб,
Ба додори доранда букшод лаб.

Ҳаме гуфт, к-«Эй бартар аз бартарӣ,
Физояндаи покиву беҳтарӣ,²

Ту бошӣ ба мину маро раҳнамой,
Чу ман³ бугзарам з-ин сипанҷӣ сарой.

Ба кажжӣ дилам ҳеч нотофта,
Равон чои равшандилон ёфта.

ХОНДАНИ ЭРОНИЁН ЗОЛ ВА РУСТАМРО

Чу як ҳафта бугзашту нанмуд рӯй,
Баромад базе ғулғулу гуфтугӯй.

2670 Ҳама паҳлавонон шуданд анчуман,
Бузургони фарзонаву ройзан.

Чу Гударзу чун Туси нӯзарнажод
Сухан рафт чанде зи бедоду дод.

Зи кирдори шоҳони бартарманиш,
Зи яздонпарастону аз бадкуниш

Ҳама дostonҳо заданд аз меҳон
Бузургону фарзонағони чаҳон.

Падар Гевро гуфт, к-«Эй неқбахт,
Ҳамеша парастандаи тоҷу тахт.

2675 Аз Эрон базе ранҷ бардоштӣ,
Бару буму пайванд бугзоштӣ.

1. М-бегонаву.
2. –меҳтарӣ.
3. ЛМ-магар.

Ба пеш омад акнун яке тира кор,
Ки онро нашояд, ки дорем хор.

Бибояд шудан сӯи Зобулситон,
Саворе фиристӣ ба*¹ Кобулситон.

Ба Золу ба Рустам бигӯӣ, ки шох
Зи Яздон бупечиду гум кард рох.

Дари бор бар номдорон бубаст,
Ҳамоно, ки бо дев дорад нишаст.

2680 Басе хоҳишу пӯзиш оростам,
Ҳама з-он сухан доди ӯ хостам.

Фаровон шунид, эч посух надод,
Дилаш хира бинему сар² пур зи бод.

Битарсем, к-ӯ ҳамчу Ковусшоҳ
Шавад кажжу деваш бупечад зи рох.

Шумо пахлавонеду донотаред,
Ба ҳар буданӣ-бар тавонотаред.

Кунун ҳар кӣ доред покизарой
Зи Қаннуч в-аз Данбару Марғу Мой.

2685 Ситорашиносони Кобулситон
Ҳама покроёни Зобулистон.

Ба Эрон хиромеду бо хештан
Биёред аз ин дар яке анчуман.

Шуд ин подшоҳӣ пур аз гуфтугӯӣ,
Чу пӯшид Хусрав зи мо рою рӯӣ

Фикандем ҳар гунае рой бун,
Зи Дастон кушояд ҳаме ин сухун».

1. М-Ба пеши сипахдори.

2. И-дидему лаб.

Суханҳои Гударз бишнид Гев,
Зи лашкар гузин кард мардони нев,

2690 Барошuftу андеша андаргирифт,
Аз Эрон раҳи Систон баргирифт.

Чу наздики Дастану Рустам расид,
Бигуфт он шигифте, ки диду шунид.

Гамӣ гашту бо номвар Зол гуфт,
Ки «Гаштем бо ранчи бисёр¹ чуфт».

Ба Рустам чунин гуфт, к-«Аз бихрадон
Ситорашиносону ҳам мӯбадон

Зи Кобул бихону зи Зобул бихох
Бад-он,^{*2} то биёянд бо мо ба рох,³

2695 Ҳама сӯи Дастан ниҳоданд рӯй,
Зи Зобул ба Эрон ниҳоданд рӯй.

Чаҳондор бар пой буд ҳафт рӯз,
Ба ҳаштум чу бифрӯхт гетифурӯз,

Дари парда бардошт солори бор,
Нишаст аз бари тахти зар шаҳрёр.

Ҳама паҳлавонон або мӯбадон
Бирафтанд наздики шоҳи чаҳон.

Фаровон бибуданд пешаш ба пой
Бузургони пурдонишу раҳнамой.

2700 Чаҳондор чун дид, бинвохтшон,
Ба расми каён⁴ чойгаҳ сохтшон.

1. И-ранчу гам ёру.

2. М- Ҳаме.

3. Л-б. 2579 нест;

ТПЗИ – Шуданд анчуман мӯбадону радон,
Ситорашиносону ҳам бихрадон.

4. расме, ки буд.

Аз он номдорони хусравпараст,
Кас аз пой наншасту накшод даст.

Кушоданд лаб, к-«Эй сипехри равон»,*¹
Ҷаҳондори*² бододу равшанравон,

Тавоноиву фарри шоҳӣ турост,
Зи гил то ба хуршеду^{3*4} моҳӣ турост.⁵

Ҳам паҳлавонон туро бандаем,
Ба гуфтору роят сарафкандаем,⁶

2705 Ҳама бандагонем пешат ба пой,
Ҳама паҳлавонони фархундарой.

Бад-он то зи мо худ бад-ин боргоҳ⁷
Чӣ омад, ки бар мо бубастӣ ту роҳ?

Кунун рӯзгоре бар ин баргузашт,
Дили мо пурозору⁸ тимор гашт.

Гар эдун, ки букшояд ин роз шох
Бар ин марзбонони гумкардароҳ.

Агар ғам зи дарёст, хушкӣ кунем,
Ҳама чодари хок мушкӣ кунем.

2710 В-агар кӯҳ бошад, зи бун барканем,
Ба ханҷар дили душманон бишканем.

В-агар чораи ин барояд зи ганҷ,
Набинад ба ганҷу дирам низ ранҷ.

1. М- К-эй шаҳи мӯбадон.

2. М-Сарафрозу.

3. Л-хуршед то бурчи.

4. М-хуршед то пушти.

5. ТПЗИМ – Ҳама буданиҳо ба равшанравон
Бидонӣ, бигардон ба дониш забон*

* И-хама ошқору ниҳон.

6. ИЛ –б. 2704 нест.

7. Л-пойгоҳ.

8. ИЛ-пур аз дарду.

Ҳама посбонони ганчи туем,
Пур аз дард,¹ гирён зи ранчи туем.

Чунин дод посух чаҳондор боз,
Ки «Аз паҳлавонон наям бениёз,

Валекин надорам ҳаме дил ба ранч,
Зи нерӯи дасту зи мардону ганч.

2715 На дар кишваре душман омад падид,
Ки тимори он бад бибояд бидид.*²

Яке орзу хост равшан дилам,
Ҳаме бар дил он орзу нагсилам.

Бад-ин орзу дорам акнун умед
Шаби тира то гоҳи рӯзи сапед.

Чу ёбам, бигӯям ҳама рози хеш,
Барорам ниҳон карда овози хеш.

Шумо бозгардед пирӯзу шод,
В-аз андеша бар дил магиред ёд!»!

2720 Ҳама паҳлавонони озодамард
Бар ӯ хонданд офаринҳо бадард.³

ДАР ХОБ ДИДАНИ КАЙХУСРАВ СУРУШРО

Чу эшон бирафтанд, бедоршоҳ
Бифармуд, то пардаи боргоҳ

Фурӯҳишту биншаст дарбон ба дар*⁴
Ба навмедӣ аз шоҳи пирузгар.*⁵

-
1. ИЛ-дарду
 2. М-кашид.
 3. И-2720 нест.
 4. М-гирён ба дард.
 5. М-Ҳаме буд печону рух ложвард.

Ҷаҳондор шуд пеши бартархудой,
Ҷамае хост то бошадар раҳнамой.

Ҷамае гуфт, к-эй кирдгори сипехр,
Фурӯзандаи некиву доду меҳр.

2725 Аз ин шаҳрёрӣ маро суд нест,
Гар аз ман худованд хушнуд нест.

Зи ман гар нақӯиву гар рафт*¹ зишт,
Нишастӣ маро ҷой деҳ дар биҳишт.

Чунин панҷ ҳафта хурӯшон ба пой
Ҷамае буд дар пеши бартар Худой.²

Шаби тира аз ранҷ нағнуд шох
Бад-он гаҳ, ки барзад сар аз чарх моҳ,

Биҳуфт ӯву равшан равонаш нахуфт,
Ки андар ҷаҳон бо хирад буд чуфт.

2730 Чунон дид дар хоб, к-ӯро ба гӯш
Нухуфта бигуфтӣ хучаста Суруш,

Ки «Эй шоҳи некаҳтари некаҳт,
Бисуда*³ басте ёраву тоҷу таҳт.

Кунун он чи ҷустӣ, ҳама ёфтӣ,
Агар з-ин ҷаҳон тез биштофтӣ.

Ба ҳамсоғӣ довари пок ҷой
Биёбӣ, дар ин⁴ тирағӣ-дар мапой!

Чу бахшӣ, ба арзониён бахш ганҷ,
Касеро супор ин сарои сипанҷ.

1. М- некӯӣ рафту бисёр.

2. ЛМ – пеши ҷаҳонқадхудой; И-бар пеши гетихудой.

3. М- бисудӣ.

4. ИЛ-бад-ин.

2735 Тавонгар шавӣ, чунки¹ дарвешро
Навозиву² ҳам^{3*4} мардуми хешро.⁵

Касе гардад эмин зи чанги бало,
Ки ёбад раҳо з-ин дами аждаҳо.

Ҳар он кас, ки аз баҳри ту ранҷ бурд,
Чунон дон, ки ранҷ аз пай ганҷ бурд.

Бубахшу ба арзониён бахш чиз,
Ки эдар намони ту бисёр низ.

Сари тахтро подшоҳе гузин,
Ки эмин шавад мӯр аз ӯ бар замин.

2740 Чу гетӣ бубахшӣ, маёсоӣ ҳеч,
Ки омад туро рӯзгори басеч.

Зи Лӯҳросп ояд бад ин сон ҳунар,
Бад-ӯ деҳ ту шоҳиву тахту камар.

Чунон чун бичустӣ зи Яздон ту ҷой,
Ба бемарг барҳезу он ҷо гирой.

Басе чизи дигар ниҳони бигуфт,
В-аз он оғаҳӣ омад ӯро шигуфт.⁶

Чу бедор шуд ранҷдида зи хоб,
Зи хай дид ҷои парастииш пуроб.

2745 Ҳама буд гирёну рух бар замин,
Ҳама хонд бар кирдгор офарин.

Ҳама гуфт, агар тез биштофтам,
Зи Яздон ҳама коми дил ёфтам.

1. И-бикун марди.

2. Л-кунӣ шоду.

3. Ҳама шод кун.

4. М-кунӣ шодмон.

5. ТПЗ – Ки бедодгар бугсилад аз ҷаҳон,
Яке бошадаш ошқору ниҳон.

6. ИЛМ-6. 2741-2743 нест.

Биёмад, абар¹ тахти шоҳӣ нишаст
Яке чомаи нобисуда ба даст.

Бипӯшиду бар шуд бар он² тахти оч,
Ҷаҳондор беёраву тавқу тоҷ.

АНДАРЗ КАРДАНИ ЗОЛ КАЙХУСРАВРО

Шашум³ ҳафтaro⁴ Золу Рустам ба ҳам
Расиданд бе кому дил пур зи ғам.

2750 Чу эронииён огаҳӣ ёфтанд,
Ҷама доғдил пеш биштофтанд.

Чу Рустам падид омаду Золи Зар,
Ҷамон мӯбадони⁵ фаровонхунар.

Ҷар он кас, ки буд аз нажоди Зарасп,
Пазира шуданро барангехт асп.

Ҷама номдорони зарринакафш
Бирафтанд^{*6} бо ковиёни дурафш.

Чу Гударз пеши Таҳамтан расид,
Сиришкеш зи миҷгон ба рух барчакид.

2755 Сипоҳӣ ҳама рафт рухсора зард
Зи Хусрав ҳама дил пур аз доғу дард.

Бигуфтанд бо Золу Рустам, ки «Шоҳ
Ба гуфтори Иблис гум кард роҳ.

Ҷама боргоҳаш сипоҳ асту бас,
Шабу рӯз ӯро надидаст кас.

1. Л-сари.
2. ИЛ-биншаст бад.
3. ИМ – сари.
4. Л-Паси ҳафтае.
5. И-ҳама мӯбадон бо.
6. М-Ҷамон Гус.

Аз ин ҳафта то он дари боргоҳ
Кушоянду пӯему ёбем роҳ.

Қуз он аст Кайхусрав, эй паҳлавон,
Ки дидӣ ту шодону равшанравон.

2760 Шуда кӯз болои сарви саҳӣ,
Гирифта гули сурх ранги биҳӣ.

Надонам, ки чашми бад омад бар ӯй,
Чаро пажмурид он чу гулбарг рӯй.

Магар тира шуд бахти эронӣён,
В-агар шоҳро з-ахтар омад зиён?

В-агар дев бурдаст ӯро зи роҳ,
Ба якборагӣ кард гетӣ табоҳ».¹

2765 Бад-эшон чунин гуфт Золи далер,
Ки «Бошад, ки шоҳ омад аз гоҳ сер.

Дурустиву ҳам дардмандӣ бувад,
Гаҳе хушшиву гаҳ нажандӣ бувад.

Шумо дил мадоред чандин ба ғам,
Ки аз ғам шавад ҷони хурам диҷам.²

Бигӯем бисёру пандаш диҳем,
Ба панд ахтари судмандаш диҳем.

В-аз он пас ҳар он кас, ки омад зи роҳ,
Бирафтанд пӯён сӯи боргоҳ.

2770 Ҳамон гаҳ зи дар парда бардоштан,
Бар андозашон шод бугзоштан.

Чу Дастану чун Рустами пилтан,
Чу Тусу чу Гударзу он анчуман,

1. ИЛМ-6. 2763-2764 нест.

2. Л-6. 2767 нест.

Чу Гургину чун Бежану Густахам
Ҳар он кас, ки рафтӣ¹ зи гурдон ба хам.

Шаҳаншоҳ чун рӯи Дастон бидид,
Ҳам аз парда овои² Рустам шунид.

Пурандеша аз тахт бар пой част,
Бипурсидаш аз чою месуд даст.

2775 Зи донандагон ҳар кӣ буд Зобулӣ,
Зи Қаннуч в-аз Данбару Кобулӣ,

Якояк бипурсиду бинвохтшон,
Ба расми меҳӣ чойгаҳ сохтшон.

Ҳамон низ з-эронӣён ҳаркӣ буд,
Бар андозашон пойгаҳ барфузуд³.

Бар ӯ офарин кард бисёр Зол,
Ки шодон бизӣ, то бувад моху сол!

Зи гоҳи Манучеҳр то Кайкубод
Аз он номдорон, ки дорем ёд,

2780 Ҳамон Завви Таҳмоспу Ковуси Кай
Бузургону шоҳони фархундапай,

Сиёвуш маро худ чу фарзанд буд,
Ки бо фарру бо бурзу авранд буд,

Надидам касеро бад-ин бихрадӣ,
Бад-ин ному ин фарраи эзадӣ,

Ки шоҳ асту бодо ҳамеша ба чой,
Ба пирӯзиву мардиву доду⁴ рой.*⁵

1. Л-будӣ.

2. Л-Ба парда- дар овози.

3. ТП – Якояк бибурданд пешаш намоз
Ҳама пахлавонони гарданфароз.

4. Л-кому фархангу.

5. М- меҳру.

Бигаштӣ ҳама рӯи гетӣ¹ ба дод,
Ба бозомадан низ пирӯзу шод.

2785 Чӣ меҳтар, ки пой туро хок нест,
Чӣ захр он ки номи ту тарёк нест?!

Яке носазо огаҳӣ ёфтам,
Бад-он огаҳӣ² тез биштофтам³.

Аз Эрон кас омад, ки пирӯзшоҳ
Бифармуд, то пардаи боргоҳ

Набардорад аз пеш солори бор,
Бипӯшад зи мо чехри худ шаҳрёр.⁴

Ман аз дарди эронӣ чун уқоб
Ҳама тохтам ё чу киштӣ бар об.

2790 Бад-он то бипурсам зи шоҳи ҷаҳон
Зи чизе ки дорад ҳама дар ниҳон.

Ситорашиносону кундоварон,
Зи ҳар кишваре он ки дидам сарон.

Зи Қаннучу аз Дамбару Марғу Мой
Бирафтанд бо зичи ҳиндӣ зи ҷой.

Бад-он то бичӯянд рози сипехр,
К-аз Эрон чаро шоҳ*⁵ бубрид меҳр.

Ба се чиз ҳар кор некӯ шавад,
К-аз он*⁶ тахти шоҳӣ беоҳу шавад.

1. Л-ту рӯи замон.

2. И- Чу хира шудам.

3. ТПЗ – Бигӯем бо шоҳи Эрон ба роз,
Нашояд, к-аз ӯ роз дорем боз.

4. Л-чехраи шоҳвар.

5. М-пок.

6. М-ҳамон.

2795 Ба ганчу ба ранчу ба мардони мард,
Ќуз ин нест оини нангу набард.

Чаҳорум ба Яздон ситоиш кунем,
Шабу рӯз ўро¹ ниёиш кунем,

Ки ўй аст фарёдрас бандаро,
Ҳам ў боздорад газояндаро.²

Ба дарвеш бахшем бисёр чиз,
Агарчанд чиз арчманд аст низ.

Бад-он то равони ту равшан кунад,
Хирад пеши ту мағз чавшан кунад».

ПОСУХ ДОДАНИ КАЙХУСРАВ ЗОЛРО

2800 Чу бишнид Хусрав зи Дастон сухун,
Яке донишӣ посух афканд бун.

Бад-ў гуфт, к-Эй пири³ покизамағз,
Ҳама рою гуфторҳои ту нағз.

Зи гоҳи Манучехр то ин замон
Най ҷуз беозору некигумон.

Ҳам он номвар Рустами пилтан-
Сутуни каён, нозиши анчуман

Сиёвахшро парваронанда⁴ буд,
Бад-ў некуиҳорасонанда⁵ буд.

2805 Сипоҳе ки диданд кӯполи ўй,
Бару*⁶ миғфару шерфаш*⁷ ёли ўй,

1. ИЛ-пешаш.

2. Л-б. 2797 нест.

3. Л-марди.

4. Л-Сиёвушро парваронид. И-парваронид.

5. ИЛ-расонида.

6. М-Сару.

7. М-пилфаш.

Басе чанг нокарда бугрехтанд,
Дару дашт тиру камон рехтанд.¹

Ба пеши ниёкони ман кинахох
Чу дастури фаррух намояндарох.

В-агар номи ранчи ту гирам ба ёд,
Бимонад сухан тоза то сад нажд.

Зи кирдори хуб ар пижӯҳиш бувад,
Туро ин ситоиш накӯҳиш бувад.

2810 Дигар ҳар чӣ пурсидӣ аз кори ман,
Зи нододани бору озори ман,²

Бигӯям туро ин сухан сар ба сар,
Ки то ту бидонӣ ҳама дар ба дар.*³

Ба Яздон яке орзу доштам,
Ҷаҳонро ҳаме хор бугзоштам.

Кунун панҷ ҳафта-ст, то ман ба пой
Ҳаме хоҳам аз довари раҳнамой,⁴

Ки бахшад гузашта гуноҳи маро,
Бияфрӯзад ин тира моҳи⁵ маро.

2815 Барад мар маро з-ин сарои сипанҷ,
Намонад зи ман дар ҷаҳон дарду ранҷ.⁶

Набояд, к-аз ин ростӣ бугзарам,
Чу шоҳони пешин бупечад сарам.

1. И-б. 2806.

2. Л-б. 2810 нест.

3. М-аё пурҳунар.

4. Л-б. 2813.

5. И-Дурахшон кунад тира роҳи; Л-тирарох.

6. ТПЗМ – Зи боғи биҳиштам диҳад хуб ҷой,
Бувад дар ҳама некияи раҳнамой.

Л-пас аз б. омада:

Зи додори довар расидам ҷавоб,
Суруш омаду гуфт ҳангоми хоб.

Кунун ёфтаи ҳарчи ҷустам зи ком,
Бибояд басечид, к-омад хиром.

Саҳаргаҳ маро ҷашм биғнуд дӯш,
Зи Яздон биёмад хучаста суруш,¹

Ки барсоз, к-омад гаҳи рафтаниат,
Сар омад наҷандиву нохуфтаниат.

2820 Кунун боргоҳи ман омад ба сар,
Ғами лашкару тоҷу тахту камар».

Ғамӣ шуд дили паҳлавонон зи шоҳ,
Ҷама хира гаштанду гумкардароҳ.

Чу бишнид Зол ин суҳан, бардамид,
Яке боди сард аз ҷигар баркашид.²

Ба эронииён гуфт, к-ин рой нест,
Хирадро ба мағз-андараш ҷой нест,

Ки то ман бубастам камар бар миён,
Парастандаам пеши тахти каён,

2825 Зи шоҳон надидам, ки ин кас бигуфт,
Чун*³ ӯ гуфт, моро набояд нухуфт,

Набояд будан эҷ хамдостон,
Чу ӯ пеш ронад чунин достон.

Магар дев бо ӯ ҳамовоз гашт,
Ки аз роҳи Яздон сараш боз гашт?

Фаридуну Хушанги яздонпараст
Бад-ин шоҳ ҳаргиз набурданд даст.

1. Л-б. 2815, 2816-2818 нест.

2. ТПЗ – Бупечиду рух сӯи эронгурӯҳ,
Ба дил барфитода зи андӯҳ кӯҳ.

3. М-ки.

Бигӯям бад-ӯ ман ҳама ростӣ,
Гар ояд ба чон-андарун костӣ.

2830 Чунин ёфт¹ посух аз² эрониён,
К-аз ин сон сухан кас нагуфт аз каён,

Ҳама бо туем, он чи гӯӣ ба шох,
Мабодо, ки ӯ гум кунад расму роҳ.

НАКЎҲИШ ҚАРДАНИ ЗОЛ КАЙХУСРАВРО

Шунид ин сухан Золу бар пой хост,
Чунин гуфт, к-«Эй хусрави³ роду рост,

Зи пири чахондида бишнава сухун,
Чу каж оварад рой, посух⁴ макун,

Ки*⁵ гуфтор талх аст бо ростӣ,
Бубандад⁶ ба талхӣ дари костӣ.

2835 Набойд, ки озор гирӣ зи ман
Аз ин ростӣ пеши ин анчуман.

Ба Туронзамин зодӣ аз модарат,
Ҳам он ҷо буд орому обишх(в)арат.

Зи як сӯ набера рад Афросиёб,
Ки ҷуз ҷодувӣ шаб надидӣ ба хоб.

Чу Ковуси диҷхим дигар ниё,
Пурожанг рух, дил пур аз кимиё.

Зи Ховар варо буд то Бохтар
Бузургиву шоҳиву тоҷу камар.

-
1. И-дод.
 2. И-Зи.
 3. Л-довари.
 4. Л-фармон.
 5. М-Чу.
 6. Л-зи.

2840 Ҳаме хост, к-аз осмон бугзарад,
Ҳамон гардиши ахтарон бишмарад.¹

Бар он-бар бaсе пандхо додамаш,
Ҳамин талх гуфтор букшодамаш.

Бaсе панд бишниду суде² накард,
Аз ӯ бозгаштам пур зи доғу дард.

Чу бар шуд, нагун андаромад ба хок,
Бубахшуд бар чон-ш Яздони пок.

Биёмад ба Яздон шуда носипос
Сари пур зи кину дили пурхарос.

2845 Ту рафтиву шамшерзан сад ҳазор
Зирехдор бо гурзаи говсор.

Чу шери жиён сохта размро,
Биёростӣ дашти Хоразмро.

Зи пеши сипах тез рафтӣ ба чанг,
Пиёда шудӣ пеши чангӣ³ Пашанг.

Гар ӯро будӣ бар ту-бар дастёб,
Ба Эрон кашидӣ рад Афросиёб.

Зану кӯдаки хурди эронийён
Нарастӣ, набастӣ ба кин кас миён.

2850 Туро Эзад аз дасти ӯ раста кард,
Бубахшуду рои ту пайваста кард.

Бикуштӣ касеро, ки буд з-ӯ ҳарос
Ба додори доранда буд носипос.

1. И-б. 2839-2840 нест.

2. И-фармон.

3. И-пури.

Чу гуфтам, ки хангоми ором буд,
Гаҳи пӯшишу бахшишу чом буд.

Биёсуд аз ранҷ шоҳу сипоҳ
Ҳама тоза дорем чон солу моҳ.¹

Ба Эрон кунун кор душвор гашт,
Фузунтар бар он дил пурозор гашт.

2855 Кунун барнаваштӣ раҳи эзадӣ,
Ба кажжӣ кашидиву роҳи бадӣ.

Аз ин бад набошад танат судманд,
Наёяд*² чаҳонофаринро писанд.

Гар ин бошад, эй шоҳ, сомони ту,
Нагардад касе гирди фармони ту.

Пушаймонӣ ояд туро 3-ин сухун,
Барандешу фармони девон макун.

В-агар низ чӯй чунин роҳи дев,
Бибуррад зи ту фари кайҳонхидев.

2860 Бимонӣ пур аз дарду тан пургуноҳ,
Нахонанд аз ин пас туро низ шоҳ.

Ба Яздон паноҳу ба Яздон гирой,
Ки ўяст бар некуй³ раҳнамой.

Гар ин панди ман сар ба сар нашнавӣ,
Ба аҳримани бадкуниш бигравӣ,

Намонад дуруду намонад-т бахт,
На авранги шоҳӣ, на тоҷу на тахт.

1. ИЛМ –б. 2853 нест.

2. М-набошад.

3. И-Мар бандаро; ЛМ - неку бад.

Хирад бод чони туро раҳнамун,
Ки роҳи дароз аст пеш-андарун.¹

2865 Хирадманд бодиву пирӯзрой,
Ба покӣ бимонод мағзат ба чой!»

Суханҳои дастон чу омад ба бун,
Ялон баркушоданд яксар² сухун,

Ки «Мо ҳам бар онем, к-ин пир³ гуфт,
Набояд дари ростиро нухуфт».

ПОСУХ ДОДАНИ КАЙХУСРАВ ВА ПҶЗИШ КАРДАНИ ЗОЛ

Чу Кайхусрав он гуфти эшон шунид,
Замоне барошuftу дам даркашид.

Ба андеша гуфт: «Эй ҷаҳондида Зол,
Ба мардӣ беандоза бишмурда⁴ сол.

2870 Агар сард гӯям-г дар анчуман,
Ҷаҳондор напсандад ин бад зи ман.

Дигар он ки Рустам шавад дардманд,
Зи дарди вай ояд ба Эрон газанд.

Дигар он ки гар бишнавам ранчи ӯй,
Фузун ояд аз номвар ганчи ӯй.

Сипар карда пешам тани хешро,
Набуд хобу хӯр з-ӯ бадандешро.

Ҷама посухатро ба хубӣ кунам,
Дилатро ба гуфтори бад нашканам.

1. ЛМ-б. 2864 нест.
2. И-як-як.
3. Л-гурд.
4. ИЛ-паймуда.

- 2875 Чунин гуфт Хусрав ба овози сахт,
Ки «Эй сарфарозони бедорбахт,

Суханҳои Дастон шунидам ҳама,
Ки бархонд онро ба пеши рама.

Ба доранда Яздони кайҳонхидев,
Ки дурам ман аз роҳу фармони дев.

Ба Яздон гирояд ҳаме чони ман,
Ки он дидам аз ранҷ дармони ман.

Бидид он ҷаҳонро дили равшанам,
Хурӯшад зи бадҳои ӯ ҷавшанам».
- 2880 Ба Зол он гаҳе гуфт: «Тундӣ макун,
Бар андоза бояд, ки ронӣ сухун.

Нахуст он ки гуфтӣ зи туроннаҷод
Хирадманди бедор ҳаргиз назод.

Ҷаҳондор пури Сиёвуш манам,
Зи тухми каён шоҳи боҳуш манам.¹

Набера ҷаҳондор Ковуси Кай,
Дилафрӯз пурдонишу² неқпай.

Зи*³ модар ҳам аз тухми Афросиёб,
Ки бо хашми ӯ гум шудӣ хурду хоб.
- 2885 Набера Фаридуну пури Пашанг,
Аз ин гавҳарон худ⁴ маро нест нанг,

Ки шерони Эрон ба дарёи об
Нашустӣ тан аз бими Афросиёб

1. ИЛ- рӯитанам.
2. И-бо донишу.
3. М-Ба.
4. ИЛ-мар.

Дигар он¹ ки Ковус сандуқ сохт,
Сар аз подшоҳӣ ҳаме барфарохт.

Чунин дон, ки андар фузунӣ маниш
Насозанд бар подшо сарзаниш.

Кунун ман чу кини падар хостам,
Ҷаҳонро ба хубӣ биёростам.²

2890 Бикӯштам касеро, к-аз \bar{y} ³ буд кин,
В-аз \bar{y} ҷавру бедод буд⁴ бар замин.

Ба гетӣ маро низ коре намонд,
Зи бадгавҳарон шаҳрӯре намонд.

Ҷар он кас, ки андеша гардад дароз
Зи шоҳиву аз давлати дарёз.

Чу Ковусу Ҷамшед бошам ба роҳ,
Чу Эшон зи ман гум шавад пойгоҳ.

Чу Заҳхоки нопоку Тури далер,
Ки аз ҷаври эшон ҷаҳон гашт сер.

2895 Битарсам, ки чун рӯз бар ях кашанд,
Чу эшон маро сӯи дӯзах кашанд.

Дигар он ки гуфтӣ, ки бо Шеда ҷанг
Бароростӣ чун диловар наҳанг,

Аз он буд, к-аз Эрон надидам савор,
На аспафкане аз дари корзор,

Ки танҳо бари \bar{y} ба ҷанг омадӣ
Чу рафтӣ ба размаш диранг омадӣ.

1. И-Ва дигар.
2. ИЛМ – пирӯзӣ оростам.
3. И-ки з-ӯ.
4. –ҷаврбудӣ ҳаме.

Ҳама хор будӣ ба чанги Пашанг,
Аз Эрон бад-ин ман шудам тезчанг.¹

2900 Касеро кучо фарри Яздон бувад,
Дигар ахтараш низ рахшон² бувад.

Бад-ин панҷ хафта, ки ман рӯзу шаб
Ҳама б-офарин баркушоям ду лаб.

Бад-он то чаҳондор Яздони пок
Раҳонад маро з-ин ғаму тираҳок.

Шудам сер аз ин лашкару тоҷу тахт,
Сабук боз³ гаштему бастем рахт.

Ту эй пири фархунда*⁴ Дасти Сом,
Маро дев гуфтӣ,⁵ ки бинҳод дом.

2905 Ба ториву кажҷӣ бигаштам*⁶ зи роҳ
Равон гашт бе мояву дил сиёҳ.⁷

-
1. Л- Ҳама хок будӣ ба чанги наҳанг,
Аз Эрон ба Турон шудам з-ин ба чанг.
 2. Л- чандон.
 3. Л-сабукбор.
 4. М-бедори.
 5. ИЛ- гӯй.
 6. М-нагаштам.
 7. ТПЗ. – Агар дев бурдӣ маро дил зи роҳ,
Табаҳ кардаме бештар з-ин сипоҳ.
Радонро саросар биёзурдаме,
Гавонро ҳама хуни дил хурдаме,
Кашоварзро тухм бубридаме,
Зи бедод ҳаргиз напурсидаме.
Бидидӣ зи ман оташи тез «ҷанд»
Надодӣ ба некӣ дилам низ панд.
Дар оташкада об дарбастае,
Тани мӯбадонро ҳама хастае.
Чу ман дурам аз ин ҳама бадҳавӣ,
Ба мину ҳама раҳ барам аз навӣ.
Бидонед, к-ин кори ман эзадист,
На фармони дев асту нобихрадист.
Надонам бад-инҳо, ки гуфтӣ ба ман
Чӣ бад бинӣ, эй Зол, аз ҳештан.

Надонам, ки бодафраи эзадӣ
Кучо ёбӣ аз рӯзгори бадӣ».

Чу Дастон шунид ин сухан, тира гашт,
Ҳама чашмаш аз рӯи ӯ хира гашт.

Хурӯшон шуд он гоҳу бар пой част,
Чунин гуфт, к-«Эй шоҳи яздонпараст,

Зи ман буд тезиву нобихрадӣ,
Туй поку фарзонаи эзадӣ.¹

2910 Сазад, гар бубахшӣ гуноҳи маро,
Агар дев гум кард роҳи маро.²

Маро солиён шуд фузун аз шумор,
Камар бастаам пеши ҳар шаҳрёр.

Зи шоҳон надидам, к-аз ин гуна роҳ
Бичустӣ зи дидори хуршеду моҳ.

Кунун гашт Кайхусрав омӯзгор,
К-аз ӯ дур бодо бади рӯзгор!

Наҳоҳам, ки бошам зи Хусрав чудо,
Хирад бод бар тира чонам гуво.

2915 Фузун аст аз он ранҷ³ кирдори шоҳ,
Ба Эрон ба наздики ҳар некхоҳ,

Ки моро чудой бувад орзӯй,
Аз ин*⁴ додгар хусравӣ некхӯй?

1. Л-2907-2909 нест.

2. ТПЗ – Аз он буд кучо ин сухан дар чаҳон,
Набуд гуфта кас аз кехону мехон.
Кунун гаштам огоҳ, к-он эзадист,
На аз роҳи оҳарманиву бадист.

3. Л-ранҷу.

4. М-гу.

Суханҳои Дастон чу бишнид шох,
Писанд омадаш пӯзиши некхоҳ.

Биёзиду бигрифт дасташ ба даст,
Бари хеш бурдаш ба чои нишаст.

Бидонист, к-ӯ ин сухан чуз ба меҳр
Набинмуд бар шоҳи хуршедчеҳр.¹

АНДАРЗ КАРДАНИ КАЙХУСРАВ БА ЭРОНИЁН

2920 Чунин гуфт пас шох бо Золи Зар
Ки «Акнун бубандед яксар камар.

Туву Рустаму Тусу Гударзу Гев,
Дигар ҳар ки ӯ номдор асту неву,

Саропарда аз шаҳр берун баред,
Дурафши ҳумоюн ба ҳомун баред.

Зи хиргоҳу аз хайма чандон, ки ҳаст,
Бисозед бар дашт чои нишаст.

Дурафши бузургону пилу сипоҳ,
Бисозед равшан яке базмгоҳ!»

2925 Чунон кард Рустам, ки Хусрав бигуфт,
Бибурданд пардасарой аз нуҳуфт.

Ба ҳомун кашиданд эрониён,
Ба фармон бубастанд яксар миён.

Замин кӯҳ то кӯҳ пурхайма буд,
Сапеду сиёҳу бунафшу кабуд.

Миён-андарун ковиёни дурафш,
Чаҳон з-ӯ шуда сурху зарду бунафш

1. Л-2919 нест.

Саропардаи Зол наздики шох
Кашиданд бар дашт пеши сипох.¹

2930 Ба дасти чапаш Рустами паҳлавон,
Зи Кобул бузургони равшанравон.

Ба пеш-андарун Тусу Гударзу Гев,
Дигар Бежану гурд Гургини² Нев.

Паси пушт Шопур бо³ Густаҳам,
Бузургон, ки буданд бо \bar{u} ба ҳам.

Шаҳаншоҳ бар тахти заррин нишаст,
Яке гурзаи говпайкар ба даст.

Ба як дасти шах⁴ Золу Рустам ба ҳам
Чу пили сарафрозу шери диҷам.

2935 Ба дасти дигар Тусу Гударзу Гев,
Чу Гургини Фарҳоду Шопури⁵ нев.

Ниҳода ҳама чашм бар чеҳри шох,
Бад-он то чӣ гӯяд зи кори сипох.

Ба овоз гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «Эй номдорони мардони кор,⁶

Ҷар он кас, ки доранд⁷ рою⁸ хирад,
Бидонанд,⁹ к-ин неку бад бугзарад.¹⁰

1. ИЛМ – Барафрохта з- \bar{u} дурафши сиёҳ.

2. ЛМ – Чу Гургину Харроду Шопури.

3. ИЛМ-пушти \bar{u} Бежану.

4. ЛМ-дасти \bar{u} .

5. Л-Дигар Бежани гурду Гургини; ИМ-Чу Руххому Шопуру Гургини.

6. ЛМ – бехрӯзгор.

7. ЛМ-доред

8. И-доред хушу.

9. ИЛ-Бидонед.

10. ТПЗ – Зи хар даст чизе фароз оварем,
Ба душман супорему худ бугзорем*
Намонад касе худ ба гетӣ дароз,
Ки н-омад мар ўро ба рафтани неъз.

Гузаштан кунун бех, ки бо лашкарем,
Набойд, ки бедастгаҳ бугзарем.¹

2945 Кунун гов моро ба чарм-андар аст,
Ки подошу бодафраи дигар аст.

Битарсед яксар зи Яздони пок,
Набошед эмин дар ин тирахок,

Ки ин рӯз бар ҳар касе*² бугзарад,
Замона дами мо ҳаме бишмарад.

Зи Ҳушанги рад то ба Ковусшоҳ,
Ки буданд бо фарру тахту кулоҳ,

2950 Чуз аз номи эшон ба гетӣ намонд,
Касе номаи рафтагон барнахонд.

Аз эшон басе носипосон буданд,
Ба фарҷом аз ин бад ҳаросон буданд.

Чу эшон ҳамон ман яке бандаам,
В-агарчанд бо ранҷ кӯшандаам.³

Бикӯшидаму ранҷ бурдам басе,
Надидам, ки эдар бимонад касе.

Кунун қону дил з-ин сарои сипанҷ
Бикандам, баровардам аз дард ранҷ.

Бад-он гаҳ, ки хам гирадат ёлу пушт,
Ба чуз бод чизе надорӣ ба мушт.
Гаронӣ дарояд туро дар ду гӯш,
На тан монадат бар яке сон, на хуш.
Набинӣ ба чашму напӯӣ ба пой,
Бигӯӣ ба бонги баланд, эй Худой,
Маро пеши худ бар ба зудӣ, на дер.
Ки гаштам ман аз хоки торик сер.

* ИЛМ- танҳо бо якум мавҷуд аст.

1. ИЛМ-б. 2825 нест.
2. М-мо ҳаме.
3. И-б. 2832 нест.

Кунун он чи*¹ чустам, хама ёфтам,
Зи тахти кай² рӯй бартофтам.

2955 Ҳар он кас, ки дар пеши ман бурд ранч,
Бубахшам бад-ӯ ҳар чи хоҳад зи ганч.

Зи кирдори ҳар кас, ки дорам сипос,
Бигӯям ба Яздони некишинос.

Ба эронийн бахшам ин хоста
Силеху ҳамон³ ганчи ораста.

Ҳар он кас, ки ҳаст аз шумо меҳтаре,
Бубахшам ба ҳар меҳтаре кишваре.

Ҳамон бадраву бардаву чорпой
Барандешам, орам шумораш ба чой.

2960 Бубахшам, ки ман рохро сохтам,
В-аз ин тирагӣ дил бипардохтам.

Шумо дасти шодӣ ба хӯрдан баред,
Ба як ҳафта-андар чамеду чаред.

Бихоҳед, то 3-ин сарои сипанч
Гузар ёбаму дур монам зи ранч».

Чу Кайхусрав ин пандҳо баргирифт,
Бимонданд гурдон аз ӯ дар⁴ шигифт.

Яке гуфт, к-«Ин шоҳ девона шуд,
Хирад бо дилаш ҳамчу⁵ бегона шуд.⁶

1. М-ҳарчи.

2. И-каён.

3. ЛМ-зару.

4. Л-гурдони Эрон.

5. И-сахт.

6. ТПЗ – Чуз ӯ пеш аз ин ин сухан кас нагуфт,
Ҳар он, к –ӯ хирад дошт бо рой чуфт.
Бузургон бимонданд яксар гамӣ,
Зи шодӣ шуда дуру аз хуррамӣ.

2965 Надонам бар ӯ- бар чӣ хоҳад расид,
Кучо хоҳад ин тоҷу тахт орамид.¹

Бирафтанд яксар гурӯҳогурӯҳ,
Ҳама дашт лашкар буду роғу кӯҳ.

Ҳама кору гуфтори ӯ эзадист.
На аз роҳи кажживу нобихрадиаст.

Ғави ною овози аспон² зи дашт
Ту гуфтӣ ҳаме аз ҳаво баргузашт.

Бибуданд, як ҳафта з-ин гуна шод,
Касеро наёмад ғаму ранҷ ёд.

Ҳаме ин бад-он, он бад- ин бингарид,
Мар ин бандро кас надидаш калид.
Бимонданд сар пеш бар пой- бар.
Чу девона гаштанд бар чой- бар,
Чунин гуфт Зол он гаҳе дар сухан
Миёни бузурғону он анчуман.

1. ТПЗ - Чӣ дорад ба дил номбардор шох?
Чӣ фармон гузорад ба кори сипоҳ?
2. ИЛ-мастон.

ФЕҲРИСТИ ФУСУЛИ ЧИЛДИ ПАНЧУМ

Достони дувоздах рух. Огози достон	5
Дархондани Афросиёб сипохро	6
Фиристордани Кайхусрав Гударзро ба чанги турониён	10
Паём бурдани Гев аз Гударз назди Пирон	18
Рафтани Гев ба Висагирд ба назди Пирон	24
Саф кашидани ҳар ду лашкар	27
Рафтани Бежан ба назди Гев ва разм хостан	35
Дастурии набард хостани Ҳумон аз Пирон	40
Разм хостани Ҳумон аз Рухҳом	43
Разм хостани Ҳумон аз Фарибурз	47
Разм хостани Ҳумон аз Гударз	50
Огоҳ шудани Бежан аз кирдори Ҳумон	56
Додани Гев диръи Сиёвуш ба Бежан	64
Омадани Ҳумон ба чанги Бежан	69
Кушта шудани Ҳумон ба дасти Бежан	74
Шабехун кардани Настехан ва кушта шудани ӯ	79
Ёрӣ хостани Гударз аз Хусрав	85
Посухи номаи Гударз аз Хусрав	90
Лашкар ороستاني Хусрав	95
Номаи Пирон ба Гударзи Кашвод	99
Посухи номаи Пирон аз Гударз	108
Посухи пайғоми Пирон аз Афросиёб	121
Ёрӣ хостани Пирон аз Афросиёб	125
Разми эрониён ва турониён ба анбӯх	131
Разми Гев ва Пирон ва фуру мондани аспи Гев	137
Паймон кардани Гударз ва Пирон ба чанги ёздах рух	143
Сухан кардани Пирон бо номдорони хеш	153
Номзад кардани Гударз ва Пирон гавонро барои чанги ёздах рух	157
Чанги Фарибурз бо Калбод	163
Разми Гев бо Гурӯи Зирех	164
Разми Гуроza бо Сиёмак	165
Разми Фурӯҳил бо Зангӯла	166
Разми Рухҳом бо Бормон	167
Разми Бежан бо Руин	169
Разми Ҳачир бо Сипахрам	170
Разми Гургин ва Андаримон	171
Разми Барта бо Кӯхрам	172
Разми Зангаи Шоварон бо Ахвост	173

Разми Гударз бо Пирон.....	175
Бозомадани Гударз ба назди гавони Эрон	180
Зорӣ кардани Лаҳҳок ва Фаршедвард бар Пирон.....	184
Роҳи Турон гирифтани Лаҳҳок ва Фаршедвард	190
Рафтани Густаҳм аз паси Лаҳҳок ва Фаршедвард.....	193
Рафтани Бежан аз паси Густаҳм	197
Кушта шудани Лаҳҳок ва Фаршедвард ба дасти Густаҳм.....	201
Дидани Бежан Густаҳмро ба марғзор	204
Даҳма кардани Кайхусрав бар Пирон ва сарони Турон ва куштан Гурӯи Зирехро	209
Зинҳор хостани турониён аз Кайхусрав.....	215
Бозомдани Бежан бо Густаҳм	219

Подшоҳии Кайхусрав. Чанги бузурги Кайхусрав бо

Афросиёб. Андар ситоиши Султон Маҳмуд.....	224
Оғози дoston. Лашкар ороستاني Кайхусрав бо Афросиёб.....	232
Огоҳӣ ёфтани Афросиёб аз кушта шудани Пирон ва лашкар оростани Кайхусрав	241
Огоҳӣ ёфтани Кайхусрав аз омадани Афросиёб ба чанги ӯ	252
Омадани Пашанг наздики падар Афросиёб	254
Пайғом фиристодани Афросиёб ба наздики Кайхусрав.....	259
Посух фиристодани Кайхусрав ба Афросиёб	266
Посух фиристодани Кайхусрав Афросиёбро.....	271
Разми Кайхусрав бо Шеда - писари Афросиёб.....	274
Кушта шудани Шеда бар дасти Хусрав	281
Разми ду лашкар ба анбӯх.....	285
Ҳазимат шудани Афросиёб	295
Фатҳнома навиштани Кайхусрав ба Ковус	297
Расидани Афросиёб ба Гангдиж.....	298
Гузаштани Хусрав ба Чайхун.....	301
Разм кардани Кайхусрав бори дигар бо Афросиёб.....	305
Паноҳ гирифтани Афросиёб дар Гангбихишт.....	309
Номаи Афросиёб наздики фағфури Чин.....	315
Омадани Кайхусрав пеши Гангдиж.....	317
Омадани Чаҳн бо пайғоми Афросиёб назди Кайхусрав	320
Посух додани Кайхусрав Чаҳнро	326
Разми Кайхусрав бо Афросиёб ва гирифта шудани Гангдиж	332
Гурехтани Афросиёб аз Ганг	338
Зинҳор додани Хусрав Афросиёбро.....	340
Панд додани Кайхусрав эрониёнро.....	346
Номаи Кайхусрав ба Ковус ба навиди фирӯзӣ	348
Огоҳӣ ёфтани Кайхусрав аз омадани Афросиёб бо лашкари фағфур.....	351
Номаи Афросиёб ба Кайхусрав	354
Чанги эрониён бо турониён	357
Шабахун кардани Афросиёб бар Кайхусрав ва шикаст ёфтан.....	359
Расул фиристодани хоқони Чин назди Кайхусрав	366

Баргузаштани Афросиёб аз оби Зирех	368
Фиристодани Кайхусрав бандиён ва ганҷ назди Ковус бо нома.....	372
Посухи номаи Хусрав аз Ковушшоҳ	379
Пайгом фиристодани Кайхусрав наздики фағфури Чин ва шоҳи Мукрон	381
Разми Кайхусрав бо шоҳи Мукрон ва кушта шудани шоҳи Мукрон	385
Гузаштани Кайхусрав аз оби Зирех.....	391
Расидани Кайхусрав ба Ганг.....	395
Бозгаштани Кайхусрав аз Гангдиг сӯи Сиёвушгирд.....	398
Бозгаштани Кайхусрав аз Турон ба Эронзамин.....	405
Бозомадани Кайхусрав ба назди ниё.....	408
Гирифтор шудани Афросиёб бар дасти Хум аз нажоди Фаридун	413
Гурехтани Афросиёб аз дасти Хум	417
Омадани Ковус ва Хусрав наздики Хум	421
Гирифтор шудани Афросиёб бори дувум ва кушта шудани ӯ ва Гарсеваз.....	424
Боз омадани Ковус ва Хусрав ба Порс	429
Мурдани Кайковус	431
Раҳо кардани Кайхусрав Чахнро аз банд ва додан подшоҳии Турон ўро	434
Ноумед гаштани Кайхусрав аз чаҳон.....	442
Пижӯҳиш кардани бузургон аз борбастани Кайхусрав	446
Хондани эрониён Зол ва Рустамро	450
Дар хоб дидани Кайхусрав Сурушро	454
Андарз кардани Зол Кайхусравро	457
Посух додани Кайхусрав Золро.....	461
Накӯҳиш кардани Зол Кайхусравро.....	464
Посух додани Кайхусрав ва пӯзиш кардани Зол.....	467
Андарз кардани Кайхусрав ба эрониён.....	472

"АХТАРОНИ АДАБ" (СИЛСИЛА)
ИБОРАТ АЗ 50 ЧИЛД

Чилди 7

Абулқосим Фирдавсӣ

ШОҲНОМА

Чилди V

Мухаррири ороиш *Р. Шералӣ*

Мухаррири
саҳифабандӣ
Мусаҳҳехон

М. Саидова
А. Хоҷаев ва
Т. Одинаева
Ф. Раҳимов

Таррох
Хуруфчинони
компютерӣ

Ш. Мирзоева
С. Воҳидова
Р. Атоева

Ба матбаа 04.08.2008 таҳвил гардид. Чопаш 22.09.2008 ба имзо расид. Коғози офсет. Чопи офсет. Хуруфи адабӣ. Андозаи 60x90^{1/16}. Чузъи чопии шартӣ 30,0. Адади нашр 5000 нусха. Супориши №79/08.

Нашриёти "Адиб"-и Вазорати фарҳанги
Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734018, ш. Душанбе,
кучаи Неймат Қаробоев, 17а.

Дар матбааи нашриёти «*Эҷод*» чоп шудааст.
734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 36.
Тел.: 221-95-43. E-mail: ejodfir@mail.ru.

ISBN 978-99947-32-84-5

9 789994 732845